

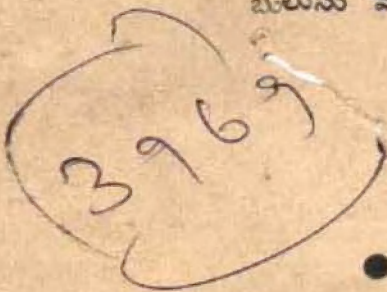
3969

vol 14 — 1937.

1138
4

‘ఇ.ను.ప.యె.ద్దు’

బులుసు వెంటరమణయ్య

1937

1138
4

251
40

...

వాడుకలో లేనన్నను “ఇనుపయెద్దు” అను
అ-విశ్వబహు వచనాంతము తిలగుగ కావనము
ను కనబడుచున్నది. పయి పదమున కిదిరళ కెవరును
మును నిర్ణయంపలేదనియు, గొట్టెలని లెయు అర్థ
ను కనిపెట్టితిమనియు, మనుముందు నిఘంటువులలో
నమును చెప్పరలేనియు శ్రీకుంచూరి ఈశ్వోదత్తు
అభిప్రాయపడినాడు. ౧

శ్రాత్రగా వెలువడిన శ్రీమార్గగియాంధ్ర
ప్రభము వింపుటమున ఏకత్వమును గూర్చి
శ్లోకములగు పదములగుగూర్చియు నిట్లున్నది:

‘ప (న్య)యెద్దు = ఈన్యయెద్దు వి. బ.

‘ప’ = ఈను. అదు = మేళ; గొట్టె.
‘ప’ = మేళ; గొట్టె — అనగా అదు మేళ;
‘ప’ = మేళలు. గొట్టెయి?

(ఈన్యయెద్దు అనునది ప్రథమరూపమని తోచు
ఇది ప్రాచీనకావనములందు మాత్రమే
చుచున్నది.)

‘ప్రస్థి పను ప్రసక్త ప్రవహితం శ్రీమన్మహామండ
న గొట్టెలరాజులు ఈశ్వరంబులు ౧౧౦౮ గు
టి మాఘపక్ష ౧౦ గురువారమునం దిమకు ధర్మాధిక
గా శ్రీమన్మహామండనమున నభిషేకములు చెంది
ఇచ్చిన ఇన్యయెద్దు ౧౧౦౦. వీనిలోన దామక అమర
ముంద ‘మగొట్టెయలం లేకొని అచంద్రా

క్రీ.శ.ముగాం దన పుత్రులునుపాత్రమున నిర్ణయానం
దునేసి నేయం వోయంగలవాండు.’

అమరావతి కా. Ep. Ind. ౬-౧౬౦

‘ఈనుపెద్దు = ఇనుపయెద్దు.

న మాటు ఈనుపెద్దు. దా. కా. ౧౩౦౫.

‘ఈన్యయెద్దు = ఇనుపయెద్దు

న. కొమ్మని వచమునం చెట్టిర ఈన్యయెద్దు ౫౦
టికి నిర్ణయపడి (చేయ్యి).....ద. కా. ౧౧౧౫.’

శ్రీ ఈశ్వోదత్తుగారు చెప్పిన అర్థమునే కాక
నిఘంటువున ఇతొక అర్థము ఎక్కువగా ఈయబ
డినది. వారు విడిచిన వ్యుత్పత్తిగమనాద నిఘంటు
వున సాధింపబడినది.

‘ఇనుపయెద్దు’ అనగా ‘గొట్టె’ అను వర్ణము
కావనములందే స్పష్టముగా కనిపించుచున్నది. దాని
నెవ్వరును శ్రాత్రగా కనుగొన నక్కలేదు. కాని
అపద మే యే అర్థములం దుపయోగింపబడినదో విమ
ర్శించినచో మఱికొన్ని విషయములు బయటపడగలవు.

గొట్టెలు ఇనుపయెద్దు కావచ్చును. కాని, ఇను
పయెద్దన్నయును గొట్టెలు కావాలవు. ఈ కాలమునం
దును మనము ‘సామ్యము, పశువులు, గొడ్డు’ అను పద
ములను శ్రీ, పురుష. భేదములను వివక్షింపక పశుసా
మాన్యబోధకములగా వాడుచున్నాము. ఈ రీతినే
కావనకాలమునందును ‘ఇనుపయెద్దు’ అను పదము పశు

సామాన్యవాచకమయి యందవచ్చును. పయిపదములు పాడిపకువులకు పర్యాయములుగ కానవచ్చులందు కాన వచ్చుచున్నది. 'ఇనుపయెడ్డు' అనగా 'పల్లవి పకువులు' అనిమాత్రమే మొనటియగును. 'ఇనుము' దానికి పంబు ధించిన పదములును ద్రావిడభాషలలో పల్లవిపకువులనే తెలుపుచున్నవి. ఉదా: ఇనుము. (తె.)=పల్లవి లోహము. ఇరుంబు (తె.)=ఇనుము. ఎరంబు (తె.)=పల్లవి కీటకము (చీమ). ఎనుము (తె.) = పల్లవి పకువగు బట్టె. ఎటుమై (తె.) = బట్టె. ఇరులు (తె.) = పల్లవిదను చీరటి. ఇరుకో (తె. క.) = చీరటి మువలైనది.

ధవంతుని దీపారాధనమునకు పల్లవి పకువుల నేయియే శ్రేష్టమైనది. కావుననే పెద్ద కాసనము లో "ఇనుపయెడ్డు" అను పదమే తమ ప్రయోగింపబడినది. కాలక్రమమున పయి పదములోని ఏకదేశమగు 'ఇనుము' 'ఎనుము' గా మారి 'బట్టె (చీమ)' అను సర్థమున రూఢమయినది. అవశిష్టముల 'ఎడ్డు' పదము 'వృషభములు' అనుసర్థమున రూఢమైనది. నెరుపపదముల "ఎడ్డు" అను పదముకూడ "ఇనుపయెడ్డు" వలెనే పాడిపకువులను తెల్పువలె కాసనములు కలవు.

'ఇనుపయెడ్డు' అర్థ నిర్ణయమునకు ముందు కాసనములలో నీయబడిన నేరిమానమును మనము ముందుగా తెలిసికొనవలయును. ప్రాయశముగా మానెడు శీతశీ గాతీకలు (నొట్టెలు) ౫౫. అవులు ౫౦. బట్టెలు ౨౫. అనగా మానెడు నేయి కావలెనన్న సామాన్యముగ ౫౫ నొట్టెలపాలు కావలెను; ౫౦ అవులపాలు మానెడు నేయి అగును. మానెడు శీతశీ ౨౫ బట్టెల పాలు చాలును. కాసనములలో చాల చోట్ల 'ఇను పయెడ్డు' ఒక మానెడు శీతశీ ౫౫ గను, ౫౦ గను, ౨౫ గనుకూడ కన్పించుచున్నవి. ౪ 'ఇనుపయెడ్డు' కేరలము నొట్టెలే యయియో ఇంత భేదము కలుగుటకు కారణము కుదురుదు. కావున ఆ పదము నొట్టెలనేకాక అవులను, బట్టెలనుకూడ తెలియజేయు వని నిశ్చయింపవలెను. దాని కీక్రింది కాసనభాగములును ప్రమాదకములు.

.....ధన్యువుగా శ్రీ భీమేశ్వర మహాదేవరకు నుత్తరాయణ సంక్రాంతినిమిత్తమునం చెట్టిన యఖండవర్తిలోనాడబ్బదియలు చెట్టికి వాచింద్రా క్కణము నాయు సరియించువారుగా బోలు నలవ్వరం

౨. ... 'బూంటగా పెద్దిబోల నవరి వసంబునపెట్టిన ఎడ్డు ౫౦. నిత్యపడి బోయంగల శ్రీభువనంబు (౦) కయన నే మాన ౧.....'

South Indian Inscription Texts, vol. IV. No. ౧౩౦౬) "...బ్రహ్మియవసమున విడిచిన ఎడ్డు ౫౦. నిత్య శ్రీభువనాంకుశ శ్రీ (మాన) శ్రీ (మాన) ౧...నిభింప వీరరాజేంద్ర ఆచార్యుగ'

(S. I. I. Texts vol. IV. No. ౧౩౧౦)

౩. 'మల్లేశ్వరమ [హ] దేవునికి ఆఖండితపనకు ఇ (౦) చ్చిన నొట్టెలు ౫౫. నీనిం నేకొని పల్లంనేతె బోయిండు తన పుత్రానుపాత్రమున నిత్య మనెందునె [య] బోయంగలవ —'

[S.I.I. Texts Vol. IV No. ౨౫౨]

'...వనబోల నావని వసమునం చెట్టిన మొదవులు ౫౦ ట్టికి నిత్యపడి నేతిమా [౧]'

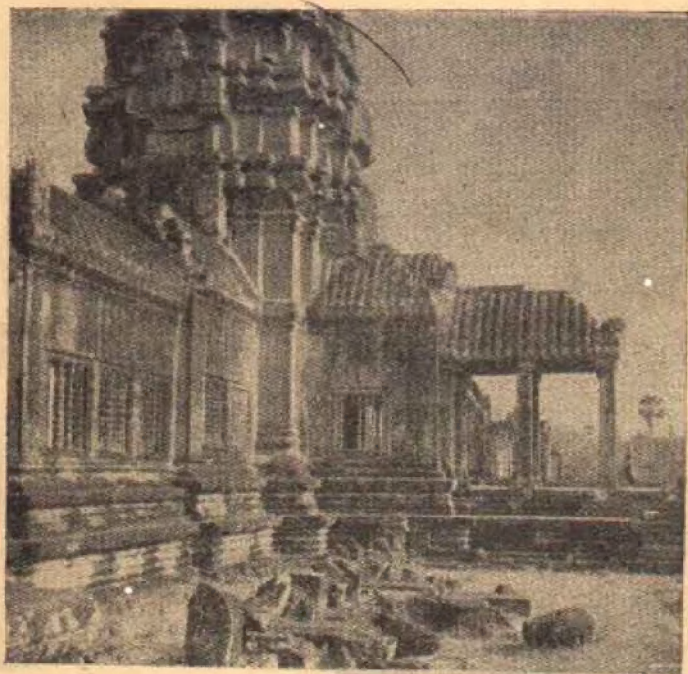
[S.I.I.T. Vol IV No ౧౧౩౨]

'...వెరసినవారు పూంటగాం గాటబోలనాసయవసమున విడిచిన యెనుములు యరువదేను న

బోయంగల శ్రీభువనాంకుశ శ్రీ మానయు ౧.'

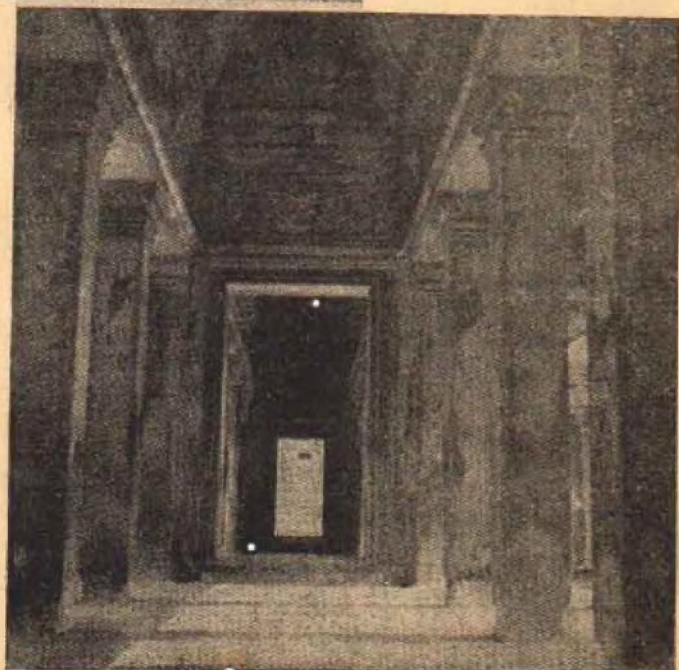
S.I.I. Texts Vol. IV No. ౧౧౫౩

అంకోరువాటు శిల్పచిత్రములు

౧. అంకోరువాటు మందిరము
సింహద్వారము-గోపురము

౨. మందిరములోపలి ఒక హాలు
(గోకర్ణ ఆమరిక చూపబడినది)

౩. బేయ్ మందిరములోపల

(మొదట ఈమందిరము
బౌద్ధాచార్యుడు లోకే
శ్వరుని ఆలయముగా
నుండెను. తరువాత
బ్రాహ్మణమతము ప్రబ-
లిసినరొజులలో శివా-
లయమాయెను.)

౪. ఏడుపడగల నాగము (రాతిశిల్పము)

బూంట్లుగా మొదలియడవున ప్రోలబోల నావని యడ
వున అయ్యిబోల కా [ట] ని వసమునం బెట్టిన మొద
వులు ౫౦. నావబోల ముక్కవసమునం బెట్టిన మొద
వులు ౫౦. బెరసి ఇ [ను] ౪ యెడ్లు ౧౦౦ ట్టికి నిర్ణ
పడి పోయంక్కల త్రిభువనాంకుస సేతిమానలు రెణు.

[S. I. I. Texts Vol VI No ౧౧౫౮]

పయి కాసనములో ౫౦ మొదవులు, ౫౦ మొద
వులు కలిసి ౧౦౦ ఇనుపయెడ్లని వ్రాయబడినది. మొద
వులనగా ఆవులను సంకము అందరు నెరిగినదేకదా!

‘మొదవులు’ ‘ఇనుపయెడ్లయినవుడు బట్టెలును
కావచ్చును. బట్టెల సేతిమానమునబట్టియు, ౨౫ ఇనుప
యెడ్లు ఒక మానడు సేతికి పరిపడునను కాసనప్రమాణ
మలబట్టియు పయిరితిని నిర్ణయించవచ్చును.

అర్థము

ర్థముకు

ఈనపు

బడినది

బడదు

ఉపయో

నది. x

లేదో

ఈనపు

నా య

నాంకనాటకము]

వి. కేశవస్వామి

మంచి చెడలే ఒక్కొక్కమాట ఒక్కొక్కతాస
నము.....మరి నేనో, ఒక సాధారణపు కొండరాజు
పుత్రిని; పర్వతముమందటి రాయని. అంతేకదా ?

కుమారి

అట్లు కాదు దేవీ !

నా య

ఇంతకూ నన్ను వారు కోరారు; నా ప్రేమకై
అడుతారు; నా మూర్తిని కొంటున్నారు. అబ్బ !
పునే ! నేనులేంది ఆయన అసలు ఉండనే

కుమారి

మరీల.....

నా య

తెనన్నే ఎక్కువగా ప్రేమిస్తు
న్నామాడ కదిలేస్తామగానీ, నిన్ను
వ్వారు.

కుమారి

.....

య

? ఎరి కృతజ్ఞత? ఎం
పడలేదు కుమారి !

సార్లు రక్షించా

భా య

ఉన్న! సామ్రాజ్యాధిపతులయెవల యెంతటి నీచపుత్రులంపు! కుమారీ, ఆయనవృద్ధయం నీకు తెలియదు. అందుకే ఆయన న్నంతహీనంగా భావిస్తున్నావు. నేనాయన్ని రక్షిస్తే, ఆయనకు ఉపకారముచేళాననే తలచావా కుమారీ?

కు మారీ

కాదు మురీ?

భా య

భా! ఒకసేదకుదు తనయజమానిని రక్షిస్తే... అది ఉపకారమేనా? ఒక రక్షకభటును తన సేవాధిపతిని ఆపదనుండి కాపాడితే.....అది ఉపకారమేనా? కాదు. ఎన్నటికీ కానేరదు. అది వాని విధి.....

కు మారీ

గొప్పభావము!

భా య

వాడి అంతే కుమారీ! ఈ భారతదేశమును కాపాడడానికి వారు తమ ప్రాణములను అరచేతిలో పెట్టుకొని పోరాడుతూంటే, నేను వారిని ఒకప్పుడు రక్షించాను. నిజమే. కాని ఇది ఉపకారమెట్లవుతుంది? కాబాలదు, కుమారీ! పోరబడుచున్నావు. ఇది వాధర్యము. నేను భారతస్త్రీ నని మరువవద్దు.

కు మారీ

అర్థమైంది. మీవిధిని మీరు నెరవేర్చుకున్నారు. కావచ్చును. కాని వారుమాత్రము వారి విధిని నెరవేర్చుకొనదా?

భా య

ఏమిటో వారివిధి.....?

కు మారీ

మీసేదను జ్ఞాపకవిధిలో నుంచుటే. మీమేలు.....కాదు, మీవిధినిమాత్రము వారు మరచరు.

భా య

నిజము. వారు దీనిని మరువరు, మరువబారు, మరువలేరు... ఒప్పుకున్నాను.....కాని ఇదే

మాప్తేమకు కారణమంటేమాత్రం ఒప్పుకోను. కళ్ళ మరొకస్త్రీ ఆయన్ని కాపాడితే, ఆమెనికూడా ప్రేమిస్తా రనుకుంటున్నావా? వట్టి వీధివాసపు! పురుషుల వృద్ధయాలు అంతనీచమైనవి కావని నీవు తెలిసికోవాలి కుమారీ!

కు మారీ

మరి మీ అన్యోన్యప్రేమకు కారణం?

భా య

కారణమా? అది నాకూ తెలియదు. ఆయన కూడా తెలియ దనుకుంటాను. నేనాయన్ని ప్రేమిస్తాను; నా వృద్ధయంతో ఆరాధిస్తాను; ఆయన్నే నా దైవంగా భావిస్తాను. ఇది ఆయనకూ తెలుసు. బాగా తెలుసుననే నానమ్మకం. అందుకనే నన్నంతగా ప్రేమిస్తారు. లేకున్న నావంటివా.....కుమారీ! ఇదంతా యెందుకు? నిజంగా ఆయన మనస్థి కాదు. దేవత. నేను మనఃపూర్వకంగా ఆయన్ని పూజిస్తాను.

(చంద్రగుప్తుకు వస్తాడు.)

చంద్ర

ఎక్కడి పూజించేది భాయా!.....అబ్బ! ఏ మాస్తిగ! నే నొచ్చాననేనా?

భా య

(తల వంచుకొని నిలుచోనుంటుంది. కుమారి మెల్లగా వెళ్లిపోతుంది. చంద్రగుప్తుకు కిటికీవద్ద సోఫాలో కూర్చుంటాడు.)

చంద్ర

ఇట్లా రా భాయా! ఇటు...ఈ తరచైతథవాన్ని చూడు.

భా య

(కిటికీలోనుంచి కిందికి చూస్తూ, సంతోషం వెల్లిబుచ్చుతూ) అబ్బ! ఇక్కడ ప్రతివాడికీ యేదో ఒక పనేనే!

చంద్ర

అకారణంగా కాదుగదా భాయా! ఈలో వాళ్ళ గానవాదీని

భాయ

(ఉదాసీనయై) కాని మహారాజా!...

చంద్ర

(ఆకురతతో) ఏమిటి భాయా! ఎందు కిమార్చు?

ఈకన్నీళ్ళేమిటి, ఈ చైఖరేమిటి? ఈనాడుకూడా ఏదైనా ఈ స్థితిలో నిన్ను చూడలేను భాయా, చూడలేను.

భాయ

మహారాజా!.....(ఊరుకొంటుంది.)

చంద్ర

చెప్పు, భాయా, చెప్పు.

భాయ

మహారాజా!.....

చంద్ర

అబ్బ! నాప్రశ్నలకు ప్రత్యుత్తరము “మహారాజా” కాదు భాయా! నీ యేడుపు నాహృదయాన్ని కలతపెడుతోంది. నాకుకావలసింది నీ బాధకు కారణం.

భాయ

మిత్రమే నన్ను బాధిస్తోంది మహారాజా!

చంద్ర

నాప్రేమా? అంతే?

భాయ

మహారాజా! నేను మీకు ఏగూత్రమూ తగను.

ఏదీమయంలోనూ సాటిరాను. కాని మీరు నన్ను అమితంగా ప్రేమిస్తున్నారు. భారతదేశాన్నంతా గెలువ గలిగిన శూరులు మీరు. ఇంతటి ధీరుల హృదయాన్ని నేను గెలువగలిగాను. అందరికంటే ధన్యురాలనయ్యాను. మీహస్తగ్రతమైన ఈ భారతసామ్రాజ్యాన్ని చిరకాలం నిలుపుకోగల శక్తి మీలో ప్రకాశిస్తోంది.....కాని మహారాజా! ఈ మన ప్రేమ ఎప్పుటి.....

చంద్ర

చాలా, భాయా, చాలు బోధపడ్డది. ఇలాంటి ఇతరమూ నీవు తరచుతీసి పాడుచేసు

కోకేం. లేక, ఈవిధంగా నాప్రేమను పరీక్షింపదలచావా? అందుకు సంకీర్ణంగా ఉన్నాను.

భాయ

(బెదరిమాస్తూ) లేదుమహారాజా! ఎన్నటికీఅట్లా తలచను. కాని మహా.....

చంద్ర

భాయా! లోకదృష్టిలో నేను రారాజాను. నాకు బలం ఉంది. గొప్పతనం ఉంది. నాసామ్రాజ్యానికి నేను మేటిచక్రవర్తిని. కాని నీదగ్గర నే నొక ప్రేమ భిక్షువును. నీప్రేమను కోరుతాను. నీ హృదయాన్ని వెతుకుతాను. నా ఈ రాజ్యము, సంపద.....అన్నీ నీగుండు ఎందుకూ కొరగానివి. చంద్రకముందు మిలుకు మిలుకుమను తారలు. నూర్చు.....

భాయ

(కన్నులు మూతలుపడ. సంపూర్ణకృప్తి కనబడుస్తూ) చాలా, మహారాజా, చాలు. కృప్తిపొందింది నా ఆత్మ. నాకు ఈ లోకంలో కావలసినదల్లా మీ ప్రేమయే.

చంద్ర

అదెప్పటికీ నీదే. నీహక్కు. నీసాత్తు. నీ.....

భాయ

ఇదేరూపంగా?

చంద్ర

అహ! ద్విగుణీకృతంగా.....

భాయ

భాగ్యము! నాకంటే ధన్యులు మరెవ్వరూ లేరనుకుంటా.

చంద్ర

లేకపోలేదు. ఉన్నారు భాయా! ఉన్నారు.

భాయ

(ఓరగా చూస్తూ) ఎవరు?.....

చంద్ర

మరెవ్వరు భాను! నేను.....ఇంకొకరిని
గడియలలో నీవు నాదాన వేతావు. అప్పుడు మనల్ని
ఈ ప్రపంచపర్యవేక్షకులూ గలిసేనా విడదీయలేవు.

భా య

(ఆశ్చర్యభావములు రాలుస్తూ పైకి చూస్తూ)
దేవునివృత్తి!

చంద్ర

నీ దగ్గరనుంచి కదలడానికి మనసాప్యదంలేదు.
కాని, భాయా, వేరేపనులు చాలాఉన్నాయి. ఇకనాకు
తెలి విప్పించాలి.

భా య

అమృత్యు! తెలి విప్పించేంతదాన..... ఇక
మీరు పోవచ్చును, మహారాజా! పొండి.

చంద్ర

(లేస్తూ) అబ్బ! "మహారాజా! మహారాజా!"
వినివీల వినుగజేసింది.

భా య

(లేస్తూ) మరే మనసుంటారు?

చంద్ర

ఏదేనా మంచిపదము.....చోయిగొలిపేపదము
.....అలాంటిదాంతో నిలకూడదా?

భా య

మీ కేపదము నమ్ముతుండో మీరే చెప్పండి.

చంద్ర

ఒక హైందవవనిత తమ్ము ప్రేమించిన స్వాదయ
శాధని ఏపదముతో నిలుస్తుందో.....అదే.....ఆ
మాత్రం చాలు, భాయా, వాకు.

భా య

కేపటినుంచి ఆవిధంగానే నిలుస్తాను లెండి.

చంద్ర

(నవ్వుతూ) ఏం? ఇప్పుడు నిలవ్వా?

భా య

ఉమా! (నిగ్గుతో తల వంచుకుంటుంది)

చంద్ర

దిలిపిపిల్ల! (చెల్లిపోతాడు.)

(కుమారి వస్తుంది. భాయ అమెను చూడకుండా
నే ఆలోచనలో మునిగి వుంటుంది.)

భా య

(చంద్రుడువున్నచో వెళ్లే దిక్కు చూస్తూ) అప్పుడు
చెల్లిపోతిరా? ఇంకానేవు ఉంటారని ఆశపడితివే!

కుమారి

పిలుచుకురానా? లేక మీరే చెల్లి మాటాడ
తారా?

భా య

(ఉలిక్కిపడి) ఎవరు? ఎవరినిచూచింది చెప్ప
చున్నావే? కుమారి, నీకు తెలియదూ నే నేదో ఆలో
చిస్తున్నా నని?

కుమారి

తెలియకేం? (నవ్వుతుంది. భాయ దీర్ఘంగా
ఆలోచిస్తాంటుంది. ఒకసారి ఉలిక్కి పడుతుంది.)

భా య

కుమారి!

కుమారి

దేవ!

భా య

ఇంతకుముందు నీవు నాతో మాటాడింది ఎవ
సంగిలే? నన్ను చూడటానికి ఎవరు వచ్చారు?

కుమారి

నాచాళుకుగారు ఆవల వేదియన్నార. కొన్ని
నిమిషాలు మీతో మాట్లాడవలయుంటు. మీ ఆజ్ఞ కోరి
తున్నార.

భా య

నాచాళుడా? (ఆలోచిస్తూ) నాయాజ్ఞ?..
కొన్ని నిమిషములా?.....సరే, రమ్మను.

కుమారి

(చెల్లి నాచాళుడితో వస్తుంది.)

వాచా

కుమించండి మీ.....

వాచా

రండి మహారాజా! రండి. మీరేమిటితి ఎలా వుంది?

వాచా

పరమాత్ముని కరుణ.

వాచా

మీరాకకు కారణం తెలుప కోరుతాను.

వాచా

(పూరుకంటాడు.)

వాచా

(తెదరుచూపులతో) ఏమిటిది? మీ మానయ నాఅనుదూను బలపరుస్తూంది. ప్రత్యక్షమే త్వరగా వస్తుంది.

వాచా

(శేలవైపు చూస్తూ వెళ్లగా) అకారణంగా వచ్చా నని ఎప్పటికీ తలకళింది.

వాచా

మరి చల్లకు వచ్చి మూతి దాచడం...?

వాచా

ఏదీసంగా చెప్పాలో కోసపడకుండావుంది.

వాచా

(కన్ను తెరిచేస్తూ) విముక్తును మరిఒక సారి అడుగుతున్నాను. మీరాకకు కారణం?

వాచా

(నిట్టూర్పు విడుస్తూ) దేవి! అవ్వజే మరిచారా ఆకోలాలు? మీరూ, నేనూ ఎన్నో పక్ష ఒక్క చోట గడిపిన దినములు! ఒక్కచోట ఆడుకొన్న గడియలు. మీకు జ్ఞాపకం ముండవచ్చు. ఒకసారి నేను మీలో నా ప్రేమను తెలియజేసినట్లు. (నిట్టూర్పు విడుస్తూ) నా ప్రేమ, నాస్వచ్ఛమైన ప్రేమ, నాపవిత్రమైన ప్రేమ, తెలియజేకాను. కానీ.....

వాచా

కానీ విముక్తుని మరెవ్వరూ ఆ ప్రళంప ఎత్త వద్దని అవ్వజే మీకు ఖండితంగా చెప్పేసట్లు మాదా నాకు దాగా జ్ఞాపకం ఉంది. చెప్పేకాను కదూ?

వాచా

మరి మీ యజ్ఞ సల్లంఘించావా?

వాచా

మరి యవ్వనో?

వాచా

ఇప్పటికేమట్లుకు కుమించా లని ముందే కోరు కున్నాను. మీదగ్గర కడపటి పెలపు పుచ్చుకొంటాని కొచ్చాను. ఇక ఈమాకుమొగము ఈజన్మలో మీకు చూపించను. (వెనెమొగం) నా ప్రేమ ఇట్లా ఇక్క రింపబడుతుంది దరి నేను కలలోనై నా నమ్ములేదు. నాలుగ్గిరుండ్యము.....చంద్రగుప్తుడు చక్రవర్తి ...చారాజా అన్నిటికన్న ముఖ్యము...అంద గాను. మరి నేనో?... (నిట్టూర్పు విడుస్తూ) ఆచంద్రుడి ముందటి తారను. అందుకు దెక్కడ చంద్రు దెక్క.....

వాచా

ఇదంతా అనవసరప్రసంగము.

వాచా

(అనేకోరణితో వుండి చాచమాటలు వివనమై నా అదృష్టతారను మళ్లీ మావాద్యవాడు మెరుస్తూ యునుకున్నాను. కాని మమ్మీలు అచయకొని అట్లాకాని వ్వలేదు. వాటి ప్రతాకమే తిగ్గిపోయింది. ఇంకొకటిలో నశించిపోతుంది..... నేను నా కుడినిర్ణయదినము, ఇచ్చాళి కళ్ళయించుకున్నాను. నాదీవిక వృద్ధునికి ఇక పూత, కాతా.....ఏలా లేదు. నా.....

వాచా

వాచావా! ఇంక వివరము. నావృత్తయం కను క్కొలేకుండా వున్నావు. నిన్ను సోనిరుడి లాగా ప్రేమించాను, ప్రేమిస్తున్నాను, ప్రేమిస్తాను. దురభి ప్రాయపడవద్దు. ఒక అదృష్టాన్ని ఆమెపెట్టికోడన

ఇట్లా కష్ట పెట్టడం నీవంటివాళ్లకు భావ్యంగాదు వాచాళా!

వా చా

నీజమే కాని వాచా! ఇక నీకుంచి వేరయిపోతున్నాను. అంతకు ముందునీకు—హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించిన కాంతికు—నా హృదయనేదని తెలరటానికి వచ్చాను. అంతే..... నా హృదయధార మెక్కువతోంది మాట్లాడలేదు. ఇంక నాకు సెలవు... నేను జీవించినంతకాలం నిన్ను మరచు. నీ ప్రేమను నా హృదయపీడయనుంచి తోసివేయలేదు. కాని ఎప్పుడూ నీతో నా ప్రేమప్రకంప చేయవని వాదనం చేస్తున్నాను. నీ యెడటికి చూడరాదు. నీకు నా గారి గూడా తగర్చివేస్తు..... ఎప్పుడైనా నీవు వాచావు వాస్తరింటే, నేనుగూడా ఒకప్పుడు జీవించియుంటివనీ, వాలోగూడా ఒక హృదయం ఉండేదనీ, నాకు గూడా ప్రేమించేళ్ళి కాద్దోగావో వుండేదనీ—ఈ మాత్రం తెలవినా, వాచా! నా ఆత్మకు కాంతి, తప్పక కలుగుతుంది. ఆ కమ్మకం నాకుంది. ఇంక ఇంతకన్న ఎక్కువ చెప్పలేదు వాచా! సెలవు. (తల వంచుకొని పోతాడు. వాయ భిన్నురాలై చూస్తుంటుంది)

[తెర]

రెండవరంగము

[రాజభవనంలో వేరొకగది.

మూడు బాదులనేక]

(ప్రవేశము: చంద్రగుప్తుడు, వాచాకుడు)

చంద్ర

వాచాళా! ఇదేమిటి ఇట్లా అంటున్నావు? ఇంత సంతోష దినమున నన్ను వదిలిపోతావా? నిన్ను నేను కదలేదు, వాచాళా వదిలేదు.

వా చా

మహారాజా! ముసించాలి. ఈ దినంతోసరమే ఎన్నాళ్లబట్టో నిరీక్షిస్తూవచ్చాను. ఎన్నో ఆశ యాలు నాలో మొలకలెత్తేయి. మిమ్మల్ని పెళ్లిపీటల మీద చూచి అమితానంద భరితు డైవుతా నని అనుకునే వాణ్ణి. కాని.....

చంద్ర
కానీ?.....

వా చా

కాని యేంచేయను? దైవం అనుమానంగాలేదు ఎందుకో కూడా నాకు తెలియదు. నేను మగధరాజు మంత్ర గారింది చూచినా, నా అంత దురదృష్ట వంతుడు మీకు వేరే అనుపడదు. అందుకని ఈ పాద దేహాన్ని పాశ్చాత్యమైనంత త్వరలో ఈ దేశమునుంచి దూరంగా ఈడ్చుకొనిపో నివ్వడం దని నా ప్రార్థన. ఈ పాడు మొగంతో నేను మీ పెళ్లిపండ్లట్లోకి రాలేను.

చంద్ర

ఇదేమి ఈ వాళ్లారనీ, వాచాళా! (మీద చేయి వేసి) ఈ స్థితిలో నిన్ను చూడలేకుండా వున్నాను. ఇటు చూడు! నీవు నాకొర కన్నో రాజ్యాలు గలిచావు, ఎన్నోపాదలు నన్ను రక్షించావు, ఎన్నో.....

వా చా

(మొహం తిప్పి) అది వానిది, నాధర్మం.

చంద్ర

నీవుమాత్రం నీవిధిని నెరవేర్చుకోగల సమర్థుడవనీ, ఇతరులు దుర్బలహృదయులనీ తెలచితివా వాచాళా. నీవిధిని నీవు నెరవేర్చుకున్నావు. ఇక వానిది మిగిలి వున్నది. ఈ అవకాశాన్ని పోనివ్వను. ఎట్లా వూరుకోవడం వాచాళా! లోకు లేమంటారు.? "వాచాకుడు తన కర్తవ్యము నెరవేర్చుకున్నాడుగాని చంద్రగుప్తుడు వానినీలకు తగిన ఫలితము కలుగజేయలేకపోయినాడు....." అంతేవా? అబ్బ! భరించలేను. నేను నిన్ను పోనివ్వను ఎన్నటికి పోనివ్వను.

వా చా

మహారాజా! (వూరుకుంటాడు.)

చంద్ర

చెప్ప, వాచాళా! నీకష్టానికీ కారణమేమిటో చెప్ప. నాసంతోషం నీదుఃఖాన్ని భరించలేకుండా వుంది.

వా చా

(మూసంగా ముందుంటాడు.)

చంద్ర

(బుజ్జగిస్తూ) చెప్పరా, వాచారా! చెప్పరా?

వాచా

మహారాజా! నాయాస్థితిలో మానమే శ్రేయం గానోస్తుంది. నన్నిలా వుండనీయండి, మీకు కష్టంగా వుంటుంది.

చంద్ర

అభ్యంతరంలేదు. నీ కష్టాన్ని తీరుస్తాను. సామ్రాజ్యాధిపతిని... నింజాను.

వాచా

(ఆకాఫూరితమైన కంఠంతో) నా కష్టాన్ని తీరుస్తారా?

చంద్ర

నా చేత నైతే, తప్పక...

(నీవకు దొస్తాను.)

నీవ

మహారాజకు జయముగ గాక!

చంద్ర

ఎవరది?

నీవ

రాజగురువు చాచక్రమహానీయులు వచ్చారు.

చంద్ర

గురువుగారా?

నీవ

చిత్తం.

(చంద్రగుత్తుకు, వాచాకుడు పోయి చాచక్రమహానీయుని వస్తారు.)

చంద్ర

దయచేయండి, మహారాజా! దయచేయండి.

చాచ

(కూర్చుంటూ) చంద్రగుత్తు!

చంద్ర

(సవినయంగా) మహారాజా!

చాచ

ఇవ్యాక నీ పొడోగవారము కదూ?

చంద్ర

చిత్తము, తమ ఆశీర్వాచనము; దైవసంకల్పము.

చాచ

నీవు నా శిష్యుడవు.

చంద్ర

అందుకు నేను గర్విస్తున్నాను.

చాచ

ఇప్పటివరకూ నా ప్రతిమాటా నింటూ వచ్చావు. ఔను కదూ?

చంద్ర

ఇకమందుమాడా అంతే.

చాచ

ఎప్పటికీ?

చంద్ర

అః! గురుదేవా, ముమ్మాటికి ఎప్పటికీ. మీ ఉపకారాలభారం మోయలేకుండావున్నాను.

చాచ

ఒకచేక నేను చెప్పేది నీ ఆభిప్రాయానికి భిన్నంగా వుంటే?

చంద్ర

నాదే పొరపాటగుంటూను.

చాచ

చాలు! ఆ మాటతో నిజవు. ఈ మనోవిశ్వాసాన్నే నేను ఆశించాను. అయితే విను. నేను నిన్ను పరీక్షించదలచాను.

చంద్ర

(అడుర్దాతో) గురుదేవా! (తడకంగా చూస్తుంటాను.)

చాచ

చాయాకమారిని పరిగయి చూడకద్దు.

చంద్ర

(దిగ్గజ లేచి, అడుర్దా కవలరుస్తూ) మహారాజా!

చా న

ఇది చాగవ్యుని అజ్ఞ.

చం ద్ర

కాని.....

చా న

నీదీ పొరపాటవతో. నేను చెప్పే దంతా నీ కొరకే.

చం ద్ర

కాని, యెందుకో అను.....

చా న

రాజుగురువును, ప్రతిపాటకూ బదులు చెప్పమని బలవంత పెట్టకూడదు. నాకు కష్టంగా వుంటుంది.

చం ద్ర

(తల వంచుకొని) క్షమించండి.

చా న

(దయతో) చంద్రగుప్తా!

చం ద్ర

(మెల్లగా) మహారాజా!

చా న

నీవు రాజరాజువు. నీకీరయ నీరాజ్యానికిది, ఏం?

చం ద్ర

ఒప్పుకుంటాను.

చా న

ఛాయ ఒకసాధారణపు కొండనాయకునిపుత్రుక.

చం ద్ర

అందుకు.....?

చా న

దీక్షల్ల నీజీకాని కేవల లాభంలేదు.

చం ద్ర

కాని నాప్రేమ, సురుదేవా, నానిష్కళం.....

చా న

(నిరసవభావంగా) ఉం! ప్రేమ.....నీదేకము, ఈ భారతవర్షము నీనుంచి బలికోరుకూంది. ప్రజలు నిన్ను నిందలపాలు చేస్తున్నారు. ఎట్లా భరిస్తావు?

చం ద్ర

(మెల్లగా) నిందా? హం.....నాభాయ ముందట.....నా ప్రేమముందట, అనిందను లేక్కరము, పను.

చా న

(కోపంగా) మరి నీరాజ్యాన్నో? (తొట్రుపాటుతో) కాదు, కాదు. ఈ పెల్లెప్పటికి కానీరు.

చం ద్ర

(పెదమొగంతో) నాభాయ ముందట నాకేమీ కనపడ్డంలేదు, వివపడ్డంలేదు. నాప్రేమప్రవాహాన్ని అరికట్టగలకీ ఉన్నదనినమ్మును.

చా న

ఏముంటివి? ఆ కీక్తి నాలో లేదా? అయితే ఈ పెల్లి ఆగదా? (కోపంగా యాస్తుంటాడు.)

చం ద్ర

(కట్టెలాగ నిలుచుకొంటాడు. ఏమీ మాట్లాడకు.)

చా న

(తొందర గనపరుస్తూ) ఆగదా? చెప్ప, నీకుని నిశ్చయమచెప్ప. నీదృఢనిశ్చయమే నాకీవ్వదు కానాటికి.

చం ద్ర

(కంటనీరుగారుకుంటుంది.) మహారాజా! ఛాయ జీవనం వర్ధిల్లి మైపోతుంది, ఆమెను నేను నాస్వాదయ పూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నాను. ఇప్పుడిప్పుడే ఎన్నో ప్రమాదాలు చేసినవచ్చాను. అయ్యి ఈవార్త విన్నట్లయితే.....అబ్బ!.....ఆమె స్వాదయం..... కోమలమైన ఆమె స్వాదయం.....ఇట్టి కకోరమైన వార్తను భరించగలదా? నన్ను నిందిస్తుంది. నన్నేమిటి, పురుషవారి నందితినీ నిందిస్తుంది. తుదకు తానూ మాత్రంబతుకుతుందా?.....బతుకదా...అహం.....బతుకలేదు.

చా న

అయితే ఈ పెల్లిని ఆపలేవు?

చం ద్ర

(మెల్లగా) నాకీక్తి మించినవని ఎలా చేయగలను?

చాణ

(కోపంగా) ఆప వన్నమాట.....?.....
అంటేనా?

చంద్ర

(తలవంచుకొని పొడవంటాడు.)

చాణ

గ్రహించాను. నీమానంలోని భావం గ్రహించాను. ఇన్నాళ్ల నుండి నీ స్వర్ణచేతుకోలేకపోయాను. ప్రయాసపడి, బలంచూసి నేర్పుతో నీ విన్నాళ్ల నుండి సుపాదించిన ఈరాజ్య మంతా మట్టిలో కలవరాని! పూనుకున్నట్టున్నావు. నీవెనుక నీదేశము ఈ పెల్లిచేతుకోమాడ దని ఎలుగెట్టి అడవూ వున్నది. కాని ఈ నీసామ్రాజ్యకోదన నీవిషయంలో ఆరణ్యకోదనగా పరిణమిస్తావునీ. ప్రేమతో మురిగియున్న నీను తెలియ ఫలక్షులు తప్ప వేరే ఏమీ వివరించేట్టులేదు. దీనికి ఫలితము, నీరాజ్యము మట్టిపాలువుతుంది. చంద్రగుప్తా! కండ్లు తెరువు. భాగా యోదించుకో, నీ రాజ్యానికోపరం, నీదేశముకోరకు, నీప్రజలై నీప్రేమను కూడా ఆహుతి చేయాలి వెనుదీయటం రాజభ్యంతం కాదు. దీనికి నిదర్శనంగా నీ ప్రజలకు చూపించాలి. అప్పుడు, నీవంటి చక్రవర్తి లభించినందుకు ప్రజ గర్విస్తుంది, నిన్ను ప్రేమిస్తుంది, నీయందు గౌరవముందుతుంది.....పిచ్చుకుంటావా?

చంద్ర

నేనేమి చేయాలి? మహారాజా! ఈ పరీక్ష చాలా కఠినంగా ఉంది

చాణ

నాయనా! చంద్రగుప్తా! నామాట విను నీ రాజ్యాన్ని కాపాడుకో.

చంద్ర

చాణ ప్రేమనిరవసంకల్ప రాజ్యసంరక్షణ ఎలా జరుగుతుందో నాకేమీ బోధపడవలెదు. కాన ఏమిలాభం?

చాణ

అది నాకు తెలుసు. ఆసంగతి నాకు వదిలివేయి.

చంద్ర

మందిరి కాని.....

చాణ

(చంతోమంతో చంద్రుల ప్రతిమాట పూర్తిగాక పూర్వమే). ఇప్పుడు నీవు నిజంగా చంద్రుల ప్రతిమాట మాట్లాడుతున్నావు. ఆనందము, ఆనందము! ఇక నా వెంటరా (అటు తిరిగి) నాచాచా!

నాచా

(తల వంచుకుని) మహారాజా!

చాణ

నీ విప్రుడే వెళ్లు. చాణుకు కలుగుకుని ఆమె కింగిరి చెప్తు. ఇది చంద్రుల ప్రతి నీ రృపి కూడా చెప్పు. ఇ: తిరుగు లేదను.

నాచా

చిత్తము; అజ్ఞ.

చాణ

వెళ్లు. (చంద్రుల ప్రతితో) రా నాయనా! చంద్ర గుప్తా! ఈ యర్థ ప్రజలకు తెలియపరచాలి. నీ వెంక గొప్ప డివో వాళ్ల కప్పుకు తింటుంది. (చంద్రగుప్తడి చేయిట్టుకొని లాక్కెల్లాడు. చంద్రుల ప్రతి విచారం గా చాణుగ్నిని వెంట వెళ్లాడు.)

నాచా

ఆక.....ఆక.....అంధకారం లో మల్లీ విలుకువిలుకు మంటూ వున్నది ఆకాశోద్ధి... కాని వచ్చుకం లేదు.....మల్లీ నాకు అపజయమే నేమి.....ఎవ రది? చాణే నావస్తున్నది? ఈసంగతి ఎట్లా చెప్పాలో లోచడంలేదు. ఈ సంగతి విన్నతర్కుక నీకుస్తుంది.....అబ్బ!.....చాణ యేడుస్తావుంటే నేను చూడలేను.

(నాచాకు దొక కుక్క కామకొని తనచేత్తో కళ్లు మూసుకుంటాడు. చాణూ, కుమారీ వస్తారు. నాచాకుని చూచి చాణు ఉలిక్కిపడుతుంది.)

చాణ

ఎరయో? నాచాకునా? ఇంకా యిక్కడనే వున్నావు?

వా చా

ఇది వాతప్య నాకు, మహారాజగారిది.

భా య

ఏమీ? మహారాజగారి తప్పి.....?

వా చా

వారు నన్ను పోనివ్వలేదు, వాతో ఒక పంజీక మంటారు.

భా య

(ఆకురతతో) పంజీకమా? ఎవరికి? వాకేవా?

వా చా

అవును, మీకే.

భా య

ఏమని?

వా చా

దురదృష్టవంతుణ్ణి కాకపోతే-వాతంటివారు వేల మంది ఉన్నా, ఈదనికి వన్నీ నియమించాలి?

భా య

ఏమిచెప్పాలో తొందరగా చెప్తు. కొలయాపన చేయకు వాచాళా!

వా చా

కోప్పడకుండా వుంటే చెప్తాను ... ఇదే నా నీతిలో మరెవరైనా వుంటే, తప్పక సంతోషంతో పొంగిపోయే వాడిని. ఇంత అలస్యంగా వేసి యుం డకపోవునేమో, కానీ..... (నిట్టూర్పు)నేను నిన్ను ఇంతవరకూ ప్రేమిస్తూ కేపున్నాను. నీ కేదిన్న కష్టం వచ్చినా నాకు గొప్పప్రళయంలా కనబడు తోంది. నీసంతోషమే వాతనందము. నిన్ను కష్టపెట్ట లేదు..... అబ్బ! ఈవార్త చెప్పలేను, చెప్పకు, రాకు మారీ! చెప్పకు, తెలవు. (పోతోతాడు)

భా య

ఉండు, వాచాళా! ఉండు. నాకు కష్టం కలిగిం చ వని ఇప్పుడే అన్నావు ఆవార్త తెలుకపోతే నాకు చాలా బాధకలుగుతుంది. కోప్పడన్నా నిజంగా ప్రేమించినట్లయితే—— (అని) చెప్తు, వాచాళా, ఆసంగ ప్రేమిలో కానివ్వ.

వా చా

రాకుమారీ! (కాసగా) అబ్బ! చెప్ప లేను, పోవాలా చెప్పకు. నన్ను క్షమించాలి.

భా య

(దీనంగా) అయితే వాకోర్కీ తీరదా?

వా చా

నీవు నన్ను అపహింసించుకుంటావు.

భా య

ఆసంగపడను. చెప్తు, ఏమిచెప్పాలో చెప్తు. నన్నిలాపించడం నీకు బాగుందా వాచాళా?

వా చా

అయితే విను. సుందరు తాయచేసుకో! మహారాజగారి అజ్ఞ.....దానికి తిడుగులేదట మాదా.....

భా య

(ఆకురతతో) అజ్ఞా?.....ఏమని?

వా చా

ఏమని, నీతో చెప్పమని మీ ఇద్దరికీ పెళ్లి కొట్టాలను, కాదని.

భా య

(కలకరపడుతూ) ఏమిటి? మా పెళ్లి..... కాదా?..... ఇదేనా? ఇదేనా నువ్వనేది?

వా చా

(వెమ్మడిగా) అవును రాకుమారీ! నా సంతో షము అంతే. మహారాజగారు ఇట్లాగే అననున్నారు. కానీ వాతమాత్రం ఏమిచేస్తారు? ఏడుస్తున్నారు, నీ యందు వారికిగల గాఢప్రేమను వెలిబుచ్చుతూ. రాజ్యము, దేశము, ప్రజలు-ఎవన్నీ వారిని విడలలేకుండా ఉన్నాయి; వదిలవు. వాటి పంజీక వార్తాకే నీతో కేర నుటకు వారు బలవంత పెట్టబడ్డారు.

భా య

ఏమీ, బలవంతమా? (కుమారివైపు తిరిగి) కుమారీ! విన్నావా? మహారాజగారు బలవంతపెట్ట బడ్డారట?

కుమారి

నానా

కలలోనూడా తలవనివారు.

నాయాదేవీ!.....

నానా

నానా

(ఏమిటా) వారు నాతో ఎన్నిప్రమాదాలు చేశారు. తుదకంతా ఇలా పరిణమితుం దని ఎన్నడూ అనుకోలేదు. — (పాతాళుగా ఏడుపాటి) వారునన్ను వదల్లిత, వదలరుకూడా. ఇంకా నన్ను, నా తీవితాన్ని నాకనముచేయడానికి చేసిన యెత్తు. ఇది రాజసందేహం ఎంతమాత్రమూ కాబాలరు. కాల దన్నిన పౌదయపు తుదిప్రయత్నము; తిరస్కరింపబడిన ప్రేమ గనిపెట్టిన సాధనము; ధిక్కరింపబడినమోసము పవీత్యుకొనుట కయి పన్నిన పన్నుగడ. హూం! ఎంత నీచపు ఆలోచన. (నానాగురిచైత్ర తిరిగి) నానా కా! నీ.....

కుమారి

అమ్మ! ఒక్కసంగం.....

నానా

నానా

(కుమారిమాటలను వివశంబానీ) నీదొక్కమాటకూడా నమ్మరు నానాకా! అన్నీ అబద్ధాలు. అంతా మోసం. ఈ నీచపు ఎత్తుతో నీ ప్రేమమధిక్కరించిన నా పౌదయాన్ని మర్లి గ్రహించా లని చూశావు కాలోయ. మహారాజు నిన్ను పూర్తిగా నమ్మాడు. విశ్వాసపాత్రుడిగా ఎంచాడు. అంతఃపురంలోనికి కూడా రానిచ్చాడు. నీర కంతా నీవు చేసేప్రతిఫలం ఇది. అంతేకదా? నా మనసు ఆయనచైపుకుండి తిరిగి పోతే, నాకూ ఆయనకూ ఎడతాటు గరిగితే నీకాళ్ళపై నాల్చానని అనుకుంటున్నావేమో. కాని.....

నానా

నానా

రాకుమారి!...

నానా

నానా

స్త్రీహృదయం ఎట్లాంటిదో నీకు తెలియదు. అది ఒక్కరినే ప్రేమిస్తుంది. అది ఒకేసారి. తనప్రేమలో ఆపజయమంటూ పొందితే, తన సంతోషాలని అంతతో కాళ్ళకంగా కాలితో తన్నివేస్తుంది. స్త్రీని వందించడం అంత గులభ మనుకున్నావే? నానాకా! అది సాధ్యమైన పని కాదు.

నీ ప్రయత్నమంతా కర్మ మైపోయింది. నీమాటలను నేను నమ్మరు. కుమారి! రా, మహారాజాద్వారకు పోదాం. చూడు, ఎచ్చటనున్నాకోవారు. (అవకంతో వెళ్లిపోతుంది. కుమారి వెనుకనే వెళ్తుంది)

నానా

(భిన్నుడై బొమ్మలాగ నుండుంటాడు. ఒక్కసారి పోతోయి ఆగి) “ధిక్కరింపబడిన ప్రేమ పగ దీర్చుకొనుటకై పన్నిన పన్నుగడ”.....అబ్బ! నన్నుంత నీరునిగా భావించింది.....కాని ఇది ఆమె కష్ట కాదు. ఆమె మహారాజాని ప్రేమిస్తుంది. ప్రణయాంధురాలు. ప్రేమదే ఆరెప్ప. ఆమెమాత్రం విద్వో ఖురాలు. (పోతాడు)

[తెర]

మూడవరంగము

[నానా గది. సాయంసమయము. నానా ఉదాసీనంగా కూర్చోనుంటుంది. తేది వ్యారం చైపు పోతుంది. తిరిగి వస్తుంది. మర్లి చూస్తుంది. విచ్చిచానివలె మాటలాడుకుంటుంది.]

నానా

కుమారి ఇంకమా రాలేదు.....అబ్బ! కాలానికి కాళ్ళ పడిపోయిన ట్టున్నాయి. విరుగెత్తుకుంది. (అటూ ఇటూ పచారుచేస్తూ) కుమారి ఇంకా రాదు, కారణం?.....తెలిసింది, తెలిసింది. మహారాజాగారు దానితో మాట్లాడ చలమకోలేదు.....అయితే నానాకుని మాటలు...అబ్బ! అవే నిజమైతే ధరించగలవా? (కిటిలోనుంది కిండి చూచి ఆకృర్యంతో) ఇదేమిటి? పురాలంతారాలన్నీ ఏమి? పహారావారే?... ..నిజమే.....నిజమే.....అమ్మయ్యో! అంతా నిజమే.....?

(కుమారివస్తుంది. నానా ఆమెద్వారకు పరుగెత్తుతుంది.)

ఆ సుందరవిగ్రహాన్ని ఇప్పుడొక దుఃఖపూరితమైన మూర్తిలాగ చూచి, నీకుదినంతోమార్చి అనుభవించు సగుణేవా! ఈ పరీక్ష చాలా కఠినమైంది. ఎలా కష్టపడుతావో... (లేచి ఇటూ అటూ పయనమేస్తాడు. అరిచి దృష్టి ఆ దుష్టులపై పడుతుంది. ఈవలకు తీసి కట్టపై పెడతాడు) ప్రణయవర్ణం..... మనసులో ఎంత బొమ్మలుంటావో కాని ఇది వా రిప్పు కాదు..... నేనొక రోదాన.....

(చాచూ, విమారీ కేమలామతూ రిస్తారు)

చా య

నన్ను వశులు, నన్నా పకు, నేను చాణక్యశిష్యులక్యమైతను. (చంద్రునిపై న్నీ చూచి) మహారాజా! మీరు వచ్చారా? నేను విన్నవించా నిజమేనా?

చంద్ర

దేవీ! నన్ను క్షమించు. వాసితిని గమనింప లేవా?... నేను రారాజును. ఆకారణం శతశే అందరికంటే దురదృష్టవంతుడను. నీన.....

చా య

మహారాజా! వాకిప్పుడు ప్రత్యక్షతరం కావలెను ఇదినిజమేనా?.....

చంద్ర

దేవీ! నీ నిప్పుకు నీతో ప్రణయసంభాషణ చేయ దానికి రాలేదు. వానిని నన్నిట్లా పాప మృదయినిగా చేసివేసింది... నీవుకూడా ఎన్నో సార్లు నానునకును వానినివైపుకు మరల్చవు. ఇప్పుడుకూడా ప్రేమిం పహించు. నీవుకూడా పాపామృతంయవు కమ్మ... అబ్బ! అట్లాచూడకు చాచూ. అట్లాచూడకు ... నేను భరించలేను....

చా య

(కన్నీళ్లు కారుస్తూ) మహారాజా...

చంద్ర

...దేవీ...

చా య

మీరు నన్ను...

చంద్ర

రాజ్యము దేవీ! రాజ్యము.

చా య

(కన్నీళ్లాని) రాజ్యమా? రాజ్య మేమంటోంది?

చంద్ర

ఈపెళ్లి చేసుకోదానికి నీయ లేదని

చా య

కారణం!

చంద్ర

రాజ్యానికి బల మవసరమన్నది.

చా య

అంటే?

చంద్ర

నీవొక సాధారణపు కొండగాని శత్రువు.

చా య

అందుకు.....?

చంద్ర

ఈపెళ్లితో వాటల మభివృద్ధి పొందదు.

చా య

(తీర్థంగా) నది మీబలాభివృద్ధికి ఏత్రోవను అవలంబించ నున్నార.

చంద్ర

(తల వంచుకొని) అది చాణక్యమహారాజుతీర్పు, వారి కాదు.

చా య

ఏమిటో అది?

చంద్ర

..... సెల్యూగన్ శత్రుత్వం..... హెలన్

చా య

(నీట్టూర్లు) కానుంది. అంతమైనట్టి..... రూపరేఖామలకు బోటు లేదు. అందులో ఒకనొప్పు తండ్రికి శుభ్రుత్తి. వారికి ప్రేక్షకులంది... బలంఉంది... భవముంది. మరీనేవో... (ఏడుస్తూ) ... ఒకసాధారణ ఉం, అదంతా ఎందుకులేండి... ఆరణ్యకోదన

.....కాని మహారాజా! మీపై నామన్నంక ప్రేమ మరెవ్వరికి ఉండదని నానమ్మకం.

చంద్ర

భాయా! అది నాకు తెలుసు. నీతో వేరవడం వాసంతో మలకు దూరమవడమని నాకు బాగా తెలుసు. ప్రతిక్షణము నీజ్ఞాపకమే, నీప్రేమే నా హృదయాన్ని కలరపెద్దాంటుంది. నేను తీసింది వున్నంతవరకూ నీ ప్రేమ నాహృదయంలో ఇదేయూపంగా ఉండగలదు... (దీనంగా)...కాని భాయా! రాజ్యము దివిసే కోరుతుంది ... (నిరాశతో) నే నీమీ చేయలేను.

భా య

(తలయెత్తి తీవ్రంగా చూస్తూ) నాతో కొత్త కొత్త ప్రమాదాలు చేసేటప్పుడు మీబుద్ధిగ్గుడకు పోయింది? మీరాజ్యమెక్కడి పడుకుంది? మీ ప్రజలెక్కడ నిద్రపోయినా...?.....అప్పుడేమిరు నాతో అలలేకపోయినారా...? "జట్టిపిల్లా, నేను రాజానన, నీ నోక సాధారణపు రాచిబిడ్డవు. నీహ నాకూ ఏం సంబంధం"...అని ...—మీరు ప్రేమపూరితమైన నాహృదయాన్ని తీసికొని, మీ రాజ్యపాపాముపై చిరుకగిట్టి నారు. ఇవేనా మీ ప్రమాదాలు? ఇవేనా మీ.....?

చంద్ర

భాయా! నేనేమిచేయగలను? నా రాజ్యానికి నాపై అధికారమున్నది.

భా య

కాని మీపై మీ కధికారములే...?.....?

చంద్ర

(గద్గడకంకంతో)...—భాయా?.....?

భా య

మహారాజా? మీరేమంటున్నారో, కాస్త ఆలోచించండి.....నేను మీ భాయను... (ఎదిస్తుంది).

చంద్ర

(ఏడుస్తూ లేవ్వుతాను చూచుకుంటూ) చంద్రగుప్తా! భవిష్యత్తును కొంచెమున్నా ఆలోచించలేదు... నీవ్యక్తిత్వం నీవు తెలుసుకోలేకపోతివి. నీనోక

సాధారణవ్యవస్థలంతటివివక్షనున్నావు. కాని చంద్రగుప్తా! నీనోక రాజాజువు నీకీవ్వు నీరాజ్యపుసాక్షు నీ ఇష్టము నీరాజ్యప్రేయోధివాను. నీ సంతోషము నీరాజ్యపుకోరిక...వన్నురానిది నమ్మినావు... ఫలితము?...నేను నీసంతోషము, నీ పర్యవేక్షణను పొందేటోతున్నది. నీవేమీ చేయలేక చూస్తున్నావు... (ఒక్కసారి భానులైపు తిరిగి) కాని భాయా! నేను రాజ్యముపాలించాలి.

భా య

(దీనంగా) అయితే మీ తీర్పు ఇవేనా?

చంద్ర

అఁ ఇదే.

భా య

దీనికి తిరుగులేదా?

చంద్ర

.....లేదు, భాయా!.....తిరుగులేదు.

భా య

(గద్గడకంకంతో) ఏమిటోండి మహారాజా, ఏమిటోండి మీబలాభివృద్ధికి పాటుపడండి. నే నద్దులగలను. మీ సామ్రాజ్య-వృద్ధికి మీవిద్యోక్తులను వినియోగించండి. నా ప్రేమను మీ కడ్డుతిగిర్మిస్తాను. నాకు అమోఘ ప్రమాదాలు చేసిన మీ వాలుక నా ప్రేమను ఎట్లా ధిక్కరిస్తుందో చింతా మని కుతూహలంగా వుండేది. నా కోర్కెలు పెరిగింది. ఇంకా తెలుపు.....అన్నీ! ఈ పద ముచ్చరించటానికి నా వానక తపిలకున్నాను. కాని ఏమిచేయ? మీ రాజ్యము, మీ ప్రజ, మీ..... దీనములు, వారాలు, ఏ ద్దు గడిచిపోతాయి కాని, ఇక మీరు నా మొగము మల్లీమాడరు. నా మాటలు వివరు. మీకు జయమునుగాక.....తెలపు (పోతోతుంది.)

(మర తొందరగా ప్రవేశిస్తుంది)

మర

ఉండు, పుత్రీ! ఉండు, పోవద్దు... (చంద్రగుప్తతో) చంద్రగుప్తా!

చంద్ర

మాతా?

మ ర

ఇవంతా ఏమిటి?

చంద్ర

గురుశత్రు ఆజ్ఞ తల్లి!

మ ర

ఇట్టి రత్నాన్ని పోగొట్టుకుంటున్నావా? చంద్ర నువ్వు? ప్రపంచమంతా కలికినా ఇంత మందిల్లా కొరుకుకుండా, వాయవా?

చంద్ర

చంకేనా లేదు, తల్లి!

మ ర

మీ ఈ పిల్లి ఎందు కాగింది?

చంద్ర

గురువుగారి ఆజ్ఞయని చెప్పితిగా.

మ ర

కాని, చంద్రనవ్వు! నీను నీతల్లిని.....ఇది నా ఆజ్ఞ. ఆమెను పెల్లచేసుకో.....ఆదేవి కన్నీరు నీను చూడలేను. ఆమెనిట్లుార్తులను భరించలేను. అది నీ సింహాసనాన్ని వేళ్ళతో పెకలించగలవు. నీకత్తినిద ముప్పులై తాండవమాడగలవు. నీ...

వా య

కాదు, తల్లి! కాదు అట్లెన్నటికీ కావాలదు. నీ నెక్కడనున్నా, ఏ పీఠిలోనున్నా, నా పృథులు మెప్పటికిన్నీ నీరి పంతోనువికారకే వైవాన్ని ప్రార్థిస్తూ వుంటుంది. నీను భారతపుత్రు.

మ ర

నాయనా! మాడు, ఆమాటలు, ఆభావాలు... రత్నాన్ని కాల కాయముంటివినుమా!

చంద్ర

కాని, తల్లి! రాజ్యము నానుండి బరికోరుతుంది.

మ ర

నీ రాజ్యము యెంతరిగిరి.....రాజ్యము..... చూం.....నీ రాజ్యాన్నే బరి ఇచ్చుకో. ఈ ఆహ్వానము నీ కేమి అధికారము?

చంద్ర

మాతా!.....

మ ర

చంద్రనవ్వు! నా మాట ఎప్పుడూ వింటూ వస్తున్నావు.

చంద్ర

ఇప్పుడుమాడా వింటాను.....

మ ర

వింటానా? వింటానా? (చంతోచంతో) ఇప్పుడు మాడా వింటానా?

చంద్ర

ఆ, జనదాటను. కాని.....తల్లి! కాస్త దీర్ఘంగా ఆలోచించు. ఇన్నాళ్లనుండి కత్తుపడి నిలబెట్టిన ఈ భవనం త్వరలో మారిపోతుంది.

మ ర

ఎంతేత?

చంద్ర

గురువుగారి జోష్యం.

మ ర

ఆ నెల్యార్కానవిడ్జు—ఒక పరదేశపుల్ల—వచ్చి ఈ మారిపోయే భవనాన్ని తన చేతులతో నిలబెట్టుకుందో?...అబ్బ! ఎంతటి అజ్ఞానము ... ఇందుకేనా ఈ పిల్లప్రేమను విరాళింపడం?

చంద్ర

(వ్యాకలమనస్సుతో) నేనేమీ చేయలేనుతల్లి!

మ ర

ఏమీ! ఏమీ చేయలేనా? నామాట గూడా వివలేనా? ... ఇంతసేపాపానమా? కన్నతల్లిమాటలు జవదాటిన కొడుకులకెందును ప్రేమము కలగదునుమా!

చంద్ర

తల్లి!.....

మ ర

చంద్రనవ్వు! బాగా యోచించుకో. నీ పిచ్చిని పారదోలాలి. నీ మూర్ఖాన్ని వదలాలి.....

చంద్ర

అమ్మా! నేను తీర్మానించుకున్నాను. రాజ్యాధి
వృద్ధిని నా సంతోషాన్ని కూడా వదలుకుంటాను.
నురుజేవుని ఊహ రాతిగిరి. నేను చాలవలసిన చచ్చెదను.
కాని రాజ్యాధివృద్ధికి అడ్డు తగిలను. ఇది నా దృఢ
సంకల్పము. నేను చాయను ప్రేమించాను.....అండరి
కంటే ఎక్కువగా, నా మహాపూర్వకంగా ప్రేమిం
చాను.....చాయే నా సంతోషము.....చాయే
నా పర్యవ్యయము.....కాని రాజ్యంకొరకు నాయీ
అయ్యామైన వస్తువునుగూడా వదలుకోదానికి నను
దీయను...లేకుంటే చేకరు నన్ను నీచంగా చూస్తుంది
.....తెర్రుక తిరుగలేను.....

చాయ

మహారాజా అట్లు కాదు. మీరు తెర్రుకొనే
తిరుగండి. నేకము మిమ్ముల కనోళ్ల పొగడగలను. బలము
మిమ్ము ఆహ్వానించగలను. కీర్తి, యశస్సు.....మీ
కెత్తిపై తొండవనాచిగలవు.....నాటిచైత్రే తిరుగండి,
నాటినే తిలచండి, నాటికే ఆతిథ్యమొసంగండి.....
నన్ను (బ్లూరుపు విడిచి) తిలచండి. మీరు నేను అడ్డు
తిగలను. మీరు నా సంతోషము, శాంతియు, నిశ్చి.త
అన్నీ తీసుకున్నాను. కాని మీ ప్రేమ నా హృదయం
లో ఇంకా రగుల్కొనుచునే ఉన్నది. నేను
జీవించివున్నంతవరకు అజీవిధంగా ఉంటుంది.
అట్లాగే ఉండనీయండి.....చానికెయూ తీవ్రతయ
లేరు.....ఎమిటి? మీరు ఏమిస్తున్నారా? దైర్య
ము తెచ్చుకోండి మహారాజా! ఇప్పుడే కదూ మీరు
నాకు దైర్యంగా ఉండమని కోఱింది?.....
మీ కన్నీళ్లు మీ హృదయాన్ని నాకు స్పష్టపరుస్తు
న్నాయి. మీరు నన్ను ప్రేమిస్తున్నాను...చాలు,
అంతే చాలు నాకు...కుమారి! మాతా!! మహారాజా!
ఇక నాకు నెలవు. మహారాజాగారికి జయమునుగాక!
(నెల్లిపోతుంది. చంద్రునిపై నెల కంఠుకొని ఏడు
స్తాడు.)

మర

పోయింది, చంద్రునిపై! చాయ పోయింది.
ట్లు కానుడడు...కాబలదు.....

చంద్ర

(ఏడుస్తూ) కల్లీ!.....

మర

చాయ నెల్లిపోయింది. తెచ్చునాయనా ఇప్పుటి
కన్నా చెప్ప, విలుదుకరావా?

చంద్ర

ఏమిటి?

మర

నేరమిందిపోతోంది. తొండరగా చెప్ప, విలుదు
కరావా?

చంద్ర

అదృష్టము.....

మర

త్యరగా చెప్ప చంద్రునిపై! నాభయము, చాయ
తన ప్రా.....

చంద్ర

అ! అ! చాయ తన ప్రాణముపై! తెచ్చుకుం
టుంది...అవును.....అట్లుకానుడడు...కాబలదు.
హా, హా, త్యరగాహా, నా తీర్పును మారుస్తాను.

మర

నన్ను రక్షించావు నాయనా! (పరుగుతురుంది.)

చంద్ర

ఒక్కరోజులో ఎన్నో మార్పులు.....అబ్బ!
.....చాయా! చాయా!! నారాజ్యాన్ని వదులుకుం
టాను. ప్రేమభిక్షివునై నీ వెంట సంతోషంగా తిలుగు
తాను. నీ వుండగా నా కీరాజ్య మెందకు.....?...

(నాచాకును వస్తాడు.)

నాచా

మహారాజాగారికి జయమునుగాక.

చంద్ర

ఎవరూ! నాచా! ఇక్కడిను పోవుకదా?

నాచా

కడసారి తినుదర్శనానికై వచ్చినాను.

చంద్ర

అట్లు కాదు, వాచా! నేను భరించలేను...
 ...ఈ ప్రపంచంలో నేను ప్రేమించింది మీ ఇద్దరికీ-
 నిన్ను చాచునూ, నేను మీరిద్దరూ నన్ను వదలడానికి
 సిద్ధంగా వున్నాను. నేను చాచును వదలుతున్నాను,
 నీవు నన్ను వదలుతున్నావు.....కాని ఇట్లుకాబా-
 లదు. మీలో నాకు ఒకరు ఎండ, ఒకరు చెన్నైల,
 మీరులేంది నాకు అంతా అంధకారమే, నేను చాచును
 వదలుతీర్పు ఉపసంహరించుకొంటున్నాను. నీవు
 కూడా అట్లానే చెయ్యి.

వాచా

హా! అప్పుడు, ఆకాశోత్తి మళ్ళీ అంధ
 కారం వహించింది.

చంద్ర

ఏమిటి మాటలు?

వాచా

మహారాజా! నా దొక నిన్ను.....(పూరు
 కంటాడు)

చంద్ర

చెప్పు వాచా! ఏమి చెప్పదలచు కున్నావో
 చెప్పు.

వాచా

మీరు వివరేకమే అని జంపకున్నాను మహా
 రాజా!

చంద్ర

వింటాను, వాచా! ఈరోజు అన్నీ వింటా
 ను. నా జీవితచక్రంలో ఇదొక ప్రళయదినంలా
 గున్నది. చెప్పు, చెప్పు, వింటాను.

వాచా

మహారాజా!.....నేను.....చాచును.....
 ప్రేమించాను.

చంద్ర

(ఉలికిపడి) ప్రేమించావా?.....ఇప్పుడూ? విడుచుచున్నది.

వాచా

ఇప్పుడు కూడా ప్రేమిస్తూన్నాను, మీరు
 వాటినితాన్ని మంట గలిపివేసేవారు. ఈ స్థితిలో నేను
 మీకద్ద ఉండలేను.

చంద్ర

(కోపంతో) వాచా! ఇంత సాహసమా?
 ఏమాత్రమూ జంకు లేకుండా నన్ను, నారాజ్యాన్ని
 ఆపహసించివావు!

వాచా

(విర్లత్కంగా) ఆనాడువరదినట్లయితే నే నవ
 రాధిని.

చంద్ర

(కోపంతో) రాజద్రోహి!.....

వాచా

(గట్టాటన కత్తిపై చేయి వేసి) చాలించండి,
 నేను వివరేకు.

చంద్ర

(హేళనగా) తీయి కత్తి, ఎందుకానివావు?

వాచా

మహారాజా! మీరు ప్రభువులు, మీ ముండలు
 కత్తి తీయగలవా?

చంద్ర

సిరికిపందా!.....

వాచా

(కత్తిచూసి) సరే రండి! పోల్లాడుదాము. నేను
 మాత్రం దీనికి కారణిణి కాబాలను.

(ఇద్దరూ యద్ధానికి సంస్థితౌతారు. తెరలో
 ఏడుపు వివరము కుంది.)

చంద్ర

ఎందు?.....అప్పుగారికంకం బాగున్నది...
 ...ఎందుకో?

(రాగత్య దోస్తాడు.)

వాచా

చాలించండి మీ పాదుషాలు, చాచు ప్రాణం

చం ద్ర

(కత్తి పారవైచి, పిద్దివానిలాగ చూస్తూ) ఏమిటి
.....“ఛాయ.....” దానికర్వాత ఏమ
న్నారా?

చా ణ

(పేనుమూర్తి అవమానము భరించలేక పోయింది.
తర్వాత ఒక ఘంటపూడా బ్రతుకలేదు. విషము
తాగింది.

నా చా

(చంద్రపత్రినితో) దీనికి కారకులు మీరే, మహా
రాజా!

చం ద్ర

(మిక్కిలి కోపంతో) నేను కాబాలము, నాకెప్పు
కాదు. ఇదంతా ఈ గురువు.....ఈ బ్రాహ్మణి
పని.....ఛాయా! ఛాయా!! (పిద్దివానివలె
అరస్తూ పరుగెత్తుతాడు. ఎదురుగుండా ఛాయ తూలు
తూ రాజమూలకవిహేయంతో వస్తుంది.)

భా య

(సన్ననికంఠంతో) మహారాజాగారికి జయమగు
గాక, నమస్కరించుచున్నాను.

చం ద్ర

(ఏడుస్తూ) ఛాయా! ఇదేమిటి ఛాయా! విష
లేదూ? నేను నీకోసం రాజ్యం, ప్రజ.....
అన్నీ వదులుకుంటున్నానని? ఈ విధంగా నేను తీర్మా
నించుకున్నాను ఛాయా! కానీ.....

భా య

(మెల్లగా) మీ విధిని మీరు పెరవేర్చుకున్నారను,
ఇది నావిధిగా భావించినాను.....ఇక చూడలేను
...పాలుక.....

చం ద్ర

నాచాచా! పరుగెత్తు. తొందరగా వైద్యుణ్ణి
తీసుకరా. నాఛాయ దావగూడదు. నేను ఛాయను చా
నీయను.

భా య

(కిందబడి పోరులుతూ) వైద్యు డిప్పు డనకద
రము.....ను...హా...గా...హా... న...ను.....

చం ద్ర

(గట్టిగా ఏకస్తూ) ఛాయా! ఛాయా!!

ము ర

ఇంకెక్కడి ఛాయ, నాయనా!!

చం ద్ర

(పిద్దివానిలాగా ఛాయపైబడి ఏడుస్తూ) ఏమి?
ఛాయ పోయిందా? నాఛాయ నన్ను వదిలిపోయిందా?
...(ఏడుస్తూ) అనామ్రాతమైన పువ్వుం మట్టిపాలైంది
.....అకాశ్శోభి చెలగకమునుపే కరిగిపోయింది...
...దీనికి కారణం?...నేనా?...అవును నేనే,
నేనే.....ఛాయా! ఛాయా!! నీహంతకుణ్ణి నేనే.

(మూర్ఛిల్లుతాడు)

[తె ర]

୧୧

୧୨) କାଳି ଝୁରୁ D.A.R.

୧୩
୧୪
୧୫

వ సం త ర్తు వు

వి శ్వ నా థ స త్వ నా రా య ణ

పరిచయానుద్రిక్తపరిరంభనమయానఁ బ్రియురాలి యెక చెమరించినంత
శీతోదకస్నానజాతసౌఖ్యముపైని ముకుపుటాన చెమర్పు పుట్టినంత
పేరంటమున కేగు పిన్న బాలిక వాలుజడ మల్లెమొగ్గ కన్నదీనయంత
వంగిన వేఁకొమ్మం గావిచిగురీన పజ్జయినకుఁ బూతపట్టినంత

ఒకదినాన మాతాత్తుగాఁ జికిలికూహు
కుహుహు ప్రాదైక్కి దూరపుఁ గోననుంకి
సాగ విసవచ్చినంత వసంత మరుగు
దెంచె నను మధుశోహ స్ఫురించె లోన.

కించిమఃపూర్వ కిందిదత్తఃపర ప్రాలేకుబిందు సంపాతవశత
మధ్యాహ్న వేళాక్రమప్రాప్త తిక్ష్ణతా కలితాతపోగ్ర సంక్రాంతివశత
సాయంసమాగత స్వచ్ఛ చంద్రాతప కుల్యాప్రసారణాకూతవశత
మధురనితార్థభాగధునీపిధాప్రియాపేలామనోజసాహిత్యవశత

శిశిర పేమంతశుచిశర త్స్నేహమాను
దై మహారాజవైభవోద్దామమూర్తి
కూడి ఋతు రాట్సుభానలకూబయంప
మాధవుడు వచ్చె సుమసుకుమారమూర్తి

సొంపు మైఁ దేల నాజాకుఞ్చనందు లేఁకపురుజున్నులు తెచ్చి చిదిమియొగగ
గొంతు శీరలువాఱి క్రొమ్మావిలేయిపుల్లావులు తేరు సాయనము లీకు
రతికోర్కి సూకుతేరఁగ నిమాంకిను క్రొమ్మెత్తయిపుల్లు లామెఁగులుపెట్ట
రత్యూతవేళాత్తశ్రమ పో జహంగీరు తలిరాకురనములు త్రావఁజేయ

క్రొత్తగా జతాట్టిన కోకిలమ్ము
పెట్టికై నూర్చు యావనోద్యోగవేగి
యగుచు ముక్కున జరుమని యామ్రమకిసల-
యమ్ములేదు వసంతవనాంతవీధి.

విరియుగాచిన పండ్ల బరువుచే వంగి రహలమ్మ చాలిచే జూలాయివోలె
 కోకిల జిగిగొతుకోలెత్తి ప్రలపించె వనవిధి భావ్యాప్రవాసివోలె
 పరులై పురుపుపు కిరిగి లేనియ బొట్టులుగఁ గూర్చె భృంగమ్ము లోభివోలె
 తొలది కొబ్బరిమొవ్వు గొల నిక్కి యుమత హాలారుచిగ మఱిగఁ గలాలివోలె
 బ్రదికి చెడినవాని చిదుకు గుండ్లియవోలె
 నేల యెండఁ బగిలి నెఱియలుపడె
 ఒకటఁ జూసి మఱియు నొకట కొట్టు నురియ
 కాడువోలె నురియ గాలి వీచె.

కుసుల కుదుళ్లలోఁగూడఁ జెమ్మటవోయు నిచట గండపుఁబూత కెడములేదు
 కొమ్మ తొమ్మానినగూడ నుమ్మకలఁచు నిచట భావము లొత్త నిపులేదు
 వలిపములే నన్నభూషణుగూడ నెరియించు నిట చల్లగాలి పో నిరపులేదు
 ప్రాణమ్ములందు లోపల గూడ నుడికించు నిట నీధువులు పట్టు నెఱుకలేదు
 కామిని కాముకులును భోగములుచొరని
 కొన్ని యనుఖంబులకుఁ దాళుకొనఁగలేక
 యాపటిల్లిరి యంగజాతాంబుజాస్త
 దారుణాంశర్యహిర్యహ్నితపు లగుచు.

రాలూత నారికేరమున నిల్చగ దిస్సకటిఁ దిర్గి గొడ్డలి గాట్లుపెట్టి
 కానిడ్ల నెఱజాతిమావిడండులు చెడలే ముట్టకుండగఁ బూటపూట త్రిప్పి
 పెల్లకచ్చిక బూది జల్లించి గండుచీమలు పాయ మల్లెపాదులను జల్లి
 అవియు బత్తాయి రెండవకాపు చెడకుండ నారార నీరెన్దట్టి యాకుచుట్టి
 యేపెరిగి చెట్టుచెట్టునఁ గాపుదించి
 పండి పగిలిన పనసలు భద్రపఱచి
 దేమఱక వేయివిధముల బ్రాముకొనియె
 దేటి తేనియవలెఁ దెస్తుకోటమాలి.

పానీయమందుఁ జల్వలటంచు వినియోగపఱచుకొందురు జనుల్ పట్టికేళ్లు
 తాపశాంతులని శీతలము లంచును ద్రావ నక్తులొందురు జనుల్ చల్లనీళ్లు
 చలువలటంచు వాసన లంచుఁ బ్రేమాత గ్రమ్ముకొందురు జనుల్ గండవొళ్లు
 దాహమటంచు శైత్యమ్ములటంచు నానెడఁ జన మ్మొడనీరములను

స్వేదబాధ నివారణాపాదు లంచు
జనములు ధరించుకొందురు నన్నచీర
లర్థమెఱుగని జనము తాపానోద
కృతప్రయత్నమ్ము తప్తకరీర మయ్యె.

అరటినారకు మల్లె లన్నటచ్చట పది గ్రుచ్చిన దాడ యొక్కొకడు మెడను
డిబ్బిన యుదరమ్ము బురములు చేతులు గీరుగంధాలు దక్షిణకరముఁ
బ్రదులు తాటాకుల వీరవల్ వామహస్తములు దాంబూనిదక్షిణలును
సంగతైలామరిచవుఁ బొగ లెగయుఁ బానకపుద్రేనుపులు మందగమనములు

రొండి దోపిన బొబ్బిలిపెండికట్ల
పాడుముకాయలతో వృద్ధభూసురాళి
సాగుదెంచెను క్రొత్తవైశాఖపూజ
దృవులై కేస్తునిల్వితర్దికలు కదలి.

ప్రాద్దుగ్రంథమువేళ ముగ్ధభావప్రచాలితప్రియాహస్తగుంభితము లగుచు
కేయి వడ్డంవేళ ప్రియురాలి చొల్లెమ్ముపైని ముద్దులగుల్కు లంతి యగుచు
ఁరనిశామధురంధ్రాంతిగాఢగృహీతప్రియసీగమ్మిల్లమ్మదాపు లగుచు
మఱునాటి ప్రాద్దున మండువాలో నిర్దళితములై యిల్లుబాళింత లగుచు

ఁగలు రెండుజాములవేళ పంచపాత్ర
వారపైఁ దేలియాడు పూఁబడవ లగుచు
నిఱుతిదిగ్వాయుఁతివసంతఱుతుశోభ
లీను చూలాండు మల్లెపూ లెనకమెనగె.

దీప్తిమాధుర్యావశిరస్సుధాంశుభాస్వస్మనోహరవిలాసమ్ము లగుచు
క్షిప్తబంధవిచిత్రకేళీశ్రీశస్తీరహాకళాపూర్ణోదయమ్ము లగుచు
కృష్ణవదనగ్రభక్తిసుగృహీతాముక్తమాల్యదాచ్ఛప్రాధమ్యువు లగుచు
అనిలలభ్యవన్దాత్రయ్యాహేతువై పాంశురంఘవహత్తు లగుచు

తీయదనములు మెఱుగులుదెచ్చుకొన్న
ప్రియులుప్రియులకూడిమనుచరిత్ర లగుచు
తెలుగురసికలోకముల కందిచ్చెనువు
లత్తుకొనిమల్లెపూల్ క్రొత్తకొత్తరుచులు.

கி
து
(க்)

து

லு

D. A. R.

౫. దేవాలయము -
పోర్తానెస్కో

౬. దేవాలయానరణలో
శిల్పసంపద

౭. ప్రాభాస్తుదేవాలయము: దానిని కాపలాకాయమన్న నాగులు, సింహములు

తెలుగుమఱుగు:

వ్యవహారభాషా వ్యాకరణము

శ్రీ. శే. పారనంది రామశాస్త్రి

భావమునగా భాషింపబడునది. అది యథార్థముగా మాట్లాడబడుచున్నదే. ఈ మాటలు వాగిండ్రియమగుల జంతువుల పృష్టికండి యున్నవేయని యెల్లారెరును ఒప్పుకొనవలసివచ్చె. పృష్టిలో గ్రిమికీటారులకంటె యశశక్తుగలవని, వానికంటె మనుష్యులను, వారికంటె దేవతలను ఉత్తములనియును ఎల్లవారును ఆంగీకరించునదే.

పూర్వ మెల్ల శ్యవహారములను మాటలలోనే జరుగుచుండునది. ఆమాటల సంఘాతమునే భావాయందుగు. ఈ భావ వాగ్రూపముగా మొదట నుండెను. మనుష్యులకంటె దేవతలు గొప్పవారు గావున మనుష్యుల భావకంటె దేవతలభావ యుత్తమును. దానిలోనే మనకందజుకు ముఖ్యకమాణము లనదగు శేదములున్నది. అది దేవభావ వాగ్రూపముగానే యుండెను. అవేములు గురుమఖోచ్చారణము ననుసరించి నేర్పికొనవలసినవేకాని రీభితములు లేకయుండెను. ఇటీవల రీభితము లేర్పడి పుస్తకములలో నున్నను ఆ పాఠసంప్రదాయముమాత్రము ఇప్పటికిని కొనబడుచున్నది. అట్లే అతిప్రాచీనములగు కావ్యములను వాగ్రూపములోనే ప్రాయీకముగా నున్నది. అవి మనకు విహికమును, అనుష్టుకమును చెప్పవట్టివి. దేవభావలో నుండునట్టి వగుటచేరినే మన కవి అతిపవిత్రములని మనవారి సంకేతము.

ఇట్లుండ నొకకొంతకాలమునకు నట్టి దేవభావ సంబోధనమై పద్యములుగా వారభ్యమైనట్లు తెలియబడుచున్నది. అప్పుడే రీభితమును ఆరంభించినది. రీభితారంభమైన పద్యములనే రీభితవాగ్రూప ముభయమునకును భావాయను సంకేత మేర్పడినది. ఈ ద్వితీయభావమును సంస్కృతార్థమై వ్యాకరణము లేర్పడినది. అదియన్నియును దేవభావలో నుండెను. ఆ దేవభావ వ్యాకరణములచే సంస్కరింపబడినది కావుననే దానికి “సంస్కృతశ్రీమని సంకేతమువచ్చినది. ఇట్లుండ మహర్షులు మాత్రములు, సమ్రాటులు, పురాణములు మొదలగు వానిని కొన్నిటిని వాగ్రూపముగాను, కొన్నిటిని సంబోధనముగాను వ్రాసినారు.

ఈ భావాయము దేశమునుబట్టియే భేదించియున్నది. ఎట్లనగా గర్వమందుండువారు దేవతలు, వారి భావ దేవభావ-సంస్కృతము. అదియే మనుష్యదేశమునకు వచ్చినను దాని కాసంకేతము తప్పలేదు.

మనుష్యభావము వారివారి దేశములనుబట్టియే ఆంధ్రము, కర్ణాటము, ద్రావిడము, మహారాష్ట్రము అను నీ మొదలుగా భిన్నభిన్నము లయ్యెను దేవభావయగు సంస్కృతమునూత్ర మెల్లవారికిని ముల్యముయియే యున్నది.

మనుష్యదేశములలో నొందొంటితో భేదముండునగాని దేవదేశముగు సర్వదేశమునకు మనుష్యదేశములకు వలె

నవాంతర భేదము లేదు. స్వర్ణ మొక్కటియే. కావున నా
దేవభావ యెల్ల దేశములకును సమానమే.

ఈ మనుష్య దేశమునకు వచ్చిన దేవభావకు సం
స్కారార్థము పాణిన్యాయులు వ్యాకరణములను చేసియు
న్నారు. సంస్కారమునగా సిద్ధరూపమున కుపపత్తిని
కల్పించుట. ఇట్లు ప్రాయికముగా కుపపత్తిని చెప్పియును
వ్యాకరణములచే సాధ్యములుగాని కొన్ని సిద్ధరూపములను
చేదములలో “ఛాందసము”లనియు, స్మృతి పురాణాదు
లలో వార్షములనియు, లోకములో నిపాతములని
యును చెప్పియున్నారు. కాని యా గూఢములను నిరసిం
చలేదు.

అట్లే మనుష్యభావలలో వాయుదేశములలో
వాయుభావలకును వ్యాకరణము లేర్పడియున్నది.
అంగ్రదేశమందలి యా యాంగ్రభావకును నన్నయ
భట్టాదులు వ్యాకరణములను చేసియున్నారు.
ఈవ్యాకరణములు భావను సంస్కరించు కొరకేకాని
భావ నుత్పాదించుటకుగాని, నశింపజేయుటకు గాని
కాదు. ఎట్లగుగా సంస్కృతములో “రాముః” అనురూప
ము గాన్పించుచుండగా దానికి ప్రకృతియనియు,
ప్రత్యయములనియు, అగుములనియు, వాదేశము
లనియు నిర్ణయించి యాసిద్ధరూపమున కాప్రకృతిప్రత్య
యాదు లెట్లు సంకరములో యెట్లు పరిపఱచినారు.
అట్లే తెనుగుభావలోను “రాముడు” అని కాన్పించు
చున్నందున దానికి ‘రాను’ అనునది ప్రకృతి యనియు,
దానిపైని ‘డు’ ప్రత్యయ మనియు, ‘డు’ పరమగుచుం
డగా అకారాంత మహద్విభుమనకు ఉకారము వచ్చు
ననియు, రాగా “రాముడు” అగుననియును మూత్రము
లను చేసినారు. వ్యాకరణము సిద్ధరూపమిచ్చు
యెట్లయినది తెలియజేయునుగాని సిద్ధరూపమును నిరా
కరించునది కాదు.

ఇట్లుండ నీ యాంగ్రభావ వ్యవహారములో
ప్రబలితమగు దీని కతి చిరకాలమునుండి ముందే
ప్రబలియున్న సంస్కృతవేదములననుసరించి కొన్నియు,
ప్రాకృతపదముల ననుసరింప కొన్నియును ఈ తెను
గులో వాడుకలోనికి వచ్చియున్నవనిని చూచి, దీనికి

సంస్కృత ప్రాకృతభాషలు రెండును ప్రకృతులనియు
నీ యాంగ్రభావ వికృతియనియును చెప్పినారు.

సంస్కృతము ననుసరించి యున్నవానిని సం
స్కృత తత్వము తద్భవములనియు, ప్రాకృతము నను
సరించియున్నవానిని ప్రాకృత తత్వము తద్భవములని
యును చెప్పి మూత్రములను నిబంధించినారు.

ఈ వ్యాకరణాది నిబంధనములు భావలో
గ్రంథరచనారంభమయినప్పుడే కాని యంతకు ముందు
గావు.

సంస్కృతములో పద్యగ్రంథారంభము వాల్మీకి
మహర్షి నా దయినదన్నట్లే యా యాంగ్రభావలో
గూడ భారతముతోనో, అంతకు కొంచెము ముందు
గానో పద్యగ్రంథరచన లారంభమైనది. అప్పుడే ఛందో
లక్షణములను పుట్టినవి.

ఈ యాంగ్రభావ స్వతంత్రభావయు, సహగ్ర
భావయును కానందునను, గ్రంథరచన కనంతవాఙ్మ
యము కావలసినందునను, ఈ భావకు తత్వము, తద్భవ,
దేశ్య, గ్రామ్యము లను వాల్మీకిగ్రంథములగు పదముల నంగీ
కరించియున్నారు.

ప్రాచీనకవులవాటికి సంస్కృతమే ప్రబలియుం
డుటను, వారు ప్రాయికముగా సంస్కృతమున దెక్కిత
జ్ఞానము గలవారగుటను, వారి గ్రంథములు సంస్కృత
ప్రచురములయి సంస్కృత భాషాసంప్రదాయము
ననుసరించియే యున్నది.

అప్పుడు సంస్కృతమందు ప్రచారమొక్కచగా
నుండుటను, తెనుగున నప్పుడే గ్రంథరచనారంభమగు
టను అది యొక భాషాసంధికాల మనవచ్చును. అప్పుడు
పూర్వపు సంస్కృతభాషా సంస్కారచేగవశమున సం
స్కృతపదములతో తెనుగుపదములకు సంఘట, సమాస
ములు, క్రియారూపములను చేసియున్నారు. అవి
వ్యాకరణములకు విరుద్ధములయ్యెను ఎల్ల వ్యాకరణకర్త
లును రానిని నిరకరింపక యెప్పికొనియేయున్నారు.
అవి యెట్లగుగా-

మిత్రసంధులు

(సంస్కృత మర్యాద ననుసరించి.)

“ఘనవల్లి యన్నిప్తపభి నూదియన్నరాని”

—భార. ఆది. ౩ ఆశ్వా.

అను + ఇప్తపభిన్. ఇచట ‘అను’ అనుదానిలో సకారముచూచి ఉకారము లోపింపగా “అన్ + ఇప్త పభిన్” అనియుండగా ప్రాప్తయ్యనకు పరమగు సకార మునకు అచ్చు పరమగునపుడు సకారమునకు ద్విత్వము సంస్కృతభాషా సంధికాస్త్ర మర్యాదాసిద్ధము గాని తెలుగుమర్యాదచే నయివదిలారు.

“అన్నరీకుడు”- నిర్వచనోత్తరరామాయణము, ౫, ఆశ్వా.

అను + ఉరీకుడు. ఇదియును నట్టిదే.

“సర్వము న్నతని దిక్కుకళామయమందు”-భాగ.

౭ సక్రంధ.

మ. “తరుణీకాత కటాక్షపీక్షలకాన బ్రాహ్మిన్ ను చొట్టం బలె న్నురుతో భావిభవాకరంబు.”-కళాభూష్టాదయము, ౭ ఆశ్వా.

అనుకరణమందు “పురతియని”, “అస్తరని”, “హరిదాయని” అనుదానిలో విసర్గమునకు “ఇతి” అను సంస్కృతభాషయందలి యనుకరణపదము పరమగు నపుడు విసర్గమునకు లోపము, రేఫాదేశము ననుకూలని తెలుగుభాషయందలి “అను” పదము పరమగునపుడు కాదు. కాకున్నను సంస్కృతమర్యాద ననుసరించి చేయబడినది.

ఇంకను “సరకే పతి కోడోయే మరణేపతి కింభయం మరణచదువు చదువంబోలన్.” ఇచట “కింభయం” అనుదానిలో ననుస్వారము అచ్చు పరమగునపుడు మకారముగా నుండుట సంస్కృత మర్యాదాద్వయేగాని తెలుగుమర్యాదచే గాదు. తెలుగున “కింభయము అనిన” అనియున్నచో నిట్లు కావలయునుకాని సంస్కృతములో “కింభయము” అని యుండను, అది సంస్కృతముగాని తెలుగుపదము

కాదు. దీనికి ద్విత్వియాచార్యుడు “సంకీర్ణత్వం వికృత్యాద్యాకుకృత్యా మంజాలం భవేత్” అని సాంకర్యము సంగీకరించివాడు.

మఱియును ‘దాసోపామ్మని’, ‘జ్ఞాతిశ్చేదనలేన కిమ్మనెడు వాచారూఢి సత్యమ్మున’- ఇచటను తెలుగు మర్యాదచే నయిన మకారద్విత్వము ననుసరించి ‘దాసోపామ్మని’ అను చొటను మకారమునకు ద్విత్వము చేయబడినది.

‘రామాయ నమోనమ’ ‘రానుష్పహాయ’ యనుచొట్ట విసర్గమునకు లోపము సంస్కృతానుకరణమగు ‘ఇతి’ పరమగునప్పటికాని ఆకారయకారములు పరమగునప్పడుకాదు. ఇంకను “తుభ్యంవహాయనియే” “తుభ్యంవమయనె” “కితిత్తవియె” “కస్త్యమ్మనియె” “సర్ధతాంత్రియనియె” ఇత్యాదు లనేకములు గలవు. ఇది సంధిసాంకర్యము.

సమాసములు

అక్కర: అవసరమై వ్యాసు డేతెంచె నంత వత్తపసి-కపిలగడ్డంబును గపిలజడలన, గపిలకన్నుల-దవిన యన్నున నల్లనై న దీఘపురినువును లాది-యు విధె కన్నుంగన మొగిచి తెఱవకయుండె భయమున”

(భారతము, ఆదిపర్వము, ౪ వ ఆశ్వాసము)

ఇందు ‘కపిల’ అను సంస్కృతపదమునకు గడ్డము, జడలు, కన్నులు అను తెలుగుపదములతో సమాసము సంకీర్ణము.

మఱియు నట్లే కఱకంబుడు, ప్రాణగొడ్డము, జీనగడ్డ అను నివియును మిత్రములగుటను గ్రామ్యము లయ్యెను గ్రామ్యములని చిన్నయమారి మొదలగువారు చెప్పదురు. బ. వీరరామచార్యులు కఱకంబ శబ్దము “గరకంబ” శబ్దతద్భవముగాను, ‘ప్రాణగొడ్డము’ ప్రాణ కుట్టశబ్ద తద్భవము గాను తెప్పి అది గ్రామ్యములు కావనిరి. కాని కపిల కన్నులు, కపిలజడలు అనుదానికిని పాండురంగమాహాత్మ్యము, ౩ వ ఆశ్వాసము) ఇచ్చటను ఏవియును సవరణచేయలేదు.

ఇంకను వేడిపయోధారలు, వాడిమయూఖములు, వేల్పువీరభటవర్ణము, కలుగుదర్శపూరితములు, వాచులరలు, వేటిమనిరాలా, బ్రహ్మచంద్రులైదువు, తెలివమ్మికింటి గోవిందపుట్టినింటి సంపత్తిపెంపు, పాపరాలా, పాపవిమలా, వేపగంధము, రాయభారము, రాయభారులు, ఈ విధానముగీడుత్రువిదారు, కటిబంటి నెత్తురు కాలునల్, చిచ్చులదిండి దనమయంబుగాగ గగనంబున నిగుడునచ్చుకంబు గమంగిని, ఇంతిత్తాను మగవేమంబూని, తన పూర్వకపఃస్థానంబున, కరధి తరగలందోరె, అర్చనపుత్తల యవ్విధంబునన, నూఖులకు విధాతృచెయ్యుటకుగ దురితంబుల్, అవ్యథాబుద్ధి చెప్పిలేని, ఛాంపసింసుతోవదియును, సమతం దొల్లిపురాణపల్క లిలిహప్రకేణులున్, తార్కాణార్థస్థితుల్, పిక్కుమాత్రమున నరపీఠగునీడివికొంచు ఇత్యాది మిత్రసమాసములు భారత, భాగవత, హరివంశ, విజయవిలాస, స్వామోదయమునుసంధన, అప్రకటితము, అహోబలపండితీయాది గ్రంథములలో గానబడుచున్నది.

మిత్రశ్రీయులు

“మారు కాక జ్యాతికమునన విజయంచేసితిరి.”
“అరాతికనముగా కెంతయు.”

మది సమకట్టి, పదపడి, పదంపడి, కరమనురాగిలై, వృశపుచ్చక, అసహ్యపడి.

వానికి భయంపడుచుండుడు, సమహార, ద్రవ్యంబులు సమకట్టుకొని, సమహార చెప్పవేసిని, విధాతకృతి నవ్యభాకరింప నలవియె, వ్యధనీయగా దగదు, భరంపడి, నీపు విజయంచేయును, సంతోషపడి, నూత్రపట్టిట్లు, మహాహి భయంపడి మొదలగునవి.

ధాతు వ్రత్యయ సాంకర్యము

రంజిలై, ఘడిలై, పాపించె, లభించె, దక్కించె మొ.

నామవ్రత్యయ సాంకర్యము

సమ్యగించె, అనుమగించె, నుతించె, సంతోషపెట్టి, భయపెట్టి, కోపించు, సంధిలు, సంధివిలై, మొ.

ఇట్లువేములు సంస్కృతముతో సంకీర్ణములు. వీరి భువపత్తలను గల్పించి వ్యాకరణకీర్తలు నూత్రములు చేసియున్నాడు కాని నిషేధింపలేదు.

ఇట్టి సంకీర్ణము, అస్వతంత్రము నగు నీతెలుగు భాషలో కలగకుండు, ప్రాణగొడ్డము మొదలగు కొన్నింటిని కొందరు గ్రామ్యములని చెప్పి, అయినను పెద్దలు ప్రయోగించుటచే నవి గ్రామ్యములే యని యంగీకరించి నాడు. మఱికొందఱు వానిని గ్రామ్యములు కావనియే చెప్పినారు. ఇందు మొదటి మతమున గ్రామ్యముల య్యము ప్రయోగము లన్నచో నింద్యములు కావనియు, రెండవవారి మతమున గ్రామ్యములయినచో గ్రామ్యములు కావనియును తెలియబడుచున్నది. కాని మొదటిపక్షములో మొదల నవి సాధువులని తలంచుచు పెద్దలు తమ గ్రంథములలో ప్రయోగించియుండురా? లేక వారు ప్రయోగించిన పిమ్మట నవి సాధువు యివా? అసాధువులని తెలిసియే వారు ప్రయోగించికొని యుండురా? అనునవి విచారణీయములు. రెండవ పక్షముతో ఇట్టి గ్రామ్యములు గల గ్రంథములన్నయును నింద్యములే కావలయును.

అది యెట్లయినను ఈసంకీర్ణరూపముల భువపత్తిని చెప్పవలయును అసాంకర్య మొందు కి భాషయందు గలిగినదో, యెట్లు కలిగినదో చెప్పలేదు. అందుకే నాయీయుద్యమము.

అప్రకటి చేశ్యమును చెప్పనపుడు “అంగ్రచేశ్యంబులు రెండు తెలుగులు: శుద్ధాంగ్రంబులు, నవ్యచేశాంగ్రంబులనియు. “అంగ్రచేశ్యపుష్కాయలైన సకల, జనములనును మఱుగుచేశంబు లేక, తేటతెల్లదిగా బల్కు మాటలెల్ల, నవని శుద్ధాంగ్రచేశ్యంబు లనగటకును.” అని చెప్పి పాలు, పెరుగు, నేయి మొదలగు గలవి శుద్ధాంగ్రము లనియు, అంగ్రంబు నానాచేశ్యములందుండి తెనుగుపదములనే అనూచేశ్యమున నంటి పలికినచో నవి యవ్యచేశాంగ్రములనియును, అలకు, చిచ్చు, కయ్యము మొదలగునవి యవ్యచేశాంగ్రములు గాన, సంస్కృతి తత్వమునును నూత్రము విడిచి తక్కిన తద్గుర చేశ్యములతో గలగనవి అచ్చతెనుగు లని యను చెప్పి “తెలుగుమఱుంగులు ప్రాచీనులు”

అని చెప్పేయవచ్చును. కాని యా తెలుగుమఱుగులు, ప్రాచీనులు స్పష్టపడినట్లు కావరాదు. కావున దానిని విచారించవలయు.

“తొల్లింటికవులు ప్రయోగించిన కల్లును ఇప్పటికవులు చెల్లుబడి వాడునని మాత్రమును ప్రాత తెలుగు” అనియెను.

ఇందు ‘తొల్లింటికవుల వాక్యములెల్ల’ అనుట వలన వ్యాకరణములకు పూర్వపు కవుల వాక్యములెల్ల ననియును, లేక పూర్వపు వాక్యములు వ్యాకరణములకు విరూపములయ్యెను అనియును కావచ్చును. “ఇప్పటి వారల్ చెల్లుబడి వాడుననియే” అనుటవలన నిప్పటివారి వాక్యములు వ్యాకరణములచే చెల్లుబడి గలవి మాత్రము అనియును తెలియబడుచున్నది. అది యెట్లయినను “తెలుగు మఱుగులు ప్రాచీనులు” అనుటవలన క్రాంత తెలుగులకంటె ప్రాత తెలుగు లుత్తము లయినట్లును, అదియే తెలుగురహస్యము లయినట్లును లేబుచున్నది.

చదువులలో ప్రాజువులు - (ప్రాతచదువులు) వేదములు ఉత్తములయినట్లు తెలుగులలో ప్రాత తెలుగు లుత్తములని యప్రకటింపబడియును కావచ్చును.

ఇంక ప్రాత తెలుగులు వ్యాకరణములకు పూర్వపు తెలుగులు, లేక విమృటివైనను పూర్వపువారి వాడుకలో నున్న తెలుగులు ఎట్లయినను అవి వ్యాకరణవిరోధమును పాటించక ప్రాత తెలుగులు, అనగా నుత్తములు అని తెలియదగియున్నది.

ఇందు మొదటి పక్షములో వ్యాకరణవిరోధ కంకయే లేదు. రెండవపక్షముగా విరోధ మున్నను పూర్వపువారి వాక్యములు చెల్లునని సిద్ధించుచున్నది. ఇంతయే తెలుగురహస్యముగా నప్పకవి చెప్పినాడు. కాని యింకను దాని రహస్య మున్నట్లు కానబడుచున్నది. అది యెట్లనగా -

ప్రాచీనపు గ్రంథములు వ్యాకరణములకు పూర్వమయిన పక్షమున నప్పటికి లోకముందు వాడుకలో నున్నట్లు వాడుకను గ్రంథములలో ప్రయోగించి కొనిరి కావున విమృటి వ్యాకరణములకు అవి గ్రామ్యము

లయ్యెను అనింద్యములుగా నంగీకరించినవియు, లేక వ్యాకరణములకు విమృటనే వారి గ్రంథము లయినపక్ష మందు వ్యాకరణవిరోధము నెఱవినను వారు పూర్వపు సంస్కృత కవిత్వాసంప్రదాయ వేగవశమున క్రొత్తదియను తెనుగుకవిత్వాసంప్రదాయము ననుసరించియు నట్టి సంస్కృత రూపములను వారు ప్రయోగించియున్నారని తెలియవచ్చును. అట్టి భాషాసంధికాలములో గొప్పగ్రంథములను రచించుటయే శ్లాఘ్యతరమునను వ్యాకరణములు వానిని అనింద్యములుగా నంగీకరించినవి. ఇది యొక తెలుగుమఱుగు.

ఇంకను రంజి, రాజి, వృద్ధి, భూ మొదలగు సంస్కృతపదార్థపులపైని తెనుగుప్రతియములు చేర్చగా గ్రీయా రూపము లేర్పడినట్లే కొన్ని తెనుగుపదార్థపులపైని సంస్కృతప్రతియములు చేర్చగా నయిన గ్రీయారూపములుగా నానబడుచున్నవి. ఎవ్వయినగా వస్తాడు, తెస్తాడు, చూస్తాడు మొదలగు రూపములు వ్యాకరణములకు ముందునండి యిప్పటికిని లోకముందు వాడుకలో నున్నవి. వానిని కొన్ని వ్యాకరణములు గ్రామ్యము అనియు, గ్రామ్యములు గ్రామ్యములుగా ననియును చెప్పుచున్నవి. కావున నీగ్రామ్యములనుగూర్చి విచారించవలయును.

ఈ తెలుగుభాష తత్వము, తద్విక, చేత్య, గ్రామ్యము లను వ్యాఖ్యించుటకు పదములతో నూడినదే కాని వేరు కాదని యెల్ల వ్యాకరణములు స్పృశించినదే కదా. కాని యీ గ్రామ్యపదము రూఢ్యధికమా, యోగికార్థకమా? తత్త్వ తత్సమాదిపదము నెట్టివి? ఈ గ్రామ్యములకుమాత్రము అగ్రామ్యత్వము జననిబట్టి? అను నీవిమర్శమొందును విశదముగా చేసినట్లు కావరాదు.

ఈ గ్రామ్యతను గురించియైనను పరిపరివిధములుగా తెప్పుచున్నాడు. చిన్నయెనూరి లక్షణము చెప్పకయే “లక్షణవిరుద్ధంబగు భాష గ్రామ్యంబు-వస్తాడు, తెస్తాడు, వచ్చేసి, తెచ్చేసి, వచ్చేవాడు, తెచ్చేవాడు, వచ్చేటివాడు, తెచ్చేటివాడు. ఈ భాష ప్రయోగంబున కవర్ణంబు” అనియు, “ఆర్యవ్యవహారంబుల దృష్టంబు గ్రామ్యంబు” అనియు చెప్పినాడు. ఇటీవలివారందఱును ఇందునుంచిగా నట్లే చెప్పుచున్నాడు.

అంగ్రభాషాభూషణమును కేతన గ్రామ్యము నకు లక్షణము చెప్పక పంపాకుము, తోపించాకుము మొదలగువానిని మాత్ర ముదాహరించినాడు. అందు “వస్త్రాదు, తెస్త్రాదు” లేవు.

త్రిలింగశేషముందు కఠకంతుడు, ప్రాణగోష్ఠము మొదలగునవి గ్రామ్యములు కావనియు, “గ్రామ్యంబు భ్రష్టజాతివర్ణవంబునం బ్రయోగావాకంబును”ననియును చెప్పి “మొక్కేముసామి” “ఇకిని మాసెవా మేలు బాగము నేసినాము” అనువాని మదాహరించినాడు. లక్షణమును చెప్పలేదు. “వస్త్రాదు, తెస్త్రాదు” ఉదాహరించలేదు.

అప్పుచి “సంస్కారాల్లో నిమగ్నమైయున్న ద్రావిడుల హి యత్వప్రభంబు” అను నన్నయభట్టియ మాత్రమునకు వ్యాఖ్యానముగా

లే. ఉత్తలక్షణరంతమై యుండునట్టి కావ్యముల నెఱుగవలయు సంస్కార మనుచు హిసలక్షణ కావ్యంబు నెఱుగవలయు గ్రామ్యమును నవప్రంశికంబు ననుచు.

క. లక్షణవిలపిత కావ్యము
క్షీణమన గ్రామ్యమనగఁబడు నది పెద్దల్
పీడింపకు లక్షణయుత
విశీలి నగ్రామ్యమని గ్రహించుడు త్రిలిక్.

లే. క్షీణి న ప్రంశిపదములు గృహలయందు గమలలోచన చెప్ప నర్హములు గావు గాన సాంధ్రకేంద్రులు వానిం చెలియ వలయు నీకాస్త్రమునం దమతలపు నిలిపి.

లే. చులకగా గ్రామ్యజనములు వలకునట్టి తెనుగుమాటలు గ్రామ్యంబు లనఁగఁబడియె వర్ణలోపంబు నొంది కావ్యముల తొరపు పరుల చెగఁబడుచో నొప్పు పాలదొంగ.

లే. అక్షరవిలోపమై యుండునట్టి పలుకు గ్రామ్యమనకోప్ప నది యసప్రంశికంబు ననఁగఁబడును నాడె కాడె యనుచు మఱియు నడుమనున్న కకారంబు నుదాహరింప.

అని చెప్పి

క. వస్త్రాదా హరి సామ్యులు
దస్త్రాదా గొల్లడంబు కిట్టిక కరుణ
కాస్త్రాదా కాగిరి శే
డిస్త్రాదా చెప్పమన్న నవి గ్రామ్యాప్త.

అని యుదాహరణ మిచ్చినాడు.

ఇవట విచారించవలయు. చిన్నయనూరి “లక్షణ విరుద్ధంబు భాష గ్రామ్యంబు” అనినదానిలో దేని లక్షణమునకు విరుద్ధము? భాషలక్షణముకా? భాష లక్షణమునకు విరుద్ధమయిది భాష యనునా? భాష యనగా నొకటిరెండు పదములే భాష యనునా, లేక గ్రంథమంతయును కలిసి భాష యనునా? “గ్రామ్యము” అని యీ తెనుగుభాష యనయవలలో నొకదానిని పరిచ్ఛేదింపటచేత మీది తిత్సను, తిద్ధనాదల మాటి లక్షణమునకు విరుద్ధమయినది గ్రామ్యమనియో? స్పష్టము కాకున్నది. మఱియు నీ భాష తిత్సను తెనుగుభాష, తిద్ధనతెనుగుభాష, దేశ్యతెనుగుభాష, గ్రామ్య తెనుగు భాష అనియో, దాని యిట్టిప్రాయ మెట్లు? అది యెట్లయినను ఒకదాని లక్షణమునకు మఱియొకటి లక్ష్య మెట్లగును? ఆలక్ష్యమందు లక్షణము పట్టినచో లక్షణ మతివ్యాప్తి దోషగ్రస్తము కాదా? కాక లక్షణముపట్టి నది లక్ష్యమేకాదా? కావున నలక్ష్యము మఱియొకదాని లక్షణమునకు విరుద్ధముకాక యెట్లుండును?

అట్లుకాక “లక్షణమునగా వ్యాకరణకాస్త్రము. దాని విరుద్ధము గ్రామ్యము” అన్నచో దేశ్యము వ్యాకరణ కాస్త్రస్థితువా? పాఠ, పెరుగు, శేయి మొదలగునవి యే వ్యాకరణ నూత్రిములచే సాధింపబడినవి? లేదుకదా? అవి గ్రామ్యము లెందుకు గావు?

వాని స్వరూపమును చెప్పటయే సాధించుట యన్న పక్షమున వ్యాకరణములలో గ్రామ్యస్వరూప ముగూడ చెప్పబడినదేకదా యది గ్రామ్య మెందు చేతను? గ్రామ్యమైనచో నింద్య మెందుచేతను? వ్యాకరణ విరుద్ధమగుటచే నింద్యమన్న పక్షమున చెప్పిన లక్షణ మును తిప్పియుండుట వికోధమా? లక్షణము లేకుండుటయే వికోధమా? దేశ్యగ్రామ్యములకు చెప్పిన లక్షణ

మీది? దేశ్యములను, లేక గ్రామ్యములను మాత్రమందు
కోవ మెట్టి?

ఈ విచారము చేయకయే గ్రామ్యము నింద్య
మని చెప్పి చిన్నయమారి యభిప్రాయ మీది?

అపదములనుబట్టి విచారింప దేశ్యమనగా నొక
దేశమంతటను ప్రచారముగలదియు, గ్రామ్యమనగా నొక
గ్రామమందు మాత్రము ప్రచారము గలదియును అగును.
కాగా బహుల ప్రచారము కొఱకు చెప్పబడిన గ్రంథ
ములలో గ్రామ్యోపసంకేతికములయి యెల్లుప్రచారము గల
పదములను ప్రయోగింపరాదని "గ్రామ్యములు గ్రామ్య
ములు కా"ననుదాని తాత్పర్యమై యుండవలయును.

అట్లయినచో నిప్పటి గ్రామీణులు వాగరికు
లలో కమ్మకనంపమ్మము గలవారే యగుటను, ఇప్పుడు
గ్రామీణుల మాటలున్న వాగరికుల మాటలవంటి
చేయయి బహులప్రచారము గలవగుటను దేశ్యములే
యనదగియుండును. ఈ దేశ్యగ్రామ్యములు కాలభేద
మునుబట్టి మాటునుండవచ్చును. అప్పు డావ్యాకరణ
ములు దేశ్యగ్రామ్యములకు నిర్ణాయకములు గావాలవు.

మఱియు నింద్యతాప్రయోజకము గ్రామ్యత్వమా,
గ్రామ్యతాప్రయోజకము నింద్యత్వమా అని విచారిం
పగా గ్రామ్యపదమునకు యథాశ్రుతార్థములో గ్రామీణ
ముఖోచ్చారణమాత్రమున నింద్యత్వము కాదు. దేశ్య
పదములుగూడ గ్రామీణులచే నుచ్చరింపబడును.
వానికి గ్రామ్యత్వ విప్లవముకాదుకదా? ఇక గ్రామ్య
తాప్రయోజకము నింద్యత్వమే చెప్పవలయును. అట్టి
నింద్యత్వము వాగరికుల మాటలలో నున్నచో వదియును
అగ్రామ్యములే యగును. కావున నింక గ్రామ్యత్వము
పారిభాషికమే యని మీదజెప్పిన లక్షణవికోధమే
యన్నపక్షమున వదియును దేశ్యములం దలివ్యాప్త
మగును.

మఱియును గ్రామ్యత్వగ్రామ్యత్వములకు
వ్యాఖ్యవ్యాఖ్యభావము క్లిష్టంపడు. కొన్నిగ్రామ్యము
లను చిన్నయమారి యొప్పికొనియేయన్నాడు.
"లక్షణవిరుద్ధంబగు భావ" అను వానిలో ఛందోలం
కారాది కావ్యలక్షణసామాన్యపరమగు "లక్షణ" పద

మును గ్రహించి వాక్యసంఘాతపరమగునట్టి "భావ"
అనుటచేతను, "అన్యకవ్యవహరంబుల దృష్టంబు గ్రామ్య
లు" అని కొన్ని గ్రామ్యములకు గ్రామ్యత్వ మంగీకరిం
చుటచేతను చిన్నయమారి యభిప్రాయము "కావ్యలక్షణ
సామాన్యవిరుద్ధమగు గ్రంథము గ్రామ్యము, అదిదే
అగ్రామ్యము" అనునట్లు తెలియదగినదిగా నున్నది.
"అన్యకవ్యవహరంబుల దృష్టంబు" అనుచోట వ్యక్త
హరమనగా వారి నోటిమాటలా? కాక వారి గ్రం
థములా? గ్రామ్యమనగా నట్టిది వారి వ్యవహరములా
మన్నందు కల్లవారును అంగీకరింపవలయుననియూ, దేశ్య
అట్టిదానినే యెల్లవారును లేమ వ్యవహరములలో
ప్రయోగింపవలయుననియూ? వ్యవహరమనగా గ్రంథ
మేయన్నపక్షమున "అన్యకవ్యవహరంబుల" అని బహు
చనమును గ్రహించుటచేత నొక గ్రంథములో నున్న
గ్రామ్యము కాకపోవలయును. ఆ మాత్రమునకే తాత్ప
ర్యములో "కలంబుడు, ప్రాణగొడ్డము, కేకగడ్డ, కపి
కన్నులు, కపిలగడ్డము, కపిజలలు" ఉదాహరించి
యన్నాడు గదా, యివి ఒక్క గ్రంథములో
నన్నంతమాత్రమున గ్రామ్యములు కావచ్చువా? కాన
చో వానిని గ్రామ్యములుగా దా నెట్లుదాహరించి నాడు?
కావున వ్యవహరమునగా లోకమనాడుకయు, గ్రంథ
ములను రెండును అగును. కాని యొక్కగ్రంథము
నియే చిన్నయమారి యభిప్రాయము కాదు. కానిపక్ష
మున చిన్నయమారిచనము పంకరము కానేరదు.

చిన్నయమారి అప్పుకవిని ఆధారముచేకొని
చెప్పినవాడై యుండును. అప్పుకవి "వస్తాదా, తెస్తాదా"
ఇత్యాదులు గ్రామ్యములుగా నుదాహరించియున్నందున
దానిని చూచియే తానున్న వానిని గ్రామ్యములుగా
జెప్పినవాడుగాని యిది యెందుచేత గ్రామ్యములో
కారణమును చెప్పలేదు.

ఇంక నప్పుకవి యభిప్రాయ మలోచింతము.
ఇతను ఉక్తలక్షణరంజితైయుండు కావ్యము సంస్కా
రరంతమనియు, హీనలక్షణ కావ్యము గ్రామ్యమనియు
అనుటవలన కావ్యమునకు చెప్పిన లక్షణములు గలది
సంస్కారరంతమనియు, అట్టిలక్షణములు లేనిది గ్రామ్య
మనియును తెలియుటకయియే ఛందోలంకారాది సామా

రణమును లక్ష్యము చేసివాడు, అది వ్యాకరణ మాత్రపరము గాదు. ఇందువలన కావ్యములో నేవో కొన్ని మాటలు వ్యాకరణవిరుద్ధము లున్నను అట్టి కావ్యము గ్రామ్యము కాదనియు, లక్షణమునుచూప వ్యాకరణము మాత్రమే కాదనియును స్పష్టము.

కావ్యమునకు మొత్తముమీద రసము ముఖ్యలక్షణము. ఆ రసబోధకములు గుణాలంకారాదులు, వాని కాశ్రయములు శబ్దార్థములు దోషరహితము లయ్యుండువలయునను నన్నయభట్టియ నుమాత్రమును "విశ్వక్సేయః కావ్యం త దదోషోపరిత్యజేత వాగ్ధా." సా వాగ్ధారపన్నతిః పాధ్యోహి రసో యథాతథం కవిభిః" అను దాని యభిప్రాయ మెట్టిగి హివలక్షణమనగా, రసాది లక్షణ హివకావ్యముగ్రామ్యముగా జెప్పివాడు. ఇందు వలన కావ్యమునకు ముఖ్యలక్షణము రసపరత్వము. దాని కంగములు గుణాలంకారాదులు. వాని కంగములు శబ్దార్థములు. వాని కంగము దోషరహిత్యము. ఈదోషము శబ్దగతము, అర్థగతమునని రెండువిధములు. అందు శబ్దగతిదోషముకంటె వర్ణగతిదోష మెక్కుడు. గ్రామ్యతయును అట్టిదే. వ్యాకరణ విరోధము శబ్దదోషముగాని యర్థదోషముగాదు. "శబ్దదోషములలోనున్న పద్య గ్రంథములలో వ్యాకరణ విరోధముకంటె ఛందోదోష మెక్కుడు" అని భావించియే యప్పుకవి వ్యాకరణము వంతగా పాటించక ఛందస్సు నవసరించియే చెప్పినట్లు రస గ్రంథమందలి ప్రయోగములవలన జరిగినవిషయ. ఎట్లనగా ఈ గ్రామ్యములనే చెప్ప నపుడు తాను

"క్రమతః వీరికి వీరులు కన్నదోయి

జెప్పిలను బలవరుసలు నిర్మలము

గవయు బొక్కిలి కిలుదు చొక్కంపు టగును

అనయ మను వాడి రవియే చేకొనగలయు."

అని గ్రామ్యములను కోధించి తాను చెప్పినదాని లోనే "క్రమమున" అనుటకు బదులు "క్రమతః" అని ప్రయోగించివాడు. ఇచట క్రమశబ్దము - భావార్థకము- సంస్కృతశబ్దముకదా, దానిమీది మఱి భావార్థకమును తల్ ప్రత్యయము జేర్చి "క్రమతః" అని ప్రయోగించినందున నది వ్యాకరణవిరుద్ధము. అయినను ఆచ్చట ఛందస్సునే యనుసరించినాడు గాని వ్యాకరణమునుపాటించలేదు.

మఱియును ఆ పద్యములోనే "మను వాడిరవియే చేకొనగలయు" అని తాను చెప్పియున్నాడనికదా. క్రమార్థమందు "క్రమతః" యని మను నెవ్వరు వాడియున్నారు?

మఱియు సమనీసపద్యమున కుదాహరణము

"త్రేల్ప నేవాడు ఖాండవవిహిత మెల్ల

బాతిచేదోర్ధవలవితవ్యాలుమీద

వతనిఁ గీర్తింతు మదిలోన నవదినలు

ననగ కలరారు సమనీస మఖిలకృతుల"

అనుదానిలో బాతిచేదొక్కటయు సాంతము, దానికి అజంతము నవతలనే సంధి చేసివాడు. ఇది సంస్కృత వ్యాకరణమునకు విరుద్ధము కాదా?

ఇందువలన వ్యాకరణవిరోధము సంగీకరించిన పద్యగ్రంథములలో ఛందోవిరోధ మంగీకరింపరాదనియు, లక్షణమునుదానికిఛందోలంకారాది రూపలక్షణ మనియు నప్పుకవియభిప్రాయము కావచ్చును. అప్పు కవి వ్యాకరణము నెఱుగనివాడు కాదు. ప్రకృతివికృతి భేదమును చెప్పనపుడు "క్రమమునను సంస్కృత ప్రాకృతములు రెండు" అనుచోట క్రమముననే ప్రయోగించియున్నాడు.

మఱియు "మదిరాక్షికి" అను పద్యమందు విశేషించిన పదములు "చెల్లు, కనలు, బుగ్గలు, పండ్లు, చండ్లు, బొడ్డు, మడ్డి, కాడ్లు" అనునవి. వీరిలో వ్యాకరణవిరోధ మేమియును కానరాదు. "బుగ్గలు, పండ్లు, చండ్లు, బొడ్డు" పదములలో వక్రీలము, తక్కినవానిలో గాంధీర్యభావమును భావించి వానిని గ్రామ్యములుగా జెప్పియుండును.

ఇట్టియప్పుకవి "వస్తాదా వారి సామ్యు, వస్తాదా గొల్ల దంటిదిట్టక కరణం, వస్తాదా కాగిలి నే దిస్తాదా చెప్పమన్న నది గ్రామ్యావృత్" అని చెప్పెను కదా, అది యెట్లు? అలోచింపవలయు. ఇచట వ్యాకరణ విరోధ మేమియును కానరాదు. కాబట్టి ఇది వ్యాకరణ ముచే దుష్టములు కావు. అందుచేత గ్రామ్యములను గావు. మఱి యెట్లునగా ఆ పద్యమందు మొత్తముమీద వక్రీలము, గాంధీర్యవిరహము వందుల చేత న్నదోషమునుబట్టియే యచ్చట గ్రామ్యములని యప్పుకవి యభిప్రాయ మైయుండును.

ప్రాచీన
వెంటటరనుగాయ్య

“కృష్ణవేణీ! కృష్ణవేణీ!”

వీణ ఆది, ఆపద్యాలతివాసీనిద మెల్లగా
దానినిచార్చి- వాత్సల్యం తొలకాడే నవ్వుమొగం
వైకత్తి ముముగామెరసేకన్నులలో మూడికి చూచింది.

“కృష్ణవేణీ! కృష్ణవేణీ! గజ్జెలందిమలు ఘల్లు
రవంగా, కలికేరాగదకే!”

“అరే! ఎంతమధురంగా ఉంది ఆరీయపు-
అక్కరిలస్తే ఇలానుంటుందేమో ఆ ఆవరణ తులకించ
డంలా- అమ్మ! ఆమెరీయపుమాదా ఇంతతీయగా
ఉండవేమో?” నిటాటుగా నిలచింది కృష్ణవేణీమామ్మ
ంటే “ముటి కామ్మ? కలకండ ఫలకాలు! గోరను
గోధుమసింది.”

“అక్కయ్యక్కయ్య.”

తెవులుమానికొంది కృష్ణవేణి. కాస్తతీక్షణంగా
తిలకట్టుకొనిచూచింది. “ఎంతదీప్తవ్యత్యాసం!” చల్లని
గాలితాకున అలలవల చూడతీర్చి ఆమెపొదలుకాసా
రంలో మట్టిచెడ్డ విసరికట్టు పడ్డా దాదిలుకపలుకు-
అకలత తేరదానికో అన్నట్టు కాస్తక్రిందుచూస్తూ నిల
బడిపోయింది సోగగా మేలు పెరుకువంది కృష్ణవేణి.
కృష్ణవేణికి పదిహేను లేక పదహారేళ్ళవయసుంటుంది.
ఎట్టగోరంను తెల్లమజిలీనుచీర, తెలి పట్టురదిక, చామ
నచాయమొగము. నల్లని తిలకట్టు, ఆమెవాల్టాపులలో
ఏరో చూపాలు తిరుగుకున్నాయి. జవలాలలాగు. కబ్బర
హీర ఫంచలనం మాత్రం ఆమె పెదవులలో తోనూంది.

తిరుగా ‘కృష్ణవేణి’ అన్నకల్పం ఆపంజరద్యా
రం వెలురది ఆమెతెవులలో పడింది.

ఫలకేంద్రికట్టు భుజా కలకాడి, అరచేతులు
గోడ పెదలంటు నవమిలాది గ భంగా కట్టాకొంది
కృష్ణవేణి - ఉదయరాగం విడిమిపెక్కున్నా లేక
నీరెండ వడియకట్టే కిటికీ ఆవలను చూచింది. తుల
మడిమాస్తే ఆవలదగుల్కొన్న గండుమాల కదగా
తోస్తూ యామెకన్నులు - ఇరుగులాడే చూపులయితే
నేం చెక్కడపడే కెప్పల కదలిక లయితే నే!

ఆమెకలకో కావారి - ఏరోవిద్దుకాటు ఏరో
చక్కకాటు - గజ్జెన తలకొప్పికొని, చిత్తకోధ
యెరుగని చిప్పిల్లలార, కాసిరికెడు కొక్క, నిడిమా
న్ను. చూచింది,

“ఈరీదకో మావ చేమ కుండులక మృదయంలా...
ఇంతటి మనోహరాకృతిగల యీచిలుక కరే! పొది
చివురిందిన పట్టుమేను- అన్నిరకైన కంఠహారము! అయ్యె
ట్టి దొండపండు ముక్కు- ముద్దులాపనలవా -
అదిమెనదిన కలకండ మాగురులు చిలచిల చిమ్మియన్న
వేమో! ఆహాభాగమున”

“అక్కయ్యక్కయ్య”

క్రొవ్విపడెది కృష్ణవేణి.

“కృష్ణవేణీ! కృష్ణవేణీ! ఇవురుపాదములు ఎట్టి
వారిసవా? ఏలా ఆలస్యం?”

గోరపాడింది.

వట్టగానివాళ్ళల్లో కృష్ణవేణిలో లేసింది.

అది! అలాగే? కేనాడకోసం ఎందుకూరు మంటానూ.

“అక్క-శ్యాక్క-య్యా”

“ఉండు చిలుకా! నీవు మాట్లాడకు నే నిప్పుకు యోగ్యుల దృష్టి కలవరించుకుంటున్నాను. నాచెవుల నిక శేఖర్లుగా పట్టారు. ఉంహ! ఓకారమాగోర మధురగీతమే! అది! వస్తున్నా! వస్తున్నా! భీమంతుల చేతలయితేనే దిద్దుబాట్లుండవా? లోపం లోపంగా ఒప్పుకోవాలి పామర్యాన్ని నుంచింది సంస్కరణాన్ని గీగరించాలి”

వీర వాటాని ఒక్కటే అనుకునేసింది అటు పోయి గోడమేపవ శ్రోతాకూర్చు నీగాలగత్తి తీసింది. చిన్నిశ్రీకొనలతో చిలుకాళమెకటి గుత్తి నుండి వేరుచేసింది. ఆయోర వార్ని యోగునతో నోరు మూపెట్టుకొని నిలిచింది నీరువా - ఆరల నీరువా... నీరువా రిలుపు తెరచింది. కృష్ణవేణి నిజమే వెతగితే దాని పృథ్వయంకూడా రాగసంగీర్ణమే కావచ్చు. గాజాపెట్టె చిన్నది పైకి తీసింది. నాలు గయిదు గాజాగిన్నెలు చిన్నవి. ఆశీల తెట్టింది. ఒక పొడినుండి ఏక రెండు నూడు మంచెలు తీసింది. ఆమెలో చురుకుదనం మెచ్చుతూంది. ఆ రంగులు చిప్పలలో కలిపింది. మంచె పొకటి రెండు సరిచూచి నది, సరిచేసింది. తెల్లనిగాజు పలకమీద వన్నెలు గీచి ముచ్చటచేసింది. మెచ్చుకొన్నది.

వాడు కూర్చున్నప్పుడు చేసిన విశ్వావిగ్రహాదగాలి “వ్యాహి! ఆనాటి నీస్వారయావధి కాస్తవర్ణించి చెప్పరా” అని

కృష్ణవేణి వర్ణాలు కలపడంచూస్తే ఆమెకూడా నిర్విస్తుండేమో తనస్వారయావధి!

ఆ ప్లామె నూగనోటితో రాగవృత్తులతో, త్యాగదీక్షతో చేసినరచన ఆమెస్వారయావధిను సప్త వర్ణాలలో చాటిచెప్పరా?

మంచెలగోర, మునుశ్రేష్ఠకుంచె, ముంగలకలి వీనపలకవన్నెలు. వివిధరంగా లాలపించి పాడే ఆమె ఊహారంత్రి - రచించింది యాచాను తిప్పుకుండా అన్నిరంగులూ అన్నిచోట్లా అందంగా పూసి గోరకు చిలుకవన్నెలు. అగోరమెడలో కంకశారమున నాయు కమణి చిత్రిస్తూంది. అయినది; నిట్టూర్చి ముఖించడాని కాయత్తపడింది కృష్ణవేణి.

“కృష్ణవేణి! కృష్ణవేణి!” అంది అగోర ఒయ్యారంగా మెడ ఓరకువంది - అనడమేమిటి? పాడింది. పాడడమేమిటి? అపూర్వరాగం ప్రస్తవించింది. చీరా రవికే కట్టుకున్న సింగారతనవ్యితే ఎంతో శోధ అంటాడు పండితుకుకూడా భయం లేకుండా ప్రకృతిలో కళఉందికే ప్రకృతి కళకు బాంగిపోతుంది తల్లిబిడ్డకువలె అది యొక అపూర్వమైనఒప్పుదల.

“కృష్ణవేణి! కృష్ణవేణి!”

“ఓయ్! ఓయ్!” టాను! టాను! మంచెలిగోరను మరీపెంగా చూచింది కృష్ణవేణి - వికాలంగా విప్పిన ఆకన్నులనీటి తెమ్మలో ఆరింతిగోర ప్రతిఫలిస్తూంది.

“అమ్మా! వాన్నగాయ! రండి! రండి! నుంచి చిక్రి! రండి ఎలాచిక్రించేనో చూడండి! రండి. ఇదేతరుణం! రండమ్మా రండి.”

చిలుపు పూర్తి అయిందోలేదో పుస్తకంలో చూపుకున్నేలు చూసిపి, పుస్తకంమూసి ఆచేయిపెను కనుపెట్టికొని రెండవచేత కళ్ళతోడు ముకుదూలంమీద పడ్తుకుంటూ, మందహాసమొలిక్తూ ముచ్చటగా చూస్తూ నిలబడ్డాడు నీలకంఠం. ఏబదిదాటి ఉంటుంది ఆతనికయను - ఆజానుబాహువు, అనందమయమయినమొగం. ఆతడు శ్రీమంతుడని ముఖంచూడగానే చెప్పుకోవచ్చును వానిముఖకళలో అధికారంలో కలసిన ముకుమా రలక్షణం పచారుచేస్తూ ఉంటుంది.

వాత్సల్యంతో చూచేడు మాకుకువైపు. ఆశ్చర్యంనటించేడు తనచేరువను పొట్టిగా నిలచినభారతికేపు. భారతికి ఉంటాయి, వలపైకి ఒకటోరెండో ఆకలే. ఒంటినిండా నగలూ, ఒయ్యారం అతికయం. మున్నితం ముకునూరం-అడుగువానికితోడు చిక్వర్యలక్షణం.

భారతి అన్నీ మరచి బాబాకరంగా చూచింది సూతురు కృష్ణవేణి వెగాదిగా!"

"కిట్టా! అజేమిలే! నీకుంటేతిమీద మద్దులూ బుకునూన్న బామ్మా?"

"ఇది బొమ్మకాదమ్మా - దీనికి ప్రాణమంది. మాటాడుతుంది. పాడుతుంది ఏలాగుండమ్మా యిది" మంచిబాసుందికదూ నాన్నగారూ ఈపక్షి.

ఆ పక్షినిచూచి పక పక. నవ్వింది - దిగ్గవలేది పంజరంలో దానిని పెట్టింది. తలుపుమూసి తలపంకిస్తూ దానిని చూచింది. తన్నే చూస్తూన్న తండ్రివంక చూచింది. "కళప్రకృతిలో ఇమిడినవ్వచే కన్నులపండువుచేస్తుంది నాన్నగారూ! బలే-బలే! ఎంత బాసుందో ఇప్పుడా పంజరం...పాడు! మాటాడు... అచ్చా! అదీ కళారచన - శీరవంలేని కాగితం మీద చీడరపాపరరంగులది చిత్రమంటారా నాన్నగారూ! వన్నెలాదిన్నెలా ప్రకృతిమండి యెవవు తెచ్చికొని కళాప్రజ్ఞగలవా డేం చేస్తున్నాడు? తన బుద్ధిచైతన్యాన్ని కళకు శీరంగా ఎరవిస్తున్నాడు. ఆ కృత్రిమం మనం పోల్చుకూడా చిత్రమ మందహాసానికి సర్వమిస్తాం! ఇదో! ఇదీ నిజమయిన కళ" "హ-హ-హ్లా" అట్టుచోసం చేసింది. కిలకిలా నవ్వింది. పంజరం చేరువగా నిలిచి ఆ పక్షిని చూచింది. కాస్తమూరంగాపోయి చూపులు గాతచేసి ఆ పక్షిని చూచింది-పెరికు తిరిగి తండ్రిలో పరిగా నిలిచి ఓరగా చూచింది-ఆ పంజరంలో పక్షిని. "ఏమండీ నాన్నగారూ వన్నెలలోపాటు శీరంకూడా ప్రకృతిమండి ఏరికొని కళారచనచేస్తే - బలే! చూడండి నాన్నగారూ, ఆ పంజరమెంతో శోభాయమానంగా ఉందో! ఉత్తమకళారచన పన్ని హితకళారచనలకు వన్నెచేమా? మంచి పటానికి కట్టించట్టుకూడా ఎంతో అందంగా ఉంటుంది కామా ఏమండీ నాన్నగారూ! మాటాడలేం-అనంద్. ఇదే సహజకళ అనంద్. ఇక్కడే ప్రకృతి కళా విద్యుమందుకున్నాయనంద్. అనంద్ నాన్నగారూ!

"బౌసమ్మా! చాలా బాసుంది. నోరపిట్టకు చిలుకగా చూశావు. ఆపన్నెలు చాలాసహజంగా పూనేవు కిట్టా! కిట్టా - నీలో ఏదో కళాప్రజ్ఞ దాగిఉంది."

అంతపొడవాటి తనువూ వింతగా కూతురు తలమీదకు వంచి ఆమెతల వాళ్ళిల్లంతో మూర్చిని - చెదరి ఆమెమంగురు లటాయిటూ పరిచేసి, మెలస్తూన్న ఆ పేత చూపుల్లోకి, జ్ఞానసంపన్న మలయిన తనమడుగు చూపులు పంతరించి సమపడి - "కిట్టా కిట్టా" అ. గద్దెకలో ఆనంగం పొడిపికొని ఆమె వెక్కిరియిద్దెడి

"ఏమే భారతీ! మనకిట్టు చూచేనా? వింతరచన చేసింది. కళా ప్రకృతులకు గాఢమయిన అనురాగం కలకొల్పింది. చూచూ! ఆపంజరంలో" - (నాకు వైపు తిరిగి) "కిట్టా దీనిపేరేమో?"

తండ్రివాళ్ళల్లాన్ని త్రోవూన్న కృష్ణవేణి తిరుగా కళాప్రపంచంలోకి ఒక్కమాడు చూకింది.

"బౌస నాన్నగారూ! దీనికి నామకరణం చెయ్యాలన్నమాటే మరచేమ - (కొంచె మలోచింది) దీనిని "నోరచిలుక" అని పిలుస్తేనో."

నీలక కం-"బలే! బాసుంది కిట్టా ఆపేద చాలా అందంగా ఉంది. ఆమెకో తల్లి; నీఆటే నాకు మీ ఆమెకూ అనందం! ఆమెకో."

"అబ్బకాదండీ నాన్నగారూ - ఇదే నిజమయిన అపరచన మాటాడు"

"చేమా అలాగే అంటానే; కిట్టా."

కృష్ణ-"నోరచిలుక! నోరచిలుకా, బలే ఎక్స్‌రీకే లేని శీతానందం కన్నులున్నందుకు పార్థకతి."

"అక్కయ్యక్కయ్య"

నీ కంకెవరు దిక్కయ్య! చిలుకరాజుగారూ చెలూ! చెలూ! ఆదవిరాజ్యం పట్టాభిషేకం ఆదరిం కళలో నీవుచూడా పెళ్ళి కంసిపో! దిద్ది తీర్చలేన కళలోపం ఉంది నీలో - చెలూ! చెలూ!"

పంజరం కిలుపుతీసి వైపుకు విడిచేసింది కృష్ణ వేణి చిలుకను.

నవ్వుకుంటూ వెడలిపోయాడు నీలకంకం చంకులు. ఆమె ఏమిచేసేనా వారికానందమే- ఒక్కగా ఒక్కరే సూతురు, ఒల్లమాలిన భాగ్యయాను.

“ఓ! చూడాలి అందరూ చూడాలి - చిత్రవర్ణన ప్రదర్శనశాల కంపుతా - అల్ప - నేను దీనిని విడువను. నోరదిలక పాడు! ఒక్కొక్కరిగా చూడు.”

టిటి ఆవలకు చూచింది. తాను ఎర్రవిడదిన చిలుకేమో అలా పొంపలాగు వడమైంది ఆచూకలాగు మెరుస్తూంది. దవదదా టిటిదగ్గరకు వెళ్ళి వంగి తొంగి చూచింది. పొడుగువారి నుండి “నుందరి కీదృశ్యం చూపాలి” పరుగుపరుగున వెళ్ళి ఇంటికలుపు తెరచి కొని “నుందరి! నుందరి!” అని పిలిచింది కష్టచేటి.

కృష్ణచేటి వయసుదే నుందరి. కృష్ణచేటికి పరి చికురాలూ, అటక వ్రేపూడా. నుందరిని చూచినప్పుడల్లా ఆమెకు పూర్వాయం వింతగా కదులుతుంది. అది ఆమె రాగమో, బాలో, వాత్సల్యమో - ఏమో ఇంతదనక ఆమెకు బోధపడలేదు. “నుందరి! రా! రా! వెనుదిరిగి చరిపాకు రా! రా!”

పాపం మానెచీరారవికే నువ్వలేని కలకట్టూ ఇతరదీపట్టెల చేతులూ, ఎంతోబంధులూ వచ్చి నిలచింది నుందరి కృష్ణచేటి కుదిరినామిష్యంలా.

“నుందరి, నీకో నుందరదృశ్యం చూపెడతాను - రా! చూడవూ! నీవు. నీవుకాదు ఈలోకమే యెరుగని ఒకానొకరచన, కళాప్రజ్ఞ! ఒకానొక పొందర్శన నన్ని వేళం-ఒకమధురదృశ్యం...ఆరేమిటో నుందరి! నీవేనా! ఆ...నిలు...నిలు...చెప్తాను. ఇలారా! ...ఆ! అటుకాదు అటుకెత్తవారే వెనుదువుగాని...రా! నిలచి పోతు-నాకు కళావేళం వచ్చింది. రా...నూత్నరచన - ఆత్మార్థసాధాగ్య పన్నివేళం. రా! రావమ్మా నుందరి! నుందరి.”

పంజరంలో నోరదిలక పలుకుతూంది. వాని నూన్చి కంతాధరణం మెరుస్తూంది కవరన్న సమ్మేళన శోభతో, కళామధురవానికయినా నడుమనడుమ కాస్తవి రామమండలిగా - కాని కళాప్రజ్ఞలుమాత్రం ఆవేళం కలిగినప్పుడు తట్టుకొని, తారీ, తచ్చాడరు. కరనేగంతో ఆప్రజ్ఞను ఏదోరకంగా వెలువరించిదాకా నిలువరు. పాపం! వెలువరించి - తమ రచన నిలిచి రెట్టుకులిగిస్తున్నానో. అని కాదోలు బాలిగా నిట్టూరుస్తారు.

అట్లు, వోలలా కి నిదానించి చూడ! మన జహం నీరు మామిడం టుచేరువ ను.....

అహో! అలాటిదేయీ అక్కరలేదు కృష్ణవేణీకి. అంతవరకూ మూసికొన్న తన ముస్తాబు గది. తలుపు తెరచింది కృష్ణవేణీ. గోరచిలుకమాట మరచేపోయింది. గొంతెత్తి “వాన్నా గారూ! అమ్మా!” అనిపిలిచింది. పిన్కకో భుజాలంటు మొగముడించికొన్న సుందరి భుజాలు పట్టుకొని తనవైపున కామెను తిప్పికొంది. “ఏమీ సుందరీ! కోపమా!..” “వాన్నా గారూ! అమ్మా! చూడండి. చెప్పకొండి. ఈమె ఎవరు సుందరి కాదును మందీ! సౌందర్యం. ఏం. అమ్మా! ఎలాగుంది ఈ నూత్ని సౌందర్యం.”

“దాలా బాగుంది, సినిమాకటి వాగుంది.”

“ఆమెస్తూ బామెకు తగిసింది కాదమ్మా.”

“దాలా తగిసింది.”

“ఈ ఆధరదాసులకూ ఈ వీరకూ ఈ రవికెకూ. అమ్మా! ఆ పాదములలో లక్షక ఎలా! స్తంభకీ తొంగి చూస్తుండో. ఈ చెక్కలు చూడమ్మా ఆ శేతగులాది తగునూ... (చేతితో సుందరి చెక్కిరియిన చిటికీ వేసింది. కృష్ణవేణి) అబ్బ ఏమి కిరీరసౌందర్యం! అలంకారం వద్దమ్మా. ఏమివాన్నా గారూ సుందరీ సౌందర్య రచనమెలాగుంది?!” చూడంగా తండ్రిచేరుకకు పోయి నిలచింది. కృష్ణవేణి సుందరినిచూచింది చప్పనవచ్చి ఆమెఫాలన జారిన అలకయొకటి క్రేల్కొనుట పని రింది “సుందరీ! కాదు సౌందర్యం-చూచుకో! ఆరిలు పులద్దంలా నీవ! నీవ కద్దమే కోభకల్పిస్తూండో అద్దానికి నీనడే అంబుస్తూండో! తే! తలయెత్తి ధూళి కంక చూచుకో, నీనడ... ఏమి- ఎలాచన్నది.” “అమ్మా! వాన్నా! ఏమి మాటాకిరేమి ఎలాగుంది సౌందర్యం - సుందరీ! చెప్పకోలేదు...” “చెప్పనా గోరచిలుక-అంతే నే పెట్టివదిలేయ.”

“బాగుందమ్మా!” అన్నది భారతి.

“ఆమెకొంచెమ్మా నీవు సుందరీ కలసి చూచుగా” అంటూ వెడలిపోయాడు నిలకంకం.

గోరచిలుక! కళారచన! ఔను చితిని పాటించిన కళారచనయే-సుందరి - పాతం ఏదో శేరం చేసినట్టు మడుమకునిపోతూంది. శీతవైరకన్యం ఆడు

దానిలో- ఊర్పుల రాకపోకలుకాదు. ఉహూ-అవయవ సంఘటనకాదు. అందును యౌవనవతిలో, శ్రేణులు పువడతిలో.” తన్నుతాను నిజపువా తలవంది. పరిక్షించుకుంది కృష్ణవేణి యౌవనం - మత్స్యయౌవనం నక యౌవనం సజీవములే శృంగార..... జంపోయింది ఊహ. తొట్టుకట్టె తలపు. “సుందరీ! బాగున్నదా వారచన?” అని కిరిలినవచ్చింది కృష్ణవేణి గోరచిలుక! గోరచిలుక ఉహూ.

కళోద్రిక్తమయిన ఆమెననను అలా గలాపద్ధు కొంటూంది, మధ్యందిన మతిక్రమిస్తూంది.

* * * *

ఒకరోజు తెంపి ది కృష్ణవేణి మునశ్రేణ్ణిది ముక్కంటి మైకల్లింది. అటుచూచింది ఇటుచూచింది. చేరువను Prince of Wales ముక్క చూచింది. దానికొమ్మలలో పడేకి దాకోలా. సహజ గృహంగ కాన సంతృప్తికీ మార్పునట్టాకొమ్మ తలకు మార్పుం దాకోలా. అట్టేమాది జల్లుకున్నుండెతో సంచలించింది కృష్ణవేణి. అదేదో తొట్టుబాటుతో అటూయిటూ చూచింది - సేలచూచింది, మోహించింది, తోటంతా కలయచూచింది. ఏదో మార్పులు చేయాలి పూలకూ ఆకులకూ ఏదో అపూర్వసంబంధం కల్పించాలి, ఆలే గొమ్మ పొడుపుగా ఏ దోచిపోవకుండా తాని ఈ శే దీవతీరుపులో

ఎంతబాగున్నావో

అమ్మా.

ఏదో మానువుండాలి. ఏమిటికావాలో ఆమెకూ అంద
కుండా ఉంది.

అచటకరాతి చప్పుల మీద ఒక్కరితా
మాన్యుంది కృష్ణచేటి. ఆకాశాన ఆజాల్లేమిటి? ఆతెలి
మబ్బు కురుకలేమిటి? అవికారపు నీలిమబ్బు పులుముడు.
వాణి శక్తికంటే చేరువ ప్రాసని కోకిల "నిహాకు
తిహా"నిహుసింది. "బేస - ఆకాశమంతా ఇంద్ర
ధనువై కోకిల పంచకన్నల విలుకయ్యే, - చేడవను
భావలరాయలు విడదూరూ, మసలితే - కసిరుతూ
కొసరితే - మామూచూస్తే-బో!"

ఉక్లేకించిం దామెప్పుడయం : పూపహాయిపు
మొగ్గ పులకించింది. పూపహాయిపూలు చెదచల్లుతొంది.
ఆమె అడగుమీద కూర్చున్నా ఆక్కడ లేస్తే అంత
రకాన రాగప్రసారాలో తూగుటయ్యెల లూగు
తొంది. కృష్ణచేటి, గారాలపట్టి, కమ్మరి పూదయం
గలది - గంభీర మయిని మధుర స్వభావ, మంజుభాషిణి.

ఒక నిద్రదిక సవరింపు - వీణకు శ్రుతిగడించి
మ్రోగిందివట్టు! శ్రుతిగడ్డది కృష్ణచేటి. ధ్వని దిక్కు
నకు చూడుకులు పారించింది. ఇంద్రధనువులో నిమిషి,
తిరిగి, ఆమెచూడుకు లొక్కచూరుగా తల్పిబ్బయి
తడబడి తొట్టువడి కలగలుపయి ఆధావశ్యంలా గ్రుచ్చు
కొనిపోయినాయి. ధావశ్యం! పావన్న మిలమిలా
మెరసిపడుతూందామఖం. మామాగమి కట్టు నీలపు
టుంగరాలకలకట్టు- ఇంద్రధనువులో లేచివెల్లం నలుపు
నిగనిగలతో అవికారశ్రేణులు ఏ కాశిన్యం ఎరుగనివట్టుని
పూలేమెదవులు, పాలమిది మిగడకన్న చిరునవ్వు,
వికాలమలయిన నెన్నెలకన్నలు, చీకటి కనుబాపలు,
తీర్చిన అందం, మూర్చిన ముస్తాబు, చేర్చిన సౌందర్య
సాహసపరంపర!

ఆశ్చర్యం, ఆనందం, అచేదో శివశివపాటు, దిగ్గవ
లేచింది చూపులు మరలింపకుండా ఆక్రాంతగా వచ్చిన
యజకుని ముఖమే చూస్తూ నిలిచింది కృష్ణచేటి.

(యజకుడు మర్యాదగ తలమోరచేసి) "వా
కన్నుల కల్పిన యీ పెద్దిగి నీలకంఠగారి గుడ్డుమా
కురు కృష్ణచేటియేనా?" అని ఆతిమృదువుగా ఆమె

నుద్దేశించే ప్రశ్నించేడు. ఆశ్చర్య సంగీతంలా వివబ
డింది. "అ! పుష్టి యంతసంపూర్ణత, ఇంతనిండుదనం,
ఇంతతీగిన రచన చేయగలవా?" అనుకొని కొంచెమాల
సింది "బేసం"ది (ఆతని ముఖమే చూస్తూ.)

"మోహనుడన్న" పేరు మీ తలిదండ్రులకల్ల విశే
షంబావు. కొలది దిరములక్రిందట నా చాయాపటం
కూడా చూచేఉంటావు. ఆ రెండునూకలసి సజీవంగా
ఇప్పుడు నీకట్టెనులు నిలచినవి ఈ వ్యక్తిలో. మీ తలి
దండ్రులు నిన్ను నాకిచ్చి వివాహముచేయ సంగీకరించి
నీ అభిమతము తెలిసికొనిరమ్మని న న్నీ తోలబోనిక
పంచేరు.

"బలే! బలే!" అంది పైకే - వాని సౌందర్యం
చూచి మెప్పు ఆమె పట్టలేకపోయింది.

"దయచేసి ఈచలుకరాతి చప్పరంమీదకూర్చొండి,
ఈ సపోటాపండ్లు తినండి. ఈ నిర్మలజలం త్రాగి కాస్త
స్వస్థత పడండి."

అరుగు అగ్వరికొన వానందంగా మార్పుంటూ
మోహనుడు మోహ ముదిత క్రిగంటి చావుతో ఆమెను
మాడ నరుగుమీద కూర్చుండే పన్ను చేసేడు. ఇకవురూ
అరుగుమీద కూర్చున్నాడు. ఆమె చేసిన సవర్య లంది
కొన్నట్టు పటిష్టున్నాడు మోహనుడు. ఆపందొలిచి ఈ
కీరుపెనవులనంటే.

ఎక్కడుంది కృష్ణచేటి? - ఏమిలోనివ్తుంది.
నానికేంపించేస్తోంది. జరాలు చెబుతుంది? "ఏమిటి?
నేనే చెయ్యింది? నాకాలోచన ప్రంభిధూత మయిపో
యింది. ఈసౌందర్యంచూచి నాబడిలు చూస్తోడిపోయిం
ది. అముఖకాంతిలో నాచైతన్యలేజోలేకం అసదై కరగి
పోయింది." భారంగా తలవంచికొంది ప్రక్కగా చప్పు
రపుచీపునకు చేరబడి కృష్ణచేటి. తలవంచి కన్నులు
వెల్లగా విప్పింది. ఆ అరుగుమెరుగులో తన ముఖ
చ్చాయ చూచుకొంది. ఆమె ముఖాన ఏదో నీడలూగు
ప్రాకుమూంది. ఆమె గట్టుగ్గింది. నిలారుగా నిలచింది.
దిలవుగా కాళ్ళూది ప్రహరీగోడచేరువకు వెల్లింది.
చెల్లచాటున మాయమయింది. ఆమెవెల్లడా అడుగుల
ఒయ్యారం శరీరసర్వాసాధాగ్యం జడువుచీర వెనుక

పాటున చూచేడు మోహనుడు - ఇంతదనక సిగ్గుచేత
అమె ముఖవలకనం అంతిసేమాగా చేయలేక
పోయాడు.

బహుళనాద్యు! వెన్నెలవెలుగుపూత సంజకా
నిలి కుడిచి చల్లగా ప్రాకింది తోటచెట్లమీదికి.

ఇంటి వసారాలో నీ కంకం భారతీ ఒండొరల
భజాలు రాగిలొంటూ పాడుచేస్తున్నారు. ఉండి
ఉండి తోటచేపు చూస్తూ ఏకో వ్యవహారాల మాట
ల తూ ఎదురువనమ నీలిచి అలకిస్తూ.

భారతి:—“బ్రౌన్! ఇంతసేపాలోండుట చూస్తే
చాకిరి నోయ్యి క్రేమానుబంధం ఏర్పడినట్టేతోస్తూంది.”

కిచకిచనవృద్ధి మిమిలనడకా, నడినడి యూర్పు
తో నడవడలాడే నుండే నదిమకొంటూ.

“ఇద్దరూ తగినవారయి స్వమ అన్యోవ్యామ
బంధానికి లోపేమిటమ్మా!”

సావిట్రినుండి వివచింపబడ చడి మాటలును,
వీలకంకం నుంకు చెప్పకగిలినట్టు నిలబడి పోయాడు.
భారతి కిత్తరపాటుతో ద్వారంలా కి తొంగిచూచిం
ది అత్యంతసాహసంగా అందంగా నవ్వుమొగంతో
కల్లికొరకు వెలసలాడుతూంది కృష్ణవేణి. అక్షరగం
అడవికొంటూ కిట్టూ అని విలదించి మెల్లగా భారతి.

“వీనమ్మా! ఆ యివపురికలయికా బంగారు
చలిగారమలపాత్తురా! చూపిస్తాను. అమ్మ అలాంటిదాని

గాని పృష్టి అదియిది-పట్టుకాటుగా - రా అమ్మ వస్తూ
ఇలారా! నాతోటే-ఇదిగో ఈమెట్టెక్కు-చూడు నా
చూపుడుక్రేత్రోవనే-ఆ అటూ, తోటలోకినిదానిని
చూడు!- మన జవాంగీరు? మామిదంటుచేరువను ఆ
అటూ-అలాసు? కికిలా పిట్టలచడిలాగు నవ్వించి. “ఏం
రాగున్నాలో అమ్మా!- చూడు-చూడు అదీ! ఏం
ఏమంటావు. అందంలో అందం ఎలావీనమై అందో.
దం అవుతుందో.”

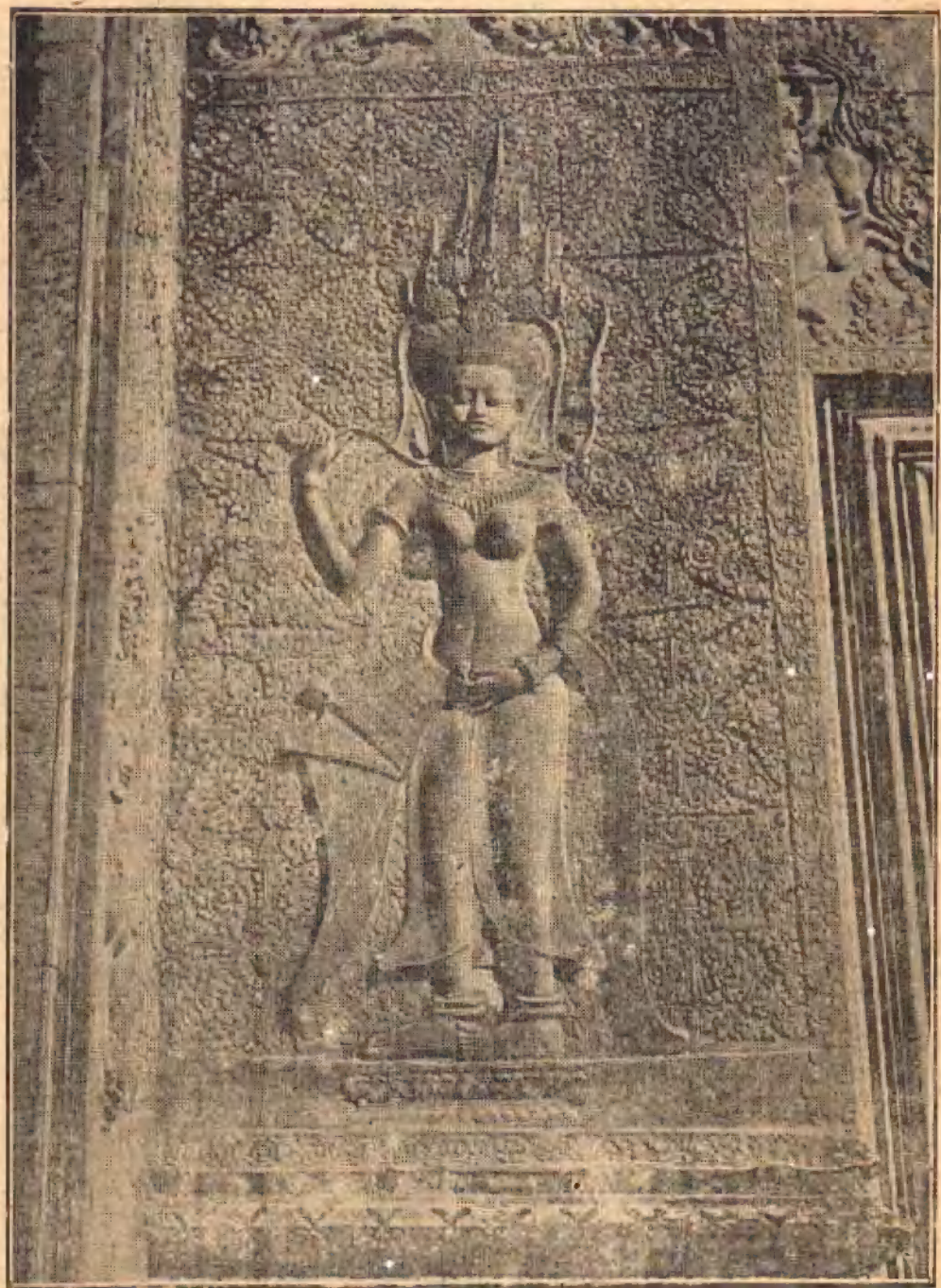
భారతి:—(చూచి చూచి తెల్లతోయి- పాడి
ఆరిపోయిన కంకం పెనవులూ తడుపుకొని) ఏమిట
కిట్టూ. ఇది కలా? నిజమా? నా కళ్లయొడుటి దృశ్య
నిజమేనా? “అయి, నిజంకామా మరీ?” అంది కృష్ణ
వేణి ఆనందంలో నవ్వులో కురుకలలో తొట్టుబడి
తూన్న స్వసంతో!

“ఏమిటిది కిట్టూ!” అంది భారతి సగమంత
రగంతో, సగం కినుకతో.

“గోరచిలుకమ్మా!” పకపకానవ్వుతూ-“నారచన”
తిరుగా కిచకిచానవ్వించి. అలేతిరయి గడగడలాడేబట్టు
వెన్నెలముగుగులో.

భారతి:—“నివరామే? వాని నుండిపో?”

కృష్ణవేణి:—“తగినఅమె”కిచకిచా కికిలా ప
పకానవ్వి- పడబోయి కిల్లి భుజం పొతగా అచింత
“నుందో! నుందో!” అంది అమెచెవిలో.

దేవతావిగ్రహము - 'అంకోర్ వాట్' శిల్పము

౮. ప్రాఖాను దేవాలయమును కావలికాయుమన్న నాగుల శిరోలంకార స్వరూపము

F. అంకోరునాటు మందిరము గోడమీద మలచబడిన దేవతా స్త్రీ ప్రతిమలు

దేవేంద్రవర్తనాపితవాటక శాసనము

మల్లంపల్లి పోతు శేఖరశర్మ

ఈ శాసనముకూడ ఇదివరలో ఈశ్రతిక
యందు ప్రకటితమయిన గాంగ సామంత
వర్మశాసనము లోపాటు చీడివలసగ్రామ
మునకు పడుమటను ఒక 'మెట్టగుడ్డ'లో
దొరకినదే. దీనినికూడ శ్రీ శ్రీ శ్రీ ఫల
హారీమహాంతం రాజరాంబావాణీగారు
సంపాదించి జాగ్రత్తపెట్టగా మన్మిత్రులు
శ్రీభైరి అప్పలస్వామి నాయకుగారు వారిని
కలసికొని దీనిని తీసికొని ప్రకటనార్థము
సామంతవర్మశాసనములోపాటు దయతో
నాకు పంపినారు.

ఈ శాసనమున ఒక్కొక్కటి ౭. ౭
అంగుళములు పొడుగును, ౨. ౬ అంగుళ
ములు వెడల్పును గల మూడురేకులు కలవు.
ఇవి ౩. ౮ అంగుళముల వ్యాసముగల యొక
కోయమున దూర్చియున్నవి. ఈ కోయపు
కొనలు ఒకగుండ్రని ముద్రికయడుగుభాగ
మున తాపటము చేసియున్నవి. ముద్రిక

వ్యాసము ౧. ౬ అంగుళములు. ఈ ముద్రిక
మీద దిగువయంచుకడ బూరగొమ్మువలె
మలితిరిగిన కాడతోడి పద్మమును, దాని
మీద గోక పీఠపురేఖయు, దానిమీద పడు
నుటివైపునకు ముఖముత్రిప్పి మోకరించి
యున్న చక్కని నందియు, దానికెగువను
నాగరాక్ష రములతో 'శ్రీ జే నే (స్త్రి)
వమా' యన్న పేరును, ఎగువయంచుకడ
చంద్రుడును ఉబ్బెత్తుగ చెక్కబడినవి.

శాసనమంతయు వేంగీ-కళింగ తెలుగు.
నాగరివర్ణములు కలిసిన కలగలుపు లిపిలో
ప్రాయబడినది. కళింగ గాంగశాసనముల
యందు నాగరివర్ణ ప్రాబల్యము గాంగశకము
3౫౧ నాటికి హెచ్చిపోవుట వలన ఈ శాసన
నము గాంగశకము నాలుగవ శతాబ్దినాటి
దనుటకు సందియములేదు. ఇందలి నాగరి
వర్ణములు గాంగశకము 3౫౧ నాటి సత్య
వర్మ¹, 3౮౭ నాటి దేవేంద్రవర్మ² శాసన

1. భారతి, పం. ౧౧, పుటలు, ౯౧3-౯౧౪.

2. Ind. Ant., Vol. XIV, p. 10 ff.

3. Jour. Andhr. Hist. Res. Soc., Vol. II, p. 148 ff.

ములలోనివానివలెనే యున్నవి. అ, ఆ, క, ఖ, ణ, త, ద, ధ, న, ప, ఫ, మ, ర, ల, నవర్ణములు ఈ శాసనమున తెలుగునను, నాగరిలోను కూడ వ్రాయబడినవి. శాసనమున తెలుగు 'శ' వర్ణమును వాడినారు కాని ముద్రికమీద మాత్రము నాగరి 'శ' వర్ణము కలదు. మొదటిరేకు మొదటిపెడను, మూడవరేకు రెండవపెడను శాసనమును చెక్కలేదు. ఈశాసనపు మూడవరేకుమీద ఏదో వేరొక శాసనపుఁడు (draft) వ్రాయబడియున్నది. శాసనాక్షరములను స్ఫుటముగను లోతుగను చెక్కుటకు పూర్వము ముందుగ ఉత్పిర్లకుడు రేకులమీద తేల్చిగీసిన యక్షరములు లీలగా కనిపించుచున్నవి. ఆశాసనము పనికిరాకపోవుటవలననో మరియే కారణముననో అచిత్తుశాసనము మీదనే ఈ శాసనమును స్ఫుటముగా చెక్కినారు. మొదట చెక్కిన శాసనపు వ్రాత మూడవరేకు రెండవపెడకూడకలదు. ఇప్పటి శాసనపు వ్రాతయున్న మూడవరేకు మొదటిపెడమీద శాసనపు అక్షరములు బొత్తిగ గుర్తింపవచ్చుట లేదు కాని యిప్పటి శాసనము లేని రెండవపెడమీద మాత్రము అచ్చటచ్చట అక్షరములు బాగుగనే కనబడుచున్నవి. వీనిలో తెలుగు నాగరి అక్షరములు రెండునుగూడ నున్నవి. అవికూడ సరిగా మనయీశాసన కాలమునాటివే. ఈ పెడనుగూడ ఏడుపంక్తుల వ్రాత కలదు. కొంచెము శక్తిగల భూతద్దముతో జాగ్రత్తగాను, దీర్ఘముగాను పరిశీలించి చూడగా అది పూర్వ

గాంగవంశప్రతిస్థి యనియు, మూడవరేకు మొదటి పెడనుండియే ఆశాసన సూరంభమనియు తేలివది. పూర్వగాంగప్రతిస్థిపరిణామము పరిచితమయినదియు, బాగుగ దెలిసివదియు అగుటచేత ఆ పంక్తులలోని ఈ క్రింది భాగములు మాత్రము చదువుటకు వీలైనది.

- ౧. కలజ్జోశేక (కా) శా [౧] సంక్షోభజరిత జయశర్ద [౨] ప్రతాపావ [౩] [చమద్రామద్ర *]
- ౨. చక్రమా [దామణిద్ర *] భా [మ] శ్చక్రీభృత్తరజ్జీరివరచరణ [౧] శిజ (?) ని [స్త్రీం *]
- ౩. [శో] పాజ్జోరి...కలి...శ...ధికత సిరిమముదకుదేవ్యవదా
- ౪. త.....
- ౫. 'శ్చ పాయ్యా [౧*] దాయా పక్యత్యాగాదిగుణ సమృదాధారభూతిః పరమమాహేశ్వ
- ౬. శో మాతాపితృపాదాశ... ..
- ౭. ...
- ౮. . టుమ్మ...

శాసనభాష యంతయు సంస్కృతము. కడపటి వ్యాసగీతాశ్లోకములు తక్కు మిగిలిన శాసన మంతయు గద్యాత్మకము. వ్రాత తప్పలు చాల గలవు.

ఈ శాసనము గాంగవంశజడయిన మహారాజాధిరాజ వరమేశ్వర శ్రీ భూపేంద్ర వర్మ కుమారుడు దేవేంద్రవర్మది. ఈదేవేంద్రవర్మ తన తలిదండ్రులకును, తనకును పుణ్యాభివృద్ధి యగునట్లుగా పడం (?)నహితమయిన బహ్వృచవేదమును సాంతముగ నధ్యయనము చేసినవారును, సకలశాస్త్రార్థములను ఎరింగినవారును, కామకాయన సగోత్రులును అయిన సరసింహభట్ట, మాధవభట్టులకు కోలువ ర్తనివిషయమునందలి నాపిత

వాటకగ్రామమును సర్వకరపరిహారముచేసి ఉత్తరాయణమునిమిత్తమున ఉదకపూర్వముగ దానముచేసెను. ఈ విషయమును తెలుపుటకే ఈ శాసనము పుట్టినది.

ఇదివరలో అంధ్రసాహిత్య పరిషత్తులో లో బ్రహ్మశ్రీ కర్తి సాంబమూర్తి శాస్త్రి గారి తెలుగునను¹, అంధ్రేతిహాస పరిశోధక మండలివారి పత్రికయందు శ్రీరాళ్లధండి సుబ్బారావుగారు ఇంగ్లీషునను² ప్రకటించిన చీడివలసశాసనపు దేవేంద్రవర్మయు, మన శాసనదాతయు నొక్కడే. చీడివలస శాసనమునవలెనే ఇందునను మొట్ట గాంగవంశ ప్రశస్తికలదు (పం. ౧౧-౨౪). దీనికిని చీడివలసశాసనమునందలి (మొదటి శ్లోకండు పంక్తులలోని) ప్రశస్తికిని రవంతయినను భేదములేదు³. ప్రశస్తికి పిదప మూడుపంక్తులలో (పం. ౧౨-౧౪ లు) దేవేంద్రవర్మ తాను చేయబోవు ధర్మమును గూంచి కోలువర్తనివిషయమునందలి నాపిత వాటకగ్రామవాసులకు సంబోధించి తెలిపి యాజ్ఞాపించును. తరువాత నాలుగైదు పంక్తులలో ప్రతిగ్రహీతలనుగురించిన విషయము కలదు (పం. ౧౫-౧౯ లు). ప్రతిగ్రహీతలయిన సరసింహాధిష్ట, మాధవభట్టులు

మాధవభట్టుమనుమలు; మట్కూర్మనిరతుడును, సకలవేదార్థము నెరిగినవాడును అయిన ద్రోణభట్టుకొడుకులు. తరువాతి ఆరుపంక్తులలోను దానముచేసిన గ్రామము సరిహద్దులు తెలుపబడినవి (పం. ౨౦-౨౬). కడపట 'బహుభి ర్యనుధా దత్తా' యను మామూలు వ్యాసగీతలు కలవు (పం. ౨౬-౨౯లు). అంతటితో శాసనము ముగియుచున్నది.

చీడివలస శాసనమునవలె ఇందు శాసన కాలము తెలుపబడిలేదు. ఇందు శాసనదాత తండ్రినే కాని దానిలోవలె తాతనుకూడ పేర్కొనలేదు; శాసనోత్పిర్లక, శాసనలేఖకుల పేరే లేదు. అయినను చీడివలసశాసన ప్రశస్తియు, ఇందలి ప్రశస్తియు ఒక్కరిటిగ నుడుటండేసి చీడివలసశాసనమువలెనే ఇది కూడ గాంగళకము ౩౯౭ ప్రాంతపుదనుటకు సంశయింపబనిలేదు.

చీడివలసశాసనమున 'భూపేంద్రవర్మ సూను శ్రీ దేవేంద్రవర్మా' యనుదానితో సంతమగు ప్రశస్తి యనంతరము నాలుగు శ్లోకములు కలవు. వీనిలో మొదటి మూడును దేవేంద్రవర్మధర్మపరిపాలనమును సంకీర్తించును.

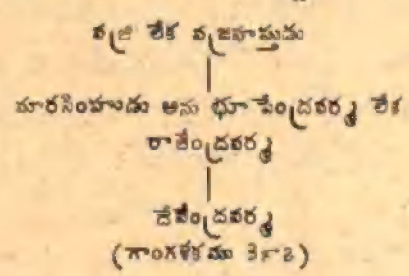
నాలుగవ శ్లోక మిది:

4. 1927, హర్వి సంక. 5. Vol. II, p. 146 ff.

6. కలింగ గాంగళక మహాపతితో నేను ఈపత్రికలో వెనుక వ్రాసిన రెండవ వ్యాసమున ప్రకటితమయిన చీడివలస శాసనము ప్రతినింజుములను జూచి 'ఆకల్పిత సంకల్పితావల్యజన సమ్యక్సంబోధిత మహామహిమ' మని వ్రాసినాడు. ఈ శాసనము ననుసరించి సంకల్పితావల్యం పిదప 'జనసమ్యక్సమ్యుచిత మహామహిమ' మని యంశవలెనని తెలుచున్నది.

మారసింహః పితాయస్య
 వత్తీచైవ పితామహః
 స్వయం దేవేంద్రవర్మేతి
 సూతి స్పర్థణ తీర్తనమ్.

దీనినిబట్టి, తండ్రి మారసింహు డని, తాత వత్తీయని, స్వయము తాను దేవేంద్ర వర్మ కొడుకునని చెప్పటవలనను, ప్రశస్తిని బట్టి దేవేంద్రవర్మ భూపేంద్రవర్మకుమారు డని తెలియుచుండుటవలనను భూపేంద్ర వర్మ మారసింహు లిరువురు నొక్కరే యని నా యభిప్రాయము. మారసింహు డన్నది అసలుపేరును, భూపేంద్రవర్మ యన్నది బిరు దము నైయుండును⁷. భూపేంద్రవర్మ, రాజేంద్ర వర్మనామములు సమానార్థకము లగుటచేత కళింగగాంగశాసనములయందు భూపేంద్ర వర్మ రాజేంద్రవర్మ యనియు వ్యవహరింపబడి యుండవచ్చునని తోచుచున్నది. ఈ యూహ ము ననుసరించి దేవేంద్రవర్మ పంశవృక్షము నీ దిగువ విధమున జూపవచ్చును :

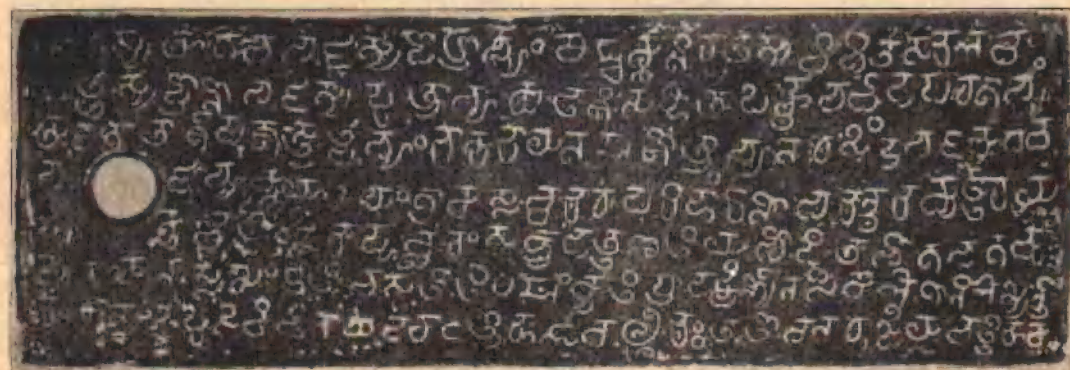

దానమిచ్చిన గ్రామము నాపితవాటక. ఇది చీడివలస శాసనమున పేర్కొనబడిన సరిహద్దుగ్రామములలో నొకటి. అందు దీని పేరు నాపితవాడయని కలదు. ఈ శాసన మున నాపితవాటక సరిహద్దుగ్రామములలో నొకటిగ దెలుపబడిన 'కన్దకవాటక' ప్రాయ కముగ చీడివలస శాసనమున దానమిచ్చినట్లు తెలుపబడిన కందలివాడ గ్రామమే కావచ్చు ను.⁸ చీడివలస శాసనమున 'భోలామ్మరి' యని పేర్కొనబడిన గ్రామము మన శాసనము నందలి 'కోలాల' గ్రామము కాదగునేమో. ఈ గ్రామము లేవియు నిపుడు గుర్తింపరావు ఈ పేరులతో నొం్వు గ్రామము లేవియు నిపుడు లేకపోయినను కందలివాడ చీడివలసనికటము నందలిదే కావున ఇవి యన్నియు నాప్రా త ముననే శ్రీ కాకుళము తాలూకాయందే యుండి యుండవలయును.

పూర్వోక్త గ్రామము లన్నియు కోలు వర్తని విషయములోనిది. దేవేంద్రవర్మ చీడివలస శాసనమున దానమిచ్చినట్లు తెలుప బడిన గ్రామమును కోలువర్తని విషయము లోనిదే. ఈ విషయమే మూడవ వజ్రహస్తుని చిక్కాలవలస, బొడ్డుపాడు శాసనములలో గూడ వచ్చును.⁹

7. కళింగ గాంగళకము; రెండవ వ్యాసము — భారతి, పం. ౧౧, పుటలు, ౯౧౩-౯౧౪.
 8. చీడివలస శాసనమున దానమిచ్చిన విషయమును బెంపు పట్టున నిట్లు కలదు :
 “నూయగ్రహం నిమిత్తే సివిధిప్రతే (జీ) కం కన్దలివాడ గ్రామోదత్త [౫]”. దీనినిబట్టిచూడగా చీడివలస శాసనమున దానమిచ్చిన గ్రామము సివిధిప్రతేకముతో నూడిన కందలివాడ గ్రామమే యని నా నమ్మ కము. “సివిధిప్రతే (జీ) క [సహితక] - కన్దలివాడ గ్రామోదత్త [౫]” అని యాహికమును సంస్కరింప దగు వనుకొందును.
 9. భారతి, పం. ౩, పం. ౫, పుట. ౪౬; పం. ౨, పం. ౨, పుట. ౧౪౩.

రెండవరేఖ : రెండవపేజ

౧౫. ధరస్య¹⁵ మాధవభట్టస్యపూత్రోభ్యాం¹⁶ పట్కమ్మనిరతస్య విధిత¹⁷నకలవే
 ౧౬. దాథ్వస్యద్రోణభట్టస్యపుత్రాభ్యాం [౦] మధంశనహిత¹⁸బహ్యపవేదపారగాభ్యాం
 ౧౭. అవగతాశేషస్త్రోభ్యాం కముకాయనన¹⁹గోత్రాభ్యాం [౦] సరసింహభట్ట మధవ²⁰
 ౧౮. భట్టాభ్యా మ్మయా అయంగ్రామ స్సవ్య[౯*]కర పరిహారేణ భకన్తుక(?) ముత్తరయ²¹
 ౧౯. ఇనిమిత్రే ఉదకపూవ్యకం నమ్మదర్శితతి [విదిత్వా*] యభోదితభోగభాగము
 ౨౦. పవయస్త స్సుఖప్రతివనతేతి॥ సంమ్మతి ప్రాదక్షిణ్యేన నీమలింగాని లిఖ్యస్తే॥*
 ౨౧. ఈశాన్యాం[దిగి*] జపు(?)రివిడి నాయదవాట్రికూటపల్లికః శతోవనరతేయవ[త్*]
 త్రికు²²మ

15. ధరస్య.

16. 'పూత్రాభ్యాం' అని.

17. 'విదిత్' అని.

18. 'మధంశనహిత' అని.

19. 'అవగతాశేషస్త్రోభ్యాం కముకాయనన' అని.

20. 'మాధవ' అని.

21. 'ముత్తరయ' అని.

22. రేఖనకు నీమలింగమును వ్రాయుటగా 'యవర', 'త్రికూట', 'వనరాశి', 'లిఖ', 'తేయా' పదములలో తరుదుగ దీర్ఘములను, అరుదుగ కొన్నియక్షరములను తెప్పట మరచెను.

శివశ్లోక సం. అష్టాదశమానము
 (శ్రీ కాళిదాసాచార్యగారి శివశ్లోకసంకలనము)

నక్షత్రప్రబల్మము

వసంతరావు వెంకటరావు

మానవాభ్యుదయమునకై యెట్టి సాహాయ్య

మీరకు నక్షత్రగ్రహములనుండి భూవాసులు పొందిరా యును విషయము “మానవుని యోగకీర్త్య” మను వ్యాసములో చర్చించియుంటిమి. తన నుభయములనుండి గ్రహించి పెంపొందించుకొనిన జ్ఞానమేగాని పరనక్షత్ర వాసులనుండి మానవు డెట్టి ప్రోత్సాహము పడెనులేదని నిశ్చయించితిమి. ఇదిగ్ర గ్రహములలో మన కన్న మేధావంతులుండెనయ్యెనియు, వారిలో కొక పశునిను భూమించారము చేయవచ్చినచో ప్రకృతిజన్మ గుర్తయములకు ముఖ్యముగ చకితుడనాయు చెప్పితిమి. నచోమాకుల కావోరులగుచున్న శిశువులు, ఆలోపహతులై, దుఃఖభాజతులై దుర్బోధకీయులమన జరా భారముచే గ్రుంతుచున్న వృద్ధులు ప్రదర్శించు భయానకదృశ్యమే వారికెల్లెడ గోచరించును. అట్టియెడ, బైబియాస్త్రు రహస్యాన్వేషము జరించిన పశువు దీక్షోగములు నిర్మూలించి శిశువులకు పూర్ణాభ్యోగ్యమును, వయోవృద్ధులకు శివితసౌఖ్యము నొనగూర్చుట కొక పవిత్రపదము చుచ్చరించిన చాలుగదా? మన ట్టి మహాభాగ్యము మేర రొడగిందిరి?

ఇట్లు ప్రశ్నించుట కేవలము సమంజసము కాక పోవచ్చును. సహజముగ మానవభృత్యుత్పాదములచే పొందికజ్ఞానవికాసమేగాని పరలోకవాసుల కారుణ్యముచే నన్యప్రతిభావిశేషముల మానవజాతికి లభింపలేదను విషయము ప్రపంచచరిత్రమునుండి గమనింపవచ్చును. ఒక్కొక్క యుగమునందొక్కొక్క జాతివాడు ప్రాలు

మారి, నిద్రావిశకులై ఏమహాపురుషుని దిగ్విగాసము ననో మేల్కొంది, కాలవిలంబమునకు ప్రాయశ్చిత్త మొనర్చుటకో యనునట్లు మహాజీవమున జ్ఞానసౌధములు నిర్మించిన ఘట్టములు చరిత్రమందు గోచరించును. శ్రుతిభావికాలురగు ప్రాచీన భారతీయయోగిభంగవులు, ఇత్యవపరమమ గూడ మానవుల నలజడిపెట్టు విషమ విషయములనే అవాదిగ చర్చించిన పురాతన గ్రీకు జేదాంతులు, మాతనమతస్థాపకులగు లద్దెదు, క్రీస్తు, మహమ్మదు మొదలగు పుణ్యపురషులు, సృష్టి రహస్యభేదమునకై క్రైస్తవీయత, ముస్లిముల క్రైస్తవ జరించిన యాయా యుగములే తార్కాణములు. కష్టములకోర్చి, యుగముల పశ్యంతి మజ్జావాళి వృద్ధిచే పాటుపడిన మనుజుల ప్రబల క్రయశ్చిములే మహాత్తర విజ్ఞానసౌధ నిర్మాణమునకు పునాదులైనవి కాని, పరలోకవాసుల యనుగ్రహము కాదను విషయముకూడ చరిత్రనుండి గమనింపదగినను.

దృక్కుమరల్చి మరియొక జరి విలోకించెదము. భూజవనమాది జొట్టకొలది వత్సరములు గరించినను, మన చారిత్రజ్ఞానము గతి 30, 40 శతాబ్దములకెక్కువ లేదు ఈ కాళావధిలో పరలోకవాసుల పాంగత్యము లభించినట్లు ప్రమాణము లేమన్నను, తత్సూర్యవట్టి మహాభాగ్యము పొందలేదనుట కనకాళములేదు. పాపములు, వృక్షములు, పక్షులు, పశువులు మొదలగు జీవరాసులలో యుక్తాయుక్త విచక్షణజ్ఞానము, మేధాశక్తి, యోచనాసామర్థ్యము, సృష్టి రహస్యాన్వేషణకాంక్ష

ఒక్క మనస్సుబుద్ధికే కలుగు. ఇట్టి ప్రయత్నము మానవునికి లభించుటలేదు. మహా రహస్యముల నందందు గుప్తపదము ప్రాచీన పురాణేతిహాసములలో నూచించినరీతి మన చారిత్రకలకు పూర్వముకన్పడు పరలోక మహాపురుషుల సంకేతముచేతనే మానవునియందు దీప్తశక్తి ప్రభావికేవలము లుద్భవించియుండరాదా? భావినట్టి ప్రోద్బలముచే దీవ్యమునూడ ప్రాప్తింపమాడదా?

పూర్వ మెన్నడో సందేశమందిన పరలోక వాసులు మరల పంపలేరు? ఆలోచనన కాలమానము వేరొక పరిమాణములో నుండవచ్చును. మన కాలముతిత్వరితముగ పడుగిడుచున్నది; మనకాలమునకు విశుద్ధ పరిమాణము (absolute dimension) లేదు; అది మన గుండె దడారము ననుగమించుచున్నది. ౩౨ సార్లుగుండె కొట్టు కొనిన మనకొక నిమిషము గడచును. కాని, మన కేతాబ్దుము లొక లోకమందలి సంవత్సరమునకు, మరి యొక లోకమందలి దినమునకు సరిపడ వచ్చును. మన కొక దేశముగ నొకప్పుడు సందేశమంది ప్రత్యక్షతమున కై నిరీక్షించి, వాతాశుడై మనలకు విదవాడి యుండవచ్చును. లేక, అట్టిసందేశములు గుర్తించి బోధపరుచు కొను కు మన పూర్వపుటండిన సామర్థ్యము మనము గోల్పోయి యుండవచ్చును; ఆ సందేశమందిన తారక పరిణామినిండి, అందలి శీవులతోనూడ కూన్యాకాశమున రీతమై యుండవచ్చును. మరియూ, మనకన్న ప్రాణులగు కృత్తులకెత్తవే వేరు కావచ్చును; వారి యాశ యములే వేరుకావచ్చును. వారికి పరలోకములతో వ్యవహరించు కాంతయే లేకపోవచ్చును; గాఢమేఘావృత్తిందై, విపరీత వాతావరణముగల యా తారకు పరలోక సంపర్కమే దుర్లభమై యుండవచ్చును.

ఆకాశమునగల అసంఖ్యాక నక్షత్రములలో మన సూర్యమండలము ప్రత్యేకత వహించినది. ఒక నక్షత్రమునుండి కురియలై దానియట్లు నిరంతరము పరిభ్రమించు గ్రహమండలమును పోలిన సమదాయము లగు చుగటలై, స్వల్పయుష్ణోగ్రత (Temperature) గల గ్రహములచే పరివృతండుచున్న మన భానుడు ఇగ వాత కపూరంబు గుడు.

ఇతరగ్రహములను విచారించుటకు ముందు మన భూమినరయదము. భూమిలో పలువిధములగు శీతలున్నను మన భావములను సజాతీయులగు మానవులకే వెల్లడింపగలము. పాపములతో, వృక్షములతో సంప్రతింపలేము. పృథ్వీపక్షిజాతులలో మనపంచునండి, మనమిడుయాహారము భుజించుకొలది జంతువులలో నతి తెలివైనవాటిచే రెండుమాడు చిన్నపక్షులు పలికించుటే బహుకృత్యతము. వీటిరీతికి కీటకములు సంఘోద్యమములలో మానవులకన్న శేర్మ్యగలవని మనము తలంచినను, వాటితో సంప్రతింపగలమా యకు సందియమైన కలుగదయ్యె; అది కేవలము దురూహమనియే మన నెమ్మకము.

ఇక, కూన్యాకాశ ప్రలంబిత గణవాతీత నక్షత్రములలో శీవానుకూలముగు భూ పరిధిగులకంటి పరిస్థితులగల తారకలై దారుంకుట దుర్లభము. ప్రాణ వాయువు (Oxygen), ఉదజని (Hydrogen), అంగారము (Carbon) మొదలగు మూలపదార్థముల సంయోగముననే విశ్వమందు నక్షత్రము లుద్భవించుచున్నది. అందుచే, అగణ్యనక్షత్రములలో కొన్నియైన సమశీతోష్ణవస్థలో నుండుట కవకాశమున్నది.

అట్టికొలది నక్షత్రములై డింటిలో వైన మానవుడే పాలనా దిక్కుకని విశ్వసింపలేదు. వావానికి శీత జాతులుగల భూలోకమందైన మేధానిధియై, ఆగ్రశ్రేష్ఠుడై, మానవుడే రాజాధిరాజులగు నిశ్చితకారణ మగు పడెడు. భూదేవి శ్రేణాయనునందు జనింప పలువిధములగు భూచర జలచరజాతు లంతరించినను పుత్రవాక్యల్యముచే నామె వాటి శిశువులవైన భద్రముగ గుప్త పరచుటచే బహుశశీవత్వము మనకు కృతముగుచున్నది. వాటివలె మానవుడు కూడ శిశువుకల్పము కావండుట కేవలము దైవికము. అందుచే అట్టిశీతోష్ణాదర గ్రహములం దొకదానిలో నొకవృష్టాజ్ఞాచరమును, శీతోక దానిలో భీషణవృగ్గేంద్రమును, ఒక దానిలో దీర్ఘకాయువగు వివాయుసమును, (?) ఇంకొకదానిలో సంఘి భావసంపన్నములగు మహాకీటకములను, కడదానిలో మానవాతీతములగు నిరూపకృత్తులను (?) ప్రాధనము వహించియుండ వచ్చును.

పరలోకమందలి పరిస్థితులను, జీవులను గూర్చి యోచించునప్పుడు పరలోక పాంగత్యలాభ మించుకైన పొందని మనము పాపపుణ్యముచే నాస్తింపిన లోకకష్టా నమే ప్రయోగింతుము. భూలోక ప్రమాదములు వర్తిండు గ్రహములందు వాటివాటి వయోపరిమితి వనుపరింది యొక్కొక్కదానిలో చేర్చేరుగ వివరము, మృగేంద్రము, విహారపక్షము, కీటకసంఘము, దురూహ వ్యక్తియు ప్రముఖత్వము వహించి, భూలోకమానవుని కన్న మిఠల మేధావంతులై, ధైర్య ధైర్యముతులై, యాధ్యాత్మిక చింతవాడవగులై యుండియు విశ్వమునెడ భిన్నాభిప్రాయము లగుటచే వారికి భూలోక సంపర్క వాంఛయే లేకపోవచ్చును.

గ్రహస్వేచ్ఛగమందు, మన కనతిదూరమున నున్న మనతోడి గ్రహములను మంచు పరీక్షించెదము. కొంత కాలమువరకు ఖగోళకాస్త్రజ్ఞా (astronomers) లాశలన్నియు అంగారకునిపై (Mars) కేంద్రీకరించు కొని యుండిరి. భూమిలో శేడవవంతు పరిమాణము గల అంగారకుడు యాంత్రికాస్వేచ్ఛగమున కనుకూల మగు దూరముననున్న గ్రహములలో ద్వితీయుడు. చంద్రుడు ప్రథముడైనను వానికి వాతావరణము లేదు; అశ్వినోక మృతగ్రహము; ఆతడు జీవోత్పాదకుడు గాక. అంగారకుని యుష్ణోగతి బహుస్వల్పము. సామాన్యముగ మంచుకన్న ౯౦ అంశములు (Degrees) తక్కువ; ఆచ్ఛులచ్చుల హిమసహనముగ నుండవచ్చును. అందలి కొంత చరియలలో నున్న జలమంతయు హిమరూపమున కన్పడును. వాయువు మిఠల వలుచన; ప్రాణవాయువు వర్ధిల్లదు. అట్టి వాతావరణములో తీవ్రోష్ణోపశ్రయముల కొర్రు, కాకాహారములు విప ర్జించి, తద్దేశలభ్య లోహపాపాన విద్యుద్బుటికాహార ములనే స్వీకరించుచు కలవడిన వ్యక్తులు తప్ప మనవంటి జీవులు మనుట నుస్సంభవము.

అత్యుక్త రెట్టివారు? జగచ్చరిత్రలో వారు మన కన్న వయోవృద్ధులు. భూమిలో శేడవవంతు బరువుగల అంగారకుడు భూమికిదురెట్లు వేగమున చల్లవారితమం దుటయు అటజీవోత్పత్తి చాలయందుగ ప్రారంభించి యుండవలయు. తీరలాధికతచే కొఱకు వారుచున్న

అంగారకులు కేవలధైర్య సాహసములచే నాదుర్భరావ స్థల ప్రతిఘటించు నవసరమున సర్వకాస్త్రములలో నపారపాండితి నాస్తిందియుండురు. సకలకాస్త్ర పారంగతులగువారు మనతో సంప్రతించువిధాన మెరిగి యుండురు. అట్లేన, ప్రకృతికత్తులచే సంక్షేమంపుటకై మన మొనర్చు యత్నములు వ్యర్థమగుచుండుటేల? మన వలె పూర్వముకప్పుడు వారు సంక్షేమంపినపుడు దానిని గ్రహించు ప్రాజ్ఞత మనకు లేకపోయి యుండవచ్చును. శేడు ప్రకృతికత్తులను వార్తావహులుగ ప్రయోగించు సామర్థ్యము మనము సముపార్జించునరికి వారు లభ్యమై యుండవచ్చును.

భూజనన మాది మన మనుభవించిన దశలన్నియు నంగారక చంద్రులందలి జీవులు గడిపియున్నాడు. వార్ధకదశయందువారు గడిపిన దశలన్నియు భావి మనకు ప్రాప్తించును. ఆ గ్రహములలో పరిణామము మిగియ వచ్చినది. మనకు జ్ఞానోదయమగునరికి వారిజ్ఞానము పరిగతమొంది యంతర్ధానమైయుండును. వారితో వ్యవ వారించుటకు మనము ప్రయాసపడుచున్న జ్ఞితరనక్షత్ర వానులు శేడుగూడ యత్నించుచుండవచ్చును. మనము నిర్మించిన యంత్రములచే నక్షత్రములందలి విచిత్రముల నాలోకించుచు నక్షత్రనిర్మాణ మధ్యసించుచున్నాము. కొలదికాలములో మహాత్తర దూరదర్శిని (Telescope) వోకటినిర్మించి దానితో నక్షత్రములపై వాటిల్లు విశేష ములవెల్ల పరీక్షింపగలము. జీవోత్పత్తి ప్రాకంభింపక పోవుటచేతనో, దట్టమగు మేఘములచే నావరింపబడి యుండుటచేతనో సూర్యకుటుంబమందలి యితర గ్రహ ములు స్వీయచక్ర త్రిమృగు వెల్లడింపలేక పోవచ్చును. ఒకచో, మహోన్నత సౌఖ్యోపరిభాగమునుండి కక్షింప గలుగు యాతాయాత జవములట్లు పరలోకవాసులను చూడగలిగినను లాభమేమి? వారితో సంభాషించు టెట్లు? మనపై యంత్రములు లక్షించి భూలోకచక్ర ములు విప్రుప్రముగ నాలోకించు పరలోకజీవు లనంత కాశమున నెందరుండినను, సంక్షేమంపుటకు యత్నమగు వార్తాహరులు లేక నిర్విణ్ణులై యుండవలసినదేకదా?

కేవల మానవమాత్రులమగు మనకు పాపపుణ్యజన్మ జ్ఞానము వివా వేరుమాగ్నోపచేతకములేదు. (?) భూలోక

మన మానవునికి చెందిన ధీ విశేషము తీరలేకము లందు నిర్జీవకణముల వ్యాప్తియంది యుండవచ్చును. మానవశరీరమందు జీవద్రవము (protoplasm) లో జీవకణము (living age) లు లేలుచున్నట్లు విశ్వజగత్జీవద్రవము (universal protoplasm) లో బుద్ధికణము మానవుడు నడచుకొనుచున్నాడు నక్షత్రగ్రహ వేగమున వివిధ జగచ్చక్తులు వాని నశ్రాంతము మర్చించుచున్నవి. ఆశక్తులు విరామములేదు. అవియే మానవాకాంతికి సంకేతములు. జగత్తు మాజ్యానివాధుల కను కను పవిత్ర దైతభావలోనున్న ఆయత్సార్య సంకేతములు త్రవ్వకములై, చతురములై బలశక్తిరములైనను సేటివరకు వాటి యాదేశములు మనకు దురూహము.

అనవరతము మనకేగుచున్నట్టి సంకేతములలో ప్రధానమైనది సురుత్వాకర్షణము (Gravitation) చలనమే లేనము; చలనముయొక్క బాహ్యప్రకాశంమే సురుత్వాకర్షణము. పదార్థములకు గల సురుత్వాకర్షణ శక్తి (Gravitational force) నిరూపించుచు కాయపదార్థముల ద్రవ్యరాశి (mass) వాటి నడుమ నున్న దూరము గమనింతుము. నిరంతరము పరిభ్రమించు విశ్వములో మన యజ్ఞానముచే సురుత్వాకర్షణము యొక్క విజయపము గ్రహింపలేక దానిని దీర్ఘపరిమాణ సన్నిధిముగ భావించుచుండవచ్చును. ఈ శక్తిచే నక్షత్రపు లోకదాని చెంతకొకటి యొక్కరింపబడుచున్నచో విజయపండుములో శోభాయమానముగ ప్రకాశించు బ్రహ్మ (Vega in lyra) వైపు వెళుచునకు గల మైల్ల వేగము మన మార్గముండలమును, మకరము (Capricorn) వైపు వెళుచునకు కలం మైల్ల వేగమున మన మండలమునకు జగత్తున దుగ్గపథము (Milky way) ను లక్షలకొలది నిర్మలములనుండి పరుగెడుచుండ కడచిన మనంతకాలములో నవి గమ్యస్థానముల చేరకుండుటేకాక, ఆయా గమ్యస్థానముల పొలిమేరైన రాకుండుటకేమి కారణము? గమ్యస్థానములగూడ వాటితో సమానముగ గమించుచుండవలయు గదా! కావున, ఈ శక్తిచే గ్రహములు, దుగ్గపథము, విజయండలము, మకరమాది(?) నక్షత్రరములన్నియుసూర్యాకాశధ్యాంతములలో నిమజ్జనముగుటకు(?)మాడుగ మాయ

మేయయగ్రము (?) (axis) వైనిరంతరము భ్రమించు ప్రాంతరహిత చక్రమువోలే సూర్యాకాలమువోర్లరమున ఘుర్జిల్లుచున్నది.

స్థావరాకాశమున విశ్వముండిలి ప్రపంచములు ప్రయాణ మొందుచున్నట్లు, నిత్యలాసంక్తి (Eternity)గర్భమున నిరాకారమునుండి సాకారములు పుట్టింది, పెంపొంది, యెఱుఁగు సర్వవ్యాపికాలము (Time) పొరుచున్నది; చలనమును కానిందును, ప్రకృతియందిలి శక్తున్నిటితో మేళవించుచున్నది. రహస్య గాంభీర్యములం చెచ్చునో జింది సర్వకాశన మగువరకు లయమొందనిది కాలము. చలనము మామ మనునప్పుడే కాలము మాపుమాయును. కాని, విశ్వములో చలన మెన్నడైన నశింపగలదా? ప్రపంచము లన్నియు చరించుచున్నవి; అందలి పదార్థములు స్థూల దృష్టి స్థావరముగనన్నను వాలో కణములు (Molecules), అణువులలోని పరమాణువులు (atoms) నిత్యగమన మొందుచున్నవి. పరమాణువులలో విద్యుత్సూక్ష్మాణువులు (Electrons) మహావేగమున భ్రమించుచున్నవి. ఇక విశ్వములో నిత్యలక్ష్మి వెట్లు కలుగును? లేనిచో కాల మెట్లు నశించును?

విశ్వమంతయు ఖాళీయందగుకొనిన కాలము కన్న దుర్లభేయమగునదివిశ్వవాయువు (Aether). వానా ప్రపంచములనుండి వెలువడు ప్రకంపములు, సంకేతములు విశ్వమెల్లడే వ్యాపింపజేయుచున్న దివ్యవాయువు లేదన్నచో, గొడ్డునోయిన దిగంతరాశిమును అనంత శక్తులను దీకెల్లడే పరిణామచేయు కర్తయుగ భావింపవలయును. అది యింపంభరము. దివ్య వాయువందలి ప్రకంపములే లేజున్న (Light), వెలుగును. లేజున్నవ కేమియో నిర్వచింపలేక పోయినను లేజున్నను కనులార చూడగలము. లేజున్న లేకపోయినచో సంభకారముయమై యేమియు గోచరించదు. పదార్థములు భరించు భాసుర శరీరమే లేజున్న; లేజున్న వివాలోకములే లేక పోవచ్చును. అనంత విశ్వమున మనమే కాసులము కానునియు, విశ్వ సంకేత పూరితియులైన, మహాజ్వల శరీరం పరంపరల నశ్రాంతము ప్రసరించు నక్షత్రములు లక్షలకొలది గలవినియు ప్రకటించునదే.

లేజన్సు. ఆ పంచేళములు మనకడ కేగుచుండుటకు లక్షలకొలది వత్సరములు పట్టినను, అల్పజ్వాలమగు మనము వాటి యాదేశము గ్రహింప లేకున్నను మనశ్శ్రేణులు విద్వి, వృష్టి ప్రపాదించి, విశ్వవైభవము తిలకింప జేయుననె లేజన్సు. నిత్యము దాని వాక్రయించి జెన్నాదుచున్నది యుష్ణము, వేడి (Hot) వెలుతు రంత త్వరితముగ పోలేకున్నను, దానితో వేడిని పోషణ పరుగును చుండును. తేజాభ్యుదయమునకు లేజోష్ణములు రెండును ప్రధానములే.

దివ్యవాయువు తప్పనివిధిని శక్తులంద్రియ గోచరములు. దృశ్యావృత్తముగ పరలోకముల సంయోగము కలుగజేయునది గురుత్వాకర్షణము, లేజన్సు, ఉష్ణము, కాలము కన్న పేగుశక్తులు లేవనకొంటివి. పరలోక సంపర్కవోషము లేకుండ విశ్వాభ్యంతరముల నోచో నొంబరిగ నున్న భూమిపై నిరాటంకముగ సుఖజీవన మొనర్చుచున్నా మనుకొంటివి. ఇప్పడది మిగ్గయని తెల్లమైంది. దుగ్ధసంధాంతరాకముల నుండి బహిర్గమించి నిర్దాక్షిణ్యముగ భూమి ప్రకాంతమొక్క విధమున మర్దిం చుకొప్పో కిరణము పంపవ (Cosmicrays) నీనడు మ యంత్రోగోచరమైనవి. అన రాకాళము యొక్క గర్భకుపారముల జరించి దిగంతములు ప్రసరించి, పదా గ్ధములలోనికి తొరబడి, చొచ్చుకొనిపోవు యీకిరణము లెట్టి సాహసకృత్తముల కొడబడియున్నవో యెవ్వరె రునుదురు? 40 విధములగు భావరశక్తులు యంత్రగోచరమైనవని బూడిక (Boodin) పండితుని యుద్దేశము. అగోచరమైన వెర్నికలవో యెరుగము.

ఈ యవ్యక్త కిరణశక్తుల ప్రయోజన మొకింత విచారించెదము. శాస్త్రవేత్తయగు జార్జి లెఖోస్కి (George Lakhosky) మహాహరమగు విషయము గమనించెను. మహాగ్రహ పీడితములగు వృక్షభాగములను రాని తీగచే వావరించి రెండు వారములుండునది కా వ్రణములు తెగినేల వ్రాలుబయ్యె, వృక్షమున నూతన జడవత్తము లావిర్భవించెను. రాలింబవడ్లు వర్షించు చున్న లేజ కిరణములందలి "గామా" కిరణములకన్న (X-rays) భేదకసామర్థ్యముగల కిరణముల నీతీగ బంధించి వ్యాధిగ్రస్త తీవ్రకణముల కాశక్తిచే వారోగ్య

మోవగుర్చివది. ఇట్లు, తీవులను సంక్షోభించు భయానక రోగోత్పాతములను నిర్మూలించి మానవకల్పాగమా చంద్రార్కము ప్రతిష్ఠించుటకై కాన్ఫిక్ కిరణముల నుపయోగించు విధానము కనుగొందుచేమా? శ్రేణియము (Radium) నుండి నిర్గమించు లేజప్రకారమును భవ గ్వరు లోమభముగ నుపయోగించు చున్నార ఉదయ భావని యదురజోగప్రకార మారోగ్యప్రతిమని నుత్తిం చితి ప్రాచీనులు మార్గివమస్కారములకు దినచక్ర యం దగ్రస్థాన మొసంగిరి.

గురుత్వాకర్షణము, దివ్యవాయువు, లేజన్సు మొదలగువాటి ప్రాబల్యములు, పంచేళములు భౌతిక (Material) మైవో విశ్వము భౌతికమా ఆధ్యాత్మికమా (Spiritual) యని ప్రశ్న. ద్రవ్యము శక్తియనునా? శక్తి ద్రవ్యమనునా? శక్తివస్తువుయ మొకచోగూడి ద్రవ్యముగ పరిణమించు చున్నది; ద్రవ్యమునుండి శక్తి ప్రవరించినప్పుడు ద్రవ్యము తిలుగు చున్నది విశ్వమందలి ద్రవ్యగోళము లన్నిటి నొక్కటిగ తేసి, యా బృహద్ద్రోగ్య గోళమను ప్రకంపిత దివ్య వాయువుగా విడిచిన ఏమస్త భూద్రవ్యములో నిగుక లేలువునోరె యనంతరాకాళమున నా ద్రవ్యగోళము ఘోద్రముగ వోయను. తత్వతః విశ్వము భూతాత్మిక మైవో తన్మూలాధారమగు ద్రవ్య మాకాళములో తృణప్రాయముకన్న హీనమగుట మహదాశ్చర్యకరము

అరి నూత్నమై, ఘనద్రవ, వాయుపదార్థ ముల కన్నిటి కాధార భూతమగు విద్యుత్పరమాణు వును విమర్శించునపు డిట్టి విషమావస్థయే కలుగును, దాని పరిమాణమును, చలన వేగమును తెల్పుట కమె రికా శాస్త్రవేత్తయగు డా|| మిల్లికా (Dr. Millikan) నిట్లు వర్ణించియున్నాడు. "౧౭ శ్రోవ్యవౌద్దుల వెలు తురు. (౧౭ Candle power) గల విద్యుద్దీప మందలి మహాజ్వలకంత్రిమండి యొక సెకెండులో నిర్గ మించు విద్యుత్పరమాణువులను చికాగోలో నున్న ౨,౫౦౦,౦౦౦ మందియు నిర్రాహారములు చూచి, మృత్యుదేవత కలవుకొని సెకెండున కొక్కొక్కడు ౩ రేణువుల వంతున లెక్కించిన యెడల ౨౭,౦౦౦

సంవత్సరములలో లెక్క పూర్తియగును* ఆంతు గులు దశపరిగల సీపము వది గులభయగ భేదించుకొని పోవు సామర్థ్యము; ఎట్టి మాతృదర్శని (Microscope) కైన గోచరింపని మహామాతృతిమాతృ పరిమాణము; ఆకర్షణశక్తియు, విద్యుదావేశమేగాని దేహములేని రూపము; విశ్వమిట్లై వ్యాపించి, సర్వాంతర్యామియై విశ్వగమనమును నిర్వహించి వాద్యత; లక్షలకొలది యంతముల (Degrees) ఉష్ణోగ్రత (Temperature) క్రిందిను దాద్యము; ఈ గుణములుగల విద్యుత్పరమాణువు భూతాత్మకమా? ఈమహాజ్వల, అప్రతిపాత, కాశ్యకశక్తి; ఈ దేహరహిత పదార్థము; ఈ నిరంతరగమన మాధ్యాత్మికము కాకపోయి ధమనా మాధ్యాత్మికశక్తియేదీ? ఎందున్నది? దానికెట్లు నిర్వచింపగలము?

ఆకాశమున నిరంతరయాన మొనర్చుచున్న భూమి నూతన ప్రపంచములను సర్వదా పరిసరించుచున్నది; వివిధ విద్యుదయస్కాంతత్వ (Electro-Magnetic) ప్రదేశములలో చరించుచున్నది; పలు విధముల యుష్ణోగ్రతగల నక్షత్రములను హెచ్చరించుచున్నది; విద్యుత్పరమాణుపూరితమైన దివ్యవాయు మండలములలో క్రమించు చున్నది అట్టిభూమి, మృత గ్రహమున చంద్రుని క్షిప్రావర్ణములకే చరించుచున్నపుడు సర్వదిశల నవరించు జగచ్ఛక్తుల ప్రాభవమున కధీనము కాకుండుటెట్లు?

వినవో, ప్రపంచ చరిత్రనుండి వివిక్రమిస్తున్న లకు కొంతకారణ మిందు కనుగొనును. ఒక్కొక్క యుగమునం దస్పృత భావావేశములు వాటిల్లుటకు; ఒక్కొక్క ప్రత్యేకసంతతివా రాకష్టికలుగ జ్ఞాన వాహిని నల్లంఘించుటకు; భావవిప్లవ మొకచో జరించి వాయువేగమున దేశదేశములు మట్టడించుటకు; జడార్థులైన జీవులకు నవినోదాంతము లుపన్యసించి, నూతన శక్తి ప్రసాదించి, జీవ్యాపకలిగించి వారి నమానమకార్య నిర్వాహకులుగ చేయు మహాపురుషు లుద్భవించు

టకు కారణ మివత్తత్ర ప్రాబల్యమే కామాదదా? నేడీ వాదమంత సమంజసముగ మానట్లుకున్న విది సత్యాంకుర ప్రయత్నమని భావి నొకప్పుడు విశదము కాక పోదు.

భూగర్భమునుండి జరించి, భూసార మొసంగు పదార్థములనే భుజించి, జీవితాంతమున భూమిలో లీనమై పోవు మనము మన చరిత్రకరించియే నది స్వల్పమెరిగి నప్పుడు, జగత్తత్వ మూహింపలేకపోవుట కాశ్యమేమి గలుగు? తన ప్రేమహస్తములలో లాలించు భూదేవికి మనపై నెట్టి యనురాగము కలదో యేరికెరుక? నిగూఢముగ నూతనవ్యక్తులను పులించి వారి కల్యాణమునకై మనలను రెగ్గింపనున్నదేమో? మన చిత్తవృత్తియు, మనోవికారము లామె ప్రసాదించిన ఋణలేతము; మన హృదయము దామె పుత్రవాత్సల్యముచే రగుల్కొలుపు జ్ఞానోపచయముచే నామె ఉచ్చరిత్రయు, తన్మూలమున జగత్తత్వమును మందన్నదై గ్రహించు కాశింపవచ్చును.

మన శరీరమండలి యసంఖ్యాక జీవకణములే మన ప్రపక్తిలేక, మన సంకల్పములేక, యధేచ్ఛ క్రియాలోలత్వ మొందుచున్నవి. వాటి కాశ్యక్రమము మన మెరుగము. ఇక, బాహ్యప్రపంచ కర్తవ్యమగూర్చి యజ్ఞానలగుగుట కాశ్యర్యమొంద పనిలేదు. మన యజ్ఞానవిరుము విచ్ఛేదముకాకుండునో, భూదేవి బాహ్యకర్షణయందులచేతినో గాని మన కామచరిత్రము కొంచెమే తెలిసినదని మన యుద్దేశము; మమ్మందు పూర్తిగ గ్రహింపగలమని విశ్వాసము. అనంతకాలమునుండి విశ్వము మనుచున్నను మన జ్ఞాన మింత స్వల్పమానని యధీధులము గా నగత్యములేదు. విశ్వమున కాద్యంతములు లేవు; నూతనానుభవములు లేవు. అన్నిలోకములనోలె మన లోకమును విశ్వాధమున యాప మొనర్చుచున్నది. అరెట్టి నియమానుసరణ మగుచున్నదో ఎట్టి యాశయబద్ధమైనదో గ్రహించుట కొనర్చు దృఢప్రయత్నము లేన్నట్లైన పశుకృతియు కాకపోవునా యను ధైర్యమే తదియపాదనోపాయము.

నల్ల శానపు రాళ్లలో

కవికొండల వెంకటరావు

“తల్లీ! తండ్రి! లేటువంటి ప్రేమ నా మీద ప్రకృతికి మాత్రం ఏలా వుంటుంది? నేనీ నల్ల శానపు రాళ్లు నానత్తిని పెట్టుకు మాయలేను నాతల్లీ! నాతండ్రి! అం అంటే నీక్కూడెట్టు పొమ్మన్నారు. కూడెట్టు పొమ్మన్నారేగాని రోజూ మల్లీ ఆళ్లకూటి లోకి చింతచిగురు కోసే అమిర్చిపెట్టడాన్ని నేనే. ఈ వేళమట్టు కావేళకు కుసంతకూర కోసుకు పట్టుకెడితే నాకింత గంజాయ్యరూ? ముసిలి తొత్తుకొడుకూ ముసిలితొత్తు కూతు రూను? పొయ్యకపోతే మీ క్కూరేలేదని ఆపచ్చిదే వాళ్లదూరుగుండా నెమరేస్తూ కూచుంటాను. అయినా వాళ్ల ననకలసిన ననే మున్నది - వాళ్లకడుపున పుట్టినందుకు నన్ను నేనే నిందించుకోవలసిన పనిగాని - ఈ నిర్భాగ్యపు నల్ల శానపు రాళ్లలో ఇలా కూటికి గుడ్డకూ మొగంవాది, ఎండనక కొండనక తిరుగుతూ - రాళ్లు మలిచి, రప్పలు దొలిచి, ఎవడు మిగిలమన్నాడు నన్ను? చెట్టు మొలిచి ఆకాశాన్ని కాస్తూవుండే! తిగబలిసి చుక్కల్లో పూస్తూవుండే! మనిషివైపుట్టి నేనిల్లా అధశ్శ్రీణి నణగివుండడ మనేది నాదే తప్పు, నాదే తప్పు!” అని దివ్యలవారి

సివాగి అనే పేరుగల నిరుపేద జవరాలు ఒకానొక చింతక్రింద నల్ల శానపు రాళ్లు త్రవ్విన పురాతనపు గిని యెడములో కూర్చుని ఆలోచిస్తూవుంది.

కూర్చుని పైకిచూచింది. నా డామెకు నీ డోనగురూవున్న చింతచెట్టు మిక్కిలి యెత్తుగా పెరిగివుంది. వ్రాలు కొమ్మలకోసం మునివ్రేళ్లమీద నించుని ఆమె తన చెయ్యి పైకి సాచినా అందీ చెట్టులా కనిపించలేదది. పిల్లకానైతే పొడుగైందే. పిల్లకానైతే చుట్టు కైందే. ఒక్క యెగురుఎగిరి ఒక్క బరికె చివరందుకుండా అంటే గుప్పిడు చిగురు దూసేసిందన్నమాట. అయితే, ఆ నా డామెకు స్వతస్సిద్ధంగా వుంటూ వచ్చి యుత్సాహం లోపలలేదు. లోపల ఉత్సాహం లేనప్పుడు, పొట్టకూటిగ్గాను చేసేపని లోనైనా విజృంభించడానికి ఏ వ్యక్తికి హుమారు వుండదు.

ఆమె మల్లీ చెట్టుక్రిందనే వోరాతి మీద—రాయి వెచ్చగా తన తొడలకు తగుల్తూవున్న—అప్పుడప్పుడే మెరుగాలి తిరిగిన వాతావరణం ముఖమండలాన్ని చల్లగా పోకి ఒకవిధమైన ఆనాదాన్ని

హృదయక్షేత్ర మదిలకెత్తించగా—లోలో
పల్నే కులుక్కుంటూ కూర్చుంది. దూరాన్నే
పండిన చెట్ల పండ్లను తింటూ
ఎండిన చెట్ల కట్టెలుకొడుతూ
గండుకోయిలల కూతలు వింటూ
నిండువేడ్క నొకండు గనంబడె.

గొడ్డలుచ్చుకు తిరుగుతూ వున్నవాడా
కోయిలపాటలు వింటూ అనే సందేహం
ఆమెదెందంలో అపూర్వంగా మెరిసిపట్ట
యింది. లేచినిలుచుంది. పిల్ల ఆలా లేచినిలు
చునే ఇంకపాటి సావకాశంలో పుల్లలు కొట్టు
కునే ఆ యువకుడు పిల్లవున్న చింత చెట్టుకేసి

“మారాన్నే నిండువేడ్క నొకండు గనంబడె”

చూచింది జవరాలు. ఆపిల్లకామాపులో
అతగాడు బహూబలిష్ఠంగాను, బహూ అంద
మైన వాడుగాను, బహూ మిసిమంతుడుగాను,
బహూ! బహూ! అన్నివిధాలా ఈమా
జోడూ అయినవాడుగా దోచాడు.

“అయితే ఎవడో అతడు?” అనే సంశయం
మనస్సులో తట్టింది. నిజంగా పుల్లలు కొట్టు
కునే ఈయనని గుడా. లేకపోతే విలాసంగా.

బ్రహ్మాండంగా నడవసాగినాడు. వానిచేతిలో
గొడ్డగొడ్డలివుంది. వాని మూతి మీద
నూనూగు మీసాల్లో చిరుచెమ్మట హావశిల్లి
వేర్పాటుగా ముత్యాల చల్లులా నిలిచివుంది
ఎండకాంతినే.

చాన వానిని పునః తిలకించి, కిందిత్
ఓరమోముగా చెట్టుచాటుకు వెళ్లింది. కోడె
కాడు చొరవ గొంతుతో “ఏం! ఏలా!

నన్ను చూచి అలా చెట్టుచాటుకు పోతావు? నీ ప్రాంతంలో రాళ్లుకొట్టుకు బతికే దివ్యుల వారి సివంగివి కామా?" అన్నాడు. సివంగి ఆశ్చర్యపోయింది, తన పేరతగాని కేలాగు ఎటుకపడిందా అని. కొంచెం చనువైనట్టు చెట్టువిడిచి యిసుకుంటూ వచ్చింది వీనికేసి.

“చింతచిగురు కోసమా?” అన్నాడు కుజ్జవాడు. “ఉః — మా అమ్మా మా నాన్నా తెమ్మన్నారు. నా కందటంలేదు.” అంది పదును. నిజంగా పదును అబద్ధమే చెప్పింది. ఆ అమ్మిని వాళ్ల అమ్మా నాన్నా తెమ్మన్నారా మఱి చింతచిగురు? లేదు, తెమ్మనలేదు. నిజంగా ఆ అమ్మిని వాళ్ల అమ్మా నాన్నా తగిలేశారు, సరిగా పని చెయ్యకపోతే, రాళ్లు మొయ్యకపోతే, పొమ్మన్నారు. నిలువ నీడలేకుండా చేసి పోతే శారు. అయినా ప్రతివాళ్లకూ పాముల నుంచి వైవాళ్లదాకా మానంకాపాడుకోవా లనే విచింతనం వొకటి వుంటుంది కాబట్టి, దాన్ని బట్టి ఎదోసాకు ఎదరవాళ్లతో చెప్ప వలసి వస్తుంది తానొక్కరే కాదు, తనను కన్నటువంటి తల్లి తండ్రి వున్నారు తన్ను రెండు కళ్లా చూస్తూ యీ జగత్తులో—అనే తనయొక్క గొప్పతనం వాని ముందు ప్రకటించాలనే అనుకుందాం, ఆ అమ్మి అలా ఆ జవ్వనుడితో జవాబు చెప్పింది.

కాని జవ్వను డడేం అంత జరుగురైన సమాచారంగా తాను తీసుకోలేదు. “చెట్టెక్కి కోసిపెట్టా?” అన్నాడు యాదాలా

పంగా. “కొయ్యగలిగితే కోసిపెట్టు కుసంత” అంది పిల్ల. పిల్లలన్నదే కాని ముటుడుహలో “ఏమో చెట్టెక్కమన్నాను! చెట్టుమీదనుంచి పడితే?” అనే విషాదాంతస్ఫురణ సూది కుట్టులా గతుక్కున తగిలింది ఆమె జాలి గుండెకు. “పోనీలే! ఎందుకులే! ఈయేలకు లేకపోతేలే ముండాకూ? నీవు చెట్టెక్కాద్దులే!” అంది, అతగాడు గొడ్డలి నేల జార విడుస్తూ చెట్టెక్కడానికి పం చెగ్గట్టుకుంటూ వుంటే.

“ఏం, మళ్లీ అలా నివారిస్తున్నావు?” అన్నాడు వెనుముఖంగా అతడు తిరిగి ఆమె కేసి చూస్తూ. “ఏమీలేదు, చెట్టెత్తుగావుంది, కింద రాళ్లున్నాయి.” అంది. “పడిపోతా ననే భయం నీకు? నేను పడిపోతాననే? ఎన్ని చెట్లెక్కి యీ సరికి ఎన్నికొమ్మల్ని చెలిపివిడిచి పెట్టానో నేను? కుసంతసిగురు కోసేంతలో పడినస్తానా?” అన్నాడు అతి ధైర్యంగా. “అయితే నిజంగా నీవు పుట్టుచేటు పుల్లలు గొట్టేవాడివేనా?” అంది పిల్ల. “ఏం? నీ కలాంటి అపోహ ఎందుకు గలిగింది?” అన్నాడు కుజ్జవాడు. పిల్ల అంటూవుంది “ఏమీలేదు. మా పాటకపుజాతిలో అంత నేవలీకంగా, అంత కలకలలాడుతూ కనబడే వాళ్లు అరుదు.” అంది. యువకుడు ముగ్ధుడై పోయినాడు; ఆమెయొక్క తత్వజ్ఞత్వానికి నివ్వెరపడిపోయినాడు. అలా చూచాడు మూడోతడవ ఆమెకేసి.

దివ్యులవారి సివంగియొక్క కనుపాపలు వాని కళ్లల్లోంచి ఛాయాపటం దీసికొన్నట్టు

అయిపోయింది. “దారిద్ర్యము! దారిద్ర్యము! సుఖంగా జీవనం గడపడానికి ఈ పిల్లకే వో పిల్ల జమీందారీ వుండివుంటే—” అని ఆలా ఏదో సామ్యవాద సమన్యలో పడ్డట్టు పడ్డాడు బొట్టెడు. లతో సలకట కథికారియైన తన తండ్రియొక్క భగ్యభోగ్యము, తన హర్మ్యము, తన యింటిలో ఇనప్పెట్టెలో

పడి మూలుకూపున్న పెద్దకాసులూ, తన అనలు బోకులూ, అన్నింటిని వెంటనే తలపునకు దెచ్చుకున్నాడు. వెంటనే తనకే కనుక శక్తి వున్న

ట్రాయినా ఆమెను ఇంద్రజాలవిద్యచేత

న బంగారు తూ

గుటుయ్యల్లో

కూర్చో పెట్టె

కుని తన నట్టింట ఆమెతో పూగే సయ్యాలని రాగిల్లిపోయినాడు.

ఎంతసేపు ఆ ఉద్వేగం? ఓనిమిషం. నిమిషమైన తరువాత అతడు మళ్ళీ తన చుట్టూ వున్న సర్వసామాన్యపు ప్రపంచపు మనిషి అయిపోయినాడు. అయిపోయి ఇలా అననా గాడు తనకట్టెదుటనున్న కుట్టదానితో: “అమ్మాయీ! చూడు! నేను నిజంగా పుల్లలు కొట్టేవాణ్ణి అవితే నీకెందుకు? కాకపోతే నీకెందుకు? నీకల్లా కావలసింది కుసంత సంతి సిగురన్నావు! అది కోసిస్తాను. చాలుగా యీనాటి ముగియేత్రి కది.” అన్నాడు. ఆమె మతి వానితో వాదించి ప్రయోజనం లేదను కుంది. అతణ్ణి చెక్కికోయమని తాను క్రింద చెంగట్టి చెంగులో పడేయమంటూ “ఎవగా యీ యువకుడు” అని తా నంతక్రితం అప్పటప్పట వింటూ వచ్చిన యొకానొక వదంతి తలపోసికోదొడగిం.

ఆవదంతి యేమిటంటే:—రిఘు రామయ్య అనే వొకానొక పెద్ద భగ్యవంతుడున్నాడు. అతడు డబ్బు నిలవచేయడంలో మొదటి మాన వుడు. అంతా దాచడంపనే. అందటి మల్లే ఇనప్పెట్టెల్లో పెట్టి దాచింది గాక, ఇంట్లో కొంతధనం గూళ్ల ల్లోను, కొంతధనం గోడలనడుమ, కొంతధనం నూతిలోను, కొంతధనం మంచంకోళ్ల క్రింద, కప్పెట్టి ఎవరికీ కనబడకుండా నిలవచేసి యున్నాడ నిన్నీ, అది సరిపోక, వెండిభిడ్డిలు, బంగారు నాణాలు లెక్క లేనన్ని

బంగారుతూగుటుయ్యల్లో కూర్చోపెట్టుకొని తననట్టింట ఆమెతో మాట్లాడుతూ ఉన్నాడని రాగిల్లిపోయినాడు.

దేశస్థుడ అక్కడక్కడ అడివిల్లోను, రాళ్లకింద, పొదల్లోను, నదుల్లోను, మక్కుటేసి, అనవాలుగా తాను గుర్తించుకొని ఎప్పటికప్పుడు ఒక్కదమ్మిడి బీరోకుండా లెక్కచూచుకుంటూ వుంటాడని వదంతి. ఆరఘురామయ్య పాదమొట్టిపచో టల్లా బిఖపా తుంది అనే బహుజనాభిప్రాయం. ఆరఘురామయ్యకు పలుకుబడిన్నీ అపారమే. డబ్బునుపట్టే అడుకోండి. కో అంటే కోటి మఃది గుమిగూడి 'ఏంసలపు' అని చేతులొగ్గి నిలబడిపోతారు. కాని రఘురామయ్యకు వాల్లెనల్లన్నా కించిత్తూ నమ్మకం లేదు. అసలు అందాకా ఎందుకు? అతడికి తనకొడు కంటేనే పరమాసహ్యం. కొడుక్కే చెప్పడం వుండేదికాదు, తా నెక్కడ డబ్బుదాచింది, తా నెలా సంపాదించింది, తా నెంతెంత వెచ్చించింది. ఇదీ అతని ప్రకృతి. అలా అని కొడుకుతో మళ్లీ ఏమీ మాట్లాడినాడు కాడను కోవడానికి వీలేదు.

“నాయనా! చూడు, నీవు ఇల్లువిడిచి పెట్టి ఎక్కడికైనా వెళ్లడమంటూ వస్తే మాత్రం మామోలు పాటకపుజనుల్లాగు పోయి తిరుగుతూ వుండవలసిందేగాని లోకంలో భాగ్యవంతుని కొడుకులా తిరిగేవు గనుక. నాకొడుకువని తెలిస్తే లోకం నిన్ను హతమారుస్తారు. నీవన్నా నేనన్నా లోకానికి ప్రేమగాని, దయగాని, భయంగాని, నిజంగా ఎంతమాత్రమున్నూ ఉండనేరవు. ఎంతసేపూ మనడబ్బు మననుండి ఎలా కాజేయడమా అనేదే లోకసంగ్రహ మహాసంకల్పం. దానికి

తోడు నీవు చచ్చిపోయినావా అంటే ఇంకీసాత్తులంతా కాకులపాలు అయిపోతుంది.” అని వొక్కమాటున్ను, మఱొక్కమాటు “చూడు, ఆతాడిచెట్టు గుర్తుంచుకో, ఆకొండ గుహ ఆనవాలెట్టుకో, ఆ నల్లకానపు రాళ్లల్లోని ఎత్తయిన చింతచెట్టు మనస్సున నాటించుకో” అని ఇలా ఏవో ఏవో అర్థోక్తులన్ను చెప్పడం కద్దు.

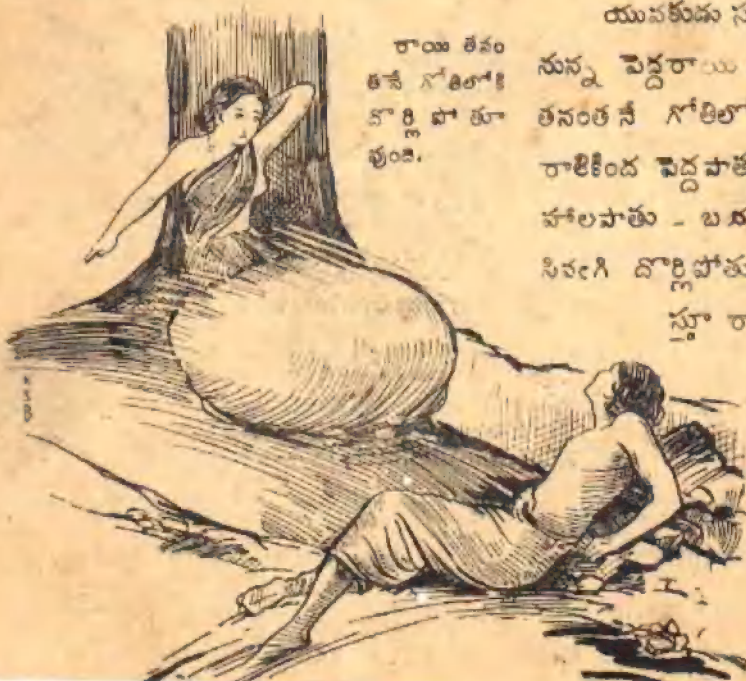
తండ్రిచెప్పే మాటల్ని బట్టి కొడుకు అప్పడప్పుడు ఆనవాళ్లు చూచుకుంటూ వుండడాని కైనాగానీ మాటువేషంతో, ఒక్కొక్కప్పుడు కట్టెపుల్లలు కొట్టుకునే వాడిలాగ, ఒక్కొక్కప్పుడు రాళ్లుమల్చి వాడిలాగ, ఒక్కొక్కప్పుడు బండి తోలేవాడిలాగ, వేషభాష లమచ్చుకొని ప్రచ్ఛన్నంగా తిరిగేవాడని వివరితప్రతితి.

దానాదీనా దివ్యలవారి ఆడవశచయొక్క దివ్యదృష్టికి నాడు చింతచెట్టెక్కి తనకోసంగాను చింతచిగురు కోస్తూవున్న సుకుమారుడు రఘురామయ్యగారి కుమారుడేమో నని నడుమనడుమ తట్టుతూ వచ్చింది. కాని మళ్లీ అనుకొనీది, రెండు మూడు చిగుళ్లు తనవొల్లోకి వైనుండి అతగాడు రాలుస్తూవుంటే “నిజంగా రఘురామయ్యగారి కుమారుడే అనితే ఇలా నిజంగా చెట్టెక్కి యీ దిక్కుమాలిన పక్షికోసం ఇలా చింతచిగురు కోసివెడతాడా? అసలు చెట్టెక్కనే ఎక్కడు. అంతగా తనకు సాయం చేయాలని వుంటే ఓడబోయి, ఓపగాణివో చేతిలోపెట్టి కొనుక్కోమంటాడుగాని” అని

మల్లీ అనుకున్నది. ఒకపర్యాయం చటుక్కున పైనుంచి గుప్పెడు చిగురు పడేశాడు కుజ్జువాడు. పిల్ల “చాల్లే! బావా!” అంది. అన్నాగాని మానక యావన విలాసంకొద్దీ ఓ చిగురొబ్బట్టుకున్నాడు వైడి; క్రమంగా క్రింద తాను నించున్న కొమ్మ వదిలేశాడు. పై రొబ్బపాపంబారి, గుప్పెట్లో ఓగురూ నెత్తురూ రెండూ ఒక్కటై, అంతరాళాన్ని “బాబో” అంటూ ఆవిసురు కాగలేక వెంటనే నేల మీదకు—కఠినశిలలు తవ్వగా కత్తుల్లా మిగిలివున్న అగుళం అరలగుళం కంకరముక్కల మధ్య బుటిగా నిలిచివున్న ఒకానొక గుండ్రాతి మీదకు—తలక్రిందుగా పడ్డాడు. తలకు మోసంగలిగింది.

“బేరా! ఎంతవని జరిగింది!” అని గోతి అంచుకు వెళ్లి పిల్లలొంగిచూచి

“నేనెక్కే వద్దన్నాను అనలు.” అని—
ఏం చేస్తుంది?—కంట నీరెట్టుకుంటూ—
వైకి తియ్యడానికి—చేయి అందిచ్చింది. కుజ్జువాడు చుట్టిరాధం లేదన్నట్టు తనను అక్కడే తక్షణం ఆచింతచెట్టు మొదటనున్న పెద్దరాతితో కప్పెట్టి పిల్లను వెల్లిపొమ్మన్నట్టు సంజ్ఞచేశాడు. సివంగికి లోలోపల దడ పట్టుకుంది. చుట్టూ వరకాయించింది. ఎవల్లా లేరు.
“ఆరాయి నేనొక్కరైతూ పై కెత్తగలనా? ఎత్తినప్పటికిన్నీ ఆ ఆనా అనువుగాని మీద పడెయ్యగలనా? వానిమీద నేను తులసి మొక్క మొలిపించడమా?” అని గజగజా వణికిపోయింది. గోతిలో మనిషి గోతిలోనే వుండి ఆయువకుడు గుటుక్కుమంటూ వున్నట్టయింది. పిల్లకేమిన్నీ తోచలేదు, ప్రపంచే తర ప్రపంచంగా వుంది.

రాయి తనం
తనే గోతిలోకి
దొర్లిపోతూ
వుంది.

యువకుడు సూచించినట్టు చెట్టు మొదట నున్న పెద్దరాయి నలా దొర్లించింది. రాయి తనంతనే గోతిలోకి దొర్లిపోతూవుంది—
రాతికింద పెద్దపాతు—అమాంతంగా లక్షవరహాలపాతు—బదులుపడింది. దివ్వెలవారి సివంగి దొర్లిపోతూవున్న రాయికేసి చూస్తూ రాయి నాడడానికి వోచేయి చావుతూ, రెండోచేత్తో మెటిసిపోయే వరహాలు గుప్పిడెత్తి “ఇవి? ఇవి?” అని కేకేసింది.

రాయి తనమీదకు దొడ్డుకు రావడం—

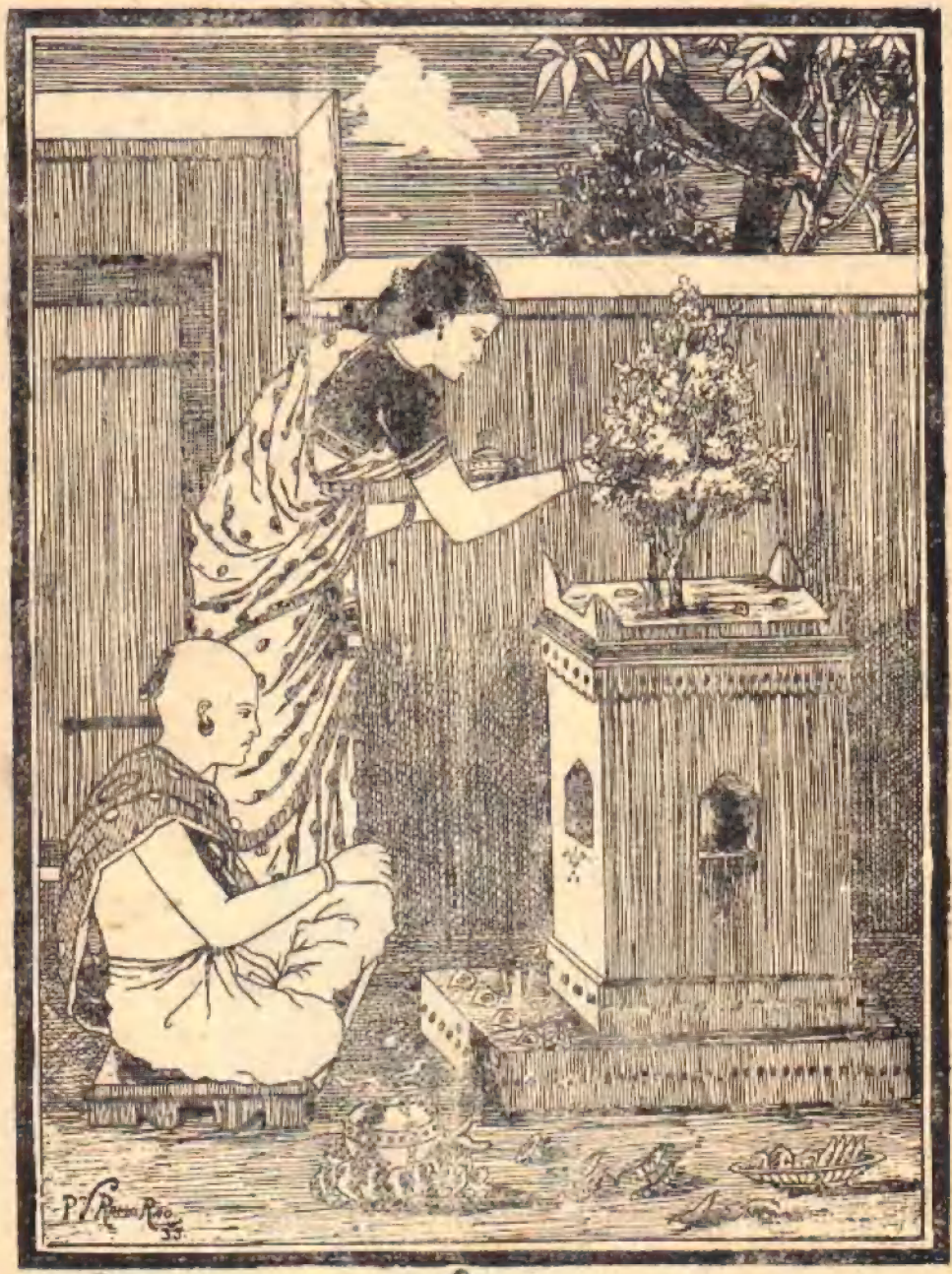
గోతిలో ప్రాణంవదుల్తావున్న మనిషి కింకా
కొద్దోగొప్పో శబ్దస్ఫురణ వుంది కాబోలు—
గమనిస్తూ ఆయువకుడు “పిల్లా! ఓ! దివ్యెల
వారి ఆడపిల్లా! ఇలా చూడు! రాయి నామీ
దకు తనంత నే యిఖ దొడ్లకు వచ్చేస్తుంది.
నీవు రాయీకోనం చూడ్డాక్కర్లేదు. ఆవరహ
లన్నీ మీయిటికి పట్టుకుపోయి సుఖంగా
జీవించు. పిల్లా! సుఖంగా జీవించు. నేను నిన్ను
గాఢంగా ప్రేమించాను నేను నిన్ను గాఢం
గా ప్రేమించాను” అన్నాడు.

“నేను నిన్ను గాఢంగా ప్రేమించాను.
నేను నిన్ను గాఢంగా ప్రేమించాను” అనే
అతిపు పిల్లకోసంగాక దొడ్లకు వస్తూవున్న
రాతికోనమా అన్నట్టు రాయి మఱిత వడి
వడిగా దొడ్లకొచ్చి గోతిలోకి యివకుడ్ల

దిగమింగింది. దివ్యెలవారి సీవంగి వెంటనే
బాబైత్తి “అయ్యో! అయ్యో! మనిషంత
మనిషి చచ్చిపోయి తరవాత ఆమనిషి
డ బైవరిక్కావాలోయ్? నే నాకలిచేత మల
నులమాడిపోలే నేమి! రాళ్లుమోస్తూ వలవల
కురులిపోలేనేమి? మనిషి అంతమనిషి. చచ్చి
పోయి తరవాత ఆమనిషి డ బైవరిక్కావా
లోయ్?” అని వొక్కపెద్ద బాబైత్తి అక్కజే
ప్రాణంవిడిచింది.

సిరిగలవాడు కప్పడ్డ గోతిమీదను, నిరు
పేదరాలి ఎముకలగూడుమీదను, కొత్తగా
బయలుపడ్డ వరహం నిధిమీదను, ఒక్క
మాదిరిగా పై చింతచెట్టు తనఆకు నారాత్రి
వీచిన ఝంఝూ సాహాయ్యాన్ని రాల్చి ఇమ్మ
హానిశ్వంలో విధిసేతలు వేజన్నట్టు మర్నాటి
ప్రాద్దుటికి చాటిం.

పూజా పురస్కారములు

జపాను రాజకీయ కల్లోలము

‘రావుడీ’

జపాను రాజకీయరంగం చాలా అల్లకల్లోలంగా వుంది. గడిచిన అయిదారు నెలలలోనూ హిరోటా, ఊగాకీ, హాయాషీ ప్రధానమంత్రిలు ముగ్గురూ వరసగా రాజీనామా ఇవ్వవలసివచ్చింది. ఈమెస్సరి రాజీనామాల తర్వాత ఈనాటివర కింకా సుస్థిరమైన మంత్రివర్గం ఏదీ ఏర్పాటుకాలేదు. దీన్నిబట్టి జపాను రాజకీయాలు ఎంతటి సందిగ్ధస్థితిలో వున్నాయో ముఖంగానే ఊహించుకోవచ్చు.

ఒకవిధంగా ౧౯౩౧ వరకు జపాను రాజకీయాలలో అంతగా ఒడుదుడుకులు కాలేదనే చెప్పాలి. కాని, ౧౯౩౧ లో జరిగిన మంచూరి-మాతై ప్రయోగంలో మైకకక్షచారికి, రాజకీయపక్షాలూ మతశ్రేణులూ ఏర్పడ్డాయి. ఈ మతశ్రేణులు అంతకంతకు తీవ్రరూపాన్నిధరించి, ఇప్పటి ఈ విపరీతస్థితికి వచ్చాయి.

ప్రస్తుతం జపాను దేశాన్ని కలవర పెడుతూవున్న ఈ రాజకీయ కల్లోలం ఏమిటో సరిగా తోడపడాలంటే ఆదేశాన్ని ఎదుర్కొంటూవున్న ప్రధానమంత్రి ఏమిటో ముందుగా తెలుసుకోవాలి. ఈ సమస్య—ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే—ఆకలి! నీలానికి ఆకలిపడు స్య ఆర్మీ దేశాలకూ సహజమైనదే! అయితే శక్తి మంతంగా ఎన్నదగిన రాజ్యాలలో మరిదేనిలోనూ ఈ సమస్య జపానులోవున్నంత తీవ్రంగా లేదు.

జపానులో ఈ ఆకలిసమస్య ఇంక తీవ్రంగా వుండడానికి ప్రధానకారణం, ఆదేశంలోని విపరీతమైన జనసంఖ్య. ౧౯౩౦ లో జపానుజనసంఖ్య ౩ కోట్లు మాత్రమే. ఇప్పుడు ఈసంఖ్య ౬ కోట్ల ౪౦ లక్షలకు పైగా వుంది. అంటే మూడు ౫౦ సంవత్సరాలలో

జపానుజనసంఖ్య రెట్టింపుకు పైగా పెరిగిపోయింది. గత శతాబ్దంలోకంటేనూ ఈ శతాబ్దంలో జపాను జనసంఖ్యలో అత్యధికంగా అభివృద్ధి చెందుతూ వుంది. ౧౯౨౨ నుంచి ౧౯౩౦ వరకు మాస్త్రే, మొత్తం ౬౦ లక్షల పెరుగుదల కనబడుతుంది. అంటే, ఈ ఏనిమిది సంవత్సరాలలోనే జపాను జనసంఖ్య మొత్తం ఆఫ్రికాఖండంలో ఎంతజనసంఖ్య వుందో అంత పెరిగింది! ప్రస్తుతం సంవత్సరానికి సగటున రెద్ది లక్షల చొప్పున జపాను జనసంఖ్య పెరుగుతూవుంది. ఈవృద్ధినే మరోవిధంగా చెప్పాలంటే,— ప్రతి వెయ్యిమందికి సగటున సంవత్సరానికి ౩౪ మంది చొప్పున సంతానాన్ని కంటున్నారు.

ఈ జనసంఖ్య క్రమక్రమంగా ఎంతగా పెరుగుతూవున్నదో తెలుసుకోడానికి క్రింది అంశాలు చక్కగా ఉపయోగిస్తాయి :

సం.	జనవాలలో వృద్ధి (మాటికి)
౧౮౭౦-౧౮౮౦	౫
౧౮౮౦-౧౮౯౦	౭.౬
౧౮౯౦-౧౯౦౦	౧౦
౧౯౦౦-౧౯౧౦	౧౩
౧౯౧౦-౧౯౨౦	౧౩
౧౯౨౦-౧౯౩౦	౧౫

ప్రతినిమిషానికి జపానులో ఆరుగురుబిడ్డలు పుడుతున్నారని కాటోలు ఆమర్శ ఒకరు అంచనాపెట్టారు! ఇంతగా జనాభా పెరుగుతూ వుండడంవల్ల జపాను దేశానికి తన ప్రభాసముదాయానికి అంతటికీ కాకు

నీన భక్తిని చేపట్టడం చాలా కష్టమైపోతున్నది. గ్రీటర్ లానే జపానుకూడా చాలా చెన్న చేశాం. అక్కడ సేద్యానికి పనికిరచ్చే భూమి చాలా స్వల్పంగావుంది. అసలే స్వల్పంగావున్న ఈ భూమిని అంతరికంఠకు వృద్ధిచెందుకూవున్న ప్రజాకోటి బ్రతికడమంటే, మాటలా? జపానులో సేద్యయోగ్యంగావున్న భూమి మీద ఎంత హెచ్చుమంది తీరించవలసి వస్తున్నదో తెలుసుకోవాలి! క్రింది అంకెలు చక్కగా పనిని వస్తాయి:

చేతం	సేద్యయోగ్యమైన భూమికివున్న జనం
గ్రీటర్	౨,౧౧౬
తెల్లియం	౧,౬౪౩
అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రాలు	౧౦౬
ఆస్ట్రేలియా	౧౬౮
జపాను	౨,౫౪౭ (1)

ఈవివరీతపరిశీలిలో జపాను ఆకలిపనుస్థాపరి ముగ్గురానికి రెండే ముగ్గులు వున్నాయి. వాటిలో మొదటిమగ్గుం,—వలస. రెండోది,—పరిశ్రమాభివృద్ధి. అయితే, ఈ రెండు ముగ్గులలో ఏదీ కూడా సులభసాధ్యమైందికాదు.

జపాను చేతమలు వలస పట్ల దానికి అనుకులమైన చేతమలు అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రాలు, మ్యూల లాండ్, ఆస్ట్రేలియా లని చెప్పవచ్చును. ఈ చేతాలలో జపనమగ్గుం చాలా తక్కువ. వీటిలో సేద్యయోగ్యమైన భూమి నిస్తానంగావుంది. వైగా, ఈ చేతాల పరిశ్రమస్థితి జపాను చేతమలుకు చాలా అనుకూలంగా వుంటుంది. అయితే, వైగాను చేతాలవారు కూడా జపాను చేతమలు వలసను ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో నిషేధిస్తూ కాపాడుతు చేశారు.

ఒకవేళ ఏ నిషేధ కాపాడు లేకపోయినా, జపాను చేతమలు అసలు వలసకు చెదతారా అనేది చాలా సందేహాస్పదమైన విషయం. స్వదేశమంటే జపానువారికి వివరీతమైన ప్రేమ. అంచేత స్వదేశంలో సగం ఆకలితో కూడి చావనైతా వస్తారాగాని, ఒక వట్టిన వారు విదేశాలకు వలస చెళ్లడానికి అంగీకరించరు.

ఇందుకు నిదర్శనం కావాలంటే, మంచూరియాను చూపించవచ్చును. మంచూరియాలో ఇప్పటికీ చాలా కాలంనుంచీ కూడా జపానుకు ఇంతో అంతో పలుకుబడి, రాజ్యాధికారమావున్నా, ౧౯౩౦ వాటి అంకెల్ని బట్టి చూస్తే, అప్పటికి ఆ దేశంలోవున్న జపానువారి సంఖ్య ౨ లక్షలు మాత్రమే! అయితే, ఆ ౧౯౩౦ వాటికే అక్కడవున్న వైగావారి సంఖ్య ౩ కోట్లు!! ప్రస్తుతం జపానునూది సగటున సాగుకు ౨౦,౦౦౦ మంది మాత్రమే వలసవెడుతున్నారు. వీరిలో సగానికి వైగా సాత్ అమెరికాకు వెడుతున్నారు; మిగతా జనం కొరియా, మంచూరియాలో సద్దుకుంటూ వున్నారు. అయితే వలస వెడుతువున్న ఈ ౨౦ వేల మందిలో కూడా ఏటే సగం మంది మల్లీ—ఇంటి మీది చెగతో—తిరిగివచ్చి వేస్తూనే వున్నారు. ఇందుకు నిదర్శనం క్రింది అంకెలే:

సం.	వలసచెల్లినవారు	తిరిగివచ్చినవారు
౧౯౩౦	౨౧,౮౨౯	౧౪,౫౪౬
౧౯౩౧	౧౦,౩౮౪	౧౨,౯౬౫
౧౯౩౨	౧౯,౦౩౩	౧౩,౧౭౦
౧౯౩౩	౨౭,౩౧౭	౧౪,౧౪౧
౧౯౩౪	౨౫,౦౮౭	(అ.కె.తెలియదు)

వలసవచ్చుటగానే పరిశ్రమాభివృద్ధికి కూడా ఎన్నో ప్రయత్నాలున్నాయి. ప్రస్తుతం ఏదోకాని కాదేకం తన దరుకుల్ని విదేశాలకు అమ్ముకోవాలని చూసేదే! ఇందుకు గాను—అంటే, ఎగుమతుల్ని ప్రోత్సహించడానికి, దిగుమతుల్ని వీలైనంతవరకు తగ్గించడానికి—సుంకాలనీ, కోటాలనీ, ప్రిఫరెన్సులనీ, మారకపుతలు హెచ్చుతగ్గులనీ... ఎన్నో పద్ధతులూ, కట్టుబాట్లూ ఏర్పడ్డాయి; ఏర్పడుతున్నాయి. ఇలాంటి సందర్భంలో పరిశ్రమాభివృద్ధికల్గి ఆకలిపనుస్థాపరి ముగ్గుం చెయ్యడంకూడా సులభసాధ్యమైన పనికాదు.

అయితే, కష్టసాధ్యమైనదిగదా అని జపాను వారు ఈ సమస్యాపరిమృగరానికి భూసుకోకుండా ఊరుకోలేదు. ఇందుకుగాను వారు ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేస్తున్నారు. అసలు ఈ ప్రయత్నాల విషయం లోనే భిన్నాభిప్రాయాలు కలిగి, జపాను రాజకీయాలలో ప్రస్తుత విషమస్థితి ఏర్పడింది.

౧౦. శాంతాకారుడు, హాసన్లు ఖుడు నయిన టుద్ధుని విగ్రహము

జీవితరంగచిత్రములు

౧౧. ఇంటిలో: పురుషుల వాదోపవాదములు, ఒక మూల ఒకతె కొడుకును సమీపింపించుట, మరి యొకతె మగనికలలో నేలుచూచుట.

౧౨. బయట: పనిపాట లకుపరుగెక్కుచున్నప్రజల సంఘము.

౧౩. రాచనగరిలో: మరల వారి హడావడి.

జపానుప్రజల్ని అర్థిధికంగా కలసకు పంపించ
దానికి కొత్తకొత్త రాజ్యాలును ఆక్రమించుకోవాలనీ,
తైత్రయశ్రీకల్పశ్రీ జపానుపరులల్ని ఎరుమరి చేసుకో
దానికి కొత్తకొత్త మార్కెట్టులను ఏర్పాటుచేసుకో
వాలనీ సైనికకక్షవారు వాదిస్తున్నారు. తైత్రయశ్రీ
వల్ల కలిగేలాభంకంటే వచ్చుమే హెచ్చుగనక, సామ్య
పద్ధతులతో కాంగ్రేడ్లికి పూనుకోవాలని రాజీయ పక్ష
లవారు అంటున్నారు. ఈ ఉద్దేశములనూ ఇక్కడనే
సంఘర్షణ కలుగుతున్నది.

సైనిక కక్షవారు—తమ వాదాన్ని అనుసరించి
౧౯౩౧ లో మంచూరియా ఆక్రమణకు పూనుకున్నారు
౧౯౩౧ సెప్టెంబర్ ౧౫ వ తేదీ వాడు సౌత్ మంచూ
రియా రైల్వేలైన్ కింద ఎవరోగాని ఒక బాంబును
పెట్టారు. ఈ బాంబు ప్రేలడంవల్ల రైల్వేలైన్ కు
కొద్దిగా వ్యయం కలిగింది. కావాలంటే, వైవాప్రభు
త్వంలో రాయబారాల్ని పదిలి, ఆవృత పరిహారాన్ని
పుచ్చుకోదాని! అవకాశం వుంది. అయితే, జపాను
సైన్యాధికారులు అలాంటి ప్రయత్నాన్ని చేస్తే చెయ్య
కుండా, ఈ బాంబు ప్రేలుకునే, సామగ్రి చేసేవని,
మంచూరియాపై దండయాత్రను చేశారు. ఈ దండ
యాత్రవల్ల అంతగా నుమలుగాలేని ఇమాకే ప్ర
ధానమంత్రి ౧౯౩౨ మే ౧౫ వ తేదీన సైనిక కక్షకు
చెందిన దుండగీర్ణులొందరు హత్యచేశారు. ఈ హత్య
సంతరం జపానులో ఎన్నికలు జరిగాయి. ఆ యెన్ని
కలలో-తైత్రయశ్రీను అంచే కక్షలవారు చేసిన విప
రీత ప్రచారఫలితంగా- ప్రధాన రాజకీయ పక్షమైన
మిక్ నీటోపార్టీ ఓడిపోయింది. మిక్ నీటోపార్టీ అంటే
మనకు తెలిసిన రాజకీయ పరిభాషలో- లిబరల్ పార్టీ
అన్నమాట. మిక్ నీటోపార్టీతోపాటు దాదాపుగా
సమానబలం గల పార్టీ ఇంకోకటికూడా జపానులో
వుంది. దీనిపేరు నీయూకేపార్టీ. అంటే, కన్సర్వేటివ్
పార్టీ అని చెప్పవచ్చును. మంచూరియా దండయాత్రను
ఆమోదించడంవల్ల ఈ నీయూకేపార్టీకి ౧౯౩౨ ఎన్ని
కలలో విజయం కలిగింది. ఎన్నికల ఫలితం
కూడా తమకు అనుకూలం కావడంవల్ల అప్పటిలో
సైనికకక్షవారి మాట కి కరుగులేకుండాపోయింది.

కృత్యప్రయాసల్ని తగ్గుచెయ్యకుండా వారు తమ
దాడిని కొనసాగించారు. జపాను చేస్తేన్న పని దురా
గతమైనదంటూ వైవా వావావాతిపిమిరికి అప్పీల్
చేసుకుంది. సమితి జపాను చర్యల్ని ఖండించింది.
అయితే, మాటలమాటగా ఖండించడమేగాని, అంత
స్థాయి ధర్మానికి, పంథులకూ కన్నంగా కల్గి,
మంచూరియాపై దండెత్తివంగుకు జపానుపై చర్య
జరపదానికి మాత్రం సాహసించలేదు. సమితి ఈదౌర్బ
ల్యాన్ని చూచి, జపాను ఆపని సంస్థానం చేలేది
చెల్లదేమింది. ఆర్యశక్తి అవతికాలంలోనే మంచూ
రియాను పూర్తిగా ఆక్రమించుకుని, మంచూలో అనే
కొత్తపేరుతో దాన్ని శివ పామంతరాజ్యంగా చేసు
కుంది.

మంచూలో దండయాత్ర జయప్రదం కావడం
వల్ల జపాను సైనిక కక్షవారి పలుకుబడి చాలాపె
చ్చింది. దాన్ని చూచి ద్విసులేకృతోత్సాహంతో
వారు ఔల్ట్ మంగోలియా రాజ్యాన్ని కూడా ఆక్ర
మించుకోవాలని ప్రయత్నించారు. అయితే, సోవియట్
రష్యా ప్రతిఘటనం వల్ల ఈ ప్రయత్నం సాగలేదు.
ఔల్ట్ మంగోలియా జపాను రష్యాల సరిహద్దులో
వున్న రాజ్యం. సోవియట్ ప్రభుత్వంవారి సహాయం
తో ఇది ప్రవాన్యమిక రాజ్యంగా వుంటున్నది.
దాన్ని ఇంగ్లీషుభాషలో "మంగోలియా పీపుల్స్
రిపబ్లిక్" అని అంటున్నారు. సామ్రాజ్య శృంగార
చతుష్టయ జపాను తాకితే తట్టుకోవాలంటే, తమ సరి
హద్దులకూ, జపాను సరిహద్దులకూ మధ్య ఒక స్వతంత్ర
రాజ్యాన్ని అడ్డుగావుంచడం రష్యాలవారికి అవసరం.
అంచేత మంచూలో విషయంలో జపానుతో రాజీ
పడ్డానికి ఒప్పుకున్నా, మంగోలియా ఆక్రమణకు
మాత్రం సోవియట్ ప్రభుత్వంవారు అడ్డుకెగిలారు.
మంగోలియా సరిహద్దులలో జపాను సైన్యాలకూ,
సోవియట్ సహాయంవున్న మంగోలియా సైన్యాల
కూ సంఘర్షణలు జరిగాయి. ఈ సంఘర్షణలలో
ప్రతి దానిలోనూ జపానువారికి అధికంగా నష్టంకలి
గింది. దీన్ని చూచి, మంగోలియా ఆక్రమణ ప్రయ
త్నాన్ని విరమించుకోవడమే తెలివిగల పని.

జపాను నిశ్చయించుకుంది. సోవియట్ ప్రభుత్వం వారు కూడా ఏలైవంతకరకు జపానుతో కలపా కారణాన్ని చంపుకోవాలని మంచూకోలోని తమరైనిస్ ఈర్వరక రైల్వేను చాలాచోకగా జపానుకు అమ్మి

వైవాగ్రేట్ వారోవరకు పాకింది. ఈగ్రేట్ వారోను అనుకుని, చూపై, చహార్, మ్యూయాన్, హెన్ బంగ్, హెన్ షీరాష్ట్ర లున్నాయి. వాటిలో చూపై, చహార్, హెన్ బంగ్, హెన్ షీరాష్ట్ర లలో మండిబోగ్ గనులున్నాయి.

యి. చహార్ రాష్ట్రంలో బొగ్గుగనులే కాకుండా ఇనుంగనులుకూడా వున్నాయి. పైగా, ఈ అయిదురాష్ట్రాలలో పత్తికూడా పంపిణీగా పండుతుంది. అంతే ఈ అయిదురాష్ట్రాలను కలిపి ఆక్రమించడానికీ జపాను పూనుకుంది. అయితే, చైనా ప్రతిఘటనకు వల్ల ఈ పూజక పూర్తిగా పెగ్గలేదు. కొంతవరకు యుద్ధమూ రక్తపాతమూ జరిగినతర్వాత చూపై రాష్ట్రంలో మూడువంతుల్ని చీ దీసి, దాన్ని తన ఆధీనంక్రింద ఒక స్వతంత్ర రాజ్యంగా జపాను ఏర్పరచగలిగింది. ఆ తర్వాత చహార్ రాష్ట్రాన్నికూడా చేజిక్కించుకుని, దాన్నికూడా స్వతంత్ర రాజ్యాన్ని చెయ్యలేకపోయినా దాని పరిపాలనకు ఒక మిలిటరీ కన్సిల్ ను ఏర్పరచగలిగింది. మిగిలిన మూడురాష్ట్రాలలో తనకు ప్రత్యేకాధికారాలు కా

వేరారు. కమ్చాట్కా పరిసరాలలో చేపల్ని పట్టుకునే అధికారాన్ని నుండి రష్యా, జపానులకు చాలాకాలంగా తగిలించావుంది. పరస్పరచైమునస్యాలను చంపుకోవాలని తమతో ఒడంబడికను (non-aggression pact) చేసుకుంటే, ఇందుకు ప్రతిఫలంగా కమ్చాట్కా తగిలించా విషయంలో జపానుకు రాయితీ చెయ్యడానికికూడా రష్యావారు ఒప్పుకున్నారు. తిక్కిన అన్ని విషయాలలో జపానుకు అనుకూలంగా వున్నా, మంగోలియా ఆక్రమణకు మూత్రం రష్యా పూర్తిగా ప్రతిఘటించింది.

వారిని జపాను కొంతదృక్పథం చేసిందిగాని, ఇది ఇప్పటివరకు పెగ్గలేదు.

మంచూరియా, వార్తచై వాలమీద జపానుపైనిక కక్షవారు జరిపిన ఈ శైలైయాత్రలల్ల అనుకున్నంత విశేషలాభం ఏదీ కలగలేదు. మంచూరియా వ్యావసాయక దేశం గలక దాన్ని ఆక్రమించుకుంటే తాము ధాన్యాలుకూ, పత్తి ఇతరదేశాలమీద ఆధారపడవలసివుండదని చైనీక కక్షవారు ఊహించేవారు. అక్కడిను స్వదేశీయులను లక్షలకొలదిగా వలసకు పంపించవచ్చును గదా అనికూడా అంచనావేరారు. అయితే, ఈ రెండింటిలో ఏదీకూడా పూర్తిగా ఫలప్రదంకాలేదు. ఈ అయిదు సంవత్సరాలలోనూ మంచూరియా నుంచి జపానుకు దిగుమతి అయినపత్తి అంతకుపూర్వం దిగుమతి అయినదానికంటే చాలా తక్కువ! మంచూరియాకు చెల్లిన జపాను ఎరుమతుల

రష్యాకు విరుద్ధంగా మంగోలియాను ఆక్రమించడం సాధ్యపడదని జపాను తనదృష్టిని తిరిగి చైనాపై పుకే మరల్చింది. ఇలా మరల్చి ౧౯౩౩ మార్చివాటికి చైనాలోని జెహోర్ రాష్ట్రాన్ని ఆక్రమించుకుంది. జెహోర్ ఆక్రమణంతో జపాను సామ్రాజ్యం పరిపాదు

మొత్తం ఈ అయిదు సంవత్సరాలలోనూ మోచిన మాట నిజం. అయితే, ఈ మోచుదలకు కారణం మంచూరియా ఆభివృద్ధికి జపాను ప్రారంభించిన నిర్మాణ కార్యక్రమమే! ఈ కార్యక్రమానికి జపాను ఇంత వరకు ౨౨ కోట్ల ఎన్నులను పెట్టుబడి పెట్టింది. ఈనాటి వరకు ఈ పెట్టుబడిలో ఆధికభాగానికి వడ్డీ అయినా గిట్టుబడి కావడంలేదు. మైగా, ఈ అయిదు సంవత్సరాలలోనూ—మంచూరియా తమ పానుంకరాజ్య మైనా—అక్కడికి వలసపెట్టిన జపానువారి సంఖ్య ౨౪ లక్షలు మాత్రమే. అయిదు సంవత్సరాలలో ౨౪ లక్షలు వలసపెడితే, ఈ క్యుబిలో—నూతన సంతానం కారణంగా—జపాను జనసంఖ్య మూడు ౩౭౪ లక్షలు

ఈరీతిగా తైత్రయాత్రకారణంగా జపానుకు ఎన్ను పగిలబాధం ఏదీ కలగకపోగా యుద్ధ కాళావ్యయం దుర్భరంగా పెరిగి పోయింది. ఈ క్యుయాభివృద్ధిని తెలిపే అంకెలు ఇవి:

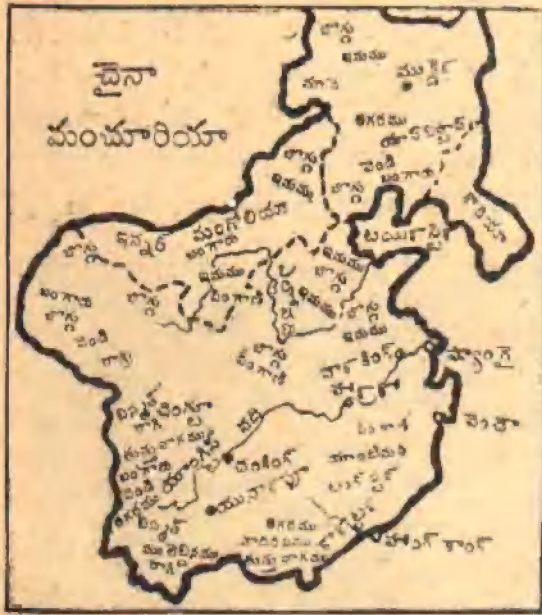
సం.	పై నిక వ్యయం (ఎన్నులలో)
౧౯౩౦-౩౧	౩౦,౦౮,౨౪,౦౦౦
౧౯౩౧-౩౨	౨౨,౭౪,౮౮,౦౦౦
౧౯౩౨-౩౩	౩౭,౩౫,౭౫,౦౦౦
౧౯౩౩-౩౪	౪౬,౨౬,౪౦,౦౦౦
౧౯౩౪-౩౫ (బడ్జెట్టు)	౪౫,౩౬,౯౫,౦౦౦
౧౯౩౫-౩౬ (బడ్జెట్టు)	౪౯,౨౯,౫౦,౦౦౦
౧౯౩౬-౩౭ (బడ్జెట్టు)	౫౦,౮౩,౧౦,౦౦౦

పైనిక వ్యయంతోపాటు నాకాదక క్యుయా కూడా క్రిందివిధంగా వృద్ధిచెందింది:

సం.	నాకావ్యయం (ఎన్నులలో)
౧౯౩౦-౩౧	౨౪,౨౦,౩౫,౦౦౦
౧౯౩౧-౩౨	౨౨,౭౧,౭౯,౦౦౦
౧౯౩౨-౩౩	౩౧,౨౮,౦౯,౦౦౦
౧౯౩౩-౩౪	౪౦,౯౯,౭౫,౦౦౦
౧౯౩౪-౩౫ (బడ్జెట్టు)	౪౮,౯౧,౪౭,౦౦౦
౧౯౩౫-౩౬ (బడ్జెట్టు)	౫౨,౯౬,౮౩,౦౦౦
౧౯౩౬-౩౭ (బడ్జెట్టు)	౫౫,౦౩,౯౦,౦౦౦

ఇలా చాచాపు అయిదు సంవత్సరాలలో జపాను యుద్ధకాళా వ్యయం రెట్టింపుకు మైగా పెరిగి పోయింది. దేశసంపద వివిధంగానూ వృద్ధి కావవ్వకు యుద్ధకాళావ్యయం ఇంతగా పెరిగిపోతే, ప్రజలు ఆభారంక్రింద ప్రంగిపోతూ వుండడంలో ఆశ్చర్యం వుండదుకదా! ఈ సందర్భంలో ఇంకొక విషయం ఏమిటంటే, జపాను ప్రభుత్వాచార్యులు డ్రెటిన్ ప్రభుత్వాచార్యులలో పరిగా నాలుగోవంతు కూడా లేదు. కాని, జపాను యుద్ధకాళా వ్యయంమాత్రం బ్రిటిష్ యుద్ధకాళా వ్యయంతో చాచాపు సరిసమానంగావుంది.

పైనిక కక్షవారు ఆవలించిన తైత్రయాత్ర వివరకారణంగా సాలీవా యుద్ధకాళా వ్యయమే కాకుండా

పెరిగింది. ఇక వార్తచైవా తైత్రయాత్రకల్ల కూడా ఏనుంకలాధం కలగలేదు. ఒకదాని తర్వాత ఒకటి చొప్పున అన్ని రాష్ట్రాలనూ కబరించడానికి జపాను చేస్తున్న దౌర్జన్యాలకు చూచి చైనావారు తమ అంతః కలహాలను ఉపసంహరించుకుని, స్వదేశరక్షణకోసం పైనికకత్తిని కూడగట్టుకోసాగారు. మైగా, జపానుకున్న పుల్ని బహిష్కరించడానికి ఒక ఉద్యమంకూడా బయల్పడింది. ఈ ఉద్యమం కారణంగా జపాను వర్తక వ్యాపారాలకు పెద్దదెబ్బ తిగింది.

దా జాతీయమునందుగా విపరీతంగా వృద్ధిపొందింది. ఈ వృద్ధిని తెలిపే అంకెలు ఇవి:

సం.	జాతీయమునం (ఎన్నులలో)
౧౯౩౦-౩౧	౫౮౫,౯౪౮,౮౭,౦౧౭
౧౯౩౧-౩౨	౬౮౮,౭౬౫,౭౪,౪౪౪
౧౯౩౨-౩౩	౭౦౫,౪౧౧,౯౫,౫౫౨
౧౯౩౩-౩౪	౮౧౩,౯౦,౩౮,౩౯౨
౧౯౩౪-౩౫	౯౦౯,౦౪,౫౪,౦౨౨

జాతీయ ఋణాభివృద్ధి ఈ శ్రేణి అంకెలవల్ల ఇంకా గులభంగా బోధపడుతుంది:

సం.	సగటున తలకు మాటికి (అభివృద్ధి)
౧౯౩౦-౩౧	౬౩.౭౧౬
౧౯౩౧-౩౨	౬౫.౪౫౦
౧౯౩౨-౩౩	౭౩.౪౦౯
౧౯౩౩-౩౪	౮౮.౪౫౭
౧౯౩౪-౩౫	౯౨.౩౫౫

శైత్రయాశ్రమ వైద్యులలో పెద్దలభం ఏదీ లేకపోగా యుద్ధకాలా వ్యయం వృద్ధిపొంది, జాతీయమునం పెంచు పెరిగి, శిక్షణభారం అధికమైపోయి, వర్తకవ్యాపారాలు మండిగించి అధికమైన ధనం వాటిల్లుతూ వుండేంతవల్ల వైశికకక్షచారిమీద ప్రజాతాపాగ్రాహికి అవకాశం కలిగింది. అసహ్యభావం కారణంగా ౧౯౩౬ ఫిబ్రవరిలో జరిగిన ఎన్నికలలో మిక్ సిల్ పార్టీకి మెజారిటీ వచ్చింది. డైట్ (జహను పార్లమెంటు)లో మొత్తం ౪౬౬ స్థానాలున్నాయి. ఈ ౪౬౬ స్థానాలలో మాత్రం ౨౦౫ స్థానాలు మిక్ సిల్ పార్టీకి లభించాయి. అంటే, అంతకుపూర్వంకంటే ౬౮ స్థానాలు ఈ పక్షానికి అధికంగా లభించాయి. పోలే సీయూటీ పక్షానికి ఈ ఎన్నికలకు పూర్వం ౨౪౨

స్థానాలు వుండేవి. ఈ ఎన్నికలలో ఆపార్టీకి ౬౮ స్థానాలుపోయి, ౧౭౪ మాత్రమే మిగిలాయి. అంతకు పూర్వం సైనికకక్షచారి శైత్రయాశ్రమ సమర్థించి వుండేంతవల్ల సీయూటీ పార్టీ ఈ ఎన్నికలలో పోడిపోయిన మాట నిజమే కాని, ఈ పార్టీకిమాదా ౧౯౩౬ నాటికి సైన్యాధ్యక్షుల శైత్రయాశ్రమమీద కొంత అవిశ్వాసం కలిగింది కొంతగా కలిగింది ఈ అవిశ్వాసం వల్ల ఈ పార్టీవాడు కూడా—మిక్ సిల్ పార్టీచారి వలె తీవ్రంగా కాకపోయినా—కొంతవరకు తమ స్వదేశ, విదేశ సీటిలో మార్పురావాలని కోరినాడు. ఈ విధంగా ప్రధాన రాజకీయ పక్షాలు రెండూకూడా మార్పుకోరడం చూస్తే, సైనికకక్షచారికి తమ ప్రాబల్యం తగ్గిపోతుండేమాని భయం కలిగింది. అంతేకాదు ఎన్నికల ఫలితం తెలియగానే—అంటే ౧౯౩౬ ఫిబ్రవరి ౨౬ రేచినాడు—తిరిగి రాజకీయవాదుల పాత్యకు పూనుకున్నారు. ఆనాడు బోయియోనగరంలో ౧౪౮౦ మంది సైనికులు ప్రభుత్వకార్యాలయాలపైన పడి, అధికమంత్రి బాకాపాషీ, మరి ఇద్దరు ఉన్నత

ప్రధానమంత్రి అద్వైరల్ ఒకాదా—ఆయనబావమరది

ప్రభుత్వవ్యతిరేక పాత్యచేతారు. ప్రధాన మంత్రి అద్వైరల్ ఒకాదాను కూడా పాత్యచేయ్యాలని వారు ప్రయత్నించారుగాని, కొంచెం పొరపాటువల్ల అది సాగ

లేదు. హంతకులు ప్రధానామాత్యుని ఇంటికి వెళ్లేదిరి
అయిన దాతమరిది—కొంతవరకు ఆయనను పోలిన
వారు—ఎదురయ్యాడు. అతడే ఒకాదా అని భ్రమపడి,
అతిడ్డీ దంపి, వాల్లు తను దారిని పోయారు. పైపులు
జరిపిన ఈ వాత్యాకాండ తర్వాత—అంటే, ఫిబ్రవరి
౨౭ వ తేదీనాడు—ఒకాదా మంత్రివర్గం రాజీనామా
ఇచ్చింది.

జపాను చక్రవర్తి

ఒకాదా మంత్రివర్గం రాజీనామా ఇచ్చి తర్వాత
ప్రభువుల సభ అధ్యక్షుడైన బ్రిస్ ఫోనేమేను నూతన
మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటు చెయ్యగలసిందిగా జపాను
చక్రవర్తి ఆహ్వానించాడు. తన ఆరోగ్యం సరిగా లేన
ందుకల్లా తాను ఈ గురుతిర కార్యభారాన్ని వహించ
లేనని బ్రిస్ ఫోనేమే పాప చెప్పాడు. చక్రవర్తి
అబ్బను జపాను పోయేడు తిరప్పించి ఆ తేదీవరి
త్రో ఇదే ప్రప్రథమం కావడంకల్లా, ఇది ఆపటిలో
ఆ దేశీయులను ఆశ్చర్యం చేశున్నది చేసింది
కూడా! బ్రిస్ ఫోనేమే తన ఆహ్వానాన్ని
నిరాకరించినమీదట కాకా హిరోటాను మంత్రివర్గాన్ని
ఏర్పాటు చెయ్యగలసిందిగా చక్రవర్తి కోరాడు. కాకా

హిరోటా పూర్వపు ఒకాదా మంత్రివర్గంలో విజే
కాంగమంత్రి. ప్రారంభంలో చాలా ప్రాతిపదికలన్న
ఎదుర్కొనవలసివచ్చివా, ఇతడు చివరి కొక మంత్రి
వర్గాన్ని ఏర్పరచ గలిగాడు. అయితే, రాజీయ పక్ష
లకూ, సైనికక్షకూ కూడా ఒకే సమయంలో - అను
మలంగా వుండాలనే తెలివి తక్కువ ప్రయత్నాన్ని
చేసి హిరోటామంత్రివర్గం ఉభయపక్షాలవారి సాను
భూతిని కోల్పోయింది. సైనికక్షవారిని పంక్తివైపరచ
డానికి హిరోటామంత్రివర్గం అదివరకే అత్యధికంగా
వున్న సైనికాభివృద్ధిని నూటికి ౪౦ వంతులూ,
నాకా కాభివృద్ధిని నూటికి ౨౫ వంతులూ వృద్ధి
చేసింది. అయితే, ఈవృద్ధి సైనిక కక్షవారు కోరినంత
మెచ్చగా లేకపోవడంకల్లా వారి అగ్రహం ఎలాగూ
తప్పలేదు. ఇంతేకాదు. సైనిక, నాకాకాభివృద్ధి
పిన ధనంకోసం పొగాకు, బట్టలు మొదలైన నిత్యజీవి
తావశ్యకమైన వస్తువులైన అవసర వస్తువులు చెయ్య
వలసివచ్చింది. అదివరకే శిస్తులభాంకిండ్ల మ్రంగి
పోతూవున్న ప్రజలలో ఇందుమూలంగా అకాంతి
మొచ్చింది గ్రామస్థులమీదినుండి పన్నుల భారాన్ని
కొంత తగ్గించి, దాన్ని పట్టణవాసులపై చెయ్యాలని
హిరోటామంత్రి వర్గం ప్రయత్నించింది. ఇందుకల్లా పట్టణ
వాసులకు-ముఖ్యంగా - పట్టణాలను అనుసరించివుండే
సారిశ్రామికులు - ఆ మంత్రివర్గంపై అగ్రహం కలిగింది.
ఇంతే కాకుండా, హిరోటాపరిపాలనకాలంలో ఆచార
పదార్థాల ధర - ముఖ్యంగా వియ్యం, చేపలు మొద
లైనవాటి ధరలు విపరీతంగా పెరిగిపోయాయి వీనితో
అతిడి మంత్రివర్గం పలుకుబడి పూర్తిగా చచ్చి
పోయింది.

పైగా, ౧౯౩౬వంతులలో హిరోటా మంత్రి
వర్గం జర్మన్ నాటి ప్రభుత్వంతో చేసుకున్న ఒక
బిజీకను గురించికూడా జపానుప్రజలకు అపారమై
కలిగింది. ఈఒకబిజీక ప్రధానోద్దేశం కమ్యూనిజం
వ్యాప్తిని ప్రతిఘటించడం.

“కమ్యూనిజం వ్యాప్తిని ప్రతిఘటించడం” అనే
దానికి— రాజీయ పరిభాష తెరచు తొలిగినై - అర్థ
మేమిటంటే, సోవియట్ ప్రభుత్వ ప్రాబల్యాన్ని ప్రతి

ఘటించడం. తమకు విశిష్టంగా బహుమతి, జర్మనీలు ఏకం కావడాన్ని చూచి, సోవియట్ ప్రభుత్వంచారు : ట్ చాట్కూ పరిసరాలలో చేరిన పట్టుకునే అధికారాల విషయంలో ఆంధ్రకు పూర్వం జపానుకు అనుకూలంగా తాము స్వయంగానే నూదించిన ఒడంబడికను తీర్చి పట్టారు. ఇంతేకాకుండా జర్మనీ జపానుల ఒడంబడికకు పూర్వం జపానుకు తాము అమ్మిన ముడిబియ్యమును ఎగుమతి చెయ్యకుండా ఆపుచేశారు. వ్లాడిమిర్ లెన్ ఇన్ జపానువారి నాకా వ్యాపారాన్ని అరికట్టడానికి కూడా పూనుకున్నారు ఈ అన్నిటికల్ల జపాను వర్తక వ్యాపారాలకు చెప్పుకొనింది. జర్మనీకో ఒడంబడికను చేసుకుని, సోవియట్ ప్రభుత్వానికి ఆగ్రహం తెప్పించి, తర్వాతా బాతీయన వర్తక వ్యాపారాలకు వట్టుపెట్టినందు వల్ల హిరోటా మంత్రివర్గంపై ప్రజలకు-పహజంగానే- అసంతృప్తి కలిగింది.

కోకి హిరోటా

దేశం ఆంతరికంగా హిరోటా మంత్రివర్గంపై కలిగిన అసంతృప్తి కారణంగా ౧౯౩౩ జనవరి ౨౭ వ తేదీనాడు ప్రాంతమైన డైర్ ఎమనాజ్ కంటే తీర విమంసలు, ప్రతివిమర్శనలు జరిగాయి. నీయాక

పార్టీ నాయకులలో ఒకడైన హనుడా, ప్రైవేట్ అనువన రంగా రాజకీయాలలో కోక్యం కలగజేసుకుంటూవున్న దంటూ ఆ సంస్థకు గట్టిగా విమర్శించాడు. జపానులో ఫేసిస్టుభావాలు వ్యాప్తిపొందుతూ వున్నాయనీ, పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వం నామమాత్రమే పోయి, డిక్టేటర్ షిప్ ఏర్పడే సూచనలు కనబడుతున్నాయనీ, దీనికంతటికినీ సైనిక కక్షవారే కారణభూతులనీ ఆంధ్రకు ఘంటావధంగా చాటాడు. ఈ తీవ్రవిమర్శనకు ప్రైవేట్ లానికి చెప్పవలసిగానంతే ఆగ్రహం కలిగింది. తాము ఈ అవమానాన్ని, ఈ అధికారాన్ని జపానుచలేమనీ చెప్పి, సైనికకక్షవారి తావున యుద్ధముండ్రి పెయ్యచీ డైరీను గద్దుచెయ్యవలసిందిగా పట్టుపట్టాడు. అయితే, హిరోటా ప్రభుత్వము డైరీను గద్దుచెయ్యడానికి అంగీకరించక, తమ మంత్రివర్గంచేత రాజీనామా పెట్టించాడు.

హిరోటా మంత్రివర్గం రాజీనామా ఇచ్చిన తర్వాత చక్రవర్తి, కొరియా గవర్నర్ జనరల్ ఆయన జనరల్ ఉగాకిని పిలిపించి, మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటు చెయ్యమని కోరాడు. జనరల్ ఉగాకి—చక్రవర్తి కోర్కెను అనుసరించి-మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటుచెయ్యలని శతవిధాల ప్రయత్నించాడు గాని, సైనిక కక్షవారి సహాయకారకంవల్ల అరిదు సఫలీకృతుడు కాలేక పోయాడు. జనరల్ ఉగాకిని ప్రధానామాత్య పదవికి నియమించడాన్ని డైరీలోని రాజకీయ పక్షాలు అన్నీ కూడా హర్షించాయి. జపాను రాజ్యాంగ నియమావళి ప్రకారమైతే, ఉగాకి అతిసులభంగానే ఒక మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటుచేసి, డైరీ సభ్యులలో అధికసంఖ్యాకుల ఆమోదాన్ని పొందిగలిగేవాడే. అయితే—రాజ్యాంగ నియమావళిలో ప్రత్యేకంగా లేకపోయినా- ఏమంత్రివర్గంగానైనా సరే చుద్ధ, నాకామంత్రిల పావులకు యుద్ధ నాకా-ల్యులయాల ఆమోదాన్ని పొందిన వారనే నియమించాలనీ, ఈ నియమావళికి ముందు వారు ఆయాకాలంలో ఉద్యోగాన్ని చేస్తున్న వారై వుండాలనీ ఒక ఆచారం వుంది. ఈ ఆచారాన్ని పురస్కరించుకొని, రాజకీయ పక్షాలకు అనుకూల డైరీ ఉగాకి పరిపాలన క్రింద తమ ఆదలు సాగజేయాలనీ భయంకొద్దీ, సైనికకక్షవారు ఉగాకి మంత్రివర్గంలో

పైనిక, నాకామంగ్రుల పదవుల్ని భర్తీచెయ్య నిరాకరించారు. ఈ స్థితిలో— గత్యంతరంలేక— జనరల్ ఉగాకి తమ ప్రధానామాత్య పదవికి రాజీనామా ఇచ్చాడు. కేవలం ప్రధానామాత్య పదవికే కాకుండా— పైనిక కక్షవారిమీద కలిగిన అపహ్యభావం కొద్దీ— అతడు తన జనరల్ హోదాకూడా వదులుకున్నాడు.

జనరల్ ఉగాకి తర్వాత జనరల్ హయాషీ— ఇతడు అప్పీల్ బకాదా మంత్రివర్గంలో యుద్ధమంత్రిగా పనిచేసాడు— ప్రధానామాత్య పదవికి వచ్చాడు. ఉగాకి రాజకీయ పక్షాలకు అనుకూలమైన, హయాషీ పైనిక

హయాషీ

కక్ష పక్షపాతి. అంచేత పైనిక కక్షవారు ఉగాకితో సహాయ నిరాకరణం జరిపినట్లే, రాజకీయ పక్షాలవారు హయాషీతో కూడా జరిపారు. హయాషీ చెదరించాడు; పదిరించాడు. అయినా, రాజకీయ పక్షాలు అతనితో కలిసి పనిచెయ్యడానికి నిరాకరించాయి. దీన్ని చూచి అగ్రహించి, అతడు అసలు డైరీనే రద్దుచేసి, ౧౯౩౭ ఏప్రిల్ ౩౦ వ తేదీ వాడు తిరిగి కొత్త ఎన్నికలను జరిపించాడు. అయితే, ఈ ఎన్నికల ఫలితం కూడా పైనిక కక్షవారికి ప్రతిపూలంగానే పరిణమించింది. ఈ ఎన్నికలలో పైనిక కక్షను ఘనంబు చే

వారికి ఒక్క కం స్థానాలు మాత్రమే లభించాయి. పోలే, మివోసీటో పార్టీకి ౧౭౯ స్థానాలు, నీయాకే పార్టీకి ౧౭౫ స్థానాలు వచ్చాయి. ఎన్నికల ఫలితం ఈ విధంగా తమకు ప్రతిపూలంగా వున్నా, జనరల్ హయాషీ— రాజకీయ పక్షాలలో నిమిత్తం లేకుండానే పరిపాలన పొగించాలని మొండిపట్టు పట్టాడు. అయితే, చివరకు ఈ పట్టు పొగవండున అతడు మే ౩౧ వ తేదీ వాడు తన పదవికి రాజీనామా ఇచ్చాడు.

ఈ వ్యాసాన్ని వ్రాస్తున్న నాటికి— అంటే ౧౯౩౮ వ తేదీనాటికి— ఇప్పటి వరకుమీది ఈ పరిస్థితుల్ని బట్టి చూస్తే, జపానులో రెండు విభిన్న శక్తులు సంఘర్షిస్తున్నట్లు స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ఒక వైపున పైన్యూమా, పైన్యూ ప్రతిపాదించే తైత్రయాత్ర నీతితో సామధూనితత్వ వాయూనూ, ఇంకో వైపున రాజకీయ పక్షాలూ, వాటి ఆదర్శాలను ఆమోదించే వాయూనూ. వీరిలో పైనిక కక్షవారిని అతివాదులనీ, రాజకీయ పక్షాలవారిని వికవాదులనీ చెప్పవచ్చును. అయితే, అతివాదులలో అందరూ ఒకే ఘాతుకురారు. వీరిలో పైనిక కాఖుకు చెందినవారు ఎక్కువ అతివాదులు; నాకా కాఖుకు చెందినవారు తక్కువ అతివాదులు. పైనిక కాఖు వారిలా నాకా కాఖువారు ప్రస్తుత ఆర్థిక, రాజ్యాంగ కక్ష వర్గంలో విపరీతమైన మార్పుల్ని కోరడంలేదు. ౧౯౩౬ ఫిబ్రవరిలో టోక్యోలోని పైనికులు చెలరేగి, రాజకీయ హత్యల్ని చేసిన ఘటనల్లో నాకాదళం ప్రభుత్వ సహాయానికి— అరవరమైతే— చిట్టచానికి సిద్ధపడింది. తిరిగి ఇలానే ౧౯౩౭ ప్రారంభంలో రాజ్యాంగ సంబంధమైన చిక్కులు తప్పినప్పుడు హిరోటా మంత్రివర్గం రాజీనామా ఇవ్వడం ధర్మంగానీ, అసలు డైరీనే రద్దుపరచడం అక్రమమని నాకా కాఖా మంత్రి అప్పీల్ నాగానో పట్టుపట్టాడు. ఈ విధంగా అతివాదులకు తమలో తమకే కొంతవరకు మతభేదాలు వున్నాయి పోలే, అతివాదులలో వున్నట్లుగానే వికవాదులలో కూడా— కొన్ని కొన్ని విషయాలను నురించి— స్వల్పమైన అభిప్రాయభేదాలు లేకపోలేదు.

అతివాదుల ఉపన్యాసాల్ని, వారి ప్రచురణాల్ని వారికార్యక్రమాల్ని చూస్తే కేవలం బలం ప్రతిఘటించే

నూచనలు కనబడతాయి. అయితే, సోషలిజంపైన ప్రేమకొద్దీ ఇలా వారు కేపిటలిజంను ప్రతిఘటిస్తున్నారని అనుకోవడం పొరపాటు. అతివాదులకు సోషలిజం అంటే రీప్రెజింగం. దాన్ని కాలిండ్ పెట్టి రాది చెయ్యాలనే వారి ఆశయం. అయితే మరి కేపిటలిజంను ప్రతిఘటించడం ఎందుకంటారా? ఇందుకు కారణమిది: అతివాదులు జైత్రయాత్ర చెయ్యాలని కోరుతున్నారు. ఇది భవవ్యయంతో కూడిన వ్యాపారం ఈ భవం మితవాదులైన కేపిటలిష్టులదగ్గరినుంచి రావాలి. అయితే మితవాదులకు (అనుభవంమీద నిరుపయోగాలని తేలివ) జైత్రయాత్రలకు ఎన్నీ ఇవ్వాలిలేదు. అంచేత, అతివాదులు అసలు కేపిటలిజంపైనే విరోధాన్ని ప్రకటించున్నారు. దేశహితంకోసం దేశ విశ్రమిని ఎదిపానీ, ఇందుకుగాను కృత్రిమ స్వాధీనంగానుంచి పరిశ్రమగా రాల్చి అన్నింటినీ తిప్పించి, వాటిని ప్రభుత్వాధీనంలో వుంచాలనీ వారు ఆందోళన చేస్తున్నారు. ఇది కాదని ఎవరూ అంటేరు గానీ, ఈ అతివాదుల దృష్టిలో “దేశ హితం” అంటే — జైత్రయాత్రల్ని చెయ్యడం! మొత్తం మీద జపాను సైనిక కక్షవారి వైఖరి చాలా విచిత్రమైందే! రాజకీయంగా వెనక్కు వెళ్లాలనీ, సాంఘికంగా మందుకు వెళ్లాలనీ వారు వాంఛిస్తున్నారు. వారి వైఖరిని ఇంగ్లీషులో అయితే Political reactionism and social radicalism అని అవలయును.

జపాను సైన్యంలో అధికంగా సామూరాయ్ కులంవారు వున్నారు. వీరికి పూర్వపు హిందూసంఘం లోని క్షత్రియకులంవారితో పోల్చవచ్చును. వీరికి యుద్ధమంటే ఆమితప్రేమ. వాణిజ్యమంటే చెడ్డతల నొప్పి. విచిత్రమైన ఈ స్వభావాన్నిబట్టి, సైనికకక్ష వారి ప్రకృత వింతవైఖరి ఏర్పడివుండాలి పైగా, జపానులో పట్టణాలన్నీ భాగ్యవంతులగానూ, పల్లెటిదిక్కు దీదతనంగానూ వుంది. సైన్యంలో పట్టణవాసులకంటే పల్లెపజలే ఎన్నో రెట్లు అధికంగా వున్నారు. అంచేత దీదతనంలో అల్లాడతూవున్న పల్లెటూరివారికి భాగ్య భాగ్యాలతో కులకూగుతూ వున్న పట్టణవాసులపై సహజంగావుండే ద్వేషం, అనూయకూడా సైనికకక్ష వారి వైఖరిలో ప్రతిఘటిస్తున్నాయి.

కృత్రికరించి చెప్పాలంటే, అతివాద, మితవాద వైఖరులు ఇవి: అతివాదులకు జైత్రయాత్రకోవాలి. ఇంగుతు భవం అవసరం. ఈ అవసరం సంపూర్ణికి బాతీయ పరిశ్రమల్ని కూడినంతవరకు ప్రభుత్వవశం చేసుకోవాలి. ఇలా వశంచేసుకోవాలంటే, డైట్లో అవసరమైన కాపనాలు చెయ్యాలి. డైట్లో మితవాదులకు ఎక్కువ బలంవుంది గనక, ఈ కాపనాలు జరగడం దుర్బలం. అంచేత, డైట్ నే రద్దుచెయ్యడమే, లేదా దాన్ని సామూహికత పరిపాలనా సంస్థగా చెయ్యడమే జరగాలి అంటే, ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వాన్ని చంపి, పైని పరిపాలనను సాగించాలి. పోతే, ఇది మితవాదుల సంకతి: మితవాదులకు జైత్రయాత్ర ఇష్టంలేదు. నిరుపయోగమైన జైత్రయాత్రలకోసం తమ ఆస్తిపాస్తుల్ని పోగొట్టుకోవడం అసలే ఇష్టంలేదు. ఇంతవరకు డైట్ తిమనూ, తిమహక్కుల్ని చాలావరకు రక్షిస్తున్నది. అంచేత ఇకమందుకూడా డైట్ అధికారానికి వీరధమైన నష్టంరాకుండా కాపాడుకోవాలి.

అతివాద, మితవాదులకున్న విరోధం చివరకు — ప్రేమచెప్పేట్టుగా — డైట్ భవిష్యత్తుగల సమస్యగా తేలింది. డైట్ తిమకోర్కెలకు అనుగుణంగా నడుచుకొనక పోతే, డైట్ నియమించే మంత్రిగంగతో తాము సహకారం చెయ్యమని అతివాదులు పట్టుపడుతున్నారు. ప్రజా ప్రాతినిధ్యంగల సంస్థ అయిన డైట్ అభిమతానికి భిన్నంగా వెళ్లే మంత్రిగంగ ఏ ఏడితే, దాన్ని ప్రతిఘటిస్తామని మితవాదులు అంటున్నారు. ఇది రెండూ పూర్తిగా పొద్దురవిరుద్ధమైన వైఖరులు గనకనే గడచిన అయిదారు నెలలలోనూ హికోటా, ఊకి, హాయాషి ప్రధానమంత్రిలు ముగ్గురూ వరసగా రాజీనామాలు పెట్టకలసివచ్చింది. ఊకిలో జపాను భవిష్యత్తు ఎలా పరిణమిస్తుందో తోన్యం చెప్పడం శక్తమైనవని. కానీ, ఒక్కటిమాత్రం ఖాయం. ఈ సంఘర్షణలో అతివాదులు శక్తిలే, ఇట్టి జర్మనీ రాజ్యాధిపత్యుడిగా జపాను కూడా శోషిస్తున్నామై పోతుంది. తిక్కరితంగా ప్రజాస్వామిక సిద్ధాంతాలనూ, ప్రపంచకాంతి వివేకితమైన అపకారం జరుగుతుంది.

రావుబహదూర్

బి. వి. నాథ్

(భాగవతుల విశ్వనాథంగారు)

చేమూరి విశ్వనాథశర్మ

వివిధమైన యితర సహాయములేక, కేవలము స్వయంకృషివలన పైకి వచ్చిన యాంధ్రులలో భాగవతుల విశ్వనాథంగారు అగ్రగణ్యులని చెప్పవచ్చును. ఇతడు భవవంతుడు కాదు. విద్యలో విశ్వవిద్యాలయమును రోక్కలేదు. కాని చిన్నప్పటినుండియు నూతన పరిశ్రమలకొరకును, పరిశోధనలకొరకును బంబంతయు కన్నుపెట్టుట ఇతని యలవాటు. ఉత్సాహము మెండు. కార్యదీక్ష యపరిమితము. పని పట్టినప్పుడు నిద్రాహారములు, సంసారతాపత్రయములు జ్ఞప్తికిరావు. ఇతని యభిమానవిద్య రసాయనశాస్త్రము. సామాన్యముగ గురుకుశ్రావకలవగాని శాస్త్రశాస్త్రములలో ప్రవీణతగలుగుట దుర్లభము. ఐనను రసాయనశాస్త్రమునం దితని గల యభిరుచియు, పట్టుదలయు నిరుపమానమగుటచేత స్వయంకృషివలన పండిత్యము సంపాదించి దొరతనమువారి వ్యవసాయశాఖలో తారావ్యవసై అగ్రస్థానముకేరి శిల్పినిగరమున వ్యవసాయ పరిశోధనాలయమున కధ్యక్షుడై ప్రపంచమువందున్న వ్యవసాయరసాయన శాస్త్రజ్ఞుల గణము పోషించెదయ్యెను. కేవలము స్వయంకృషివలన అభివృద్ధి! రావత్తుననుటకు తర్కానిమై అంద్రయువకులకు ఆదర్శప్రాయముగ నుండునట్టివాడు.

సర్వధారి నామ సంవత్సర మార్గశిరమాళ అను వాష్యకు సరియును ౧౮౮౭-వ సంవత్సరము జనవరి మొదటి తేది నాడుయొక్క జన్మదినము. ఇతనితూర్పులు విశాఖపట్టణంబిల్లా వాడవులు. తాతనామ స్త్రీదరు. తండ్రి బిల్లామునపలు సంవత్సరములు నాడుకు పది సంవత్సరములు చాటివతరువారే గతించెను. తండ్రి పోయినతరువాత నాడు మేనమామపోష్యులగ్రుములో చేరెను. మేనమామదగ్గర చేరిన కొలదికాలములో నాడుకు ౧౨ వ యేట వివాహముమాత్రము జరిగినది. ఉన్నతవిద్య పట్టుపడలేదు. మెట్రిక్యులేషను పరీక్ష తప్పినతరువాత విద్యార్థిదశకు స్వస్తిచెప్పెను.

“డిగ్రీలు లేనిపాండిత్యం వన్నెకురాలి”లో భాగవతులవిశ్వనాథం, యక్షేత్యరచింతామణి ఉపజ్ఞాన, స్వయంకృషికి ప్రత్యక్షసాక్షులము. చింతామణిగారి అనతికాల కళాశాలప్రవేశం విశ్వవిద్యాలయాలకు అభివందనకరం కావచ్చును. నాడుగారు కళాశాలలో కాలై నాపెట్టలేదు. కాని అధునికవ్యవసాయరసాయన విజ్ఞానంలో భారతదేశవ్యవసాయ కళాశాల అన్నింటికంటే ఆయన పరీక్షకుడు. భారతదేశంలో వ్యవసాయరసాయనశాస్త్రం పేరుతో ఆయనపేరు భామభావనం.

బంగల పొందుతోంది. ఈ అవస్థకు కారణాన్ని అయిన
 నలంకరించిన పరిశోధనజ్ఞాన, మొక్కవోని. ఉత్పా
 పం యువకులందరికీ అవకాశం కావాలి.

మన ప్రసిద్ధ భారతీయ గణితకాస్త్రజ్ఞులగు రామా
 నుజం మదరాసు విశ్వవిద్యాలయం ఇంటర్మీడియేటు
 పరీక్ష ఉత్తీర్ణుడు కాలేదంటే చూడలేకపోయాడు. కాని
 బాల్యంలోనే ండ్రిని కోల్పోయిన వాగు మేనమామ
 పంరక్షణలో నుండి రసాయనకాస్త్రమందలి వివరీతా
 భిమానంతో ప్రత్యేకతకు ప్రాతినిధ్య మీయని మెట్రి
 క్యులేషను విడిచిపెట్టారంటే ఆకీర్ణజనకంగా ఉం
 టుంది. రసాయనకాస్త్ర చరిత్ర అంతా యిట్టి విచిత్ర
 ఘట్టాలతోనే నిండిఉంది. ఆధునిక రసాయనకాస్త్రం
 ఎంతిమందో కాస్త్రజ్ఞులత్యాగసంపుటం అనడం అతిశ
 యోక్తికాదు. వాగుమదారనశీలితంలో ప్రతిక్షణాన్ని,
 సాధనసంపత్తిని పరిశోధనలో ఒడ్డిచేశాడు. సాధారణంగా
 మెట్రిక్యులేషనులో ఉత్తీర్ణులుగాని విద్యార్థులెంతిమం
 దో శీలితంలో నిష్ప్రవాచెడి వ్యర్థులనడం చూస్తుం
 టాము. కాని విడువని పట్టుదలతో కలకత్తా బొంబాయి
 నగరాలలో రసాయనకాస్త్రజ్ఞులవద్ద పనిచేయడానికి పో
 యారంటే అవ్యక్తి అంతరంగికత క్రి విచిత్రతనువుతోంది.
 అక్కడ కొంత కాలం పనిచేసి తెలుగుదేశంలో కాలం
 పెట్టేసరికి స్వదేశోద్యమ యుగభూమిరుతం వీస్తోంది.
 వివినచంద్రబాలుగారు విజయనగరం వచ్చినప్పుడు తాను
 స్వయంగా తయారుచేసిన మగంధద్రవ్యాలతో వారినిబ
 హళాకరించారు. అప్పుడే విజయనగరంలో ఒకదిన పారి
 క్రామిక రసాయన పరిశోధనాలయాన్ని స్థాపించారు.
 ఆరోజులలోనే “భారతమాత” అను వారపత్రికను నడి
 పారు. ఈ పత్రిక ౧౯౦౮ మొదలు ౧౯౧౮ వరకు
 నిర్విఘ్నంగా సాగింది. అప్పటి కునిరాజుగారు ఆయన
 కన్న గ్రామైటు గతులను వృద్ధిలోనికి తీసుకొని రావలె
 నని కొన్ని ప్రకీరకాలయాల్ని స్థాపించారు. వానిని విశ్వ
 వాగుగారి యజ్ఞమన్యంకింద ఉంచారు. కాని అవిమాడ
 తదితర తెలుగు పరిశ్రమల పద్ధతినే అనుసరించాయి.
 కాని వాగుఉత్సాహం తెలుగురీతిని తాత్కాలికం
 కాదు. ఏదోవిధంగా భారతదేశసాధాగానిని, నిజానా
 నిని తాను ఉపకరించాలనే కాంక్షయే జపానులో నిష్ప్

పెట్టెలు పరిశ్రమ శీర్షకునేందుకు తీసుకుపోయింది
 గనాభావంచేత అత్యల్పకాలంలోనే తిరిగి రావలసి
 వచ్చింది జపానునుండి తిరిగి రావడంతోనే మద్రాసు
 ప్రభుత్వ రసాయన పరిశోధననివద్ద ఉచితంగా పనిచే
 యటమ చేరారు. తప్పెనెంటు కర్మలో మిల్లరు వాగు
 గారి నిశితమైన వివరీతకు, అనుకూలమైన అవలంబర
 క్షికి మున్ముడైపోయాడు. ఏవో చిన్న చిన్న పనులతో
 తీలితం గడిచిపోవుచుండెడిది. ఆ రోజులలోనే వాగు
 ఆయనతో పరిచయం కలిగింది. సన్నగా, పొడుగ్గా
 వికాలమైన నెమ్మదురుతో నిరంతరయోచనానిమిత్తు
 డైన వాగుగారిని యాదినక్కడే నా కాయనశీలితం ఒక
 విజ్ఞానసాధనాపాసపథ మాకుందని ఆక పొడిమింది.
 మేమిద్దరం ఒకటిలోనే కాపురమండేవారం. నేను
 పచ్చయప్పకాలేజీలో పనిచేస్తుండేవాణ్ని. చాలా
 రోజులు వాగుకు ఎక్కడైవా ఉద్యోగం దొరుకు
 కుందా అని వెతికాం. ఆఖరికి పొద్దులాండో నీమెంటు
 ఫ్యాక్టరీలో రసాయనకాస్త్రజ్ఞుడుగా రాత్రిపూట పని
 చేయుటకు ఖాళీదొరికింది. కాని తీరం తక్కువగుటచే
 వాని కాయన అంగీకరించలేదు.

పాతికేళ్లక్రిందట

ఇప్పటికీ నా కారోజు కళ్లకుకట్టిన ట్టుంది.
 దేశమంతా ఢిల్లీదర్బారు కోలాహలంలో మునిగిఉంది.
 మేము ఆరోజున (౧౯౧౧ డిశంబరు ౧౨ వ తారీఖున)
 వేలిలోఉన్నదబ్బంతా ఖర్చుపెట్టి రిక్తపాస్తాలతో
 నూతనశీలితాన్ని ప్రారంభించుదామనుకొన్నాం. మరు
 నాటినుంచీ ఇద్దరం కలిసి విశ్లేషణరసాయనకాస్త్ర
 జ్ఞులుగా (Analytical chemists) వ్యాపారం
 ప్రారంభించామనుకున్నాం. ఇక ఈ సంకల్పసిద్ధికి
 వాగు ఆయనవాటా వెయ్యిరూపాయలు తీసుకురావ
 డానికి విజయనగరం వెళ్లడమే మిగిలిపోయింది.

బయలుదేరదలచుకున్న రోజునే నా కేదో చూ
 చాయగా కోయంబత్తూరు వ్యవసాయపరిశోధనాలయ
 ములో సహాయరసాయనకాస్త్రజ్ఞుని ఉద్యోగానికి ప్రక
 టించినట్లుగా జ్ఞాపకంవచ్చింది. తీరం యాద్రైయాపా
 యలు, యం, ఏ, య కానాలన్నాడు. ఆ రోజులలో

యం. ఏ. లండన్లో యాత్రాసాహాయలంటే చాలశక్తు
వగా తోచింది. నేను నాధును దరఖాస్తుపెట్ట
మన్నాను. మొట్టమొదట నేనేమిటి, దరఖాస్తుపెట్టడ
మేమిటి అని నవ్వాడు. ఆఖరికి ఎల్లాగైతే ఏమి, ఆయన
దరఖాస్తుపెట్టి ఆరోజునే విజయనగరం వెళ్లి పూర్తయ్యింది.
ఆయన మల్లి విజయనగరంనుండి తిరిగివచ్చేసరికి డాక్టరు
హోదానుండి మద్రాసులో డాక్టరు నికల్సనును కలసు
కోమని ఉత్తరంవచ్చింది. డాక్టరు నికల్సనుగారు నాధు
యొక్క వ్యక్తిత్వానికి, రసాయనశాస్త్ర పరిజ్ఞానానికి
చాలా సంతోషించి డిగ్రీలు లేకపోయినా పరీక్ష ఉద్యో
గం యివ్వాలన్నాడు. ఆరునెలలలోనే నాధు సహజ
శ్రతిభావాశక్త్యాల్లో చాలాపైకివచ్చాడు. యుద్ధా
నంతరం బస్తాలో ఇరాకు ప్రభుత్వానికి ప్రత్యేక రసా
యన శాస్త్రజ్ఞునిగా నియమించారు.

తిరిగి రావడంతోనే (౧౯౨౩) మద్రాసు ప్రభుత్వ
రసాయనశాస్త్రజ్ఞునిగా నియమించారు. మన దేశంలో
F. I. C. (Fellow of Institute of Chemists)
విరుదంపొందినవారు చాలాకొద్దిమంది ఉన్నారు. ఈ
విరుదు రావడానికి ముందర ఏవిత్వవిద్యాలయంలోనైనా
ఎం. ఏ. డిగ్రీ పొంది ఏ. వి. సి. విరుదు పొంది ఉం
డాలి. కాని నాధుగారి పరిశోధనలను చూచి ఈ నియ
మాలను ఆయనవిషయంలో పాటించడం అనవసర
మన్నారు. ఒకేసారి పరీక్ష చేసి యఫ్. వి. సి. విరుదం
ఇచ్చారు.

ఆపైకినంది ౧౯౩౪ జూలైవరకు మద్రాసు
ప్రభుత్వ వ్యవసాయశాఖలో అత్యున్నత స్థానాన్ని
అలంకరించారు. తరువాత ఆయనను భారతప్రభుత్వ
వ్యవసాయ రసాయన శాస్త్రజ్ఞునిగాను, కొలది కాలం
లోనే ఆఫీసుభారత వ్యవసాయ పరిశోధనాలయానికి
సంచాలకునిగాను నియమించారు.

నాధుగారు ఏవదవిరి పొందినా ఆవదని గౌర
వకు అని చెప్పాలి. సాధారణంగా జీవితంలో పైకివచ్చు
టకు తలదండ్రులో, బంధువులో చేసిన విచ్చేరలు
లేకుండా, కేవలం స్వప్రయత్నానికి అంటే నికతమైన
మేధస్సుకీ, నిరంతర కృషికీ అయినజీవితంలోని ప్రతి

భుడియా సాత్వ్యం చెపుతుంది. ఆయన నిత్యాచార
విక్రాంతలు అత్యల్పం. మానవుడు, తనకు కావలసినది,
తాను పనిలో వినియోగించే శక్తికంటే అనవసరంగా
ఎన్నోరెట్లు ఎక్కువ భజిస్తూ కాలం వృథాచేస్తాడని
ఆయనవాదన. పదిమంది క్షేపీకులలో హయ్యన్న ప్యకు
అయనవాధారలో ఒక అత్యుపమైన ఆకర్షణ ప్రవ
హిస్తుంది. మనశ్శక్తి మగ్గ నిరంతరం భస్మీకృతమయ్యే
సిగరెట్టు ఘామకుండలాలలో ఆయన వర్ణించే ప్రతి
విషయంలోనూ సహజమతఃకన్యంలో ఎన్నిరాకుళ్లయి
నా స్వప్నాలుగా గడిచిపోతాయి.

ఏమటలోనూ దాపరికంలేదు. జీవి తాన్నెత్తార్ని
పొందినతరువాత ప్రారంభజీవితంలోని స్వల్ప విష
యాలను మరచిపోవడం చూస్తుంటాం. మొదటలో
పొందిన కొద్దికొద్ది సహాయాల పంకలే గుర్తుండరు.
ఆయన ఈరోజుకీ కూడా "నేను నాజీవితంలో పొందిన
వృద్ధివికాసా లన్నికూడా, మొదటలో వాకేమీ అర్థి
గాని నెలసరి సంపాదనగాని లేనిరోజుల్లో కేవలం నన్ను
నమ్మి అప్యరూపంగా నాకు సహాయంచేసిన పూస
పాటి వెంకటజోగీ జగన్నాధరాజుగారి మూలాన్నే"
అని స్మరిస్తాడు. నాథ్ మొదలుపెట్టిన పరిశ్రమాల
యాలకీ, పత్రక లన్నిటికీ కూడ ధారాళంగా జగ
న్నాధరాజుగారు సహాయం చేస్తుండేవారట. అదిన్న
నాటి దినాలనుగురించి అతిగౌరవంతో, కృతజ్ఞతతో
చెపుతుంటారు.

ప్రతిమటలో ఒక తాల్పికునిజిజ్ఞాస, ఒక పరి
శోధకుని తృప్తి ప్రత్యక్షమవుతుంది. ఒకసారి ఆయన
ప్రకృతిలో ఋతుపవన వ్రస అంటే ఏమటో నాకు
బోధపడకుండా ఉండన్నారు. ఆయాఋతువుల శీతో
ష్ణాలు, వాతావరణాన్ని కృత్రిమరీతిని ఉద్భిజ్జాలపై
ప్రయోగించినా అదిమట్టుకు ఋతువు రానిదే సహజ
శోధకు పొందలేవు.

భారతజతధూమల భౌతిక రసాయన పరిశో
ధన చేసినవా రెవరైనా ఉన్నారంటే నాధుగారు
చెప్పాలి. మనశరీరములలో శక్తి దార్ధ్యములకు విల
మను లెంత అవశ్యకమో అట్లే మొక్కలకునూవ అశ్రి
మోను అను విలువైన ప్రాయుజ్యము కనెయిననని నాధు

గారు కనిపెట్టిరి, పైను పంటలు దాకఁగలము ఈ ఆశ్చర్యమును విలువలపై ఆధారపడియుండును. కాశ్చ (రానుల)వాట్లబండుచేసిన పరిశోధనలనుగురించిగోటిటి కోటిరాజుగారు భారతిలో ఇదివరకే వివరపరచి యున్నారు.

అదిగాక, ప్రతి పరిశోధనలోను రైతుకు ప్రస్తుతపరిస్థితులలో ఎంతలాభం గలుగుతుందా అని పయ్యిస్తారు. అయిన కనిపెట్టిన పంచదార తెల్లము, ఉత్తేజిత కార్పనము (ఉకము చెరుకు పానకము వడపోయుటకు ఉపయోగించు విధానము) మున్నగు ఆర్థికప్రతిప్రతి పృథ్విచేయు నటులలో పంచదారతెల్లము, పంచదార తెల్లము, ఉత్తేజిత కార్పనము చేయువిధానము అనుబంధమునందు వ్యక్తపరుపబడినది.

సాధుగారి నిష్పాక్షికవాద్యి ఆదర్శప్రాయ మని చెప్పాలి కత్తి సామర్థ్యముల ముందర బంధువులను, స్నేహితులను కూడ పాటించరు. అనేకసార్లు దగ్గర బంధువులను, స్నేహితులనుకూడ తోసివేయుట చేసెను గదము. నెలకు రెండు వేరూపాయలు సంపాదించు తున్నా కుడిపడకు చేతులమధ్య పరమరహస్యము. గుప్తదానాలకు లెక్కలేదు. ఇట్టి ప్రతిభాశాలి ప్రభు తోవోద్యోగ పరంగాకుండా ఉంటే భారతి పరిశ్రమల్లో మకుట స్థానాన్ని ఆలంకరించేనా రజకుంటాను.

ప్రస్తుతం సాధుగారు ఇదివరలో భారతీయుల తలయాపించి గౌరవాన్ని పొందాడు. భవిష్యత్తులోనా..... మారినరాజ్యాంగ విధానంలో అయిన వంటి అనురంజన పరిపాలనలో భారతదేశ క్యవసాయం పర్యతోముఖంగా వికసిస్తుందంటే సాహసంకాదు.

(అనుబంధము)

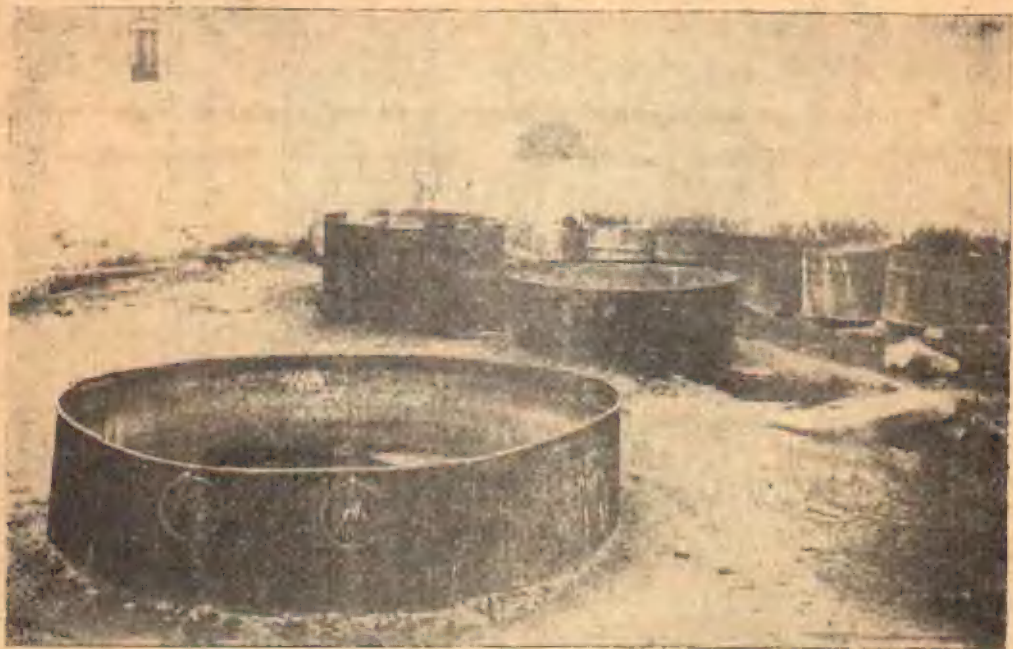
పంచదారతెల్లము చేయువిధానము

రక్షణక్రింద పంచదారపరిశ్రమ దినదినాభివృద్ధి పొందుతోంది. కాని నూటికి ౮౦ వంతులు కర్షకులు గల మనదేశంలో పరిశ్రమలను కేంద్రీకరింప చేయడం కంటే గ్రామపరిశ్రమలను వృద్ధిచేసి రైతుల ఆర్థికప్రతి

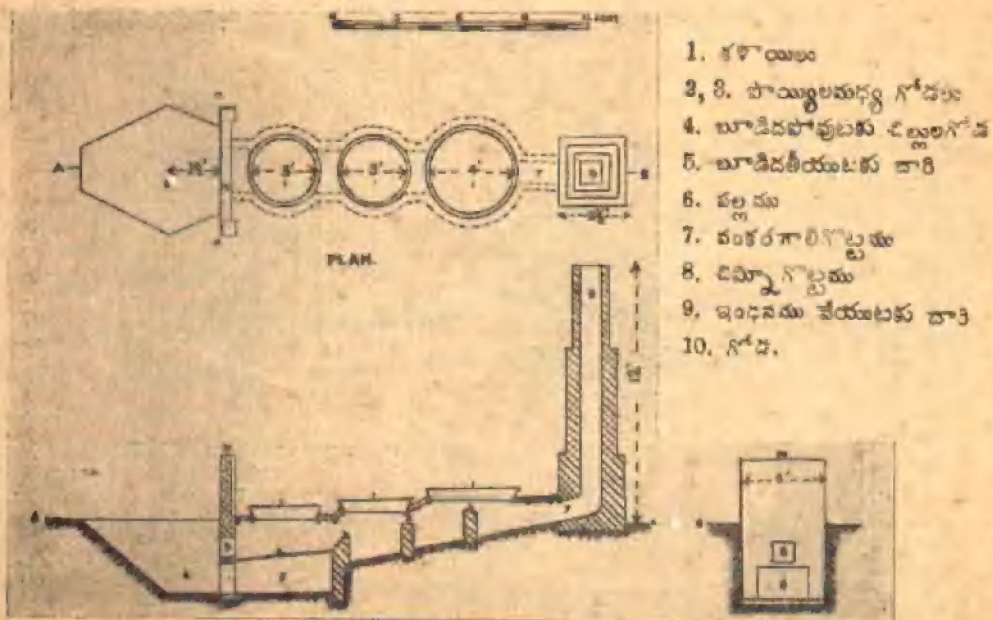
పత్తిని వృద్ధిచేయాలి. అదిగాక మనదేశంలో పనిమున మిషికి ౨౦ శ్ల పానులు తెల్లం, ౫ శ్ల పానులు పంచదార వాడుతారు. అందుచేత ప్రస్తుత పరిస్థితులలో మందిరకము తెల్లము, దానిలోనుంచి పంచదార తయారుచేయు విధానం రైతుకు చేర్చాలి.

చెరుకురసంలో నూటికి ౮౦ వంతులు నీళ్లు, ౧౮ వంతులు పంచదార, ౨ వంతులు తదితర పదార్థాలుంటాయి. తెల్లం చేయడానికి, నీళ్లు తదితర పదార్థాలు లేకుండా ౧౮ వంతుల పంచదారను సంఘటింపాలి. మామూలుగా ఘాట్లనీలలో అనేకరసాయనపదార్థాలను, యంత్రాలను దీనికిసం ఉపయోగిస్తారు. అవన్నీ మన రైతుల ఆందుకాటులో లేవు. అందుచేత పొల్లుగాపోయే ఉకము ఉత్తేజితకార్పనంగా చేసి దానిని చెరుకురసం వడపోయుటలో వినియోగించిన ఇందుమించుగా పటికతెల్లంలో సమానంగా ఉండే తెల్లం తయారవుతుంది. మామూలుగా తెల్లం వండుతుంటే వచ్చే ముకుల రాకుండా చాలా చక్కగా తెల్లగా తెల్లం తయారవుతుంది.

సాధారణంగా తెల్లంవండే కళాయిలే (౧ వ పటం) దీనికికూడ ఉపయోగింపవచ్చును. ఇనుప కళాయిలకంటే రాగి కళాయిలు ఉపయోగించడం మంచిది. రాగి కళాయిల్లో చివరకి అసలు ఖరీదులో సగమయినా రాబట్టుకోవచ్చును ముందర చెరుకురసమును గాను గలోనుంచి తీసిన వెంటనే కాకతెట్టి ఉత్తేజిత కార్పనముతో నింపిన గొట్టములో పోయవలెను. దానికిగాను ౨ అ. ౬ అం. పొడవు, ౧౦ అం. వ్యాసము అడుగున, ౧౬ అం. వ్యాసము పైన గల్లి అడుగున ౨౦ లేక ౨౫ చిల్లులుగల గొట్టమును ఒకదానిని ఉపయోగించాలి. దానిని నాల్గు ఇనుప కొక్కములతో శ్రేణ్ణావదీయవచ్చును. అడుగున ౧౬ అం. మందమున గదుకు ఇనుకయు దానిపైన కొంచెము పన్ను ఇనుకయు పోసి నీళ్లు పోసిన ఆ ఇనుకపొరలన్నియు చట్టమగును. తరువాత ౬ అం. మందమున ఉత్తేజిత కార్పనమును పోయవలెను. కానును కొనుచున్న వడి చెరుకురసమును పోయవలెను. మొట్టమొదటలో వడగట్టిన రసమందు చిన్న చిన్న కార్పనకణము లుండును గాన రసము

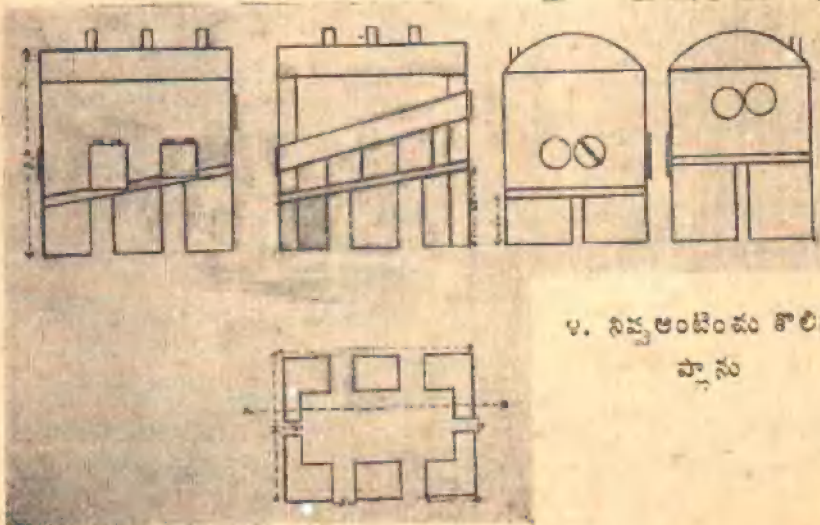
౧. బిల్లింపండ్ల శకాయలు

౨. శ్రాత్తరకపుకొలిమి : దానిపాను

౩. నిష్కాంతంబుకొలిమి
(Ignition Furnace)

౪. నిష్కాంతంబు కొలిమి
ప్లాను

అంత తేల్లగా, కుభ్రముగా నుండకపోవచ్చును. అందు చేత మొదట కొరవ రసమును తిరిగి గొట్టములో పోయి వలెను. తరువాత వచ్చిన రసము స్ఫటిక స్వచ్ఛతను గల్గి యుండును. ఇక ఈ రసమును మామూలు కళాయిలలో పోసి తేల్లము నుండవచ్చును. దీనిలో అస్వచ్ఛతను పైకి నేలు తుట్టను బెరుగుకరకు తీగల జల్లెడను కట్టి దానితో తీసి పారవేయవచ్చును. దీనికంకకు రైతుకు ౨౪ రూ. కంటే ఎక్కువ పెట్టుబడి అక్కరలేదు.

ఉత్తేజిత కార్పనము

దీనిని మామూలు ఊకతో తయారుచేయవచ్చును. ఇందుకుగాను పెద్ద పెద్ద యంత్రము లక్కరలేదు. గ్రామములో అయినా తయారు చేయవచ్చును. మొట్ట మొదట ఊకను ౨, ౩ పటములలో కన్పరిచిన కొలము లలో నూడ్చివలెను. అలాగున నూడ్చిన ఊకను మన్నపు

సోడానీళ్లలో (౧౦౦ పార్ట్స్ నీళ్లు ౨౫ పార్ట్స్ మన్నపు సోడా) వేసి కాయవలెను. తరువాత మొదట కళవిక కాసువున్న వేడినీళ్లతోను, కొద్దిగా మహాద్రావకం (Hydrochloric acid) తోను బాధ్యమంపి మన్నపు కారము కుభ్రముగా పోవుట్లు కడగాలి. తదితరదిగా ఉన్న కార్యవాన్ని ముందర ఎండబెట్టివలెను. తరువాత పటంలో కన్పరిచిన కొలిమి గొట్టాలలో పుటం పెట్టాలి. నూనిధంగా తయారుచేసినదానినే ఉత్తేజిత కార్పనం అంటారు. ఇది బెజువరసంలో వివిధమయిన రంగు లేకుండా తేల్ల పరుస్తుంది. ఉత్తేజిత కార్పనం చేయడానికి పాను ౧ కి ౦-౨-౩ అవుతుంది.

(ఇంకా వివరాలకి Director Imperial Agr. Res. Inst. New Delhi కి వ్రాసి తెలుసుకోవచ్చును)

కాంగ్రెసు చరిత్ర

ప్రకటనావుచున్నది. తరువాత ఆకాశంగము పడకుండు. త్వరపడవలెను

పట్టాభిషేకారావయ్యగారి యింగ్లీషు గ్రంథమునకు తెలుగు అనువాదము.

ప్రతి 1-కి ధర రూ 2-8-0.

వర్తకులకు, ఎక్కువ ప్రతులను తీసుకొనువారికి ప్రత్యేక సదుపాయము గలను.

ప్రతులు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏజెంట్లు అందరివద్దను దొరకును.

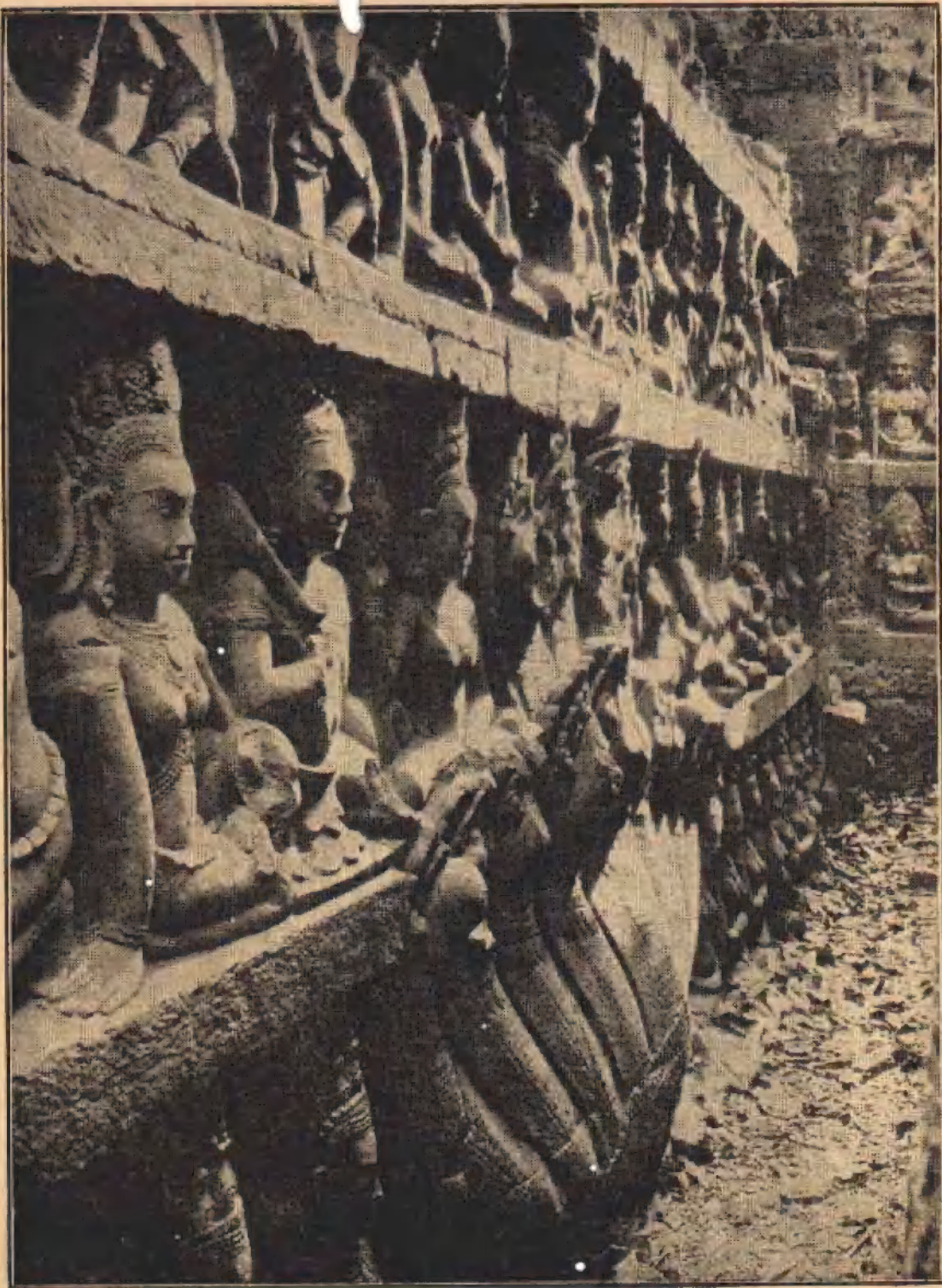
మేనేజరు,

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల,

7, బంబుకెట్టిపేథి - మదరాసు

P. KANAKAM

౧౪. అంకోలెధామ్ లోని రాజప్రాసాదముమీద మలవబడిన రాజకుమారికలు - నాగుబాము

౧౬. వతురు.ఖ గోపురములూ: గరుత్మంతుడు

౧౭. ఆంకోరుధాన్ | ఉత్తరద్వారము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుగారు

జూహవల్లభుల పురుషోత్తము

శ్రీయుత వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుపంతులుగారు ౧౮౬౬ వ సంవత్సరమున మాలేమహస్థిమరు కడర్పిగ్రామములో జననమొందిరి. పంతులుగారు ఆర్యేలనియోగులు; ఆర్యస్తోత్రపూర్వులు; పరాశర

కె. శ్రీ. వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు

సగోత్రులు. వీరిపూర్వులు కొంతకాలము పెదమద్దూరిలోను, పిమ్మట గోదావరీతీరములలోని మండపేటలోను నివసించుచుండిరి. వారిలో చాలమంది ప్రభువ్యోమోగులును, పంగీతిదిద్యాంకులు నైయుండిరి. పంతులుగారి తాత తపానీబ్దాదపని చేసెను. తండ్రి స్వ

ల్పచేతనముపై కరణీకము లెక్కలను వ్రాయుచుండెను. వీరిపేరు చెంకటకృష్ణయ్యగారు. పంతులుగారు బాల్యమున చాలభాగము కడలిలో గడపిరి. పిమ్మట రాజమహేంద్రవరములోని బాణమ్మలలో చేరిరి. అప్పటి వారి యాపాధ్యాయులలో శ్రీ వడ్డాది సుబ్బారాయకవిగా కొకరు. పిమ్మట పంతులుగారు ప్రభుత్వకళాశాలలో చేరి డి. ఏ. వరకును నచటనేదదిరి, పరీక్షకు మద్రాసు వెళ్లి అందు తీర్గులై, మద్రాసులోనే ఎఫ్. ఎల్., డి. ఎల్. పరీక్షలకు చదివి ౧౮౮౭ లో డి. ఎల్. డిగ్రీని పొందిరి. ఆ సంవత్సరమే ఎల్. టి. పరీక్షలోపాద మతీర్గులైరి. మద్రాసు రాజధానిలో మొదట ఎల్. టి. పరీక్షాప్రొఫెసునవారు వీరే. పిమ్మట పంతులుగారి కసంవత్సరము నైదాపేటలోని బోధనాభ్యసన కళాశాలలో సాహిత్యములుగ పనిచేసిరి. ౧౮౮౮ మొదలు ౧౮౯౪ వఱకును వారు మద్రాసులోనే యుండిరి. ఆ కాలములో వారు శ్రీరంగంబల చెంకటకుబ్బారావుగారి తో సాహిత్యమున నుండి వారికి గ్రంథరచనలోన, పోల్తోమావ్యభాక్తరీతిగాను సహాయముచేయుచుండిరి. ౧౮౯౫ నుండి ౧౯౨౫ వఱకును పంతులుగారు బందరులో న్యాయవాదగ పనిచేసిరి. పిమ్మట వారు ఆంధ్రగిర్వాణవిద్యాపీఠమునకు నేత బేయు తలపుతో కొవ్వూరులో గృహమును నిర్మించుకొని యచట నివాస మేర్పరచుకొనిరి. ౧౯౨౬ నుండి యీ ౧౧ సంవత్సరములలోను పంతులుగారు ఆంధ్రగిర్వాణ విద్యాపీఠమునకు ఆధ్యక్షుడుగనో, కార్యదర్శిగనో పనిచేయుచుండిరి. తుదకు ౨౮-౪-౩౩ బుధవారము తెల్లవారుజామున ౩-౩౦ గంటలకు కొవ్వూరులో వ్యగృహములోనే

శ్రీ మార్యవారాయణరావు పంతులుగారు భౌతికజీవా
మును నీదిరి. ౭౦ సంవత్సరములు జీవించి పుత్రపౌత్ర
దోహిత్రసంపత్తితో కాలము గడపుచున్న సమయ
ములో నివికేసిన శ్రీ పంతులుగారు ధన్యులే కాని యా
కష్టమును భరింపవలసిన వారివంటుంబుమువారుక, ముఖ్య
ముగ వారిభార్యయు పతిమతిల్లియు నను పార్వతిమృ
త్యుగారును దుఃఖభాజనలేరి.

౨

పంతులుగారు శేదవంటుంబుములోపుట్టి మిక్కిలి
కష్టపడి ధనమువార్జించినవారు కావున ధనముయొక్క
విలువను చిన్నతనములోనే గ్రహించిరి. వీరు మిక్కిలి
నిరాదంబరజీవితమును గడచి బంధులలోనున్న కాలములో
నొకలక్షరూపాయలను నిలువచేయగల్గిరి. వీరికంటె
నెక్కుడు సంపాదించిన వ్యాయవారు లనేకు
లమీక కష్టమును చేసి పాడయిపోయిరి. లక్షరూపా
యలకు విండిన ధనము తమ కక్కరలేదని
భావించి పంతులుగారు ౧౯౨౦ లోనే వ్యాయ
వాది వృత్తిచే ధవార్జనము చేయుటను మానివై
దిరి. ఇది కేవలము గాంధీమహాత్ముని యపహేయోద్యమ
తత్వమని చెప్పటకు వీలులేదు. వీరి ౧౯౨౦ నుండి
చనిపోవువరకును గూడ పంతులుగారు భార్యదాయము
లనుగూర్చి వ్యాయస్థాపనములలో వాడించుచునే యుం
డిరి. కాని వీజాతీసికొనకూడదను నియమమునుత్రము
నవిచ్చిన్నముగ పాటించిరి. కాన పంతులుగారి వ్యాయ
వాదివృత్తి త్యాగము కేవలము ధనముపైనున్న నిర్లక్ష
వలననే కల్గినదని చెప్పవలెను. ఈవిధముగ కరీరములో
పటుత్వమును, సంపాదించుట కవకాశమును నున్న
సమయములో ఏక నాకు దట్టించుటకు ఆను వైరాగ్య
ముతో సంవత్సరమునకు నేకడువేలు తెచ్చుచున్నవృత్తిని
త్యాగప్రాయముగ విడిచివైచు మహాత్యాగుని లెంద
రాంధ్రదేశమునగల రహసంజేహము గల్గుచున్నది.

శ్రీ పంతులుగ రెంత్కల్లలో ధనమును నేకరించి
నిలువచేసికో యంతసాహసాచార్యములతోనే కానిని
త్యజించిరి. వీరు బంధుబాతీయకాకాలకు ౨౩౦౦
రూపాయలను, తెలకుష్వరాజ్యనిధికి ౧౬౦౦ రూపాయ
లను, దేశవాడలోని రామమోహన ఆయుర్వేదకళా

శాలకు ౫౦౦౦ రూపాయలను, కొవ్వూరులోని ఆంధ్ర
గీర్వాణవిద్యాపీఠమునకు ౧౨౦౦౦ రూపాయలను విడి
వరులో దానముచేసియుండిరి. వీరి మరణానంతరము
నుమారు ౫౦ వేల రూపాయలు ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యా
పీఠమునకు చెందవలెనని వీ రొకనిల్లుకు వ్రాసియుండిరి.

మార్యవారాయణరావు పంతులుగారు లక్షరూ
పాయల యాస్తిని చక్కచెట్టుకొనచుండినను వారికి
స్వవిషయమై యొన్నడును వ్యవహారములుగాని. తాపత్ర
యముగాని లేకుండెను. దబ్బుతో భూములనుకొన్నను,
వడ్డీవ్యాపారముచేసినను శేవోత్తగాదాలు వచ్చుచుండు
ననియు, తమకాలముంలేయు వానితోనే సరిపోవుననియు
తలచి పంతులుగారు తమసామ్యును త్యాగంబులో
మాత్రమే వైచి ప్రతిపాసమనను వడ్డీతీసికొనచుండిరి.
దీనివలన వారు నిర్బంతగ నుండి ప్రభావితకార్యము
లలో పాల్గొనగల్గుచుండిరి.

౩

చిన్నప్పటినుండియు పంతులుగారు తీవ్రజాతీయ
వదులుగనుండిరి. మారకుకాంగ్రెసులో వారు తిరు
పత్తుమున పెట్టు పనిచేసినదియు వాతో చాలసారులు
చెప్పుచుండిరి. ౧౯౩౦ లో వారికి రక్షిత కలగకుండి
ననో తప్పక కాషణ్యోల్లంఘనము చేసి కారాగారమున
కేగడివారే. జాతీయపతాకము నెగురజేసినవారిని పోలీ
సువారు లాటికెబ్బలు కొట్టుచుండినకాలములో గూడ
పంతులుగారు తమ యింటిపైన తొనా నెగురజేరి. వా
రెన్నడును గాంధీజీని విడలేదు. రాజమండ్రిలోని
పోలీసు కారే వైదీలులాటోసిని బలవంతముగ తీసివేయగా
వారు దానిపై మోకొట్టువరకును పోరిరి. గడచిన
యెన్నికలలో పంతులుగారు ప్రశంసనీయమును ప్రచా
రముచేసిరి. వత్తికలకు వీరు వ్రాయుచుండిన వ్యాసములను
బట్టి వీరు కేవలము కేశభక్తులేకాక యావత్ప్రపంచరాజ
కీయపరిసిత్తులను కరతలాపలకముగ నవగాహనముచేసి
కొనినవాడనియు, రాజకీయమారద్విష్టి కలవారనియు
తెలియగలదు, ముప్పదియేండ్ల గ్రీందలునే బంధులలో
జాతీయకళాశాలను స్థాపించినప్రముఖులలో వీరొకరు.

ఆంధ్రత్వమునైన పంతులుగారికి మిక్కిలి ప్రీతి.
ఆంధ్రోద్యమమును లేవదీసినవారిలో వీరొకరు. సభలలో

వాంగ్మలలో మాట్లాడుటను వీరు గర్హించుచుండిరి. ఈనడుమ రాజమండ్రి ఆస్పత్రి కాలేజీ ప్రాథమిక్విద్యార్థి వార్షికపరీక్ష వీరి వర్గములకుగ వీలదిరి. అయాచ్య నము నంగీకరించుటకు వీరు రెండువరకులను పెట్టిరి. సభావ్యులచరమంతయు వాంగ్మలలోనే జరుగవలెనను నది యొకటి. ఇథలో వాంగ్మ వర్గతిని బ్రోష్టులను జరుప రాజనునది మరియొకటి. ఈవరకులను సభాసమావేశ కర్త లంగీకరించుటచే పంతులుగారు వర్గత్వతరహాించిరి. ప్రభుత్వమువారి యాంగ్మకళాశాలలో ప్రాథమిక్విద్యార్థుల పరీక్షలో వాంగ్మము పరీక్షరాదనుసంప్రదాయమును నెల కొల్పిన పంతులుగారి యాంధ్రాభివృద్ధిని సేయని తర్కింప వలెనని ఆంగ్లము, సంస్కృతము మున్నగుభాషలలోని యుద్వేగముల వాంగ్మలలోని కనువదింపజేయువలె ననియు, ప్రపంచములోని విజ్ఞానగునంతకు వాంగ్మలలోని కేవలవిధముగ వదిలింపజేయువలెననియు పంతులు గారు కోరుచుండిరి. వీ రాంధ్రగీర్వాణవిద్యాసంఘమున కొనిన నిధిలో చేయవలసిన పనులలో నిది యొకటి.

౪

౧ సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారి మన వైష్ణవము ప్రజాసేవచేయుటయందే లగ్నమైయుండెను. ప్రజాసేవచేయుట కెంతదీర్ఘ యవకాలము వచ్చి వను వారు పొనిచ్చెడివారుకారు. ఒకవారు పంతులు గారు రై లెక్కలును గోదావరిస్టేషనుకు వచ్చిరి. స్టేషనులో అనవసరము తగినంత చోటు లేక సమృద్ధముగ నుండెను. బుక్కింగుఆఫీసువద్ద కూడ రద్దీగా నుండెను. పంతులుగారు కొవ్వొత్తు వచ్చినపిమ్మట రైల్వే యువో్యల కొకపిట్టమును పెట్టిరి. దానికి ఫలికముగ గోదావరిస్టేషనుకూర్పుగా కొన్నిగడములు పెంచబడెను. అందు చాల బల్లలు చేయబడెను. మరియు వట్టణములో నొక బుకింగు ఆఫీసు నెలకొల్పబడెను. ఇతరులందరును చూచి మన కెందులకని తలచి యుపేక్షించు చిన్న చిక్కులను, కష్టములను తొలగించుటకు పంతులుగారెట్లు పాటుపడుచుండిరో తెలుపు కిదియొక యుదాహరణము. పంతులుగారి జ్ఞాపకల గెన్నిచేడిలో లెక్కలేదు. దీనికై వారిక సేకవిరోధు లేర్పడుచుండిరి. కాని వా రెన్నడును సేరుకున్నది లెక్కచేయలేదు. వారు బండరులో

వ్యాయవాదిగ నున్నపుడుగూడ నీ వ్యాయాధిపతిని లక్ష్మిపెట్టలేదు. తాము బండరులో నున్నపుడు వ్యాయాధిపతులు క్రొత్తగ వచ్చునప్పుడును, పోవునపుడును వ్యాయవాదిసంఘమువారు విందులు, ఇథలు చేయు సంప్రదాయమును తీసివేయించిరి మరియు, తాము బండరు విడిచినపిమ్మట నది మరల ప్రారంభింప బడె ననియు వారు చెప్పెడివారు.

“స్వదితై ద్విగుణం పుణ్యం పరదితైః పాలనం” అని పంతులుగారు తరచుగ చెప్పచుండెడి వారు. వీ రీయుద్దేశముతోనే జేవాదాయ ధర్మాదాయ రక్షణమునకు ప్రానుకొనిరి. ౧౯౧౩ నుండియు వీ రీ విషయమై పనిచేయుచున్నారు. దాతల యుద్దేశమునకు వ్యతిరేకముగ నడుపబడుచున్న జేవాలయములు, సత్రములు మున్నగువారిని బాగుచేసి మందిరీతియందుంచుటకై వ్యాయస్థానములలో పోగుటను పరిశ్రమకృషిముగ వీరు పెట్టుకొనిరి. సుమారు ౫౦ జేవాలయములను, సత్రములను నీవిధముగ బాగుచేసిరి. పంతులుగారిని వాస్తవికుని యాపించు ఆస్తికల్పానుబంధంలో ననేకులు తమ జీవితకాలములో దర్శించియుండిన జేవాలయములకంటే వాస్తవికులైన పంతులుగారు దీపము పెట్టించిన జేవాలయముల సంఖ్యయే హెచ్చుగ నుండుననుటలో సందియము లేదు. ‘మీ కి జేవాలయముల గొడవ యెంచుట’ కని కొంద రడుగగా పంతులుగారు ‘ఏ లెట్లు నడువవలెనో’ దాని నెట్లు నడపుటయే నావిధి’ యని సమాధానము చెప్పెడివారు.

ఎవ్వరిని తెలియకుండ నదిగిపోయిన ధర్మాదాయముల నుద్ధరించుటలో పంతులుగారికి గొప్ప వైపుణ్య ముండెను. ఇందుల కొకయుదాహరణము నిచ్చెదను. ౩౬ ఏండ్లక్రిందట ఎవ్వర్లు పట్టాభిషేక సందర్భమున కొవ్వొత్తు తిహాసీబ్దారు తాలూకాలో ౫౦౦ రూపాయలను పోగుచేసెను. ఒక తిహాసీబ్దారు తర్వాత మరొకతిహాసీబ్దారు రాసాముకు స్వాధీనములో నుంచుకొని తరువాతివానికి వప్పచెప్పచుండెను. ప్రజలందరు నానిధిమాట మరచియోయిరి. ఎవరోవృద్ధుడు పంతులుగారి కొనివయము చెప్పెను. పెంటసే పంతులు

గారు కలెక్టరునకు నోటిసునిచ్చిరి. కలెక్టరు తా నేమియు చేయజాల వని సమాధానము వ్రాసెను. అంత పంతులుగారు ప్రభుత్వముపైన వ్యాజ్యముచేసి యా పాముతోను, దానిపై వడ్డీతోను కలిసి కొవ్వూరులో నొకసత్రము కట్టించుటకై దీక్షిని పొందిరి.

పంతులుగారు నిలబెట్టిన ధర్మములలో కొన్ని చాల పెద్దవి కలవు. ఆరుత్తిరామరావు గారి, సుమారు ౫౦ వేల రూపాయలధర్మమును, వీరే నిలబెట్టిరి.

౫

శ్రీమూర్త్య వారాయణరావుపంతులు గారి చర మావస్థ ముఖ్యముగ శాంధ్ర గీర్వాణవిద్యాపీఠ సేవలో గడచెను. కీర్తిశేఖరయ్య తిల్లాప్రగడ మూర్త్యవారాయణరావు పంతులుగారు తమ యవసానకాలములో వీరి నిలువబెచ్చి దీనిభారమును వహించుటనైనది జోరి యుండిరి. వాటినుండియు పంతులుగా రీదిద్యాపీఠమును పురికడలి పాలించుచున్నారు. ౧౮౩౧ లో నొకసారి విద్యాపీఠము మూసివేయవలసిన యార్థికపరిస్థితి లెట్లొం పగా పంతులుగారు నమముకట్టి సుమారు రెండువేల రూపాయలను చందావేయించి తాము స్వయముగ ౧౨౦౦౦ రూపాయల నిచ్చి ౨౦౦౦౦ రూపాయల నిచ్చుటకు శ్రీవాడేశ్వ జమిందారిగారి ధర్మకర్తలకు ప్రోత్సహించిరి. తేయుంబలలు విద్యాపీఠినిదిరియే తప్ప పంతులుగారికి మరొకదింత లేకుండెను. లేకున్న ౫౦ వేల రూపాయల వీసంస్థాపించుచు నెందులకు విల్లు వ్రాసి యుండురు? కేవలము ప్రాచీనభారతీయ విద్యలు నేటి కుపకరింపవనియు, నేటి పాశ్చాత్యవిజ్ఞానముతో వానిని మేళవించి కేయవలెననియు పంతులుగారి యభిప్రాయము.

౬

శ్రీ మూర్త్యవారాయణరావు పంతులుగారు మర విషయములలోను, సాంఘికవిషయములలోను తీవ్రసం స్కర్త. ఏమితిమందుకొని ఏ సంప్రదాయమందుగాని వారికి విశ్వాసములేదు. అంతరాత్మతోడ ననుసరించియే ప్రతిమానవుడును వర్తింపవలెనని వారి యాహ్వానము.

బట్టి పంతులుగారు చార్యక మరీఘుని తలపరారు. చార్యులవలె వారు ంద్రియపాల్యమునకు లొంగు వారు కారు. సన్యాసాశ్రమమునకు తగిన వైరాగ్యముతో వారు జీవయాత్రను గడపిరి. వారి యింద్రియనిగ్రహము మిక్కిలి గొప్పది.

సంఘసంస్కరణ విషయములో శ్రీ మూర్త్య వారాయణరావుగారు వీరేశలింగము పంతులుగారి శిష్యులు. వీరివలె సంస్కరణము నాచరణలో పెట్టినవారరుదు. వీరు ముగ్గురు కుమారులకును, ముగ్గురు కుమార్తెలకును వివాహములను చేసిరి. కాని కట్న మియలేదు; పుచ్చుకొనలేదు.

ఒక్కసంగతి చెప్పవలెను. శ్రీపంతులుగారు పాపభ్రష్టములను గూర్చియు, స్వగృహకములను గూర్చియు, జీవహింసకగూర్చియు, భగవంతుని గూర్చియు వివాహసంస్థగూర్చియు వ్రాసియుండిన వ్యాసములలో వారు తమ కష్టకృతాభిప్రాయముల కేమి యు తావీయక కేవలము పాత్రు నాదముమీదనే నడచిరని నేను చెప్పగలను. ఒకప్పుడు వారు ముసలియావులను పంపి వేయవచ్చునని వ్రాసిరి. కాని యీ కొమలహృదయు ఙ్గోకసారి వాతో తడవడిలో పనిమాట చెల్లుకొన్ని కలవనియు, వానిని నరకివేయుటకు తనకు చేతులు రాక అట్లే యుంచివైచి నీడవైనను నిచ్చుచున్న వికదాయను సంత్వప్తిని పొందిరిననియు చెప్పెను. ఇట్లే యితరవిష యములలోగూడ వీరు చాలవరకు హిందూపద్ధతి జీవిక మునే గడపిరి.

శ్రీ మూర్త్యవారాయణరావు పంతులుగారు మర కిక కన్పట్టరు. కాని వారు చేసిన జీవనము మనము మరు వజాలము. వా రాంధ్రగీర్వాణవిద్యాపీఠమునకు చేసిన సేవ ప్రత్యేకస్మరణీయముగ నుండగలదు. వారి యభిప్రాయములను రాజ్యపుతరమలవారికిగూడ తెల్పుటకై వారి 'నర్తాశ్రమధర్మపరిణామము', 'అంతర్వాతీయధర్మ కాస్త్రము', 'వావాదేశరాజ్యాంగనిధానము', 'స్వీకృత చ రిత్ర', 'మనస్సాస్త్రతంత్రము' (వ్యాఖ్యానములు) అను గ్రంథములు కలవు. అయినను తగినవిధముగ వారి స్మారకమును నెలకొల్పవలసిన బాధ్యత యాంధ్రలోకముపైన కలదు.

ఓటామీల ఆకాశనృత్యము

ఆకాశనృత్యమునకు పేరుగన్న ఓటామీలు పోవుటకు సాధ్యముకాదు. ఎత్తయిన సరుగుడుచెట్లు, పెక్కికోప్రాంతముల అదిమనివాసులు, వీరు రెడ్ గోధుమచేలు, అరటితోటలు, అపల్లెలప్రాంతములకు ఇండియను జాతివారు. ఆ ప్రాంతములు ప్యెయిను వింతలొళ్ళను చేకూర్చుచుండును. కంచరగాడిదల మీదేయు లాకమించుటకు పూర్వముననుండియు వీరినూ, కాలినడకను పోవలయును గానీ, పరియైన

1. ముగ్గురు ఆటకాండ్రులం ఆడుగుల మాని మొదటి నిలుచుకొని ఉన్నారు. నడుచు వేషమున నున్న ఆటకాడు. కుడ్డివెపున బుర్రగిలకనటు కొన్న ఆటకాడు; ఎడమవెపున, బూర, డప్పవాయించు ఆటకాడు ఉన్నారు.

నాటలు మొదలయినరాక పోలసాకర్లములు లేవు.

ఓటామీల వింత కా ర్యములలో “ఆకాశనృత్యము” ఒకటి (Juego de los Voladores). ఇది మిగుల ప్రాచీనము. గిరిమీల రచింపబడిన గ్రంథ మొకదానిలో దీని ప్రశంసకలదు. ఆప్పటికే దీని ప్రచారము తగ్గిపోయింది. ఏమారుమూల పల్లెలోనో ఎప్పుడో కాని ఇది యిప్పుడు వాడుకలో లేదు. వీరు తమ ప్రాచీన విశేషములను, ఆచారములను జాగ్రత్తగా కాపాడుకొనుచుండురు. వీరు తమ పూర్వులదను గారదివిద్యను ఈచాటికిని ముగవకున్నారు.

రచ్చుల నివసించుచు నున్నవారు. వీరు ప్రకృతిము కొండజాతులవారగును, ఆనాగరకులుగను భావింపబడుచున్నారు. ఆ ప్రాంతముల ఈకాశనృత్య వాయవ్యదిక్కులందు పెనెరుకొనియున్న కొండలనడుమ 2000 అడుగుల పీఠభూమియందలి పల్లెలు వీరి నివాసస్థలములు. కొండలను, లోయలను చాటిగాని యీ గ్రామములకు

ఓటామీ పురుషులు నారబట్టలను కట్టుకొందురు; కంబళ్లను కప్పుకొందురు, అడువారు చలికాలమున ప్యెయినునుండి దిగుమతియైన రొబాయిలను కప్పుకొందురు. తక్కిన కాలములలో చక్కని అల్లిక అంచులు గల వలుచదురపు, అద్దకపు నూలుబట్టలను రెంటిని బుజములమీదినుండి కప్పుకొని యుందువై పున

మహాదేవీకొందురు, ఇవి వారి ప్రత్యేకపు దుస్తులు. సామాన్యముగా పురుషులు మరాయాలను, మడిలిసి లను, స్త్రీలు పరిశీలన, కద్యాలను పొందుకొందురు.

ఆకాశస్థిత్యము చేయవారును శ్రమ తెల్లని నూలుమరాయాలమీద పట్టినజీతంయల చట్టలను పొందుకొందురు. ఎట్లనిరంస చేతివట్టి నోకదాని మంగులై పువ శ్రేణువట్టు వసుమవకుట్టుకొందురు. తెల్లని నోక్కలు పొందుకొని, అపైన గుజముల మీదనుండి ముందువెనుకై పువ వండుకట్టు కంగునట్టెల నోకదాని మీద నోకటి అడ్డుగ కిసింది కట్టుకొందురు. తలమీద ఎట్లనినట్టె లోపిరి పెట్టుకొందురు. అట ఆడువారు ఆగు నరు. వారిలో అయిదుగురు పైన చెప్పినవూరికి దుస్తులను పొందుకొనుదురు. వారిలో ఒకరివద్ద మూడు కన్నములున్న బూరగొమ్ము ఉండును. వాడు చేతికొక పప్పువంటి వాద్యమును శ్రేణుడ కట్టుకొనును. తక్కిన వరుగురు బుట్టుగిరిలను పట్టుకొనియుండును. ఆరవ వాడు ఆడులేవయు వేసుకొనును. వాడు పరిశీలీ కట్టుకొనును. తెల్లని జాకౌతు పొందుకొనును. తలకు రంగు నుట్టెను చుట్టుకొనియుండును. చేత నోక పెద్దరంగు రుమా

లను, రంగులపాత్రి (గిన్నెవంటిది) నోకదానిని పట్టుకొనియుండును.

గ్రామమధ్యమన వికాలమగు స్థలమన ఒక పెద్ద ప్రాను బోరుకు (చరుగుడు మాను కావచ్చును) లం ఆడుగుల ఎత్తు ఉండునట్లు వాచెదరు. దానియట్టును లావుపాటి గట్టిరీగచుట్టెట్టుబడి యుండును. అతీగ చుట్టవయిన కాలూరి దానికొక కెక్కరవచ్చును. స్తంభాగ్రమున ఒకఆడుగుఎత్తు, రెండడుగుల వలము గల కట్టిమిక్కు కోలువంటి నోకటి దిప్పవలె అమర్చబడియుండును. దానిమీదనుండి ఆగుమూల లేర్పడునట్లు సక్రమవలె కట్టబడిన కర్రచట్టమొకటి గొడుగు

కమ్మలచట్టమవలె శ్రేణుడునుండును. స్తంభాగ్రము మీదికిప్పు చక్రమువలె తిరుగుటకు రీలుగ అమర్చబడి యుండును. దానితోపాటు ఈ కర్రచట్టమునూడ తిరుగును. విప్పిదిడిన శేలకు చేరుకంటి పావపుగల త్రాళ్లు ఆగు మానిదివర కర్రదిప్పకు క్రిందుగ చుట్ట పెట్టబడియుండును.

తిరువారి అటకొండ ఆరుగురు ఆ మానుదివరకు ఎక్కి కాళ్లు లోనై పువకు విడిచి ఆరుకర్రలమీద కూర్చుందురు. వారిలో వాగ్యకొడియినవాడు బూరగొడును, శిష్యును లయబద్ధముగ వాయించుచుండును.

2. మానిచివర దివ్వను, మీది కర్రచట్టమును సిద్ధము చేయుట.

తిక్కినవారు సింగల వాడించుచుండురు. వారిలో ఒకడు రెంటుకే క్కడిప్ప మీదికి ఎగిరి ఎక్కి, వదిలియ వములపాటు నైరగిశావాసములతో అద్భుతము కొలుపునట్లు సావాదిమల స్థిత్యము చేయును. ఇట్లు ఒకరితరవారి నోకరిగ వందరును పడేసిరియవ మలు స్థిత్యము చేయుదురు. కిరిగో ఆడులేవమున నన్నుదానివండు చిట్టదివరవచ్చును. వాడు పాటరాక మునకును, పిప్పలయకును పరిగా తనచేత నన్న రుమా లను, పాత్రను ఇటునుండి అటుకు, అటునుండి యటుకు విసరచు, శరీరమును నలువైపులకు వంచుచు, ఒకయవ మలను చాయచు ముడుచుచు, అందరికన్న అద్భుత

తరముగ పైర్థిరావాసములకు కనువరచుదు రెండింతల
సేపు సృష్టిముచేయును. దివరభాగమున మాత్రము ఇం
దుకొంత ఆధికముగ సాహసము కనుపించును. ఇరెడు

యను. ఇక మిగిలిన భాగము రచన తీరము, అద్భుత
తీరము అయినది. అది ఆటకాండ్రు ప్రంభముదివరనుండి
మరల నేడు చేరవలసివట్టు.

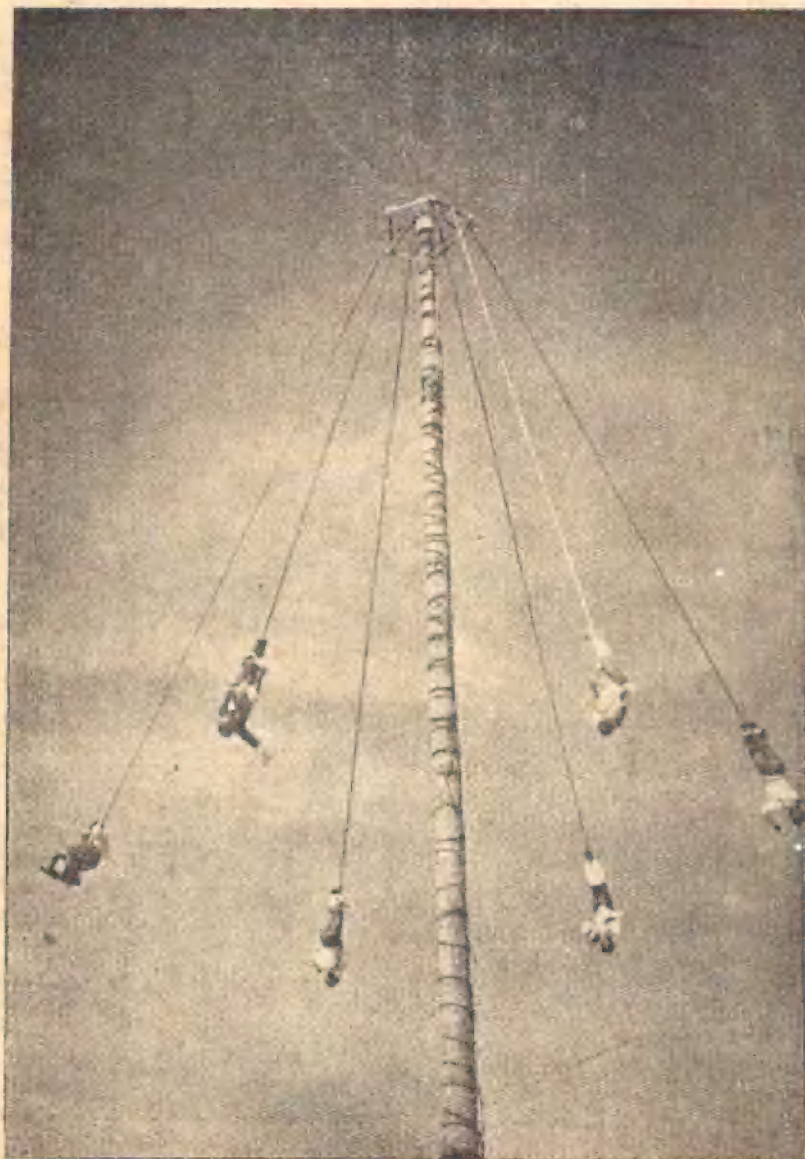

౩. ప్రాణిమీద ఆరుగురు ఆటకాండ్రు. వారిలో ఒకడు దివ్యమీద అడుచున్నాడు.

దివ్యమీదనుండి అది అడుచునే అవ్వడవ్వడు ఒంటి
మోకాటిమీదుగ వెనుకకునంగి క్రిందనున్న అయిదుగురు
ఆటకాండ్రు తలలకు తన చేతియమును తాకించు
చుండును. దీనితో ప్రంభాగ్రముమీద సృష్టిము ముగి

ఆటకాండ్రు ప్రాణివర కట్టబడియున్న తాళ్ల
కొనల నుపదీసి ఒక్కొక్క తాటికొనను ఒక్కొక్కరు
తమనకుములకు గట్టిగా కట్టుకొందురు. అంతట
తమకాళ్లను మూసి కానించి పట్టి పట్టమువయి నారు

జైపుల కూరుచుందురు ఆ క్షణమున వారి యాపాండిక మొదలిడును. అది తిరుగుకొలది క్రిందచుట్టకెట్టియన్న ఎరువు తెజపు రంగులుగల ఒకపూమొగ్గను తలపింప త్రొక్కు విడుచుండును. త్రొక్కు విడుచున్నకొలది ఆట తేయును. అప్పుడొకపంజు చేయబడును చెంబనే వారు కాంగ్రు క్రిందికి తలక్రిందుగ దిగజారుచుందురు. వారు

1. మూసిచివరనుండి ఆట

త్రొక్కు విడుచుచుండు పట్టుకొని దాని యాధారము దిగజారుకొలది మానికి మారమైపోవుచుండును. ఇది మొదనే కర్రలమీదనుండి చక్రమువెలికి తలక్రిందుగ యంతయు పూవుగవిడుచున్న మొగ్గను తలపించును ఉరుగుదురు. ఆరువునకు మీదిడిప్ప మెల్లగా తిరుగ (అథవా, విచ్చుచున్న గొడుగువంపు తలపించును).

5. ఆటకాండ్రంకిందకు దిగజారు క్రమము.

వాడు ఇట్లు తిరుగుచును, వాద్యములను గిలకలను మోగించుచునే యుండును. ప్రేక్షకులందరూ వోర్లు తెరిచుకొని, ప్రాణములను దిగుబట్టుకొని సంభ్రమాత్పర్యములతో నిశ్చబ్దముగా నీ దృశ్యమును చూచుచుండుదురు. అప్పుడు వాద్యములమోత, స్తంభముమీద డిప్పు తిరుగుట

వలన కలిగెడు కిర్రు తప్ప మరేకబ్బమును వినబడదు. క్రమముగ వారు నేలకు సమీపించి, ఇక తల నేలను తాకి బద్దలయిపోవునేమో యను సంశయము కలుగు సమయమున, పాదములతో పట్టియున్న త్రాటిని తటాంస

6. నేలచేరువకు వచ్చినను ఇట్లు బూర ఊడుచును, డప్పు మోగించుచును ఉండురు.

వదలి చులకపగా తలక్రిందుల తిరిగి నేలమీద చప్పున నిలువబడుదురు. ఈరంకంకయు రెండు నిమిషములలో ముగిసిపోవును.

7. మ్రాసికి భూతాదుల బాధ కలుగకుండ
తాపాడుంటకయి చేత తొరడామొదలయిన పరికర
ములను పట్టుకొనియున్న మాంత్రికుడు.

(జొగ్రాఫికల్ మేగజిన్.)

సాహితీ సమాలోచన

జాన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి

సాహితీసమాలోచనమున మనదృష్టి నాకర్షించు ముఖ్యాంశములు పాండితియును, సహజశక్తియును, పరిశ్రమ చేయజాలనానికి పాండితి లభించును. కాని, ఆత్మమహత్వమును గుర్తించగోరు విజ్ఞానసిపాకువు పాండితితో దృష్టినంది యూరకొనియుండదు. ఎంత ప్రశంసనీయమైనదయ్యె కాండితి యొగులవర్ధించి పడసిన సరుకుమాత్రమే! మనుష్యస్వరణముం దీర్ఘప్రజ్ఞ కలదు. సృష్టికలనగాని ఇది సంతృప్తిగవదు. సహజమైన భావమును, స్వతంత్రమైనభావమును సృష్టించుకొనవలెనని గుండెలో గల ప్రతిభ ఆకురంపమును. ఇట్టిసృష్టి కలనూపిన మంగళముహూర్తముండే సార్థకములైతిమని హృదయస్థ సద్వివాసందములు మిగుల నుద్బాసించును.

మానసకేదారమున నడగియున్న శక్తిని కదలించు నాలము పాండితి. భావి దివ్యభావ ఫలపాయమున కిది నిమిత్తముమాత్రమే! పాండితి అన్న పురుషుడనంటినని నను అనవచ్చును. కడుపుక బడిన ముద్ద రక్తహంసము లగును; ఆయురారోగ్యముల కాధారమగును. జీర్ణమైన పాండితి మనమున కెంతో కండనిచ్చును. జిజ్ఞాసకు మఱింత జీవవిచ్చును. జిజ్ఞాస యంతర్దృష్టి తీర్ణమైన రించును. రచయిత తన ప్రతిభను తాను గుర్తించును; ఆత్మ విశ్వాసము నందును. ఇతడు దివ్యసృష్టి సమర్థుడు డను ననుట తప్పుకాదు; దివ్యవత్సముండుననుట సత్యమారముకాదు. పక్షునిక్షేపమున భావనావిగులం దెగసి క్రొంగొత్తదృశ్యములను విహికించి, పూవులుబోలు పలుకులందు, నభోరాగముల కెవయైన మాటలందు నానిని తర్కింపింది పాహితీ కప్పవనును.

సృష్టికర్త కాగోరు రచయిత మహాసంయమి కావలెను. ఇంద్రియపటుత్వముగలవాడే సంయమియగుట

కర్తృదళనట్లు, పండితుడే ఇట్టి శక్తి కర్తృవని చెప్పి నను తెప్పవచ్చును. పండితుడు కాని ప్రతిభావంతుడు పోలిధనమందైన పండితుడై, తపస్వియై యుండనోవు. ఈశ్వరకటాక్షు మీరిని హృదయముపై బాల్యారి సాహితీ పోషణమున కక్కరైన పాడిఫంటల నందు పెంపొందిందియుండును. జీతేంద్రియని శక్తి బాహిరమున వర్ధముగాక, అంగీరంగమును ద్రవ్య త్రవ్య దాని గభీర తను మెచ్చించి నిహితసారమును సృష్టికీషియన నిలుపును. పాండితి సంకరంగవ్యయసాయమునకై విని యోగియవారము తా దలపని, తా నెఱుగని, తా నూహింపబారి శక్తి తనయందుంట గాలక్రమమున గుఱులించి అదను లభించినపుడు దాని మజ్జలవ్యక్తీకరణ మొనరును. పాండితిని ప్రకటించుట తప్పవను కాని కేవలపాండితీప్రకటనయు గాంచి, శతాబ్దమును సహస్రాబ్దమును మానవమ ప్రకముపై మణిమకుటమును నిలుప తని నొక్కతెలిపెదను. సాహిత్యసమాప్తువకు రత్న ఖచిత సింహాసనమును నిర్మించునది డండి తెలిపిన వైషణిక ప్రతిభయే! ఈ దివ్యాపనమునకు పాండితి పోషకము కావచ్చును. మెట్టుపై గూర్చున్నవానికి సర్వకాలములును జేజీలు పాడవు.

పాండితియే పరమాపధి గావించుకొనునాతడు ఒరుల సొత్తుపై దృష్టి నిలుపును. ఈతనిది మీదిదృష్టియే! చూడ్కిని పెక్కుకుమరల్చి తన గుండెలోని రత్న రాజిని కన్గెను నవకౌశ మీరిని కుండదు. పాండితి నిమిత్తమేయని గ్రహించునాతడు కొండోక యుద్ధం గ్రమును పఠించి, అం దొక్కొక వాక్కును మదిగైకొని, మననము గావించుకొని, యౌచనాబల మంది నిజాంత రంగమున సొంతసా మెండున్నదో వెతకును.

స్వంతఃకర్త విజృంభింపవలసిన పాండితి వెన్ను నుండవలెను. ఎంతో కష్టపడి సంపాదించి, మనమన తేరవేసికొనిన సరుకును అంతరింపజేయున గట్టియుండుట చాలకష్టము. ఈ సందర్భం సామర్థ్యము కాలక్రమమున గాని చేయవలెను. Conservation of energy ని గురించి భౌతిక శాస్త్రము తెలుపుచుండును. భౌతిక శక్తులలో Energy ఒకటి. ఇది కొండొకపడి అదని యుండవచ్చును గాని కదలేదు. భావశక్తి దీనికంటె పెక్కుమడుండు లభింపవచ్చును. ఉచిత మహారాష్ట్ర మా పన్నునుగవలెను ఇది యంతరింపజేయున నణియున్నను, అం దది బుగ్గికారు. భావిభవములందుగూడ నది యవ తరించుచుండును. రచయిత లీయంశమును వ్యాదయంగను మొనరించుకొనినచో, చిత్రమువచ్చిన చోప్పున సందర్భాసందర్భములను పరికింపక లోని సరకు నవ్వల గుమ్మరింప నలవడదు. పెండ్లికొమరిత కూర్చుండక యు మారిత్ర పీఠముపై సదస్యపు బ్రాహ్మణులు చాపమట్ట వకుగపడినచో వికృతదృశ్యము ప్రత్యక్షమకాదా? వ్యాస పీఠస్థి నుండవలయు. కుభవికయముపై అగ్గిరకు నూలిన సరకు దిల్లి పడినయెడల పెట్టి జఘన్యదృశ్యము సృష్టికాదు? వ్యాసముండలి సంబంధమాత్రము తెగి పోదా? దాని సౌష్ఠ్యమునకు, దాని Symmetry కి భంగము కలగదా? దాని సౌందర్యమునకు ముసలమును, పరికిల మనసులకు వినుగును దాపరింపవా?

ప్రపంచ మహావయిత. వ్రాతలను పరికించి తిమిని, కాలక్రమమునగాని మితిమీరిన పాండిత్య విజృంభణమును వీ రరికట్టజాల రైరని గ్రహించుము. ఈ విజృంభణము పదములకును, భావములకునుగూడ సంబంధించినది. అగ్గిరకునూలిన సాదయు, కడుంగడు క్లిష్టమైన శబ్దములను, మాటుమాలుమాటలను ఈ విజృంభణమున వెలువడును. ఇది తప్పుక కళకు చేటువాటిల లేయును.

వాద్యము పాటింపక పరభావములను (Quotations) తమ వ్రాతలందు గుప్పించువారు ఇట్టి విజృంభణ దోషమునకు బాల్కుదురు. విజ్ఞానజీవనమున రచయిత ముందంజ వేసినకొలది ఈ దోషము తనంతవాడు సమసి పోవును. ఆకులలోనండి వెలువడిన పూవులై వీరి

సహజశక్తి గునుమించును. ఎప్పుడుబుగ్గు మహాశయము అద్భుతమైన ప్రతిభగలవాడనుట నిస్సంశయము. అగ్గిరకునూలిన చోటులందు గూడ నీతిడు Quotations దొరలనీయ నిచ్చెననుటకు నీతిని రచనలనుండి కొన్ని దృష్టాంతములను పేర్కొనవచ్చును అగ్గిరైన చోటులందు వీనిని ప్రయోగించుటోష్ట ఉపనివృత్తుల వాధారముగాగని రవికింద్రుడు "సాధన", "మానవు" వాది గ్రంథములను వ్రాసి విరివిగా వీనిని వాడినాడు. రాధాకృష్ణుని రచనలంగను, మఖ్యముగా సంస్కృత విజ్ఞానముపై వాధారపడిన ఈతని Indian Philosophy మన్నన గ్రంథములం దవి విశేషముగా కానంబడును.

తక్కుంగల రచనలలో Quotations కు తావుండనే యుండదు. వ్యాసరచనమండే ఇవి తలనూపును. తన కేమును ఋజువుచేసికొను వ్యాయాసాది ఎన్నో తీర్పులను Digests నుండి, రిధములైన Reports నుండి ప్రమాణములు గావించుకొనలూగున తాడెలపు దానిని ఒక్కొక్కచోటన వ్యాపకర Quotations వలన ఋజువు గావించవచ్చును. కాని, ఇది రచయిత స్వంత భావములను దిగ్గ్రుండునవిగా నుండరాదు. వీరి లాకాశమున, భారద రాశ్రులందు లేజరిల్లు చందురుని చందముని రచయిత స్వతంత్రభావము పారస్పతి ప్రతమున గాంతిలరెను. సంగ్రహ వాక్యములైన యక్కలట్లు ఇందందు Quotations ఉండవచ్చును. స్వతంత్ర భావము వీని వాక్యములనుండిగా నుండరాదు. గర్భాలయమున కంభారవమునుతీసి విటుకిల చప్పుడున కరకాళ విాయవచ్చును గాని, యంజ వాద్యమునకు గాదు. అష్టదిక్కులందు ప్రతిస్వనించి వాని యొడందలందు గంభీర భావములను లేవలసినది కంభారవము! పతిర వ్యాదయ కరండిమున మఖిరమై, అందు గంభీర నిస్వనమును లేపునది కంభారవమున కెనయైన సహజ భావమే! భావ బ.ధునిమైన ఈ నివదము నడచు Quotations ఉండరాదు. ఉండనేరీ, అవి ముక్కలట్లుంచి అసలు తలపును మూలకొంది మనమనకు దురంతమైన బాధ గలుగజేయును. ప్రమిదలోని వత్తి నెగనన ద్రోయుటకు పల్ల కంత వాక్కు కలదో సహజ

భావము పొంత పరకీయమైన అభిప్రాయమునకు (Quotation) అంత హక్కులేదు. కనులకు విలువవిలువ గొలుపు కోర్కెలేలను ప్రదర్శించునది భావమే! అక్కరకు చూచిం పుట్టులు ప్రదీపమున కేదకొ నెనని, ప్రదీపము యొక్క పరి రోమనన? ఆమెరికా మహారచయిత ఎమర్సను గ్రంథములను పరికించితిమేని, ఈయంకము వారకు చక్కగ గ్రహించెనని తెలిపికొందును. ఈతని రచనమున చూడ్కిని చూప్పించినపుడు కోటివస్తువో లేజరిల్లు పూజాగృహమున ప్రవేశించితి ముందు మదమందెదము.

మనకు మగ్గినవిదన వ్యాపరచయిత Quotations కానిలో పడియుండవచ్చుననియు. అవరతమీతిడు వ్యాపారవాదీభావమున నిలవరదు. యితమున వాసీనుడను మహావిజ్ఞాని ఈతడు. ప్రపంచమున గలదైన మహాదేవుని బోలువాడు. అతనివ్రాతవం దహిపర్యంకమున దోరిల్లు దేవదేవుని దిలపించువాడు; ముని ముఖ్యుల తమ పయోజనానికి వాసీనుడైన విధాత కై యైన వాడనినను అవచ్చును. ఈతని మహాపులు అద్భుతవిజ్ఞానముతో, — గ్రీకుప్రపంచపరిజ్ఞానముతో నిండియుండును. ఒక్కొక్కమాట ఒక్కొక్క వజ్రపుడున్నబోలియుండును. ఒక్కొక్క పలుకు ఒక్కొక్క నక్షత్రముట్లుండును. ఒక్కొక్క యక్కర మొక్కొక్క సుధాచిందువున కెనయై యుండును. “సత్యములను విశాకించిన కొలది మనము మహిమోపేతమునునని పెల్లిప్రభృతులు వాకొనిరి. ప్రతిభావంతుని రచనము సత్యములరాల! భావోద్యమమచే, భావనావేగమచే వాక్యవిస్మృతుడైన మంగళముహూర్తమున నీతని ముఖమునండి ముత్యములట్టి సత్యములు వెల్వెడును. గ్రీకుచరిత్ర ఒక్క Delphic Oracle గుటించిన యందంతము వెలుపుచున్నది. భారతముమొలందలు Oracles! “వాన్పవీ కురులే కాన్యం” కదా! మహాకవులును, మహారచయితలును ఋషులే; వీరి వాక్కులం సత్యమందీప్తములు. వీరికి ఋషులులే? సూర్యలేజగ్గును కాగడా ఋషులొనరించునా? చంద్రికా సౌందర్యమును ఋషులొనరించుటకు సాక్షులు కావరెనా? గులాబిహాధుర్యము వెలుగుటకు పెంతుబుడ్ల యుపస్థానమును వినవరెనా?

అమృతమందలితీసికి భాష్యముచెప్పనని తెల్లపు అచ్చులా? పరంజ్యోతికి గుడ్డిదీపములు పోషములుచెప్పనా? స్వయంభువునకు మంత్రపాను లెందులకు? పీటికొంపలకు బోట్టుండవలెనుగాని గగనచుండిమహాసాధముల కవెందులకు? హిమగిరులకు గలకరాళ్లగడత్య మక్కరనునా? సర్వాంగముందరికి నగలెందులకు? వ్యాపమహర్షికి సంస్కృతప్రబోధమా? మల్లెపూవుకు మద్దపూయటా? కన్నకల్లికి మద్దులకఅటటా? అర్కకాంతికి తేనుపుతా? సహజరచనమనకు సాక్ష్యమా? వన్నెచిన్నలా? ఇందు Quotations పడెనేని, సుధాకలశమున గులకరాళ్లు పడినట్లునను; మృప్తాన్నమున మట్టిచెట్టలు దూరినట్లునను.

సహజ శ్రేష్టాధురంధరుని రచనము విహారమందలమట్లు వెలుగొందును. ఈ మందలమధ్యమున నుండు వాడు సూర్యదేవుడు; చుట్టు దేజరిల్లునని సహస్రమయూఖులు, ప్రతిభాకారి తన రచనమున దినమనీవలె వెలుగొందును. ఈతని భావములలో అది వేయికిరెండుల పరాయలున వెలుగొందును. తన ప్రజ్ఞ నగద్రోక్కి, ఒరులసామ్రామకు సమ్రామకు ఆత్మార్పణమువారాడు గ్రహణమువాటి తరణికరణి నుండును.

సహజశ్రీయందుమే! అకట్టిది? మంజూమందలి మానికమును పోలునదికాదు. విష్ణుదేవుని మూపున గొని, పరువాలుగు భువములం దెగయు విహంగపరివంటిది! భావనము కతన దీని కిట్టి శక్తి కలుగును. భావనము హృదయగుగము. హృదయమే కమల. మహాలక్ష్మికడుపున బుట్టిని మన్మథునివలె ఇంచుండి యుదయించు భావము నుందిరమై యుండును. సహజ సౌందర్య సారథి మాధుర్యము కెందు వెలయునో సద్భావసదాశయసద్భావక్కులందే యుద్భవించును. నిర్మలాకాశమే కాంతి నీమనట్లు, కరుణామయి కృపాయుని కనులల సచ్చిదానందములచే నిండిన నుండే మహిమోపేతమైన సాహితీని గనను. మగవాడు అడుదాని వేషము చేసి ఎంత తినికెనన విడ్డము కనగలరా? కనగలిగినచో, ముసలము కెప్పు బండ్లరాతిని గనవచ్చును.గుండపీతుడు, హృదయరహితుడు, ప్రతిభారహితుడు కేవలము గట్టి మెదడుగలవాడు నుందర సారస్వతమును—మద్దు

గొలుపు భావదీర్ఘకమును గవచలయతో, నిట్టి యరిష్టమునే తెచ్చిపెట్టును. కార్లయలు తెలిసిన కన్నులు లేని వాడన, మతిలేనివారును రాతిని చంకబెట్టికొని "విడ్డా!" యని ముద్దాడిన ముద్దాడగురు. కళాదృష్టిలేనివారు క్రతిభారహీతుడిచ్చిన రచనమును అట్లైన వదిమిపట్టి మఱిమఱి మరియవచ్చును. రచనహితములై భావరహితములై ఆలోకరహితములై, ప్రాణరహితములైన రచనలు వసుంధరలో నందంపుటయ్యున (దువ్వలపునయట్లు బడిన వెడ్డలవలె) దోచినంతిన నెందఁతెందఱి మద్దులనో అందుచున్నది. ముద్దుకృష్ణునితోలు భావమును, దేవమానవుల ననుస్సుల నందు భావమును దేవత పగిది తిపక్వినియైన మానసమే కనగలదు.

శ్రీకృష్ణుడు సృష్టికర్త. సహజభావమును సృష్టికర్తయే! తనపై కన్నుంచినవారి మనసులం దిది ఎన్నెన్నో నూతన భావముల నుదయింపజేయును. ఈ శక్తిని Suggestive ability అందును. ఇది Creative ability లోనిదనుట సృష్టాంశము. చంద్రికను చూచినంతిన కడలి కడుపులో నెన్నెన్ని తెరటాల ప్లాంగవు? పుష్పచ్ఛాదయమున మరందము తోచినంతన మధురరసంకృతులు సజపురు నెన్నెన్ని గండు ముమ్మెదలు వెల్వడవు? పూలమాలను చేగొని నుందరి మోర్లు స్వయంవరాంగణమున జాపట్టికతోడన నెందఁతెందఱి రాకుమారుల హృదయములు చలింపవు? ఎందఁతెందఱి దృగిందిందిరము లామెవదనవనరహముపై వ్రాలవు?

భావము మెలుపుదీగకంటె వడిగలదని వదించుము. దానికంటె గాంతివంతిమైన దనుటయు నిక్కమే! ప్రభాకలితమైన తలపు మనమున కిక్కొత్తినంతిన నూతన భావదృష్టి కలుగునంటిని. దినకరుడు తూరుపు దిక్కున తోచినంతిన నిర్భృతకులాయులనుండి మధుర మాతీతములు సలుపురు, పక్షి భావలో గాయత్రి వాలాపించుచు నెన్నెన్ని ప్రాణులో చెవలు తెవ్వ రెరుగురు? వెలుగులేకలు కిక్కొత్తినపుడు నమోయవనిక కరుగుటయు, అదగిమదగియున్న అందదందములు కనుల బడుటయు సంభవించునుగాదా! పరిపూర్ణ త్వదేవత్యములు మనుష్యచ్ఛాదయమున నున్నవనియు ("Perfection and

Divinity are already in man"—Swamy Vivekananda), వీనిపై మాధ్యాంధకార మలముకొని యున్నదనియు, ఇది తొలగినచోడన లోగల దివ్య శక్తులు విజృంభించుననియు అదనుండి ప్రాచీదిజ్ఞానలు తెలుపుచునే యున్నారు. భావమరీచికలు హృదయమున దర్శురీనినపుడు, తమసాత్వికమైయుండి బహుభవ పండితమైయున్న చెమటటి భావవిభూతియు, వివేకానందు డనిన పరిపూర్ణ త్వదేవత్యములును సృష్టిశీతమున జేజిల్లును. వీనికి నూతన సృష్టి తోడైనపుడు హృదయము విష్ణుదేవుని కయ్యాగృహమట్లుండదా? సర్వతోమఖమైన హృదయమహత్వము నెట్లు ప్రకటించుక్రతిభాషమన్వితి భావ మెంత యుక్కున్నమైనదా!

హృదయ మహత్వమును గుర్తించియే విజ్ఞానలు హృదయమతో భావించుట ఘనశిరాంశమని వాణినిరి. వీణాహృదిని మీడిన జాలను, మధురగానరసుని యుండి తెరలుతెరల వివిధన జాల్యాగను! భావనచే హృదయమును సృష్టించి కలమును పట్టినజాలును, లేభినిమఖమునుండి నవదేవనధుని కనుదగిగ ప్రవించి సాహితీజగతిని తమపును! ధ్యానముచే హృదయస్థ దివ్యధరాజమును గడల్పినజాలును, వాక్కులనుండి పారిజాతములు జలజలరాలను! ప్రాగ్ననచే హృదయస్థిక వనమా లిపదములు పుడికినజాలును, పదవాలగు భావభవనములను మదురుగ బొజ్జనిడికొని, మంజులవంశిరవము సలుపురు, కలముకొననుండి అల్లన సాహిత్యాంగణమున బ్రవేశించి, దాని వాతకు బృందావనము గావించివైచును! తెరణికులగుల బరువులెత్తు కిరణములవలె, ఘన భావముచెంత గంతులిడు కడలేని తలపుతక్కుట్లు, వనమాలిగూడి క్రజయువకులు వెడలి ఈ బృందావనమున రాసక్రీడల చేలుదురు. కన్నున్న పతిత ఈ సారస్వతాంగణమున దివ్యశోభను తిలకించి మఱిమఱి మురియును; వీనులున్న విమరుక్తు దిందు శ్రుతిగోచరమున మధురనినదమున కలరి ఆత్మనివృత్తుచుదగును.

పాండితి మెదడు కను కొడుకు. సహజశక్తి హృదయసముద్భవమైన విడ్డ. వైద్యక ప్రతిభయునామాంతరముగలది. ఆత్మికందనమున దీని ప్రాధనము వర్ధిలును. ప్రతిభ ఈశ్వర సంపర్కమున కులుకు భాను,

ఈ భామ యభినయించుచుండ బాండిరి వెన్నునుండి భ్రాతాభి యవలెను. అప్పుడే కథ రక్షింతును. భామను వెన్నుకుద్రోసి, తాళమునాయించువాడే గజ్జగట్టి తెయ్యి మని ముందులకుటుకుచో రసభంగము కాదా? సహజశక్తిని వెన్నెనిలిపి పాండితి విజృంభించుచో రసభంగము కాదా? కందిమాగధులలో నొక్కొండు రాజాగారిని క్రిందికిరించి, భట్టాజాగిరి వారి తలకు గట్టి తాను కించాసనము నధిష్ఠించి హుళుము చలాయించుచో సహజకము తలమాపదా? రాణిని క్రిందికిరించి, తాను చక్కగ చీరపింగాళించుకొని కులుకుచు వది పూలపానుపుకెక్కిన కోరిబుట్టించు వికృత దృశ్యము సృష్టికాదా? ఉష్ణీమమున వెలగొందుమణిని తొలగించి, మడకులహిది యుందియలను తలపై కెక్కించిన కెట్టి చెట్ట కలంగదు? పూవులందెనియుండు దారమువలె సహజశక్తియలుగున పాండితి విడియవలెను. దారపుటుండలో నొక్కపూకేసును చొప్పించిన సరెల్లుండును? పాండితిలో ప్రతిభ నక్కినచో నది కన్ను నుట్టువా? కైవాలమందల పున్నమునకు వాక్రమమందలి శకుంతలను పోల్చిన కాలిదా కెట్టి ప్రతిభాతంతుడో యోజింపుడు. నునుసొందర్యముపై వాయు దాడివెడలను. పచ్చనియాకుపై పన్నుండిన గులాబితలె, తామరలందు కోళిలు రాజహంపకై నడి, పాదుపై పవ్వళించిన దొండపండువంబున, మేఘశకలముపై రంగారు చంద్రనంకచందమున, శ్వేతఫాలముపై తేజోల్లు అనలతిలకము పొజువున, క్యామసుందరుని కవుంగిలిలో నిశ్చల విద్యుత్తువలె వెలయు నళమోమురాధ వదువున ప్రతిభ కన్నుగనకు చిందోసరించును. ఇది దొంకలోని మొగ్గవలె నుండరాదు. నూలుకోయిలలో నొక కాకి యున్న నంతగా చింతియుండదు. నూలుకొకులం చొక కోయిల యుండుచో "అయ్యో!" యనిపించదా?

శిల్పానువుల దృష్టిని చూడగొనిన ఎమర్సను ఇట్టి భ్రాతాకాలము నలవలుచుకొనినాడు. ఈతని కీర్తన రచయిత ఇంకొకడు పాశ్చాత్య జగతియందొకను జనింపలేదు. కార్లయిజవలె నీతడు "భగవద్గీతా"నువాదమును పఠించి, భారతసంప్రదాయము నారాధించిన మనీషి. ఈతనివలె తార్కికకవియై, తన ప్రతిభాప్రభవమును

సభ్యజగతిమ్రాల ప్రకటింపగలిగిన భారతీయుడు రచించును. బహుశసత్యము లీతని రచనమున వెలగొందును గావున నది నక్షత్రఖదిర విహాయసమిష్టుండును. దీనిని తిలకించుతలె పృథయును భావోద్వేగముచే నిండి పోవును. అంతరంగమున వానందవాద్ధి యుష్పించును. వట్టిపాండితితో నిండినపులు Legal Digest వంటి దనినను అనవచ్చును. మనమున కిది యానందమును గాక దురంతమైన యాతనమును కలిగించును. "అహా!" యని పించక ఇది "అయ్యో!" యనిపించును. పాండితి మెడ యుండి పుట్టిన గట్టిపిండమగును మెడదుగ్గలవారికే యద్దు గొలుపును. వీరి సంఖ్య యల్పము. వీరుకాస్త్రగ్రీవగ్రము లోనివారు. కళ పృథయునునకు సంబంధించినది. ప్రజలందు బహు సంఖ్యాకులు పృథయుము గలవారు. కాస్త్ర మేకొండటిగో యుద్దేశింపబడ, గళ ఎండటి కొండగో సృష్టివంచును. ప్రకృతియంతయు గళాసందీప్తమేకదా! పూవును చూచి ఎండ తానందింపదు? ఉడువరిని గాంచి ఎండతొందలు ముదమందక? సృష్టిచిత్రములను చూచి ఎన్నవైన "ఇనీ!" యుండురా? కళను సృష్టించువా రేకొండటియైనను, కళను కన్నులకద్దు కొనువారు పక్ష్యురందురు. కలముపట్టగలవా రల్పసంఖ్యాకులైననేమి, కలము కనినదాని నక్కున తేజ్యకొని మురియువారు బహుసంఖ్యాకులుజాడీ! చక్కనిరచనమా, లేవెకాల్పలతో నిండిన రచనము అనేకుల నలరించును. ప్రతిభాకాలిరచనము పూలతోటవలె నుండును; పండితునిరచనము జండరాళ్లతో నిండిన త్యాగినలె నుండును కుసుమోద్యానమున పరుగులెత్తుట కందలు వాతురంపడుదురు. రాళ్లగుట్టలో నులుకులెత్తనంకించువారు కాళ్లవిలుచుకొనరా? క్లిష్టరచనమును విలోకించినపుడెందతొందటి నుండియలో దడదడలాడును.

పరిమాణము ననుసరించికూడ సొందర్యము తేలుబడును. గులాబితూవు చేబంతయుండుచో తిన యందమును గోల్పోవును. చక్కని అంగప్రత్యంగములు కలదియయ్యె, ఆడుది యోర్లు మహాకాయ యగుచో అందకతై యనిపించుకొనదు. మఱి గ్రామదేవతయని ఈమెదరితేరుట కళకు లబ్ధుండును. అక్కరకుమాతిన పెద్దముక్క అలంకార సమన్వితమైనదయ్యె ఎవరిగో

గాని కొడుకుపడనే పడదు, తెడ్డలతో నిండిన పులకము పెక్కురు తిందురు? రాతిపెట్టెలోని నగ పెక్కురు మెచ్చుదురు? లలిత పదపంపులే నుండర రచనాసృష్టికి పనికి వచ్చును. విన్నివిన్ని ముత్తములే ముద్దుగొలుపు పరమగును. తిరుగడిరాళ్లు దండనేసి "తల్లీ! నూల గై కొను"మని ఎక్కువైన భాషాయొక్క కవి వరములంద గలరా?

పూవులో సారథి ముందునందురు. సారథి ముచ్చట పూవులందు నందును. పువ్వుదళములందే తాని తనకు తగిన వ్యక్తికరణ మార్గమును గమను. సహజమై, మధురమైన భావము నుమపన్నిధి పదములందే ఆత్మ ప్రకాశ మందును. అందక త్రెయిన భావము తన భాషాంబరమును తానే రచించుకొనును. కంభవక్రములతో నుడయించిన గేవదేవునికలె, కవచ కుండలములతో జరించిన కట్టని కరణి ప్రతిభాకారి హృదయమునండి ఇది సహజాలంకారములతో నుద్భవించును.

కడలికడుపున వెన్నోయల లుడయించును. గభీర హృదయము చెన్నెన్నో కలపుకలటాలు తమంత బాము పుట్టి, పొంగి పారెను. ఇది సాహితీ పత్రమున దోదినపుడు అవంతగీతిక కడలి అంతరంగముందలి వీరు లకు విందొనరించున. సింధుగర్భమున నందందు దీవులుండునట్లే సహజ రచనమున నందందు Quotations ఉండవచ్చును. ఎంత చక్కని దీవులైనను సాగర సంగీతము నాలాపింపగలవా? వీచికాయువకులు చక్కని మేజానాణి చేయుచుండ మోసములు ద్రిష్టించు, పాట జారు రసిక శిఖామణులవలె నిది యెప్పురపొటున జారును. అంతయే! సాహిత్యాంగమున మంజుల గీతిక నాలాపించునది సహజశక్తి సముద్భవ భావములే గాని కంఠస్థము గావింపబడి, మెరల క్రక్కబడిన Quotations కావు.

మనుష్యాత్మ స్వాతంత్ర్యమును వలచునది, సాహితీ ఆత్మసముద్భవము. ప్రాచీనిజ్ఞాన మాతృకు పొంపకు పోర్చినది. అది పొంపయ్యెనునది! దీని సహజస్వాతంత్ర్యమునకును, సైసర్గిక ప్రతిభకును అవివాధానసంబంధము కలదు. అంతరి వెలుగనపుడే ఇది పూర్ణముగ నాత్మప్రకాశము గావించుకొనగలవు. పుట్టి వ్యక్తికరణ

మందే అద్భుతమైన కళాసృష్టి గోచరించును. మహాకవుల రచనలను పరికిలించినపు డీ సత్యము నింక చందురుని వలె చూపట్టును. పెట్టికనిండుడు తన యాత్మకు పొండితీ పంజరమున బంధింపక, చిత్తమవచ్చిన తెలుగున సంతరికమున నెగయినిచ్చి, అనందస్వాతంత్ర్యములను యథేచ్ఛగ వ్యక్తీకరింప నిచ్చినాడు. ఈతని "Sky-lark" ఈతని యాత్మకు మాటుపేరని వాదించును.

మానసికముగ నవంతవిశ్వమున సంతెంతదూరమో పోజాలనట్లు ప్రజ్ఞాధోరీణుడైన రచయిత విజ్ఞానవిశ్వమున బహుదూరము పోగలుగును. దివ్యపుష్పకమెక్కి, వైదేహీసహితుడై శ్రీరాము దియోధ్యకు మరలు తలీ అంతరిక్షమునుండి ఎన్నెన్నో నుండరదృశ్యముల సర్ధాంగలక్ష్మికి జూపి, తానుమురిసి, ఆమెను మురిసింప జేసినట్లు ("రఘువంశము"ను చూడుడు) కలము చేయని మనసునకు Key యిచ్చి, అంతరంగపుష్పకమున సంబరవీధి నెగయుచు బ్రహ్మాండమందలి బహుదృశ్యముల సవలోకించును, నోకొక్క దృశ్యము నోకొక్క కలముపొటున నిజరచనమున తగ్గిల్లించుచు నీ రచయిత తాను రఘురాముడై, పాతకలోకమును వైదేహీ గావించి మతిమతి మరియును, సిద్ధహస్తుడైన వ్రాతగాడు ఒక్కమడుపున నోక్కయద్భుత దృశ్యమును చూపగలడు; త్రుటిలో పతిత మనసును బహుయోజనముల దూరము గొంపోవ గలడు; చుక్కపడుచులందు నిలిపి వింతయాటలకు పురి కొలువగలడు. తెన్ని పక్షప్రతిభ ఎందఱెందఱు పాతకులకు నుత్తర గగనమున కాంతిలు Aurora borealis చూపలేదు? భూమాతృకాశమునడుమ చిందులుద్రోగి గజాసురుని మెప్పునందిన కపటంపు గంగిరెద్దువలె నిట్టి రచయిత మనకు భూనభోంత రాశిములందు వింత వృత్తము గావింపగలడు; నారదగుంబులులై తన్నాశ్రయించిన పతితలచే నాట్యమాడింపగలడు. ఈప్రజ్ఞ నతిడు తన దృష్టాంతములందు క్రదర్పింప గలడు, స్థలకాల ప్రతిబంధకము లీతనికి వంగి పలామొనరించును గావున, మూరదృశ్యములనేగాక భావికాలమందలి విశేషముల గూడ నీతడు రంగురంగుల దృశ్యములందు చిత్రింప గలడు. కావున విజ్ఞాను లీతని దివ్యదృష్టి గలవాడని,

కలగూరగంప

శ్రీపారనంది రామశాస్త్రిగారు

ఈసంచికయందు ప్రకటింప యెదలిడిన 'వ్యావహారిక భాషావ్యాకరణము'ను రచించిన కీర్తిమూర్తులు శ్రీ పారనంది రామ శాస్త్రిగారు సంస్కృతాంధ్రములయం దఖండ పాండిత్యముగలవారు; నిత్యపారవ్యత జీవనులు. శాస్త్రిగారు ప్రత్యేకముగ నభిమానించి అధ్యయనముచేసిన శాస్త్రములు తర్కాలంకార వేదాంతములు, వీరు గౌరవ సం. నుండి ౧౯౧౧ సం. వరకు పల్లాకిమిడిస్కూలులో సంస్కృత పండిత పదవి యందుండిరి.

ఆకాలమున శాస్త్రిగారు ముఖలింగేశ్వరుని కథను సంస్కృతమున రూపకముగ రచించిరి. శాస్త్రిగారు పల్లాకిమిడి సంస్థానమున ఆస్థానపండిత గౌరవమునకు పాత్రులయి పాండిత్యవినోదముల బ్రాద్దుపుచ్చుచుండెడి వారు. ఆవినోదముల ఫలితముగ కొన్ని గ్రంథము లవతరించినవి.

శాస్త్రిగారు భగవద్గీత కొక క్రొత్త వ్యాఖ్యానమును రచించిరి. తిలకు సిద్ధాంతములు శంకరుల సిద్ధాంతములకు విరుద్ధములు కావని వీ రా వ్యాఖ్యానమున నిరూపించిరి.

ఆవ్యాఖ్య అముద్రితము. భగవద్గీత భారతము నందలిదేయని శాస్త్రిగారి యాశయము. ఈ విషయమున వీరు సంస్కృత భారతము నాద్యంతము నవిమర్శముగ పరిశీలించిరి.

వ్యావహారిక భాషావాదము తీవ్రముగా సాగుచున్న దినములలో శ్రీ గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారి ప్రోత్సాహమువలన ఆంధ్రభారత పరిశీలనమునకు రామశాస్త్రిగారి దృష్టి మరలినది. ఇందు భాషా, విషయముల విమర్శలు ప్రత్యేకముగ కొనసాగినవి. అందు విషయవిమర్శము 'ఆంధ్రమహా భారత విమర్శ' మనుపేర గ్రంథరూపమున సిద్ధమయినది కాని తదేక దేశమగు నుద్యోగ పర్యభాగము మాత్రమే ముద్రితమయినది. అదియు నిప్పుడు లభింపదు.

భాషావిమర్శనఫలము 'ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి విమర్శ' అనుపేర యెలకెత్తినది. ఇది ముద్రితము. ఆంధ్రభారత కర్తయగు నన్నయయ్య, చింతామణి కర్తయగు నన్నయయ్య భిన్నులు కావలసిన ఆవశ్యకము లేదనియు, సూత్రప్రయోగ వైరుధ్యము నిర్వచనలోపమున నయినదియే యనియు వీరి భావము. ఈయాశయము ననుసరించియే శాస్త్రిగారి చింతామణివిమర్శ నడచినది.

ఇన్నింటిని పురస్కరించుకొని తల
యెత్తినది ఈ 'వ్యావహారిక భాషా వ్యాకర
ణము.' ఇది వ్యావహారిక గ్రాంథిక భాషా
వాద ప్రతివాదములందలి గుణదోషములను
సయుక్తికముగా పోల్చుకొనుట కుపయుక్తము
కాగలదు.

ఇంతకాలము మఱుగున పడియుండిన
యీరచనమును శ్రీ గంటి జోగిసోమయా
జిగారు, శాస్త్రిగారి కుమారులు శ్రీజగ
న్నాగస్వామిగారి కడనుండి కొనితెచ్చి భారతి
యందు ప్రకటింపనిచ్చిరి. ఇందు కీయిరు
పురికిని భారతి యెంతయు ఋణపడినది.

సం. భా.

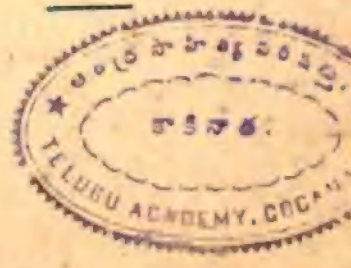
గుండిల పరిశ్రమ

భారతదేశమునకు ప్రతిపంచత్వము కుమారు
ర ౨. లక్షలరూపాయల విజయగల గుండిల విదేశముల
నుండి దినుసుతియగుచున్నది. ఆకొరంతిత్తులకు ఢిల్లీ
లోను డక్కాలోను యంత్రాలయములను పెట్టియు
న్నారు. దీనికై యంత్రాగారములను పెట్టక, పల్లెటూ
ళ్లలో గృహపరిశ్రమగా కృషిచేయవచ్చును. దీనికి కావ
లసిన పరికరములను కొద్దియే. దంశముతోగాని,
బొమికతోగాని, కొమ్ముతోగాని, కొయ్యతోగాని,
కొబ్బరిడిప్పతోగాని చేయవచ్చును. చొక్కానుండి
లును, చేతిగుండిలుక, కోటు గుండిలుక, కప్పు
గుండిలును చేయవలనుకడును. అన్నియు కులభేషే.
దీనిని తయారుచేయుటకు ఒక చేతిమర, ౧౦
ఉలులు, ౧ జాతిఉలి, ౧ రెంచి, ౧ పటకారు,
౧ కుత్తి, ౧ చేతాడిరి, ౧ చేరంపము, ౧ చిన్న
తిరుగుడు కావలెను. వీటన్నిటికి ఖరీదు కుమారు రు. ౪౦
లకు మించదు. గుండిల వస్తువులకు అయ్యే పెట్టుబడి
రు. ౩౫ లకు మించదు. ఇట్లు రు. ౭౫ ల పెట్టుబడితో
దీనిని గృహపరిశ్రమగా పొందించవచ్చును. కోజ ౧ ౧ ౮

గంటలు పనిచేసినయెడల కనీసము ౧౨౪ గుండిలు తయారు
రగును. గుండి ౧ ౧ ౦-౦-౧ చొ. మజూరీ చేసినను
కోజ ౧ ౧ ౧ రు. ౦-౧౨-౦ లు సంపాదించ వలెను.
కోజ ౧ ౧ ౧ రు. ౦-౮-౦ చెనుకజేసి మూడునెలలలో
యంత్రాదులపెట్టుబడిని ఎత్తి వేయవచ్చును. అప్పటి
నుండి ౫ నురు గల కుటుంబమును ఈఆర్జనతో పోషింప
వచ్చును. వై పూర్ణము పెరిగిగ కొలదియు మరింత ఆదా
సంపాదించవగును. ఈకళను శేర్వుకొనుటకు కుమారు ౩
నెలలు పట్టును. ౧౬ సం. వయస్సుగల కర్రవాడు దీని
మీద పనిచేయవచ్చును. శేర్వుకొను కాలములో గూడ
వివరభాగములో భోజనమునకు సంపాదించు కొన
వచ్చును. దీనివలన మంచి ఆవకాశము కలదు కనుక
కాంగ్రెసువంతులు దీనిని గృహపరిశ్రమగా గ్రామము
లలో వ్యాపింపచేయుటకు పూనుకొనదగును. కావలసిన
యంత్రాదులను తర్ఫీదైన కుట్టవాండ్రకు అరువుగా
నిచ్చి, అరు వాయిదాలమీద రాబట్టుకొనవచ్చును.
ఇట్టిపద్ధతి అవిచ్ఛిన్నముగా కుట్టుయంత్రములలో విదేశీ
యులు ఆములు జరుపుచున్నార. మోటారుబస్సులలో
కూడ ఇట్టిపద్ధతి అవలంబింపబడుచున్నది. ఒక్కచోట
కర్మాగారముపెట్టి యాయంత్రాదులను తయారుచేసిన
యెడల వైచిత్త్యరచనికన్న చోగ గుండిలు లభింప
గలవు.

దీనిని శేర్వుకొను కుట్టవాండ్రకు అక్షరజ్ఞానము
కూడ అవసరము లేదు. సామాన్య కరీరపాటవము
చాలును. కనుక ఇది పర్యవితముల ప్రోత్సహింప తగి
యున్నది.

—గోల్ల పూడి సీతారామకాశ్రి,
(గ్రంథాలయ స్వప్రభునుండి)

ఆంధ్రరాష్ట్ర మహాసభ, ౧౯౩౭, నంద్యాల

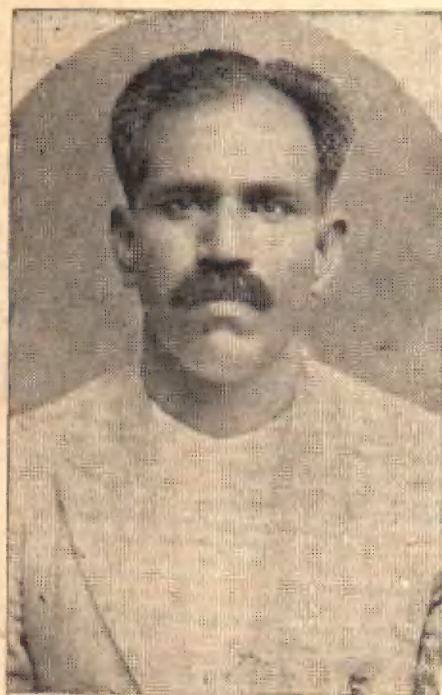
ఆంధ్రరాష్ట్ర మహాసభ, ౧౯౩౭, నంద్యాల

అధ్యక్షుడు: శ్రీ గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్యగారు

అధ్యక్షురాలు: శ్రీ కొల్లా కనకవల్లిశైతామయ్యగారు

అధ్యక్ష సంఘాధ్యక్షుడు: యా. శంకర రెడ్డిగారు

ప్రారంభకురాలు: శ్రీ గంధం అమ్మన్న రాజుగారు

జి. కే. రా. సా. వందిర గానాల
రామవ హర్తి గారు

వీ రాంధ్ర సారస్వత, రాజకీయ రంగముల నంటు
పెట్టికొని, ప్రముఖులగాంచి, తీవ్రమును గవత్తుచుండిన
వారు. న్యాయాధీశిక, పనుదర్శిని మొదలగు పత్రికలకు
కొంతకాలము సంపాదకులుగ నుండిరి. వీరు స్వ (విశ్వ
బ్రాహ్మణ) సంఘాధిపత్యధియి మిక్కిలి కృషిచేసి
కొన్ని సౌకర్యములను సంపాదించి పెట్టగలిగినారు.
ఇంకను సౌకర్యముగ ననుకూర్చుపక్షకులబడి, సామర్థ్యము
లభింపకపూర్వమే యిట్లు మృత్యువుపాలయినారు. వీరి
వయస్సు ఏబదియేండ్లకు ఇంచుమించుగ నుండవచ్చును.
ఈ వయస్సున వీరు మృతిచొందుటవలన వీరిదగు విశ్వ
బ్రాహ్మణసంఘమునకు తీరనిలోపము సంప్రాప్తమయి
నది; చేయువారిపొయినది.

రమ్యలో పిల్లలు

పిల్లల్ని పోషించి పెద్దవారిని చెయ్యడంలో
రమ్యదేశం అవలంబించే విధానం చాలా మందిదిగా

కనపడుతుంది. 'నేటిబాలుడే రేపటియువకుడు' అనే
ప్రకృతిమాత్రాన్ని వాళ్లు బాగా గమనించారు. అందు
చేత పిల్లలవిద్య, ఆరోగ్యము, నడత మొదలగునవన్నీ
సోవియటుప్రభుత్వ మాత్రాలకు అనువైనపద్ధతిలో
బోధించి, ఆ పిల్లలే యువకులైనప్పుడు ఆ ప్రభు
త్వాన్ని బాగా కొనసాగేటట్లు చెయ్యడానికి వీలయే
టట్లు రమ్యదేశపు సోవియటు ప్రభుత్వంవారు మంచి
ప్రయత్నాలను చేస్తున్నారు.

ఇదైన సమర్థరాలకుపూర్వం రమ్యదేశంలోని
ప్రతిపట్టణంలోనూ వీధులన్నీ దిక్కుమాలిన పిల్లల
తోనూ, మూటలాముల్లెలూ యెత్తుకపోవడానికి అటూ
యిటూ తింకేపిల్లలతోనూ నిండివుండేది. కేటిరమ్యలో
అలాకాదు. తల్లిదండ్రులకు వివాహబంధము లేకపోవడ
ముచేత పిల్లలు ప్రభుత్వపుపోషణలో వుంటారు.
పిల్లలందరికీ తిండి, వస్త్రాలూ, విద్యా యివ్వవలసిన
బాధ్యత ప్రభుత్వమేవహించి, ప్రేమపుష్ప తల్లిదండ్రులు
అప్పగవచ్చుడు వచ్చి చూస్తూవుంటారు. లేకపోలేలేదు.
పిల్లలనుత్రం చోయిగా పెరుగుతారు.

చిన్నపిల్లలు విహరించడానికి ప్రత్యేకం పార్కు
లు; ఆకుకొడానికి ప్రత్యేకం మైదానాలు.

రమ్యలోని పిల్లలకి సక్రమమైన విద్యాబోధ
విజో యేటినుంచీ జరుగుతుంది. ౩౩ అయేటప్పటికి
విద్య నిశ్చేమంగా పూర్తి అవుతుంది. విద్యాభ్యాస
మంతా ఈ లోపలనే పూర్తికావాలి.

రమ్యదేశంలో పిల్లలకిచెప్పే చదువు రెండు
రకాలు: ఒకటి వాళ్లవి దిట్టమైన కమ్యూనిస్టులుగా
తయారుచెయ్యడానికి, రెండోది వాళ్లవి మంచికార్మికు
లుగా తయారుచెయ్యడానికి. ధనస్వామికముకల్ల కలిగే
నష్టాలూ, ధనస్వాములుచేసే దుర్మార్గాలూ మొదలైనవి
యీ పిల్లలకి పాఠాల ద్వారానూ, కథలద్వారానూ
బోధించడమేకాకుండా సినిమాలలోనూచా చూపెడ
తారు. ఈ పాఠకాలలో జరిగే విద్యాబోధ యెక్కు
వగా కమ్యూనిస్టు ప్రచారమే.

తరువాత వృత్తిపనులు. ఏ పిల్లవాడి ఘోరణి యే వృత్తిపైకి మొగ్గుకుందో, యే పిల్లవాడు యే విషయాన్ని శేర్పుగా అభ్యసించగలడో కనిపెట్టి, ఆ పిల్లవాడికి ఆ విద్యనే శేర్పుతాడు.

‘జేవుడు లేకు’ అనే సిద్ధాంతాన్ని పిల్లలందరికీ తాగా వంటబట్టేటట్లు బోధిస్తారు. సాధారణంగా ప్రజలంతా కమ్యూనిస్టులేకవక పిల్లల చిన్నతనంలో వాళ్లనగ్గర జేవుడున్నాడనీ, పాపమనీ వేదాంతపుమాటలు పెద్దవాళ్లు అనరు. అంచేత, చాలామంది పిల్లలికి జేవుడంటే కూడా యేమిటో తెలిరు.

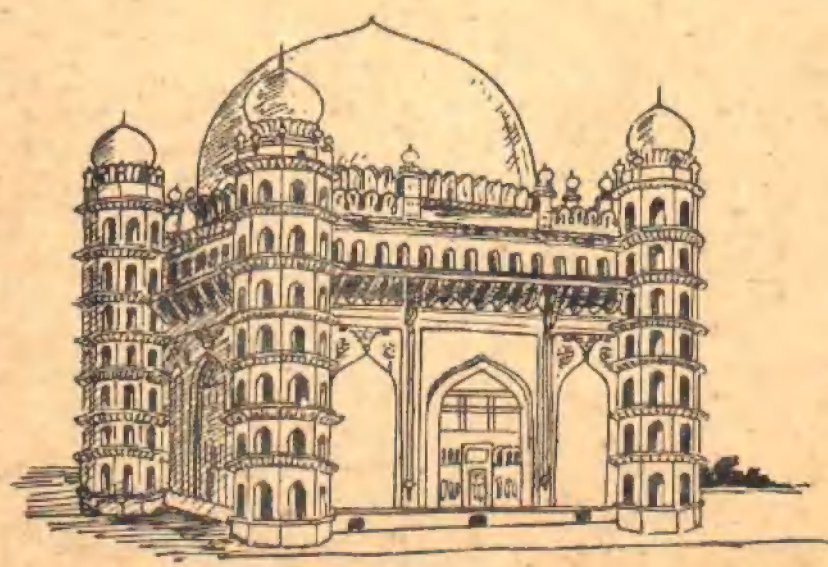
పాఠశాలలలో పిల్లలికి ఎంతోస్వార్థంత్ర్యము ఇస్తారు. ఉపాధ్యాయుల లోపాలనుగురించి వ్యాఖ్య

చెయ్యడానికి పిల్లలు వారానికి రెండు మూడుమార్లు సమావేశమై చర్చలుజరపటానికికూడా వాళ్లకి స్వార్థం త్ర్యం వుంది.

పాఠశాలలలో పిల్లల్ని యెంతమాత్రమూ కొట్టరు. ఎవడేనా తుక్రాడు సరిగ్గా పాఠాలుచదవకపోతే వాణ్ణి పిద్విఅనుపత్రికి పంపిస్తారు.

పిల్లల్ని పోలియోపరిహారన సక్రమంగాపాగించగల యువకులుగా తయారుచెల్వడమే ప్రభుత్వంవారి ఆశయం. అందుకోసం వాళ్లు ఎంతకృషిచేసా అనుభవిస్తారు.

‘నక్షత్ర’

ఇంచుమించు ఇరవయ్యలవేల సంవత్సరాలలో
జీవితపాత్రాన్ని ఏమాత్రము అనుభవించడానికి నోచు
కోకుండానే ఏదోమిదిగలపాటు క్షయతో నవసి
నదిసి కృపించి, అపలే దుర్బలమూ, కృశమూ అయిన
కరీరం శిథిలంకాగా పహృదయుడు జనార్దనరావు అవ
మృశ్యోవుపా లయిపోయినాడు. కొవ్వలెచ్చుకున్నాడు

కీ. కే. కొండెల్ల జనార్దనరావుగారు

ప్రాణాంతక మయిన పాకు బాధ్యాన్ని ఆలోచన
లేకుండా. తన పనే అది అన్నట్లుగా ఆ బాధ్యం జనా
ర్దనరావుకు మింగిపోయింది.

జనార్దనరావు వయసులోనూ, అనుభవంలోనూ
దిన్నవాడే కాని వ్యక్తిగతనజాల్లో ఎంతో పెద్దవాడు.
అంద్రపాపాత్మ్య సంస్కారవిషయంలో అతనికి ఎన్నో
భావాలు! ఎన్నో ఊహలు! కొన్నియినా రూపుకట్టుకుం
చేసా? ఏలేవో ఆశలు! కొన్నియినా తీరడమంటూ

ఉంటేవా? ఎంతో విజ్ఞానం! అది బహుభవదానికి
తగిన అవకాశం లభిస్తేవా? ఏమిటేమిటో ప్రశ్నత్నా!
సామంతురీ! ఏపాటయినా సఫలం అయితేవా అది?
ఏదీలేదు. అన్నీ అరకొరలే. అహోరాత్రాలు నిద్రా
హారాలు లేకుండా క్రమపద్ధాదు. అంతా నిద్రయోజ
నమే; అంతటా ఆకాశం గమే. ఆపాటన్నీ ప్రాణానికే
ఎసరు పెట్టినవి. అతని జీవనశ్రోతి కాస్తా ఆగిపోయింది.
ఇంక జనార్దనరావు లోకంకండ్లకు కనుపడడు. మన
మ్ములో మాత్రం పరిచితులకు అతని చిన్ని నవ్వు
ముఖమూ, మెరులించుచు కండ్లూ, అమాయకతను
ప్రకటించే పాండిత్యా, వీటితో అతని ఆకృతి పాడ
గట్టుతూ ఉంటుంది ఎల్లప్పుడున్నూ.

ఎనిమిదేండ్లకు పూర్వం భారతి సంపాదక
వర్గంలో ఒకడుగా ప్రవేశించాడు. విదారేండ్లపాటు
తనకరి ఏర్పడిన, ఏర్పరిచిన పనులను జతబుదారితో
నిపుణతతో నిర్వహించాడు. అతని ప్రవర్తనలో కలు
పుగోలుతనం ఉంది. కాని ఆత్మగౌరవానికి ముందు
దానికి చోటులేదు. అలాటిదే యుక్తమయున ప్రవర్తన;
మిక్కిలి మెచ్చను పాండిత్య ప్రవర్తన.

జనార్దనరావు పాండిత్యంలో అంత పెద్దవాడు;
కాని సంస్కారంలో పెద్ద. అందులో పెద్ద పండితులన
బడి పలువురెంతో చిన్న లతనికి ఇడోనల అతడు, పాపం.
పెద్దపాండిత్యంకోసం ప్రాచీనతరీహాపాత్ర్య త్రైతాల్లో
నిరంతరం కృషి చేయడానికి పూనుకున్నాడు. బరికే
ఉంటేవా, కొండెకాలంలోనే ఉభయత్రైతాల్లోనూ
గొప్ప పాండిత్యాన్ని పండించుకోగలిగేవాడే ప్రాచీన
నవీన విజ్ఞానాలు రెంటిలోనూ మేలుపాటిని ఏరుకోగల

శక్తి అతని కుంది; వాటిని ఉపయోగించుకొనే శక్తి కూడ ఉంది. అన్నింటికీ కొత్తదనాన్ని తేవాలనేది అతని సంకల్పం. అందుకనే కొత్తభక్తి రచనలో తన భావాలను కొత్తమార్గంలో కట్టకరించేవాడు. అందులో ప్రత్యేకకృత్రిత్యం ఆయనదే.

అతని హృదయంలోవలెనే అతని రచనల్లో భావాల చాలా లోతులో ఉంటుంది. రచనలో బరువు అభావాలని పైకి తేలనీయకుండా తొక్కిపెడతూ ఉంటుంది. అందుచేతనే ఆలోచనల్లో ఉండే భావి విశేషాలు సామాన్యంగా అందవు. అందనేనుకోదానికి ప్రయత్నం చేదామన్న బుద్ధిభూత బ్రదు అరచనను చూస్తే చాలమందికి.

జనార్దనరావు బుద్ధి చాల చురుకయింది; స్వభావము స్వతంత్రమయింది. మోమోలం అంటే ఏమాత్రము గిట్టదు; చెప్పవలసింది చెప్పేటప్పుడు వెనక మందులు చూడడమనేది లేదు. కాని పొహోదానికి మాత్రం భంగం కలగదు.

అతను విమర్శనలు చాల నున్నిరింగాను, ఉదా రంగాను వడిపిస్తాడు. అందులో పక్షపాతం ఉండదు. నుణదోషపరిశీలనం సప్రమాణంగా, తిరుగులేకుండా ఉంటుంది.

అతని రచనలన్నింటికీనూ అతని భావిప్రయోజకత్వాన్ని స్ఫురింపజేసే ఒక విలక్షణత ఉంది. కాని అతనే లేకుండా పోయినాడు.

అతనిలో చిరకాలాన్నుండి నవలు సాగుతూ ఉండిన ఉపాలు పండి ఉదయినిపుట్టుకకు వీణాన్ని తెయ్యదచేశాయి. దానికోసమని మూడేండ్లనాడు భార తినివదలుకున్నాడు. ఒక్కవిదాదిపాటు దానినిఎలాగో సాగించాడు. అవతల సాగుదలకు ధనాభావం అడ్డుతగి లింది. పెట్టుబడికి తనవద్ద వైసాలేదు, వైవాళ్ల దయా వాషిడ్యాలమీద ఆశపెట్టుకొని ఎంతకాలం సాగించ వచ్చు 'ఉదయిని' లాంటి పత్రికను! వెనుకకు పడిపో యింది పత్రిక. ఎట్లా దాన్ని మందుకు తేవడం అనే బెంగ పట్టుకుంది అతణ్ణి ఉపాయాలు ఆలో చించడంలో, ప్రయత్నాలు చేయడంలో ఎంతో శ్రమపడి ఊచిస్తూఉండే అతణ్ణి ములుపుగా క్షయ ఆక్ర మించింది. దాంతో క్షయించి రూపుకూసిపోయినాడు తానొక్క తెలియని జనార్దనరావు. ఉదయిని, దాని గొప్పతనం ఏమయిన వగుగాక, సహృదయుణ్ణి జనార్దనరావుకు కుదముట్టించడానికి ఉదయించింది! లేకుంటే ఎంతకాలం బతికేవాడో, ఎంతప్రయోజన దయ్యేవాడో స్వస్థంగా జీవితం గడుపుకుంటూ ఉంటే. అంతా మూణ్ణాళ్లముచ్చటయిపోయింది. వ్య్యాంధ్ర సాహిత్యచారిత్రలో అతనిచరిత్ర ఒకపెద్ద అధ్యాయం కావలసింది. ఆ అధ్యాయం ఈవిధంగా, ఇంతలోనే, ఇట్టే ముగిసిపోయింది.

గ. సుబ్బరామయ్య

అంకోరు పూర్వచరిత్ర:

శిల్పచిత్రములు

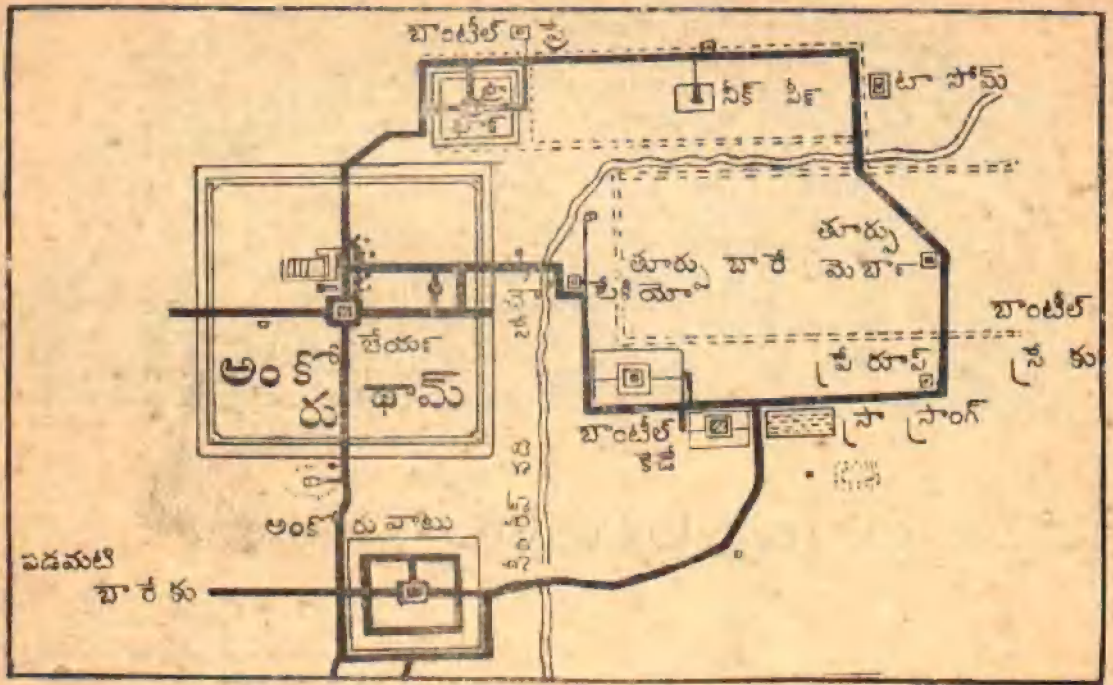
అంకోరు పట్టణము కాంబోజీయా దేశములో నున్నది. కాంబోజీయా దేశము మొట్టమొదట వాసుల రాజ్యముగా నుండెను. ఆ యిసుకయోధార్థలోను, పర్వత దుర్గములందును కాలిదీన మొదటి మానవత్వక్తి ఆర్యదేశపు రాజగు కంబుస్వయంభు వను నతడు. లోకు లనుకొనున దేమనగా,

ఆరాజుకు మీరా అను నొక భార్య యుండెను. ఆమె అసమాన లావణ్యరతి. ఆమె పాశ్చాత్యర మేష్వరుని యనుగ్రహమున కంబుకు లభించినది. ఆమె ఒకవాడు ఉన్నదన్నట్లుగా దీర్ఘ నిద్ర తీసినది. అటుపిమ్మట తదేకతీవితుడగు కంబు స్వయంభువు చారముతో, తీవితమహిమ వినుగత్తి, ఏ యరణ్యమున కైనను పోయి ప్రాణములను విడువదలది, తన రాజ్య మును వదిలిపెట్టి చక్కగా వెల్లిపోయెను. పోయిపోయి

కొన్ని మాసములు అతిడు ఈ వాగరాజ్యమునకు చేరు కొనెను.

ఈక్రాంత్యక్తిని చూడగానే ఇక్కడి కొండల విలములలో నుండిన వాగములు ఒక్కవినురున బుస్సు బుస్సు మునుచు వచ్చి, పయగల్గితి, తోకల నాడించి విజృంభింప తోచినది. కంబుస్వయంభువు భయపడ లేడు. మీదు మిక్కిలి తాపాశించిన అవసానము అనాయాసముగా వచ్చి పడుచున్నందుకు మరెసేను. కాని పరిస్థితులు తిద్వపరితముగా జేర్పడినవి. ఆ వాసులకు రాజుగు నొక మహావాగము కంబుదగ్గరకు వచ్చి, అతని వైశ్య సాహసములకు మెచ్చి, "నీవు మాతో నుండిపోము. నీకన్యములను మేము తీర్చి" మని బలిమాలెను.

అందులకు సమ్మతించి కంబు అక్కడనే నిలిచి పోయెను, ఆ వాగరాజు తన మామరు నిలిసి కిచ్చి వివా

అంకోరునగరం, తత్పరిసరముల వ్యాసం

నామ చేసెను. కంబునాడ పూర్వ కష్టముల నన్నిటిని మరచి, శ్రోత భోగభాగ్యములకు అలవాటుపడెను. నానలు కామరూపులును, నేవత సమానులును కాబట్టి తాము మావర వ్యయాపములను చాల్చుటతో బాటు ఆమెదార్ల నన్నిటిని దైరుపచ్చలు నిండిన అడవులు గాను, కట్టిపోయిన జలాధార కుల్యలను జలవన్య స్థములైన నదులుగాను మార్చివేసిరి. కొన్నాళ్లకు కంబుకు ఆ నాగకుమారియందు అనేక కుమారులు జనించిరి. ఆ సంతతివారే తరువాత తరువాత వేయిరు లని పిలువబడిరి.

క్రిస్తుకకారంభములో కాబోలు, వానాదేశస్థులు ఘోరసంతతిని వంది, లోబరదుకొని వారిరాజ్యమును క్రిందికి దించి, ఘోవాను రాజ్యములో దాని నొక రాష్ట్రముగా చేసివేసిరి. ఆతర్వాత క్రీ. శ. ౧౦౦ లో మద్రాసు ప్రాంతమునుండి కొండిన్యూడిను నొక బ్రాహ్మణుడు ఘోవానుకు దేశదర్శనార్థమై వచ్చెను. అది అప్పటికే ప్రాచ్యవాణిజ్యమునకు కేంద్రస్థలముగా వానికెక్కియుండెను. పోయినవాడు ఊరుకొనియుండక, ఆ

బ్రాహ్మణుడు ఆ నేకమంకిని హైందవవిజ్ఞానమున లోనపరచి, కైరవరమును ప్రచారము చేసి క్రమముగా

నీకపీను (మెలికలు దిరిగిన నాగము) దగ్గర విగ్రహముమట్టు ను అల్లుకొని వెరిగిన ఒక ప్రబువ క్రము

అంకీరు వాటుమందిరములోని కేంద్రాలయము. ఛేరుల బెవరి శిల్పనిర్మాణము.

అసింహాసనమునే ఆక్రమముగా వాక్రమించుకొనెను. అంతిమరసము అక్కడ వాలుపొడవులతో నుండిన బౌద్ధమతము అంతటితో దిగతీత భువక్రమించెను

యశోవర్మ యుద్ధములో జయములను గొన్నాడు; అనజయములను గూడ పొందిరాడు. రాజ్యపా.

ఇరువురు దేవతలం
(వారి విగ్రహప్రస్థి గమనింపదగినది)

శ్రీ. ౪౫ వ శతాబ్ది చరిత్రాగమలో భావవర్మ అనేది యొక కాంబోడియా-రాజు ఈ శ్రాద్ధిభావాన-రాష్ట్రమును స్వాధీనపరచుకొనెను. ఆతర్వాత ఎన్నెన్నో మార్పులు జరిగినవి. ౯ వ శతాబ్దిలో అంకీరు భావ పట్టణమునకు పునాది వేయబడెను. దీనిర్మాణమునకు నడుముకట్టినది యశోవర్మ యను నొక శ్లేఠరాజు. దీనికి మొట్టమొదటి పేరు యశోధరపురమని. ఈ పట్టణము నడుమ అతడు యశోధరగిరియను పేరతో నొక శివాలయమును (తేయకా) నిర్మింపజేసెను. ఒక రాజప్రాసాదమును కట్టించుటకుగూడ ఆంధ్రించెను గాని అది ఆతని జీవితములో ముగియలేదు. ఆ తర్వాత ఎప్పుడో ముగిసినది.

యశోవర్మ జీవితము ముస్సాతిక భాగము చాములో యుద్ధములు చేయుటతోనే సరిపొయినది. అతడు చేసిన నాకాయుద్ధములు అంకీరులోని ఉచ్చెత్తు చిత్రములలో చక్కగా చిత్రింపబడియున్నవి.

అంజోరువాటు కేంద్రా
లయములోని ఆవరణము
మట్టును ఉండు మండప
ములు: ప్రాంత మైన
యీ మండపములు జప
కవములు చేసుకొనుటకు
అన్నివిధములుగాను తగి
యున్నవి.

అంజోరువాటు కేంద్రా
లయములోని మండప
ముల కమర్చియుండు వా
తాయనవల వ్యక్తస్వరూ
పము.

అంకోరుధామములో నడుమ నిర్మింపబడిన బేయను మందిరము

వలె సమగ్రము మాత్రమేకాక ఇతడు కళలను పోషించుటలో గూడ ఖ్యాతిపొందియుండెను. రాశుర్వర్ణములవారికిని వారివారి విధుల వరకు ఏర్పరచెను. ఇతడు చరిత్రానుబంధము - క్రీ. శ. ౯౦౫ లో ఇతనిరాజ్యము ఇండియానుండి చీనావరకును వ్యాపించియుండెను. అనగా ఇప్పటికి సుమారు వెయ్యి సంవత్సరములకు పూర్వము ఇప్పటిపయామ, కాంబోడియా, కొంబొచైనా, లాస్ మొదలగువానికి అంకోరు రాజధాని వగరముగా నుండినది.

పిమ్మట రాజ్యమునకు వచ్చిన మరికొందరు రాజులు ప్రాఖాను మొదలైన అనేక దేవాలయములను హిందూభక్తిని నిర్మించిరి. అటు తరువాత రెండవ మార్గవర్మ కాలములో, ఆరిని యజ్ఞమేరకు, దివా

కరుడను ప్రాహ్మణ్యము అంకోరుధామము కొంచెము దక్షిణముగా ఒక గొప్ప దేవాలయమును నిర్మింప వారంభించెను. అదియే అంకోరువాటు. ఇది క్రీ. శ. ౧౨ వ శతాబ్దపు మగ్ధ్యకాలపుమాట. అసలు అంకోరు పట్టణమూ పరిసరములందే యుండెను.

తర్వాత ఏడవజయవర్మకాలములో కాంబోడియా రాజ్యము మహాన్నతదశయుం దుండినది. అతడు అసహాయకూరుషుని ప్రేరితయై యున్నాడు. సింహములను, ఏనుగులను పైకెము ముఖముభిగ పెరిగి శస్త్రాస్త్రములతో పోరగల ధీరు డతడు. అతడే ఛాయులను నిశ్చేషముగా పోరగొల్పెను. అతడు అనేక బౌద్ధాలయములను నిర్మించెను. అతడే అంకోరువాటుమందర నిర్మాణమును పైకెము పూర్తిచేసెను. అంకోరువాటు మందిరము

బేయనుకు వడమటసంధ్య 'వినుగుల్ గోడ'

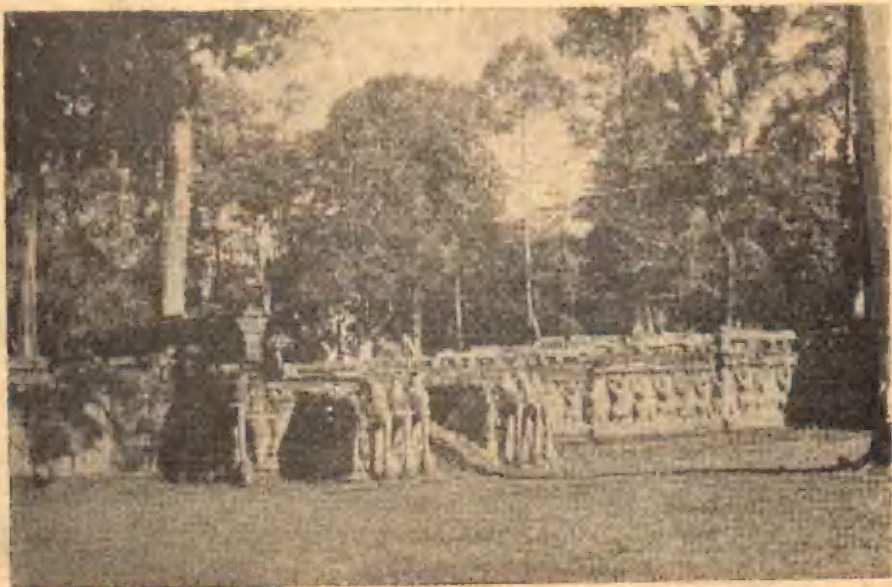

అంకోరు వాటుమందిరము: ఇది సుమారు 1 మైలు వైశాల్యముగలిగియున్నది. దీని మట్టును 350 గజముల చెడల్పుగల ఒక అగడ్తకలదు. ఆ అగడ్తను చాటి, మందిరములోనికి పోవుటకు ఈ దారిగుండా పోవలెను. అదారిని నిర్మించియుండువద్ద తిని చూడుడు.

శ్రీరంగేశ్వరస్వామి: మయ్యయ్యగా మనకు నుమాడుడు రెండవ ఇంద్రవర్మకు రాజ్యమువదిలినది మిగిలిపోయింది. శ్రీ. శ. ౧౨౦౧ లో అతడు తన ఒక వాడకునులో చేరిపోయెను.

అంకోరును పాలించుచుండిన ఖేరరాజులప్రాసాదము మూలమట్టముగా మాయమయి పోయినన, మిగిలి నిలిచిన యీప్రాసాదోపరితలము చూసి సమగ్రసౌందర్యమునకు దృష్టాంతమైయున్నది.

దేవుడు మందిరములోని శిల్పసంపద: శ్లేరుల ! కానొక నౌకాయుద్ధయాత్ర ఇందు చిత్రింప బడినది. వారి శిరస్సాఙ్గవైఖరియు, కేశబంధ వద్ధతియు చూడదగినవి

మరి ౨౦౦ సంవత్సరములవరకును అంకోరువైభవము ఉన్న రెండుకలో నేయుండెను రాజధాని నగరమే కాక అది కళలకు, మతవిజ్ఞానమునకు, వాణిజ్యవాహకశ్రమమునకు, ఆఖండైశ్వర్యమునకును ప్రసిద్ధిపెందియుండెను కాని సయామీలు క్రమక్రమములైపోయిరి. వారు తిరుచు వేర్వేరరాజ్యమైన దండయాత్రలు నడుపజొచ్చిరి. చివరకు ౧౮వ శతాబ్దములో అంకోరును వారు స్వాధీనపరచుకొని, వాచాపు నేయియేమగులు మోయగల బంగారును, నగలను, స్త్రీలను, గృహాలకు కరణములను, విగ్రహములను మోసుకొనిపోయిరి.

శ్రీమల సీతానాథ యుద్ధయాత్ర

ప్రాఖానఃమందిరమునకు సమకాలికమగు ట్రాప్రోవంమందిరము. ఇది పితామహా బ్రహ్మల యమనికూడ పిలువబడుచున్నది. సన్యాసులకును, మతాచార్యులకును ఇది యొక మతముగా నుండెను. అంకోరును శతాబ్దముల తరబడి భూగర్భమున ముంచియుంచిన అరణ్యముల వరిశేష ములింకను (త్రవ్వికిసినపిదవకూడ) ఈ మందిరమువైన రాజ్యమేలుచునే యున్నది, చూడుడు.

అంకోరునాటు మందిరముయొక్క మరియొక్కవైపు దృశ్యము : ఇందులో మందిరము మట్టును ఉండం ఆగడ్త స్వరూపముకూడ కనబడుచున్నది.

అంకోరుభాము రాజప్రాసాదోపరితలమున మలచబడిన ఒకశిల్పము: భేరుల పిప్పిభ్రమ కిదియొక ముచ్చముక్క. ఇందలి అయిదుతలల అశ్వమువలెనే ఇంకను ఎన్నియో వింతవృగ, వక్షులను చిత్రించుటకు వారు మోజువడుచుండిరి.

అది మొదలు అంకోరుమందిరములన్నియు పాడు పడిపోయెను. మహాన్నతచైత్యముతో కులకూగి పోయిన దేవాలయముల శిథిలము లయిపోయెను.

లయినచో వారి చేతులనే కోసివేయుచుండిరి. చిల్లర తప్పలకు చేరినైర్ల కోతదండన. ఇది అక్కడి అప్పటి దండక్రతుము.

అంకోరుభాముకు వామనుద్వారములు గలవు. ఈ పట్టణములలోని కుక్కలను, నేరకులను మాత్రము రానిచ్చుచుండలేదు. నేరకులయినవారిని వారి నైళ్లను చూచినిర్ణయించుచుండిరి. నేరకులనైళ్లు ఖండింపబడుట అప్పటి అలవాటు. అంకోరుప్రజలకు మహాసకద్రవ్యములన్నచో అమిశ్రీతి. చందవము నలభుకొనుటయు, కస్తూరి రాచుకొనుటయు వారికి ప్రియాలంకరణకృత్రిములు. పై తరగతిప్రజలకు పెక్కుమంది దాసిదాసులుండిరి. వారిని వారు దడ్డిచి కొనుచుండిరి. కొని ఆ యెరుటు జాతికి నిత్యకృత్రిములు నిర్వహించు నిధానములు నేర్చుచుండిరి. అంకోరులో తరచు నేరములు చేయుట కలవాటు పడివారిని పట్టితెచ్చి, న్యాయపరిశిలకులు వారి కాలినైళ్లను తెగగోయుచుండిరి. చొంగ

ఇంకను ఎన్నో విధములుగా అంకోరు ప్రజాజీవితము ప్రేక్షకులను, పాఠకులను వింత గొలువదగియున్నది. అసలు అంకోరు పట్టణము కర్రలు, పెంకులు మొదలైన నక్కర పదార్థములతో నిర్మితపడియుండును కాలటియే, అది యేదో ధూగర్భమున రీవమైపోయినది. దాని భామలుకూడ నేను గోచరముకావు. కాని, అక్కడి ప్రజలయొక్క జీవితక్రమము, ఆవాటివారి శిల్పనైపుణి, రాజ్యపాలనాక్రమము మొదలగు చారిత్రకాంశములన్నియును అంకోరుభాములోను, అంకోరు నాటులోను, అచుట్టుప్రక్కలందును నిర్మింపబడిన మందిరములందు శిలామూలముగా చిత్రింపబడియుండుట వలన, మనకు వానిదైన మారూపుగానైన లభింపుచున్నందున పరిశీలనపరిచియున్నది. ఇప్పుడిప్పుడే

అంకోరుభాము ద్వారములను కావలికాయుచున్న 'రాక్షస' క్రేణ.

చరిత్రకర్తలను, అష్టవిధ కాళోద్యోగులను. అశ్వల
సంకులలోను, మట్టిదిల్బులలోను మరగిపోయియుండిన
యా శిలామందిరముల శిథిలములను వెలికితీయ సర్వ
విధముల ప్రయత్నములను చేయుచున్నారు. కొంత
వరకు చేసివారు. అంకోరువాటులోను, అంకోరు
భాములోను వెలసిన మందిరముల నిర్మాణ మంతయు
శిలామయమే.

అక్కడి శిల్పసంపదను, ఆశిల్పుల నిర్మాణచాతు
రిని విశేషించి వర్ణించుట అవసరము. ఇందు ప్రచు
రింపబడిన చిత్రములే నిరక్షరముగా నా వర్ణనమును
పాఠకులకు ప్రతిపది ఆ శిల్పరామణీయకమును వెల్లడి
పరచగలవు.

[‘కొగ్రాఫికల్ మాగజిన్’ నుండి.]

భారతీయమహిళామండలి

భారతదేశ ప్రతినిధులు అంతర్జాతీయ మహాసభ, రియన్నా

శ్రీ భాకూరు కన్య (పంజాబు)

శ్రీ పార్వతీకన్య (ఆసాము) . . .

విమర్శనము

దయ్యలు

ఆంధ్రభాషలో వచనరచన యేలది యేండ్లకు పూర్వము కాకుచుంటిలు తప్ప నింకొకటి లేదని నాయనాహ. పిమ్మట రామాయణ భారతాదులకు వచనమున బరివర్తనము, రామరామ పాశ్చాత్య సంప్రదాయమును గమనించి నవలాకథారచన ప్రారంభమయ్యెను. ఇంతవరకు గ్రాంథికమనబడు భాషయే చెలిగింది.

నవనయుగ ప్రారంభమునకు త్రిగురవాడ అప్పారావుగారు తమ “వ్యాకులక్తు” పాటకమున చారిటాపిరి. పిమ్మట త్రియుత గిడుగు వెంకట రామమూర్తి కంఠులవారకుండప్రచార మొనరించి దిగ్విజయమునందిన విప్రుటికి వ్యావహారిక భాష పండితపానుకుల కలములలో వార్తా పత్రికలలో గ్రంథములలో వాండవ నూడుచున్నది.

వ్యవహార భాషవ్రాయుట కష్టమేమి? యని కొందరు భ్రాంతిపడుచున్నారు. అట్లుకాదు. నేను సరిగా వ్యవహారభాష వ్రాయలేనున్నాను. గ్రామ్యములు రాకుండ సరసమయిన వ్యవహారభాష వ్రాయుట కూడ నులభము కాదు. క్రమక్రమముగా స్త్రీపురుషులలో నూడ జక్కవితైలో వ్యవహారభాష వ్రాయుట యలవడుచున్నది.

కవిత్వము వాక్యరచనాచమత్కార ముత్తమస్థానము వలంకరించును గాని కేవలపదాదంబరము కాదు. సర్వములభముగా పదము లర్థమును భావగాంభీర్యముందినచోనే రసావిర్భావము కలుగును.

వ్యవహారభాషలో - సరసవ్యవహారభాషలో త్రిమతి స్థాపనలి యిట్టిగమ్యుగాదు “దయ్యలు” అను గ్రంథమును రచించిరి.

ఈమె విశేషలోకావధరములేని యొకవదేండ్ల ప్రాయము గలదయ్యెను గ్రంథములు చదువు నభ్యాసమును స్వతఃకవనచాతురి యుండుటంబట్టి పుక్కిటి పురాణము కథలనుకూడ సరసముగా పదర్పణమగునముగా మాన్యు లొనరించి వ్రాసినందుకు మెప్పు నంద దగియున్నది.

ఈ గ్రంథమున పండ్రెండు కథలు కలవు. అన్నియు దయ్యములకుగూర్చిన చరిత్రలే. అందు గవి పటి “పరిపింరాజు” అనుచానిలో కవికల్పన యధికము. అపజకథ తక్కువ. అన్నియును బాహ్యులు పరంపరగా తెప్పకొనుచున్నవే. చాలమంది కిప్పటివారలకు దయ్యములు బూతలు అన్నవి లేరని యభిప్రాయము. కాని నా నమ్మకమునాత్రము దయ్యము లున్నవినియె.

కవి గోదావరికుండలమును నివేదనలోలు పుట్టిరిల్లు కలయామె యనుటంబట్టి మాండలికపదములు కొన్ని కలవు. పూర్వము త్రివాళామలుకూడ చారి మాండలిక పదములు ప్రయోగించివారు.

అల్లగ, బీక, (కూర)రుప్ప, (కడ్డుబలి)వరకంగా అజా, వళి, పుంకె, కడ్డా (మగ్గముపురుడు) చదకలం, కమరిం- ఇరి మాత్రమె గ్రంథమున గలవు.

భూతములలో మనస్సులకు మేలు గలిగించు వని కొన్నియే, హానించువి కొన్నియు గలవని యీ గ్రంథమున కథావల్లం దెలియును. మన గ్రంథములలో మంత్రకాస్త్రమున పీటినినరించి కొన్ని మంత్రములు సాధనలు కలవు.

ప్రకృత ప్రకృతి పరిశోధకులు కరీరములేని శీవులు వాయుపురూపమున నున్నారని, వారిలో మాటలాడ వచ్చువని చెప్పుచున్నారు.

ఇందిరికభలను బట్టి సన్యాసులు, బ్రహ్మచారులకి ధూతగణములు, వాటిని లొంగదీయనిపాధవములు పట్టువడువట్లు తెలియును. అదియట్లే.

బొమ్మలూ కథవల్ల సేకాక యనభరమును బట్టి కూడ అంజనేయుని పూరణమాత్రమున విశాచబాధ తొలగునన్నది సత్యము.

పుస్తకమునందలి కవిత్వ పై పుణ్యము కొంత కవబలమైనను. స్థావరపులాకముగా నీదిగుర గవబలము.

“రెల్లు యమ్ములదివల్ల నుండే చెమ్మలు గోదావరపు గృహారామంలో వున్న విద్యుద్దీపాలు”

“వారిదాంపతియిం పువ్వుకొది లాంటిది” “అప్రి కర్మ్యురంలా పొందిపోయింది” ౧౪ పుట - 3౦-3౧. ముద్రవల్లక. గోదావరీ ప్రాంతకవల్లకలు సహజమందరములు ౫౩ పుటలో “భటులకర్మా..... ర్వాక్షిణ్యంగా” అనిమిసింది “అవధారి వెంటనే బ్రహ్మరాక్షసి యయిపోయి” ఇత్యాది ౫౫ లో కథాసంధి కథాంతములు కవలారీతిరి అనుగొనియచ్చురి.

రాజమృత్యు కథలో అత్రైలోడండ్రకల్లోపకథనము పరసముగా కొంత స్వకపోకల్పితము.

“జమించారులపిల్ల... నదృశ్యుడయివాడు.” అను విషయమాచన పాత్రగుణపోషణయు నతిరమ్యముగా నున్నది.

సాంఘికదురాచారోద్ఘాటనలవల్ల నూతనయుగమున కొంతకదలిక కలుగును. ౬౯ “ఇంతకీ స్త్రీలు పురుషులచేతిలో లక్కబొమ్మలు” 3౫ “పాప మా పిల్లకు శిశుసంహరణము మాత్రం బరగలేదు” అనుచోట చాలవిరంధువుల దురవస్థలు శోచనీయముగా గవంబరచబడెను.

ఇట్టివిన్నపుస్తకమును వాకు దోచినంత విమర్శించింది. ఇట్టి వింక గొన్నిపుస్తకము లీమెవ్రాసి మెప్పునందుగాతయని యాశించుచున్నాను.

దేశమున స్త్రీకవులుగూడ మత్తెమసానమునకుం తెంది విలసిల్లుభాగ్యము ఈ యుగంబున ప్రారంభించు

యన్నందుకు బరదేవతావిలాసమును మనసా ఎన్నుకొనుచున్నాను.

బంకుపల్లి మల్లయ్యశాస్త్రి

లక్క వీడతలు

చాలావందం ౧ చాలగేయాలు; కర్త: శ్రీచింతాదీక్షితులు, నవ్యకావిత్య పరిమత్తు, గుంటూరు. డిబ్బా ౧౬ వైజా, ౫౬ పుటలు.

ఏ దేశంలోనైనా సరే విరక్షరాస్యత నిర్యాల్లమై, విద్యకి వ్యాప్తి కలగాలంటే ఆ విషయమైన ప్రయత్నాలు మొదట్నుంచీ జరగాలి. పునాది దిట్టంగా తీకపోతే దానినిద తేదిన కట్టడం చిరస్థాయికాలేదు. చిన్నపిల్లలలో విద్యావ్యాప్తి కలగజేయడానికి నిర్బంధ పద్ధతులంటే ముత్తమైన మార్గం వొకటి ఉంది. అదేమిటంటే-వాళ్ల మనస్సుని ఆకర్షించి ఆనందాన్ని కూర్చే వాట్యం!

చిన్నపిల్లల మనస్సుని అకలిలగా ఆకర్షించేది కథలూ, గేయాలూ. అవి వ్రాసేవారు తెలుగువారిలో బహుకొద్దిమంది. అట్లాటివారిలో శ్రీ దీక్షితులుగారిది అందజేసిన చెయ్యి.

చాలవాగ్ధ్యమాన్ని ఆభిమానించేవారిలో శ్రీ దీక్షితులుగారిది ప్రశంసించరిచా ఉండరు. వీరి ‘మూరీ, వీరీ, వెంకీ’ కథలూ, గేయాలూ మంచి పేరు తెచ్చుకుని బాగా ప్రచారానికి వచ్చాయి. శ్రీ దీక్షితులుగారి రచనలు మంచి భారాశుద్ధి కలిగి, కొంచెం చవవనూ, వ్రాయనూ శీఘ్ర ప్రవీణులూ అర్థంచేసికోతగ్గట్టుగా వుండే భాషలో, అలాంటి భాషలలోనే రసం చిప్పి యిటా వుంటాయి.

‘లక్కవీడత’ ల్లో యిరవై చక్కటి గేయాలున్నాయి. అన్నీ ఒకదాని కింకోటి ఈ కుశలీయకుండా వుండడంచేత తారతమ్యం నిగ్గయించడం కష్టం. ఈ గేయాల్లో చాలావరకూ యిదివరకు చాలా పత్రికల్లో పడ్డకీ అయినా సరికొత్తల్లాగే కవబవతాయి. ఎన్ని సార్లు చదివినా విమను అనిపించదు. అన్నీ స్వాభావిక

వర్ణనలతో ఉండవలసివచ్చి పండిత, పామర భేదం లేకుండా అందరికీ ఆమోదాన్ని అపందాన్ని కలిగిస్తాయి.

‘లక్కపిడతలు’ బాలగోయవాచ్యయంలో ఆగ్రస్థానాన్ని అలంకరింపదగినది.

ఇంతవరకూ తెలుగులో బాల్యం స్వంతంగా చదవడానికి వీలైన వాచ్యయం లేదు. అరవంలోనూ, కన్నడంలోనూ ‘బాలర్ కల్పి’, ‘మక్కల్ పుస్తక’ మొదలైన పత్రికలుకూడా ప్రత్యేకం బాలరసోపమ పనిచేస్తూ వున్నాయి. అలాంటి పత్రిక లేవీ లేక పోయినా శ్రీ దీక్షితులుగారింటి వాచ్యయాభిమానులు యిలాంటి చిన్న చిన్న పుస్తకాలు ప్రకటించి బాల్యం వుత్సాహాన్ని కలుగచెయ్యాలి. వాచ్యయాభిమానులు యిలాంటివారికి తగిన ప్రోత్సాహం యివ్వడం విధిగా భావించాలి.

బు. వే. ర.

మహాభారత కౌరవరంగము

దేవ్విజయ, గ్లాకాగితము, ౧౧౧. పేజీలు, వెల రు. ౧-౦-౧

కవి: ఉమర్ అలీషా.

విజ్ఞాన విద్యాసీతాధిపతులగు ఉమర్ అలీషాకవి గారు ఆంధ్రలోకమునకు చిరపరిచితులు. తెలుగుకవుల తెమ్మలగుర్చి వ్రాసుటవలదువారికి ఉమర్ అలీషాకవి గారి జీవితచరిత్ర, తెలుగుకు మోహరించిన, వారి రచనలు కొంతసామగ్రిని కూర్చి చేర్చు పనులలో సంచనా మావంతయులేదు.

ఈ కవి “మహాభారత కౌరవరంగము” అను నీదృశ్యప్రబంధమును తొలిత ౧౯౧౬ వ సంవత్సర ప్రాంతముననే రచించి పట్టు పీఠికయం దుక్కిరింపబడినది. దీనిని రచించుటయం దీక్షిత్రొక్కిన ఛక్రి వైవిధ్యమును సుప్తపరువున్ను సుప్తపరువున్నది. ఆంధ్రవాటక రంగ మోహటి బొన్నతల్లిదండ్రుల దున్న దినము లవి. పదివరునైదు వర్షరమలకుమున్నీ యీ కవి యీ వాటకమును వెలువరించియుండిన ప్రయోజనముండెడిది.

మహాభారతేతహాసము భారతవ్యక్తి ప్రతిపాదక మైన దనుట నిర్వివాదాంశము. దీని నెంద రెన్ని విధ

ముల నిర్వచనమొనర్చినను నిందలి చేవతరుగదు. “మహాభారత కౌరవరంగము” అను నీ వాటకము పాండవ కౌరవులగుల వైదికస్థానిక సంప్రదాయాది ప్రవృత్తిగర్భములు నిమృషీకముగ భారత వ్యక్తిత్వమును ప్రతిపాదించునట్లు భర్తయుక్తముగ రచించినట్లుదాహరింపబడినది.

రాయబారముతో ప్రారంభమై సంగ్రాహంతము వరకు జరిగిన గాథయే యిందలి యంశము. అగుట, ప్రధానరసము వీరము. నంజాడుగ నినుమంత హాస్యభోరణినిగూడ గల్పిత మొనర్చిరి చివరవరకు నొకే విధముగ వడక గలదు. రాయబారరంగము, యుద్ధము ముగిసి మగియకమున్ను తనవారెల్లరు ముదసినపిమ్మట తన ప్రతిజ్ఞప్రకారము అపాండవము కాశీదీక్షుని దుర్భ్యాసమునుపకు ఆనంద మొనరింప ఘట్టములు రసవంతములుగ నున్నవి. రసమునకు తగినట్లు భావ అమరి యున్నది. పద్యములు పుష్కలముగ నున్నవి. వాటక మున్నీ విధముల ప్రదర్శరామకూలముగ నున్నది. ఆయితే ఆంధ్రవాటక రంగము అవసానదశయునున్న యాదిన ములలో నిట్టి వాటకముల కట్టి ప్రయోజనము, ప్రచారము లభింపగల ననుచియు సంచనా.

పద్య మన్నాటి కంటుంబరావు

నూతన ఇండియా రాజ్యాంగము

కావ్యపైజా, రాక పులులు, చక్కని గ్లాకాగితము, వెల ప్రతి ౧ కి రు. ౦-3-౦.

గ్రంథకర్త: దిగవల్లి వేంకట శివరావు, బి. ఎ, బి. ఎల్.

ప్రకాశకు: ఆంధ్రరాష్ట్ర రైతు సంఘము, బెజవాడ.

మన దేశమునకు వైస్రాయినందైన కర్తవ్య ప్రభువు ౧౯౩౮ లో “భారతదేశము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు కొలికితూన. ఏ భాగము పోయినను మన సామ్రాజ్యము నిలుచును గాని భారతదేశము పోయిననో మన సామ్రాజ్యము అస్తమించ కలసినదే” అని పలికి వాడు. భారతదేశమును బ్రిటీషువారు అంత చురుకైన వదలరు. దీనికి తార్కాణముగ సంస్కరణములెల్ల

భారతదేశమును వా రంతకంతకు ఉచ్చులచే విడిచి
చువ్వారు.

నూతనముగ వచ్చిన శ్రొత్త రాజ్యాంగము
 ౧౯౧౯ వాటి ప్రాత రాజ్యాంగముకన్నను కఠినతర
 మైనది. ముఖ్యముగ పై ప్రాయశిరి గవర్నలకు యీ
 ముందు “ప్రత్యేక రాధ్యతలు” అనుపేరట అపరి
 మితములగు సర్వాధికారము లొసగబడినవి. జాతీయాభి
 వృద్ధికరమగు కాలులను వృద్ధిచేయు మార్గముల కిది దారి
 చూపుట లేదు.

మొన్న మొన్నటిరకం భారత రాజకీయ సమస్యలు కేవలం విద్యార్థుల వదులు సేనలుగలవండేవి. సామాన్యమైన సమస్యలు దుర్భాగ్యులకు సంబంధించి, కాంధీ మహాత్ముని కృషివలన ప్రజలలో విప్లవోద్యమ ప్రకటనలు వెలువడినవి.

ఇచ్చటనే భారతరాజ్యాంగమునకు సంబంధించిన “నూతన ఇండియా రాజ్యాంగము”నంటి గ్రంథములయొక్క ఆశ్రయకర యెంట్రీని కలదు. బ్రిటిషురాజు యొద్దలనే భారతదేశమును దిగించుచున్నామన్నాలో ప్రత్యక్షమునందును గ్రంథకర్త బహుకూలంకరముగ రచించినారు. రాజకీయసమస్యలకు సంబంధించిన అలజడలయందు ఒక నాయకుని నమ్మి ఆతని ననుసరించుట యటుండు ఆ సమస్యలకు సంబంధించిన పూర్వాపర సందర్భములు, వాటి లాభనష్టములు, వాటియం దిమిడియున్న స్వాగ్రంథకర మున్నగు ఆసేకవిషయముల తేల్చుచుగ గ్రహించియున్నాలో నట్టి రాజకీయాంగోళన త్వరలో తప్పుక ఫలప్రదము కాక మానదు. రైతువంతునకు వచ్చిన నీటి రాజకీయోద్యమము ఫలకారియగుటకు ప్రతి రైతు నూతన సంస్కరణముయొక్క బాగోసుల నవగాహన చేసికొనుట ప్రథమకర్తవ్యము.

శివరావుగారి యీరవన బహుసమయోచిత
మైనది. రైతు సంఘమువారుగూడ దీనిని ప్రకటించ
బూనుట, వీధివాణి గూడ అందుచాలున నుండునట్లు
ప్రకాశకు లీ గ్రంథమునకు అంత స్వల్పమాల్యము
నుంచుట మిగుల ప్రశంసించ తగినది. ఈ గ్రంథమునకు

తప్పక బహుశ్రద్ధారము లభించగలదని మున్నగుచున్నాము.

ఈ గ్రంథమునందు భారతదేశ పరిపాలన, బ్రిటిషుపార్లమెంటుయొక్క సర్వాధికారము, సెషన్లు కాపననిర్మాణసంస్థ, ఆట్టి సంస్థయొక్క అధికారము, గవర్నరు జనరలు అధికారములు, సంస్థానాధీశులు, కాపననిర్మాణసంస్థలు, గవర్నర్ల అధికారములు, కేంద్ర ప్రభుత్వము, రాష్ట్రముల స్వపరిపాలనము, బ్రిటిషువారి హక్కులు, ఏ. సి. ఎస్. ఉద్యోగులు మున్నగు విషయముల గూర్చిన నూతన సంస్కరణముల మూలమున భారతీయుల ఆట్టి స్వాతంత్ర్యములు, లాభములు లేక పోగా యెద్దిధమున దేశవాస్య బంధనములను మరింత గట్టిపరచుచున్నచో బహు చక్కగ నులభిముగ గ్రహ్యమగునట్లు రచింపబడినది. ఇందు నూతన రాజ్యాంగము యొక్క స్వరూప స్వభావములగూర్చి అభిభూత-కాంగ్రెసు కమిటీవారు ప్రచురించిన ఇంగ్లీషువ్యాసమును, దీని ఆర్థిక రాజకీయఫలితములనుగూర్చి బూటానీ గారు వ్రాసిన అంగ్లవ్యాసమును అనువదించి చేర్చబడినది.

వడ్డమన్నాటి కుటుంబరావు.

సోవియటు రెవ్యూలో నాంబి వ్యవసాయ
పద్ధతి

రామవైభా, మునూరు 30 ఫుట్లు, వెల ఒక
అణా. గ్రంథకర్త: రామమోహన్.

గంగ క సంవత్సరం ప్రాంతంవరకు రష్య
బహు అనాగరకస్థితిలో వుండేది. ఏకాలంలో గూడా
యిక్కడ వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తి. అయినప్పటికీ
రైతుకు సుఖంలేదు. జారు ప్రభుత్వము అంతరించి సోవి
యటు ప్రభుత్వం తలయెత్తిన పిమ్మట రష్యలోని
రైతుస్థితి సంపూర్ణంగా మారిపోయింది. జమిందార్
వద్దలి తొలగింపబడింది. భూమివంతను సమిష్టిమీద వ్యవ
సాయం చేసుకోవటం. ఇదంతా ఉమ్మడి పాత్ర.
ఒక్కొక్కడు తాను చేసే కష్టాన్ని సహించి ప్రతిఫలం
పంచుకోవటం. ఈ మార్పు రావటానికి ప్రారంభంలో
కొంచెం విప్లవకరమైన పరిస్థితు లేర్పడినా యీవాడు

ప్రభుత్వం, కబలు యేమై ఒకకట్టువీడ శ్రమచేసి
౧౮౧౩ నాటికంటె ౧౮౩౬ నాటికి తమ దేశ వాతీ
యావాయం వాలుగురెట్లు పెంచుకున్నారు. ఈనాడు
రష్యా ఆదర్శ వ్యవసాయక్షేత్రంగా ప్రపంచమంతటి
చేత పరిగణింపబడుతోంది.

రష్యా యీనాడు యిట్టి స్థితికి యేలా రాగలి
గిందో, అక్కడి ఆకుపరింపబడిన విధానాలెట్టివో యీ
గ్రంథం తెలుపుతుంది. సంఘీభావము, కట్టుబాటులల్ల
యెంతపనివై నా సాధించవచ్చునని సోదాయలు విధానం
తేబడరుస్తుంది.

గ్రంథములు కొవలసిన రామమోహనరావు సామియ్య
కాంపొండ్లు, గాంధీనగరం, కాకినాడ అని వ్రాసిన
పదాలుగలరు.

వడ్ల మన్నాటి కుటుంబరావు.

శ్రీ నాగమహాశయుని జీవితచరిత్ర

క్రొత్తపైజా ౧౫౦ పు. చక్కని స్టైలుకాగి
తమ, వెల ౮ అణాలు.

ప్రకాశకులు: శ్రీరామకృష్ణమఠము, మైలా
పూరు, మదరాసు.

శ్రీ నాగమహాశయుని ఆసలు నామధేయము
దుర్గాచరణనాగు. శ్రీరామకృష్ణ పరమహంసయొక్క
శిష్యవర్గమునం దీ నాగమహాశయు డగ్రగణ్యుడు. ఈతని
యందుగల మహద్విశేష మేమన గృహస్థాశ్రమమున నుం
డియే పారమార్థిక జీవితమునందు ఆత్మ్యన్నతస్థితిని లొం
డులు. వైద్యవిద్య కల్గినది అద్దాని యాధా
రమున కోసులను విండజూచెడు ఘనుల సెందరతో మన
మెరుగుదుము. అట్టివారికి నాగమహాశయుని జీవితచా
రిత్రము వైద్యవిద్యయొక్క పారమార్థిక ప్రయోజన
మును తెల్ల మొకర్చుచున్నది. వైద్యవిద్యయొక్క
ప్రయోజనము ధనార్జనకాదు. సోదర మానవుని దేశ
వర్ధకములను తొలగించి ఆతని సుఖశేవముననుండుచుచే
వైద్య విద్య ప్రయోజనము.

ఇంతేకాక యీతని యహింసాచరిత్రను ఆప్రతి
మానమైనది. పుట్టుకతో కూడుదలయును మత్స్యైశ్వర్యం
సాదుల నేవినంపకుండుట మాత్రమేకాక భూమిపై నడచి

నంతమాత్రమున అందందు నిరుగాడు చీమ తెక్కడి తన
పాదములక్రింద నలిగి చచ్చునోయని దినముల తరబడి
యిలు పెడలేడువాడు గాడెం.

మాంస మజ్జా యంతమున నీదేహము
ఎప్పుడో ఒకప్పుడు రూపములేకుండ నశించున
దనియు, అట్టిదీనికి కామినీకాంచనములవీరిన మమకార
మేలయనియు, బ్రతికేయుండునంతకాలము భగవత్సేవ,
పరోపకారము మాత్రమే కైవల్యవీధికి మార్గములనియు
పేరని నమ్మకము. రెండుతపనలు వివాహము చేసికొని
నను భార్యకు పృథ్వింది యెరుగడు. లక్ష
లార్థించగల అవకాశ ముదిరియున్నను తన కెంత కావ
లెనో అంతయే గ్రహించువాడు ప్రపంచమునందలి
ప్రత్యిణువునం దాతనికి భగవద్దీల గోచరించును.

ఆదర్శప్రాయములగు నిట్టి మహదంశము లెన్ని
యో ఈనాగమహాశయుని జీవితమునందు గానవగును.
ఈగ్రంథమునం దీతని చరిత్ర, బాల్యము, వైద్య విద్యా
భ్యాసము, పునర్వివాహము, మంత్రోపదేశము
దక్షిణ దేశయాత్ర, జన్మస్థాన నివాసము,
శ్రీరామకృష్ణ సందర్శనము, గార్హస్థ్య జీవితము,
అంత్యదినములు, మహాపహుధి, నాగమహాశయులచే నరచి
తంబులగు కొన్ని గీతములు మొదలగు వివిధప్రకరణములు
కలిగియున్నది. శ్రీరామకృష్ణపరమహంస శేవలము
భగవదవతారమనియు, ప్రపంచమున నేది జరిగినను
భగవదీచ్ఛ ననుసరించియే జరుగునుగాని మానవుడు
అహం అని యుచ్చరించుట తగదనియు మానవు డీ
ప్రపంచమున్న శేవలము కేణుమాత్రాంతమే అనియు నాగ
మహాశయుని విశ్వాసము, బుద్ధి తెలిసినది మొదలు
ప్రాణము హరీయనువర కీతని జీవిత మొకేతీరున గడిచి
నట్లు తెలియుచున్నది. శ్రీ పురుషులెల్లరు పఠించి అను
సరింపదగు విశేషము లెన్నియో కలవు.

ఈతని జీవితచరిత్ర వంగ ఆంగ్ల భాషలందు
మాత్రమేకాక అనేక యితర భాషలందుగూడ ప్రచు
రింపబడినది. వంగ ఆంగ్ల భాషల రెంటును పాండిత్య ము
మరియున్న శ్రీయుక్త గోపేటి సత్యనారాయణ
మూర్తిగారు తెలుగున వ్రాసిరి. సరళమగు భాష,
చక్కని ఆంగ్లపత్రికా ముద్రణాలయపు అచ్చుమాన్యు.

వడ్ల మన్నాటి కుటుంబరావు.

సుతమధూలిక

ప్రథమసంపుట - కర్త: శ్రీ మామూనకల
శేషగిరిరావు, క్రొవ ౭౯ పుటలు.

ఈ 'సుతమధూలిక' లో ౫౭ ఖండకావ్యాలున్నాయి. వాటిలో పద్యాలు ఎక్కువ; నేయాలు తక్కువ. పద్యాలు గ్రాంథికంలో రాయాలనీ, నేయాలు వ్యాకరణాంశంలో రాయాలనీ కవి తలచినట్లు వాటి వాటిబట్టి తెలుస్తుంది. కాని పద్యాల్లోమాదా చాలా చోట్ల వ్యాకరణాంశపాటలు స్వేచ్ఛగా ఉపయోగింపబడ్డాయి. పయి ఖండకావ్యాల్లో చిన్నది రెండు బంతులది, పెద్దది ౩౬ బంతులది. తక్కినవన్నీ ఈ మధ్యరకంలో ఉన్నాయి.

ఆపలు 'సుతమధూలిక' అంటే ఏమిటో అర్థం కాలేదు. అట్లుపైని ఉన్న చిత్రంలో ఒకవ్యక్తి పాత్రలోంది మధువుని ఒకబోన్తూ ఉన్నట్లు కనబడుతుంది. సంపుటలోని ప్రతికావ్యంకూ అర్థంకాకపోయినా మొత్తంమీద ఒకవ్యక్తి తన ప్రియరానికొసం విహద గీతాలు ఆలపిస్తున్నట్లు తెలుస్తుంది. 'మధూలి లేక మధూలిక' అంటే ఒకచెట్టు; మధువు కారు. 'చెట్టు' అనే అర్థమే గ్రహిస్తే 'సుతి' అనేది దానికి సరిపడదు. 'సుత మధూలిక' అనే ఖండకావ్యంలో 'మగ్గతన మధువు దొరికిపోయినది.' అని కొంత చిత్రాభిప్రాయాన్నే వ్యక్తపరుస్తుంది. కవి ఆనమన్న అర్థంలో 'సుమధూలిక' పదం ఆనమర్థం ఆవుతున్నది.

కవి పద్యాల్లో ఛందో యతినియమాల్ని పాటించినట్లు కనబడుతున్నది. కాని ఆరియమం చాలాచోట్ల తప్పిపోయింది.

సామాన్యంగా భావం పూర్తి అయినప్పుడుగాని, వ్యంగ్యం కావలసినప్పుడుగాని పద్యాల్ని పూర్తిచేయకుండా విడిచిపెట్టడమూ, పద్యాల నడుమనే కొన్ని పదాల్ని విడిచిపెట్టడమూ ఆధునిక కవులకి ఆలవాటు. ఈ పుస్తకంలో అలాంటి అనవరాలు లేకపోయినప్పడన్నూ పదాలే కాకుండా పదైకదేశాలున్నూ విడువబడ్డాయి. పయి తీర పుస్తకమంటేటా తరుదుగా ఉంది.

'మోవిమధూప్రవర్తిత... సంతసాత్మకా!,' ఏకతెన్న, శేషాగబోడి, సహచర్యము, సహర్షము, ముద

వారి, ముద్రవికారి, వినిస్సుతమధుసోస, ప్రధకన్న, స్వంతియతభవము, నదీకన్న, మగ్గమల్లియలు, భువీధవము, వికారిణి, పూసుందరాంగి, ఉమా ఉపద, సౌందరీయానువుల వంటిప్రయోగాలు చాలా యిందులోఉన్నాయి. మిశ్రసమాసాలూ, వ్యాకరణవిరుద్ధాలూ వాడినే యేం పుట్టిమనిగిందనవచ్చు. కాని అట్టివి శ్రుతికటువులు కాక రసానుగుణములయితే పరవాలేదు. వ్యూహ, సందర్భాల్ని పట్టి మాస్తే ఇట్టిపదాలకి క్రావ్యత్వంతోడే, రసంతోడే సంబంధం ఈ గ్రంథంలో కనపడలేదు. 'నా దేవివోయి నీవు !, చెల్లువోయి' కొంటరితనమోయి' అని స్త్రీగీతార్పి పురుషుని సంబోధించే మాదిరిగా 'ఓయి !' అని వాడబడ్డాది. అది సరసంగా ఉంటుందా ?

ఈ పుస్తకంలో ఏకొద్ది కావ్యాల్లో తక్కువ తక్కినవన్నీ ఊహకందని భావాలతో కూర్చబడ్డాయి.

'నిన్ను' ఉంది, 'పెయకొనగ గొన్నవలు' గడించుకోలేని కడుదిన కిచ్చుకొంటి, చెల్లు దక్కెద వతనికి?

లోకకారణజన్మగాలోకు తెరిగి, కొన్ననిన్ను... నీతోడనే నన్ను.....

మొదలైన కావ్యాలు దాని కుదాహృతులు. అయినా—

'తల భరించి ఆరాధింపవలయు దేవి, వైన నిన్ సతి వనుకొని నానో ఏమొ, ప్రేమ శేర్పుకొనుటకైన ప్రియతమవను, నట్టి నిన్ పశుతన గనినానో ఏమొ, ప్రేమతాపన మధుగీతు లాలపించు, వీడెతీగల తెగ లాగి విడిచినానో, అట్టై చూచుకొని పులక లండవలయు, నుమనుగంధము వాసన చూడగోరి, కరముల నలిపివేసిన ఘనుడనేమొ !, కాక.....'

యిట్లాటి నుంచి భావాల కావ్యాలుఉన్నాయి, స్వల్పంగా. బాగా సంస్కరిస్తే పయి కావ్యం యింతకంటె చాలా బాగా తయారయేదే !

ఈ పుస్తకంలో నవీన ఖండకావ్యపద్ధతిని పేజీకి రెండు మొదలు పన్నెండు బంతులవరకూ ముద్రణం జరిగింది. పేజీల సంఖ్యలేదు. విషయమాచికయు లేదు.

జనప్రభామి

అంగ్రేజీవా ద్వితీయ ప్రమాదము; కరుణరస భరితమును వాటిక. కర్త: శ్రీ ముద్దా విశ్వవాగ్దము. క్రాను ప్రజా, కంపుటా, చక్కని కూర్పు. వెల ర అణాలు. ప్రకాశకులు: వ్యాసకుటీరము, మెలు పాక, ఎలమంచిలి.

‘జనప్రభామి’కి ‘మాతృక’ జువెన్ యు బట్టెట్టు’ లోని హృదయంగమమును నొక చిన్న కథ. ఇందు కవి ‘మన దేశాచార సంప్రదాయముల కనుకూలముగ గాథ మార్పుచేయుటయేకాక, ఇందులకుపకరించు భావములు ఆంగ్లేయకవిరత్నములను ఎలిజాబెత్, సర్ విలియం షేక్స్పియర్, సర్ వాల్టర్ స్కాట్ మహాశయులు రచించిన ఆమూల్యపద్యకావ్యముల నుండి గ్రహించి ప్రపంగములలోఁ జేర్చిరి. ‘పాతకులకు గుడి గల్గించుటకై భారత, భాగవతాది మహాసాధన పురాణ గ్రంథములనుండి కథాసంవిదర్భమునకు సరిపడు పద్యములు కొన్ని వలయు మార్పుతోఁ బాత్రములచే నమనదీపక చేసిరి. ‘ఇదిగాక, ఆధునిక విఖ్యాతకవిపుంగవులను శ్రీ మంగిపూడి శేంకటేశ్వరగారు, శ్రీ వల్లూడి నువ్వా రాయుడుగారు, శ్రీ కూచి నరసింహముపంతులుగారు మున్నగువారి పద్యరత్నములను ఇందు గ్రహింపఁ బడినవి.’

ఇందలి కథ హృదయంగమము; రచన శరళము. జనప్రభామియొడ కవికి గల గౌరవము, ప్రీతి యిందు నువ్వత్తములు. ఇతరుల పద్యము లిందు కొన్ని గ్రహింప బడినను, కొన్ని కొలదిమార్పులను చెందినను అవి ప్రస్తుతాననుగుణములు కాక పాఠకుల ఆమోదమునకు పాత్రము లయియున్నవి. భావ గ్రాంథికమైనను స్యభావవిరుద్ధముగ లేదు. భాషాభిమాను లీ గ్రంథమును పఠించి, గ్రంథకర్తప్రయత్నమును సఫలము నొనర్తురు గాక!

బు. వేం. ర.

“రూమ్ టు లెట్”

రచయిత: పిల్లలమర్రి బాలకృష్ణకాశ్రీ. ఇది తెనాలి యువకార్యాలయంవారి మూడో ప్రచురణం.

ఈ కార్యాలయంవారు ఆధునికుల కథల్ని నూరేసి పుటలకు మించకండా సంపుటలుగా ప్రకటిస్తున్నారు. సంపుటం వెల ఒక్కంటికి వాలుగణాలు మాత్రమే. ఇంగ్లీషులోని ఆరు పెన్సిల నడలబూ, కథాసంపుటలు లాంటి పుస్తకాలు మనకు లేని లోపాన్ని యువ కార్యాలయంవారు ఈ వాటికి తీర్చాక. ఇందుకు వారిని ఎంతైనా అభినందించాలి.

ఈ కార్యాలయంవారి మొదటి రెండు కథాసంపుటల ఉత్తముశ్రేణిలోకి రాకపోయినా, పిల్లలమర్రి బాలకృష్ణకాశ్రీగారి కథలు చదివడానికి కులపాగానే వున్నాయి. “ఇది విశోదకథ”ని చెప్పడం కంటే ఈ సంపుటి ప్రకాశకులుమూడా వీటినిగరించి “క్లెయిం” చెయ్యలేదు

కాశ్రీగారి కథలన్నింటిలోనూ మొట్టమొదటి “రూమ్ టు లెట్” చాలాచక్కగావుంది. తక్కిన అన్నికథలూమూడా ఈ శ్రేణిలోనివే అయితే ఈ సంపుటం ఉత్తమోత్తమమైనదని చెప్పడానికి ఎన్ని సందేహం వుండేదికాదు.

మొత్తంమీద కాశ్రీగారి కథలలో చాలా Promise కనబడుతున్నది. ఇంతవరకు వారువ్రాసిన కథలు ఈ సంపుటంలోని ఆయా మాత్రమే. అంచేత ఇకముందు వారు ఇంతకంటే ఉత్తమమైనవాటిని ఎన్నింటినో వ్రాయగలరనీ, వ్రాస్తారనీ ఆశించవచ్చును.

—రాశ్రీ

స్వీకారము

శ్రీ గీత గోవిందము

సంస్కృత స్లోకములు, తెలుగు పద్యములు, తాత్పర్యము. పు. ర. రి. వెల ౦-౨-౦.

అనువాదకుడు: మూరాబత్తుల సూర్యనారాయణ

ప్రకాశకులు: గుండు జగన్నాథంపన్, బుక్ సెల్లర్సు, రాజమండ్రి.

౧. విజ్ఞానలహరి

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౬౦, వెల రు. ౦-౪-౦.

౨. ఆనందలహరి

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౮౩, వెల రు. ౦-౧౦-౦.

౩. ఆధ్యాత్మమృతసారము

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౧౦౪.

ఈమూడు వచనగ్రంథములకు కర్త: శిష్టా గోపాలం, బి. ఏ., యల్. టి., హెడ్ మాస్టరు, ప్రెయినింగు స్కూలు, ఆమలాపురం.

ఆంధ్రజ్యోతి (వద్యరచనము)

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౨౬.

గ్రంథకర్త: కొడాలి వేంకటరాజారావు.

కృష్ణాజిల్లా పెదకల్లెల్లి నివాసులు కొడాలి ఆంజనేయ శర్మగారికి విమలజాల్లెలను పంపిన పుస్తకము లభించును.

౧. హిందూ మతము (ప్రధానసందేశము)

డెమి ౧/౧౬ పైజా, పు. ౮౨, రు. ౦-౨-౦

౨. శ్రీరామకృష్ణ వివేకానంద రామశిర్డీల ఉపదేశములు

డెమి ౧/౧౬ పైజా, పు. ౧౦౬, వెల రు. ౦-౪-౦

౩. హిందూ మతము, స్వధర్మము

డెమి ౧/౧౬ పైజా, పు. ౮౩, వెల రు. ౦-౨-౦

ఈ మూడువచనగ్రంథముల రచయిత బులుగు వేంకటేశ్వర్లు, ఎం. ఏ., సి. ఆర్. కాలేజి, కాకినాడ.

లక్ష్మ ఖండం (వద్యరచనల సంపుటి)

డెమి ౧/౮ పైజా, పు. ౧౬, వెల రు. ౦-౮-౦

సమాహారకర్త: కొమరకోట చంద్రశేఖరమంత్రి, వాఙ్మయసమితి, తిరువల్లి క్లబ్బి, మదరాసు.

పండుగ కట్టము (వద్యరచనము)

పూర్వకావ్యపైజా, పు. ౨౪.

కవి: పాలెపు బుచ్చి వేంకటసాంబశివరావు, ఆనకాపల్లి.

తత్త్వబోధ

(క్రీడుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారి 'వర్ధంతి' విమర్శము)

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౪౮, వెల రు. ౦-౨-౦.

విమర్శకుడు: ధరణికోట వేంకటసుబ్బయ్య, 'శ్రీనగర్', నెల్లూరు.

సుబ్బయ్యగారి దబ్బరలు

(ధరణికోట వేంకట సుబ్బయ్యగారి తత్త్వబోధలోని విమయములు.)

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౬౫

విమర్శకుడు: కే. నారాయణరావు నాయుడు, నెల్లూరు.

ధరణికోట వారి ధార్మ్యము

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౨౦

విమర్శకుడు: దీపాబిషప్పయ్యకాస్త్రి, నెల్లూరు.

సిద్ధగణపతి సీతులు

(వద్యరచనము)

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౧౨౮, గ్రంథకర్త

అల్లక వీరభద్రకవి, లక్ష్మీనాథపుపేట, రాజమహేంద్రవరము.

దుర్భా సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారి యాంధ్ర -

లక్ష్మీశృంగార కుసుమ మంజరీ విమర్శము

క్రాసు ౧/౮ పైజా, పు. ౬౩, వెల రు. ౦-౪-౦.

విమర్శకుడు: ఓరుగంటి వేంకటేశ్వరశర్మ, హిందీపండితుడు, ఆంధ్రవిశ్వకళాశాల, వాఙ్మయ.

౧. శ్రీరమణగీత

పద్యకావ్యము. క్రాను ౧౩౦ పుటలు. వెల ౮ అణాలు.

అనువాదకులు: నుల్లం వేంకటసుబ్బారామయ్య, నెల్లూరు.

౨. మహర్షియు; తత్సందేశమును; శ్రీమదరుణాచలాష్టకము

గద్యపద్యాత్మకము. క్రాను ౧౩౬ పుటలు. వెల ౬ అణాలు.

అనువాదకులు: దోనూ వెంకటస్వామిరస్త్ర,

౩. ఉన్నది నలుబది; సద్విద్య; నేనెవరు?

క్రాను ౪౩ పుటలు. వెల ౦-౨-౬.

౪. మహర్షిపాదపద్మసన్నిధిలో

క్రాను ౪౫ పుటలు: వెల రెండణాలు.

అనువాదకులు: శ్రీ దామరపాక్కం ఓ కృష్ణయ్య

౫. అరుణాచలస్తుతి పంచకము

క్రాను ౩౧ పుటలు. వెల రెండణాలు.

అనువాదకులు: గిద్దలూరి నరసింహరావు.

౬ ఉపదేశసారము

క్రాను ౨౦ పుటలు. వెల అణాకాని.

అనువాదకులు: శ్రీ ప్రణవానందులు.

పయి అరగ్రంథములను ప్రచురణకర్త: శ్రీ నిరంజనానందస్వామి, సర్వాధికారి, శ్రీ రమణాశ్రమము, తిరువణ్ణామల.

ప్రకృతిగృహనైద్యము

క్రాను ౧/౪పైజా.పు. ౧౩౧. వెల రు. ౨-౮-౦.

గ్రంథకర్త: పుచ్చా వెంకట్రామయ్య, ప్రకృతి కార్యాలయము, బెజవాడ.

అంధ్రభాషాచరిత్రము (రెండు సంపుటములు

ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్ గ్రంథమాల ౧౮వ ప్రచురణము.

గ్రంథకర్త: బిలుహరి నారాయణరావు, యం. ఏ., యల్. టి., పి. హెచ్.టి., సంస్కృతాంధ్రకర్ణాటభాషాధ్యాపకుడు, రాయలసీమ కళాశాల, అనంతపురము.

ఒక్కొక్క సంపుటము వెల ఆరురూపాయలు.

౧. వేమాంజలి - (పద్యరచనము)

క్రాను ౧/౮పైజా. పు. ౮౨. వెల రు. ౦-౪-౦.

౨. శ్రీ బాలకోటిశ్చరస్తవము

నేమాంజలి (పద్యరచనము)

క్రాను ౧/౮పైజా. పు. ౪౦. వెల రు. ౦-౨-౦.

పై రెండు రచనములకును కర్త: వాసిరెడ్డి వేంకటసుబ్బయ్య.

ప్రకాశకులు: వాసిరెడ్డి వేంకటేశ్వరరావు, వడ్డమాడి, గుంటూరు జిల్లా.

ప్రత్యూషము

పద్యకావ్యము. దేవ్యా ౧౨౦ పుటలు. వెల రు. ౧-౦-౦.

కర్త: కొమరవోలు వెంకటసుబ్బారావు.

తెనుగుతల్లి (సచిత్రమాసపత్రిక)

నిర్మాతనుండి వెలువడుచున్నది. సంపాదకులు: కుమారదేవ. ఏడాదిచందా ౧ రూ. విడిపత్రిక ౦-౧-౩ క్రానుపైజాలో పుస్తకరూపమున వెలువడుచుండు, సమస్త విజ్ఞానదామరములను విషయముల చర్చించు పత్రిక. దీనికి కుఞ్జోదర్కము నాసిండుచున్నాము.